

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 341

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

56 tomas
2013 m. lapkričio 21 d.

Pranešimo Nr.	Turinys	Puslapis
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	NUOMONĖS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	492-oji plenarinė sesija, 2013 m. rugsėjo 18, 19 d.	
2013/C 341/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės partnerystės stiprinimo siekiant veiksmingiau įgyvendinti Baltijos jūros regiono strategiją 2014–2020 m. (tiriamoji nuomonė)	1
2013/C 341/02	Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl moterų užimtumo ir ekonomikos augimo (tiriamoji nuomonė)	6
2013/C 341/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvaraus vystymosi tikslų nustatymo. Europos pilietinės visuomenės indėlis rengiant ES poziciją (tiriamoji nuomonė)	11
2013/C 341/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl apsirūpinimo maistu saugumo ir bioenergetikos (nuomonė savo iniciatyva)	16
2013/C 341/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl suderintų Europos veiksmų siekiant užkirsti kelią energijos nepritekliui ir su juo kovoti (nuomonė savo iniciatyva)	21

LT

Kaina:
4 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

492-oji plenarinė sesija, 2013 m. rugsėjo 18, 19 d.

2013/C 341/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikrų finansų valdymo nuostatų, taikytinų tam tikroms valstybėms narėms, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų arba kurioms tokie sunkumai gresia, ir dėl išipareigojimų panaikinimo taisyklių tam tikroms valstybėms narėms iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (COM(2013)301 <i>final</i> – 2013/0156(COD))	27
2013/C 341/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES kosmoso pramonės politika. Ekonomikos augimo potencialo kosmoso sektoriuje išnaudojimas“ (COM(2013) 108 <i>final</i>)	29
2013/C 341/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Inovacijų sąjungos būklė 2012 m. Pokyčių spartinimas“ (COM(2013) 149 <i>final</i>)	35
2013/C 341/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitos perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausios savybės turinčiomis mokėjimo sąskaitomis (COM(2013) 266 <i>final</i> – 2013/0139 (COD))	40
2013/C 341/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikrų patekimo į rinką sąlygų iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 528/2012 dėl biocidinių produktų tiekimo rinkai ir jų naudojimo (COM(2013) 288 <i>final</i> – 2013/0150 (COD))	44
2013/C 341/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl sąveikios europinės pagalbos iškvietos sistemos „eCall“ diegimo (COM(2013) 315 <i>final</i> – 2013/0166 (COD)), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transporto priemonių, kuriose montuojama pagalbos iškvietos sistema „eCall“, tipo patvirtinimo reikalavimų, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2007/46/EB (COM(2013) 316 <i>final</i> – 2013/0165 (COD))	47
2013/C 341/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir gyvenimo mokslinių tyrimų, studijų, mokinių mainų, atlyginamo ir neatlyginamo stažavimosi, savanoriškos tarnybos ir dalyvavimo „Au pair“ programoje tikslais sąlygų (COM(2013) 151 <i>final</i> – 2013/0081 (COD))	50
2013/C 341/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl priemonių, kad darbuotojai galėtų lengviau naudotis laisvo darbuotojų judėjimo teisėmis (COM(2013) 236 <i>final</i> – 2013/0124 (COD))	54

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

492-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2013 M. RUGSĖJO 18, 19 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės partnerystės stiprinimo siekiant veiksmingiau įgyvendinti Baltijos jūros regiono strategiją 2014–2020 m. (tiriamoji nuomonė)

(2013/C 341/01)

Pranešėjas **Michael SMYTH**

2013 m. balandžio 15 d. Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujančios Lietuvos vardu Lietuvos Respublikos užsienio reikalų viceministras Vytautas Leškevičius paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Pilietinės visuomenės partnerystės stiprinimo siekiant veiksmingesnio Baltijos jūros regiono strategijos įgyvendinimo 2014–2020 m.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. liepos 15 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 148 nariams balsavus už, nė vienas prieš ir 2 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Šioje nuomonėje teigiama, kad pilietinės visuomenės partnerystę Baltijos jūros regiono strategijai įgyvendinti labiausiai sustiprintų partnerystės principo, nustatyto Komisijos pasiūlytame partnerystės elgesio kodekse, įgyvendinimas.

1.2 Partnerystės elgesio kodeksui pritaria Europos Parlamentas, Regionų komitetas ir EESRK, tačiau Tarybos pritarimo šis principas dar nesulaukė. Tai kelia rimtų sunkumų partnerystės principo rėmėjams.

1.3 EESRK pripažįsta, kad partnerystės elgesio kodeksas dar nesulaukė visiškos Baltijos jūros regiono valstybių narių politinės paramos ir kad partnerystės kultūrą dar teks ugdyti.

1.4 EESRK rekomenduoja Baltijos jūros regiono strategiją neoficialiai papildyti elgesio kodekse apibrėžtu procesu ir jį taikyti toliau vystant Baltijos jūros regiono strategiją ir ją įgyvendinant.

1.5 Baltijos jūros regionas turi pakankamai organizacinės patirties ir kompetencijos, kuria būtų galima remtis įgyvendinant elgesio kodekse numatytą sustiprintą stebėsenos funkciją.

1.6 Baltijos jūros regionas taip pat galėtų pasinaudoti Dunojaus regiono strategijos patirtimi ir įsteigti Baltijos jūros regiono pilietinės visuomenės forumą. EESRK svariai prisidėjo kuriant Dunojaus pilietinės visuomenės forumą ir yra pasiruošęs imtis panašios koordinavimo funkcijos Baltijos jūros regione.

2. Makroregioninės bendradarbiavimo strategijos

2.1 Makroregiono koncepcija ES leksikoje atsirado 2007 m., tuo metu, kai prasidėjo politinės diskusijos apie tinkamas teritorinio valdymo formas. Vėliau, 2009 m. ir 2011 m. atitinkamai Baltijos jūros ir Dunojaus regionams buvo priimtos regioninės makroregioninės bendradarbiavimo strategijos.

2.2 Baltijos jūros regiono strategija – pirmasis mėginimas bendradarbiauti makroregiono lygmeniu – iš pradžių buvo šio naujo regioninio bendradarbiavimo modelio išbandymas. Strategijos esmė – paprasta idėja, kad tokia regione kaip Baltijos jūros regionas rimtos problemos, pavyzdžiui, saugi laivyba, aplinkos tarša ir prieigos galimybės, gali būti sprendžiamos tik veiksmingai bendradarbiaujant. Be to, tikslios makroregiono geografinės ribos gali kisti priklausomai nuo sprendžiamos problemos apibrėžties ir pobūdžio. Buvęs Komisijos narys, atsakingas už regioninę politiką, šią idėją apibendrina sakydamas, kad makroregioninė strategija formuluojama „atsižvelgiant į iššūkius ir tarpvalstybines galimybes, kurioms reikia kolektyvinių veiksmų“.

2.3 Baltijos jūros regiono strategija turi tris svarbiausius tikslus – saugoti jūrą, užtikrinti susisiekimą su regionu ir padidinti klestėjimą. Norėdamos tai pasiekti valstybės narės ir Komisija susitarė dėl veiksmų plano, kuriame numatyta 15 prioritetinių sričių ir apie 80 skirtingų pavyzdinių projektų.

2.4 Jau ketverius metus gyvuojanti Baltijos jūros regiono strategija rėmėsi iki tol regione vykusiu bendradarbiavimu. Strategija paskatino joje dalyvaujančių šalių ir regionų glaudų bendradarbiavimą. Daugiapakopio valdymo principas buvo taikomas koordinuojant nacionalinių ir regioninių institucijų veiklą siekiant padidinti laivybos saugumą ir sumažinti Baltijos jūros eutrofikaciją. ES nuo 2009 m., kai buvo sukurta ES Baltijos jūros regiono strategija, pagal ją rengė metinius pilietinės visuomenės forumus.

2.5 Strategijos įgyvendinimas nepablogino regiono ekonominių rezultatų. Baltijos jūros regionas 2010 m. atsigavo greičiau nei kiti Europos regionai, 2011 m. augimo rodikliai išliko pakankamai geri. 2012 m. augimas sulėtėjo iki 1,5 proc., tačiau vis dar gerokai viršijo ES vidurkį. 2013 m. prognozės daug nežada, tačiau, Baltijos vystymosi forumo teigimu, regionas turėtų pralenkti kitus Europos regionus.

3. Partnerystės principas

3.1 EESRK jau seniai laikėsi nuomonės, kad bendram ES sanglaudos politikos efektyvumui būtina tikra partnerystė. Partnerystė – būdas pasiekti tvarų ekonomikos ir socialinių vystymąsi. Partnerystė – sanglaudos politikos įgyvendinimo mechanizmo atrama, oficialiai įtvirtinta Bendrųjų nuostatų reglamento 11 straipsnyje.

3.2 Tai, kaip valstybės narės interpretavo 11 straipsnį, yra problemiška, nes vienos apsiribodavo tik kalbomis, o kitos – iš tikrųjų taikė partnerystės principą. 2012 m. balandžio mėn.

Bendros strateginės programos įgyvendinimui Komisija pasiūlė partnerystės elgesio kodeksą, siekdamą nustatyti oficialų mechanizmą efektyviam visų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimui sanglaudos politikoje.

3.3 Komisijos siūlomame partnerystės elgesio kodekse nustatomi būtiniausi reikalavimai, kuriuos reikia įvykdyti, jeigu tikimasi kokybiškos partnerystės įgyvendinant fondų paramą. Kartu valstybėms narėms palikta daug lankstumo organizuojant įvairių partnerių dalyvavimą partnerystėje. Europos partnerystės elgesio kodekse nustatoma, kad „valdžios institucijos, ekonominiai ir socialiniai partneriai ir pilietinei visuomenei atstovaujantys subjektai atitinkamoje savo intervencijos srityje gali kurti platformas ar skėtines organizacijas, kurios padės jiems dalyvauti partnerystės veikloje. Jie gali paskirti vieną atstovą, kuris skelbs partnerystės platformos ar skėtinės organizacijos nuomonę. Skirdami savo atstovus partneriai turėtų vadovautis šiais principais: kompetencija, gebėjimas aktyviai dalyvauti ir tinkamas atstovavimo lygmuo“.

3.4 Komisijos pasiūlymams pritaria Europos Parlamentas, EESRK ir Regionų komitetas. Tačiau Taryba elgesio kodeksą išbraukė iš bendro Komisijos pasiūlymų rinkinio. Tenka apgailestauti dėl tokios situacijos, o visi partnerystės principo šalininkai turėtų imtis vieningų veiksmų sprendimui surasti.

3.5 Elgesio kodekse nurodomos trys sanglaudos politikos partnerystės dalyvių kategorijos:

- kompetentingos regioninės, vietos, miesto ir kitos valdžios institucijos,
- ekonominiai ir socialiniai partneriai,

— įstaigos, atstovaujančios pilietinei visuomenei, įskaitant aplinkosaugos partnerius, nevyriausybines organizacijas, ir įstaigos, atsakingos už lygybės ir nediskriminavimo skatinimą.

3.6 Elgesio kodekse taip pat nustatomi principai, taikomi įvairių partnerių dalyvavimui rengiant programas, informacijai, kuri turėtų būti teikiama ir apie tų partnerių dalyvavimą, ir įvairiais programos įgyvendinimo etapais. Komisijos nuomone, partneriai turėtų dalyvauti:

- analizuojant netolygumus ir vystymosi poreikius atsižvelgiant į teminius tikslus, įskaitant tuos, kurie nustatyti konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose;
- atrenkant teminius tikslus, preliminariai paskirstant Europos struktūrinius ir investicinius fondus ir numatant jų rezultatus;

- sudarant programų sąrašą ir numatant procedūras, nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis užtikrinančias Europos struktūrinių ir investicinių fondų koordinavimą tarpusavyje ir su kitomis Sąjungos ir nacionalinėmis finansavimo priemonėmis ir Europos investicijų banku (EIB);
- nustatant tvarką, kuria užtikrinamas integruotas Europos struktūrinių ir investicinių fondų paramos naudojimas teritoriniams miestų, kaimų, pakrančių ir žuvininkystės vietovių, taip pat vietovių, kurioms būdingi tam tikri teritoriniai ypatumai, vystymuisi;
- nustatant tvarką, kuri užtikrina integruotą požiūrį tenkinant specifinius geografinių vietovių, kurios yra labiausiai paveiktos skurdo, arba tikslinių grupių, kurios patiria didžiausią diskriminavimo arba atskirties riziką, poreikius, ypač daug dėmesio skiriant marginalioms bendruomenėms;
- įgyvendinant horizontaliuosius principus, apibrėžtus sanglaudos politikos fondų Bendrųjų nuostatų reglamento 7 ir 8 straipsniuose.

3.7 Rengiant programas partnerių vaidmuo turėtų būti toks:

- poreikių analizė ir nustatymas,
- prioritetų nustatymas arba atranka ir susiję konkretūs tikslai,
- lėšų skyrimas,
- programų konkrečių rodiklių nustatymas,
- Bendrųjų nuostatų reglamento 7 ir 8 straipsniuose nustatytų horizontaliųjų principų įgyvendinimas,
- stebėsenos komiteto sudarymas.

3.7.1 Kodekse taip pat nustatyti išsamūs partnerystės narystės ir valdymo taisyklių ir stebėsenos komitetų principai.

3.7.2 Kad daugelis mažesnių NVO ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų galėtų veiksmingai dalyvauti šiame naujame partnerystės procese, reikėtų apvarstyti galimybę suteikti joms tinkamą techninę ir finansinę paramą.

3.8 Nors Baltijos jūros regiono strategija buvo parengta po precedento neturinčio lygmens konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais, reikėtų pripažinti, kad Baltijos jūros regione partnerystės principas (taip, kaip jis apibrėžtas elgesio kodekse) beveik netaikomas. Kai kuriose valstybėse narėse politinė paramą partnerystės principui dar reikia užsitikrinti.

3.9 Yra keletas įstaigų ir organizacijų, kurios atstovauja plačiam pilietinės visuomenės subjektų spektrui ir sėkmingai bendradarbiauja Baltijos jūros regione. Jos galėtų tapti Baltijos partnerystės arba skėtinės organizacijos, kuri numatyta elgesio kodekse, pagrindu. Nereikia dubliuoti to, ką jau turime.

3.10 Kalbant apie bendradarbiavimo santykius su Rusija, atsižvelgiant į tai, kad naujai Šiaurės Vakarų federalinei apygardai turėjo įtakos Baltijos jūros regiono strategija, naujasis partnerystės metodas gali turėti panašų parodomąjį poveikį tarp Baltijos jūros valstybių tarybos (BJVT) narių.

3.11 Jeigu elgesio kodeksas susilauktų plačios paramos, net ir šiuo labai sunkiu laikotarpiu (o taip pat ir ateityje) būtų galima dar kartą sutelkti suinteresuotųjų subjektų paramą Baltijos jūros regiono strategijai. Iš pradžių Baltijos jūros regiono strategija buvo laikoma makroregioninio bendradarbiavimo išbandymu, tad partnerystės principo įgyvendinimas būtų dar vienas išmėginimas šiam regionui.

3.12 Priede pateikiamas Tarybos ir Europos Parlamento susitarimas dėl partnerystės ir daugiapakopio valdymo. Remiantis šiuo susitarimu galėtų būti parengtas deleguotasis aktas, nustatantis pakeistą partnerystės elgesio kodeksą.

2013 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

PRIEDAS

2012 m. gruodžio 19 d. Tarybos ir Europos Parlamento suderintas Europos partnerystės elgesio kodekso 5 straipsnis

Partnerystė ir daugiapakopis valdymas

1. Dėl partnerystės susitarimo ir kiekvienos atitinkamos programos valstybė narė, laikydamosi savo institucinės ir teisinės sistemos nuostatų, užmezga partnerystės ryšius su kompetentingomis regioninėmis ir vietos valdžios institucijomis. Šioje partnerystėje taip pat dalyvauja šie partneriai:

- a) kompetentingos regioninės, vietos, miesto ir kitos valdžios institucijos,
- b) ekonominiai ir socialiniai partneriai,
- c) atitinkamos įstaigos, atstovaujantios pilietinei visuomenei, įskaitant aplinkosaugos partnerius, nevyriausybinės organizacijas, ir įstaigas, atsakingas už socialinės įtraukties, lyčių lygybės ir nediskriminavimo skatinimą.

2. Pagal daugiapakopio valdymo principą valstybės narės 1 dalyje nurodytus partnerius įtraukia rengiant partnerystės susitarimus ir pažangos ataskaitas, rengiant ir įgyvendinant programas, įskaitant dalyvavimą programų stebėsenos komitetuose pagal 42 straipsnį.

3. Komisijai pagal 142 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotąjį aktą, rengiant Europos elgesio kodeksą, taip siekiant padėti valstybėms narėms ir sudaryti geresnes sąlygas užmegzti partnerystės ryšius pagal 1 ir 2 dalis. Elgesio kodeksu nustatoma sistema, pagal kurią ir laikydamosi savo institucinės ir teisinės sistemos nuostatų, taip pat pagal nacionalinę ir regioninę kompetenciją valstybės narės įgyvendina partnerystės programas. Elgesio kodeksu, visapusiškai laikantis subsidarumo ir proporcingumo principų, apibrėžiami šie aspektai:

- a) pagrindiniai skaidrumo procedūrų principai, kurių reikia laikytis nustatant atitinkamus partnerius ir, prireikus, jų asociacijas, siekiant sudaryti geresnes sąlygas valstybėms narėms skirti reprezentatyviausius atitinkamus partnerius laikantis savo institucinės ir teisinės sistemos nuostatų;
- b) pagrindiniai principai ir geriausia patirtis įvairių kategorijų atitinkamų partnerių dalyvavimo srityje, kaip nustatyta 1 dalyje, rengiant partnerystės susitarimą ir programas, informaciją, kurią reikia suteikti apie jų dalyvavimą, taip pat įvairiais įgyvendinimo etapais;
- c) geriausia patirtis, susijusi su narystės ir stebėsenos komitetų vidinės tvarkos, dėl kurios sprendimą tam tikrais atvejais turi priimti valstybės narės, taisyklių arba stebėsenos komitetų programų parengimu, laikantis atitinkamų šio reglamento nuostatų ir konkrečioms fondams taikomų taisyklių;
- d) pagrindiniai tikslai ir geriausia patirtis, susijusi su atvejais, kai vadovaujančioji institucija į kvietimų teikti paraiškas rengimą įtraukia atitinkamus partnerius, ir ypač geriausia patirtis siekiant išvengti galimų interesų konfliktų atvejais, kai atitinkami partneriai gali būti paramos gavėjai, taip pat su atitinkamų partnerių dalyvavimu rengiant pažangos ataskaitas ir kai tai susiję su programų stebėseną ir vertinimu, laikantis atitinkamų šio reglamento nuostatų ir konkrečioms fondams taikomų taisyklių;
- e) preliminarios sritys, temos ir geriausia patirtis siekiant, kad kompetentingos valstybių narių institucijos galėtų naudotis Europos struktūriniais ir investicijų fondais, įskaitant techninę pagalbą didinant atitinkamų partnerių institucinę pajėgumą, laikantis atitinkamų šio reglamento nuostatų ir konkrečioms fondams taikomų taisyklių;
- f) Komisijos vaidmuo skleidžiant gerąją patirtį;
- g) pagrindiniai principai ir geriausia patirtis, kurie padeda valstybėms narėms įvertinti partnerystės programų įgyvendinimą ir jų pridėtinę vertę.

Elgesio kodekso nuostatos jokių būdu neprieštarauja atitinkamoms šio reglamento nuostatomis ir konkrečioms fondams taikomoms taisyklėms.

4. Komisija apie deleguotąjį aktą dėl Europos partnerystės elgesio kodekso, priimtą pagal 142 straipsnį ir kaip nustatyta 3 dalyje, per keturis mėnesius nuo šio reglamento priėmimo vienu metu praneša Europos Parlamentui ir Tarybai. Šiam reglamentui įsigaliojus, deleguotuoju aktu negalima nurodyti ankstesnės jo įsigaliojimo dienos nei jo priėmimo diena.
 5. Taikant šį straipsnį bet kokios prievolės, skirtos valstybėms narėms šio reglamento straipsniu arba deleguotuoju aktu, priimtu pagal 5 straipsnio 3 dalį, pažeidimas negali būti susijęs su pažeidimu, lemiančiu finansinę pataisą pagal šio reglamento 77 straipsnį.
 6. Bent kartą per metus dėl kiekvieno Europos struktūrinio ir investicijų fondo Komisija Sąjungos lygmeniu dėl Europos struktūrinių ir investicijų fondų paramos įgyvendinimo konsultuojasi su partneriams atstovaujančiomis organizacijomis ir praneša rezultatus Europos Parlamentui ir Tarybai.
-

Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl moterų užimtumo ir ekonomikos augimo (tiriamoji nuomonė)

(2013/C 341/02)

Pranešėja **Indrė VAREIKYTĖ**

2013 m. balandžio 15 d. raštu Lietuvos Respublikos užsienio reikalų viceministras Vytautas Leškevičius ES Tarybai pirmininkausiančios Lietuvos vardu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti nuomonę dėl

Moterų užimtumo ir ekonomikos augimo.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (2013 m. rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Moterų užimtumo klausimas nebeturėtų būti keliamas kaip dar vienos diskusijos apie lyčių lygybę tema, bet turėtų būti vertinamas kaip ekonominė būtinybė siekiant klestėjimo ir užimtumo Europos Sąjungoje, nes kartu tai ir socialinė būtinybė norint atremti demografinius iššūkius ir spręsti socialines ir aplinkosaugos problemas bei užtikrinti tvarų augimą.

1.2 Pastaruosius 50 metų didėjęs moterų užimtumo lygis jau svariai prisidėjo prie ekonomikos augimo. Tačiau norint išnaudoti visą moterų indėlį į ekonomikos augimą potencialą, ir ES, ir nacionaliniu lygmenimis būtina įgyvendinti dar daugiau tikslinių priemonių. Ne mažiau svarbu užtikrinti, kad tokia politika būtų kompleksinė ir orientuota ne tik į akivaizdžiausių ekonominių kliūčių šalinimą, bet ir spręstų mokesčių, išmokų ir pensijų sistemos, darbo teisių, sprendimų priėmimo, verslumo, švietimo, kovos su stereotipais ir smurtu klausimus. Taip pat akivaizdu, kad norint išspręsti šiuos daugialypius klausimus tam tikras vaidmuo tenka tiek moterims, tiek vyrams. Be to, vyrai ir moterys turėtų būti įtraukti į atitinkamų suinteresuotųjų subjektų vykdomą dialogą ir bendradarbiavimą bei sėkmingos praktikos taikymą.

1.3 Norint didesnio moterų užimtumo ir didesnio jų indėlio į ekonomikos augimą, be toliau ir visame tekste pateiktų konkrečių rekomendacijų būtinos šios pagrindinės priemonės:

— integruoti lyčių aspektą į visų sričių ES politiką;

— visus renkamus statistinius duomenis skirstyti pagal lytį ir užtikrinti, kad būtų naudojami 52 lyčių lygybės rodikliai, sudarantys minimalų lyčių duomenų rinkinį⁽¹⁾;

— ES finansavimą skirstyti atsižvelgiant į lyčių aspektą, įgyvendinti Europos socialinio fondo paramos lyčių lygybei vertinimo ataskaitoje išdėstytas rekomendacijas⁽²⁾;

— mažinti lyčių segregaciją švietimo sistemoje, sudaryti sąlygas ūkio sektoriams panaudoti visą gabių žmonių potencialą;

— specialiai tam skirtomis mokymo ir kvalifikacijos kėlimo priemonėmis remti perėjimą nuo švietimo sistemos prie darbo rinkos;

— sudaryti galimybes vienodomis sąlygomis įsiliesti į darbo rinką (įskaitant lyčių įvairovę darbo vietoje ir tikrą lygybę darbo laiko ir užmokesčio klausimu);

— siekti užtikrinti tinkamą darbą ir pasitenkinimą darbu, įskaitant galimybę gauti paslaugas, leidžiančias derinti asmeninį ir darbinį gyvenimą, nesvarbu, ar tokias paslaugas teiktų valstybė, ar privatusis sektorius;

— pakoreguoti mokesčių ir išmokų sistemas, kad jos neskatintų antro galinčio dirbti šeimos nario nedirbti arba dirbti ne visą darbo dieną;

— įgalinti moteris verslininkes plėsti savo verslą ir kurti naujas darbo vietas;

— skatinti lygų moterų ir vyrų dalyvavimą sprendimų priėmimo srityje;

— sunkumų patiriantiems vienišiams tėvams teikti paramos paslaugas;

— teikti kokybiškas, prieinamas ir įperkamas vaiko priežiūros visą dieną paslaugas, nes tai viena svarbiausių prielaidų norint paskatinti moteris dalyvauti darbo rinkoje;

⁽¹⁾ Jungtinių Tautų Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos Statistikos komisijos generalinio sekretoriaus ataskaita dėl lyčių statistikos, (E/CN.3/2013/10).

⁽²⁾ Europos Komisijos Užimtumo GD, Socialiniai reikalai ir lygios galimybės, 2011 m.

- vykdamą politiką, skirtą užtikrinti lygias galimybes švietimo sistemoje ir lygias galimybes integruotis į darbo rinką bei siekti karjeros, kovoti su visų formų lyčių stereotipais;
- užkirsti kelią diskriminavimui ir priekabiavimui darbo vietoje ir kovoti su smurtu dėl lyties.

2. Poveikis ekonomikos augimui

2.1 Komitetas tvirtai įsitikinęs, kad tikrai visuomenės pažangai užtikrinti vien tik ekonomikos augimo neužtenka – jis dar turi būti integracinis ir tvarus. Tad lyčių lygybė tampa svarbia sąlyga tokiai pažangai pasiekti. Be to, nuo šiol BVP turėtų būti apskaičiuojamas ne tik pagal gamybos ar vartojimo rodiklius, bet ir pagal tokius rodiklius kaip gerovė ir tvarumas (ekonominis, socialinis ir aplinkos požiūriais), kad eitume link „labiau subalansuotos politikos“⁽³⁾.

2.2 Lyčių lygybė dažnai laikoma suvaržymu arba papildomomis sąnaudomis. Būtina pripažinti, kad papildomų sąnaudų kelia nelygybė ir kad lyčių lygybė teigiamai veikia ekonomiką kaip investicija ir produktyvus veiksnys.

2.3 Be aktyvesnio moterų dalyvavimo darbo rinkoje ir visuomenės gyvenime nebus įmanoma pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslų, o ypač iki 2020 m. 75 proc. padidinti 20–64 amžiaus žmonių užimtumą ir bent 20 mln. sumažinti žmonių, kurie gyvena skurde arba kuriems gresia skurdas, skaičių. Be to, jei būtų pasiekta visiška moterų ir vyrų aktyvumo pusiausvyra, vienam gyventojui tenkantis BVP iki 2030 m. padidėtų apie 12 proc.⁽⁴⁾

2.4 Mažėjant darbingo amžiaus žmonių skaičiui⁽⁵⁾, Europa nepasieks norimo ekonomikos augimo nedidindama moterų potencialo darbo rinkoje. 2012 m. 20–64 metų amžiaus vyrų užimtumas sudarė 74,6 proc., o moterų – tik 62,4 proc. Užimtumo lygį išreiškus visos darbo dienos ekvivalentu, padėtis atrodo dar blogesnė, nes dabartinis moterų užimtumo lygis sudaro 53,5 proc. viso visu etatu dirbančių moterų skaičiaus⁽⁶⁾.

2.5 Pastaruosius 50 metų didėjęs moterų užimtumo lygis jau svariai prisidėjo prie ekonomikos augimo. Tačiau svarbu pažymėti, kad buitinių darbų, už kuriuos moterys negauna atlygio, neišskaičiuojami kaip jų įnašas į ekonomiką. Kuriant darbo vietas, kurios teiktų paslaugas šeimoms, šią nematomą darbo formą būtų galima paversti apmokamu darbu, už kurį būtų mokami mokesčiai, įmokos į pensijų fondus ir pan.

⁽³⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 14–20).

⁽⁴⁾ „Closing the Gender Gap: Act Now“, (Lyčių atotrūkio mažinimas. Nelaukime), EBPO, 2012 m. gruodžio mėn.

⁽⁵⁾ Manoma, kad kitus tris dešimtmečius ar panašų laikotarpį darbingo amžiaus žmonių skaičius mažės po 1–1,5 mln. per metus. „Recent Experiences from OECD Countries and the European Union“ (EBPO šalių ir Europos Sąjungos naujausi duomenys), EBPO, 2012 m.

⁽⁶⁾ „Female labour market participation“ (Moterų dalyvavimas darbo rinkoje), Europos Komisija, 2013 m.

2.6 Komitetas atkreipia dėmesį, kad nedarbingos moterys ne visada įtraukiamos į statistiką ir nesiregistruoja bedarbėmis, tačiau iš tiesų jos turėtų būti vertinamos kaip neišnaudotas potencialas. Mažėjantis moterų užimtumo lygis nebūtinai reiškia, kad jos negali gauti darbo, tai gali būti siejama su neveiklumu ar nedeklaruojamu darbu, kadangi dėl „nedirbti skatinančių“ aplinkybių jų darbo pasiūla yra nedidelė. Taigi nacionaliniai ar Europos statistiniai duomenys negali teisingai atspindėti realios padėties. EESRK prašo Europos lygmeniu surinktus ir parengtus moterų užimtumo duomenis suskirstyti pagal privačių paslaugų sektorius.

2.7 EESRK pažymi, kad Metinėje augimo apžvalgoje turėtų būti nustatyti moterų užimtumo tikslai⁽⁷⁾, nes tikslinė politika gali padėti panaikinti lyčių atotrūkius ir skatinti įtraukti ir taip iš esmės padidinti ES ekonomikos augimo galimybes⁽⁸⁾. Tokia politika, įskaitant (bet tuo neapsiribojant) priežiūros paslaugų teikimą išlaikomiems šeimos nariams ir finansinių paskatų antram galinčiam dirbti šeimos nariui nedirbti panaikinimą, yra labai svarbi norint didinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje. Valstybės narės turėtų vykdyti tokią politiką, kad gerėtų gebėjimai įsidarbinti ir didėtų galimybė patekti ar grįžti į darbo rinką.

2.8 Dėl griežto taupymo mažinamas viešojo sektoriaus biudžetas ir paslaugų finansavimas, todėl darbą prarasti labiau gresia moterims, nes būtent jos sudaro viešojo sektoriaus darbuotojų daugumą. Viena iš grupių, kurių pragyvenimo lygis dėl viešųjų paslaugų mažinimo krenta labiausiai, yra vieniši tėvai, kurių dauguma taip pat yra moterys. Be to, moterys sudaro daugumą tų, kurie nemokamai teikia priežiūros paslaugas, tad būtent joms teks savo darbu kompensuoti sumažintas socialinės priežiūros paslaugas⁽⁹⁾. Komisija turėtų parengti išsamų griežto taupymo priemonių poveikio lygioms galimybėms tyrimą ir rasti kokybiškesnių sprendimų, taip pat atlikti tyrimą dėl griežto taupymo priemonių poveikio moterų užimtumo kiekybei ir kokybei tiek viešajame, tiek privačių paslaugų sektoriuje.

2.9 Verta pažymėti, kad ES politikos rengėjai dėmesį sutelkia į gebėjimus įsidarbinti apskritai, tačiau nenurodo priemonių, kaip išnaudoti ekonomiškai neaktyvių moterų potencialą, kad jos galėtų svariai prisidėti prie ES ekonomikos augimo.

2.10 EESRK rekomenduoja ES finansavimą skirstyti labiau atsižvelgiant į lyčių aspektą ir ragina ir ES institucijas, ir valstybes nares įgyvendinti Europos socialinio fondo paramos lyčių lygybei vertinimo ataskaitoje išdėstytas rekomendacijas⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ „2013 m. metinė augimo apžvalga“, Europos Komisija, 2012 m.

⁽⁸⁾ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas dėl pažangos vyrų ir moterų lygybės srityje 2012 m. Lydimasis dokumentas Komisijos ataskaitai Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2012 m. ES pagrindinių teisių chartijos taikymo ataskaita“, SWD (2013) 171 final.

⁽⁹⁾ „TUC Women and the Cuts Toolkit“ (Profesinių sąjungų kongreso leidinys apie moteris ir finansavimo mažinimą), 2011 m.

⁽¹⁰⁾ Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių GD, 2011 m.

3. Švietimas

3.1 Nuo 1960 m. iki 2008 m. išsilavinimo lygio padidėjimas lėmė apie 50 proc. BVP augimo ES šalyse; maždaug pusę šio poveikio užtikrino pagerėjęs moterų išsilavinimo lygis ⁽¹¹⁾.

3.2 Europos lyčių lygybės instituto (ELLI) ⁽¹²⁾ ir EBPO ataskaitų duomenimis, moterys dėl įvairių priežasčių turi mažiau galimybių įsidarbinti negu vyrai ir už tokį patį darbą gauna mažesnę atlygį, nors daugumoje ES šalių moterų išsilavinimo lygis didesnis negu vyrų.

3.3 Sisteminga lyčių nelygybė ⁽¹³⁾ renkantis studijų dalyką neleidžia ekonomikai visapusiškai išnaudoti gabių žmonių potencialo, todėl neteisingai paskirstomas žmogiškasis kapitalas ir prarandamos inovacijų ir ekonomikos augimo galimybės. ES institucijos ir valstybės narės turėtų spręsti lyčių nelygybės švietimo sistemoje problemą, skatindamos keisti mokinių ir studentų, mokytojų ir dėstytojų, tėvų ir plačiosios visuomenės požiūrį. Tokių priemonių reikėtų pradėti imtis kuo anksčiau, nelaukiant, kol susiformuos stereotipinis mąstymas ir požiūris apie tai, kokiose srityse sekasi berniukams, o kokiose mergaitėms, ir ką jiems patinka veikti.

3.4 Komitetas rekomenduoja ypatingą dėmesį skirti įvairiomis ES priemonėmis (ESF finansavimas, mokymosi visą gyvenimą programos ir kt.) finansuojamoms iniciatyvoms ir projektams. Šiomis priemonėmis būtų galima didinti į darbo rinką sugrįžtančių moterų galimybes atnaujinti gebėjimus ir gauti darbą ir (arba) daryti karjerą.

4. Darbo rinka

4.1 Daugumai ES valstybių narių tenka spręsti dvi problemas: senėjančios visuomenės ir mažų gimstamumo rodiklių. Dėl šių veiksnių ateinančius 20 metų darbo jėgos pasiūla mažės, jei vyrų ir moterų dalyvavimo darbo rinkoje rodikliai nesikeis ⁽¹⁴⁾.

4.2 Būtina visam laikui panaikinti Europos visuomenėje įsišaknijusią lyčių nelygybę. Norint užtikrinti vienodesnį mokamo ir nemokamo darbo pasidalijimą tarp vyrų ir moterų, reikia siekti sudaryti palankesnes sąlygas vyrams derinti asmeninį ir darbinį gyvenimą. Jei abu tėvai lygesnėmis dalimis dalytųsi vaiko priežiūros atostogas, sumažėtų darbdavių nenoras į darbą priimti reprodukcinio amžiaus moteris.

⁽¹¹⁾ „Effects of Reducing Gender Gaps in Education and Labour Force Participation on Economic Growth in the OECD“ (Lyčių atotrūkio švietimo sistemoje ir darbo rinkoje sumažinimo poveikis ekonomikos augimui EBPO šalyse), DELSA/ELSA/WD/SEM(2012)9, EBPO, 2012 m.

⁽¹²⁾ Lyčių lygybės indeksas, Europos lyčių lygybės institutas, 2013 m.

⁽¹³⁾ 2010 m. Europoje moterys sudarė 77 proc. asmenų, baigusių aukštąjį mokslą švietimo srityje, 74 proc. sveikatos ir rūpybos srityje ir 65 proc. humanitarinių mokslų srityje, bet tik 25 proc. inžinerijos ir 38 proc. tikslinių mokslų, matematikos ir informatikos srityse. „Report on the Gender Initiative: Gender Equality in Education, Employment and Entrepreneurship“ (Lyčių iniciatyvos ataskaita. Lyčių lygybė švietimo, užimtumo ir verslumo srityse), EBPO, 2011 m.

⁽¹⁴⁾ „Drivers of Female Labour Force Participation in the OECD“ (Moterų dalyvavimą darbo rinkoje skatinantys veiksniai EBPO šalyse), DELSA/ELSA/WD/SEM(2013)1, EBPO, 2013 m.

4.3 Darbo jėgos paklausos pokyčiai, kuriuos galėtų lemti, pavyzdžiui, nauji gamybos metodai ir kitokios darbo sąlygos, o ypač perėjimas nuo gamybos ir žemės ūkio prie paslaugų, yra svarbūs veiksniai, galintys paskatinti didesnę moterų dalyvavimą darbo rinkoje ir padidinti darbuotojų moterų paklausą.

4.4 Nors galimybė dirbti ne visą darbo dieną paskatino daugiau moterų prisijungti prie oficialios darbo jėgos, ilgainiui darbas ne visą darbo dieną gali reikšti mažesnes galimybes mokytis, prastesnes karjeros perspektyvas, mažesnes senatvės pensijas ir didesnę skurdo riziką tiek trumpuoju laikotarpiu, tiek sulaukus garbaus amžiaus. Tai ypač akivaizdu „priverstinio“ darbo ne visą darbo dieną atvejais, kurių skaičius pastaraisiais metais išaugo ⁽¹⁵⁾, kadangi krizės laikotarpiu moterims siūlomas darbas ne visą darbo dieną ir jos priverstos tokius pasiūlymus priimti, nes neturi kito pasirinkimo arba nenori prarasti darbo vietos. Reikėtų atkreipti dėmesį į didžiulį ne visą darbo dieną dirbančių moterų ir vyrų dalies skirtumą (atitinkamai, 31,6 ir 8 proc.). Reikia šalinti visas kliūtis, trukdančias pereiti nuo darbo ne visą darbo dieną iki visiško užimtumo.

4.5 Komitetas pabrėžia, kad politika, skatinanti namų ūkių, kuriuose abu suaugę šeimos nariai dirba, ir padedanti dirbančioms suaugusioms derinti darbą su šeiminiiais įsipareigojimais, yra svarbus veiksnys skatinant moterų dalyvavimą. Svarbų vaidmenį atlieka ir tinkamas piniginių ir natūrinių paramos derinys.

4.6 Antram dirbančiam šeimos nariui taikant didesnius mokesčius gali sumažėti dirbančių moterų skaičius, nes taip jos skatinamos nedalyvauti darbo rinkoje ⁽¹⁶⁾. Todėl mokesčių ir išmokų sistemas reikia koreguoti, kad jos neskatintų antro galinčio dirbti šeimos nario nedirbti.

4.7 Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas neoficialiam, mažų garantijų darbui, taip pat fiktyviai savisamdai. Tokį darbą dažniau turi moterys nei vyrai, todėl joms gresia didesnė išnaudojimo tikimybė. ES valstybės narės turėtų kuo greičiau ratifikuoti 189-ąją TDO konvenciją dėl deramo darbo namų ūkio darbuotojams ⁽¹⁷⁾, kurioje nustatomi šiems darbuotojams taikytini darbo standartai.

5. Darbo užmokestis ir pensija

5.1 EESRK ragina politikos rengėjus mažinti lyčių nelygybę panaikinant vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą (kuris vidutiniškai sudaro 16,2 proc.), nes vienodas darbo užmokestis būtų naudingas ne tik moterims, bet ir visai visuomenei – remiantis Europos pridėtinės vertės vertinimo išvadomis, moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumą sumažinus vienu procenčiu punktu, ekonomikos augimas padidėtų 0,1 proc ⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁵⁾ Darbas ne visą darbo dieną ne savo noru sudaro 23,4 proc. visų moterų darbo sutarčių dėl darbo ne visą dieną (ES vidurkis, 2011 m.). Šaltinis: Lisbon Assessment Framework Database.

⁽¹⁶⁾ „Drivers of Female Labour Force Participation in the OECD“ (Moterų dalyvavimą darbo rinkoje skatinantys veiksniai EBPO šalyse), EBPO, 2013 m.

⁽¹⁷⁾ Tarptautinė darbo organizacija, C189 – Namų ūkių darbuotojų konvencija, 2011 m.

⁽¹⁸⁾ Europos Parlamento pasiūlymas dėl rezoliucijos (B7-XXXX/2013), 2013 6 17.

5.2 Be to, EESRK susirūpinęs dėl itin didelio vyrų ir moterų pensijų skirtumo, kuris yra daugiau negu dvigubai didesnis už darbo užmokesčio skirtumą (27 ES valstybių narių vidurkis – 39 proc.)⁽¹⁹⁾. Ypač neramina tai, kad ši problema mažai žinoma. Problema ne tik ta, kad dideli skirtumai egzistuoja daugumoje ES šalių, bet ir tai, kad jie yra nepaprastai kompleksiški, nes priklauso nuo profesinės veiklos istorijos (visų pirma darbo užmokesčio, dirbtų valandų ir darbo stažo metais skirtumų), pensijų sistemų ir ypač per visą profesinę veiklą gauto darbo užmokesčio poveikio pensijos dydžiui bei to, kiek pensijų sistema kompensuoja už karjeros pertraukas dėl vaikų ar išlaikomų giminaičių priežiūros.

5.3 Todėl EESRK mano, kad panaikinus vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą ir į pensijų kaupimo sistemas įskaičius tiek moterų, tiek vyrų „šeimos laiką“ – vaikų ir pagyvenusių šeimos narių priežiūrai, šeimos nario slaugai trumpos ir (arba) užsitęsios ligos atveju skirtą laiką ir pan. – (ir kartu užtikrinus galimybę darbuotojams išeiti slaugos ir priežiūros atostogų dėl šeiminių priežasčių), vyrų ir moterų pensijų dydžio skirtumai sumažėtų⁽²⁰⁾.

6. Verslumas

6.1 Neseniai paskelbtame EBPO tyrime⁽²¹⁾ pabrėžiama, kad verslumo srityje lyčių nelygybė yra didelė ir atspari pokyčiams daugeliu aspektų, įskaitant subjektyvų pirmenybės teikimą verslumui, įmonės dydį, finansinius veiklos rezultatus, galimybes gauti ir naudoti finansinį kapitalą. Moterys verslininkės siekia ne tik pelno, bet ir kitų tikslų, ir tokiomis papildomomis priemonėmis siekiant veiklos rezultatų jos prisideda prie socialinio ir ekonominio vystymosi.

6.2 Jei didesniai moterų skaičiui būtų teikiama pagalba pradėti verslą ir plėsti pradėtą verslą, būtų⁽²²⁾ sukurta daugiau darbo vietų, diegiama daugiau inovacijų, padidėtų konkurencingumas ir ekonomikos augimas, sumažėtų socialinė atskirtis. Norint užtikrinti tvarų ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą Europoje, reikia imtis radikalių priemonių visam įmonių potencialui panaudoti, ypač po krizės.

6.3 EESRK jau yra siūlęs imtis šių moterų verslumo skatinimo ES mastu priemonių⁽²³⁾:

— steigti moterų verslininkių skyrius, taip sukuriant moterų verslumo skatinimo infrastruktūrą;

⁽¹⁹⁾ „The Gender Gap in Pensions in the EU“ (Vyrų ir moterų pensijų dydžio skirtumas ES), Europos Komisijos Teisingumo GD, 2013 m.

⁽²⁰⁾ Savo nuomonėje dėl lyčių lygybės, ekonomikos augimo ir užimtumo lygio sąsajų (SOC/338, OL C 318, 2009 12 23, p. 15–21), EESRK rekomenduoja priežiūrai skirtą laiką finansuoti taip pat, kaip pensinį amžių.

⁽²¹⁾ „Women Entrepreneurs in the OECD: key evidence and policy challenges“ (Moterys verslininkės EBPO šalyse. Svarbiausi faktai ir politikos iššūkiai) DELSA/ELSA/WD/SEM(2013)3, EBPO, 2013 m.

⁽²²⁾ Pasaulio Bankas „Female Entrepreneurship: Program Guidelines and Case Studies“ (Moterų verslumas. Programos gairės ir konkrečių atvejų analizė), 2013 m. balandžio 11 d.: „Pavyzdžiui, Jungtinėse Valstijose moterų įkurtos įmonės auga daugiau negu dvigubai sparčiau negu visos kitos įmonės, JAV ekonomikai atneša beveik 3 trilijonus JAV dolerių ir tiesiogiai sukuria 23 mln. darbo vietų“.

⁽²³⁾ OL C 299, 2012 10 4, p. 24.

— Europos Komisijoje ir valstybių narių ministerijose, atsakingose už įmonių reikalus, paskirti direktorių moterų įmonių klausimams spręsti, kuris būtų atsakingas už informavimą, kokios ekonominės naudos duoda aktyvesnis moterų skatinimas pradėti ir plėtoti verslą;

— rinkti pagal lytį susiskirstytus duomenis apie Europoje veikiančias moterų įmones.

7. Sprendimų priėmimas

7.1 Tarptautiniai tyrimai⁽²⁴⁾ patvirtina, kad vadovaujamąsias pareigas einančios moterys daro teigiamą įtaką įmonės finansiniams rezultatams, įmonės kultūrai, vadovavimo stiliui ir atsparumui krizėms. Moterys prisiima mažesnę riziką ir pirmenybę teikia tvariam vystymuisi, tačiau kliūtys, trukdančios pasiekti lyčių lygybę sprendimų priėmimo lygmenyje, yra daug didesnės negu atvirai pripažįstama.

7.2 EESRK tikisi, kad visi viešojo ir privataus sektoriaus sprendimus priimančiosios organai, veikdami pagal savireguliacijos principą, taikys bent minimalų lygaus lyčių dalyvavimo sprendimų priėmimo procese santykį. Biržinės bendrovės ir visos viešojo sektoriaus įstaigos turėtų propaguoti skaidrias kandidatavimo ir skyrimo į pareigas procedūras ir įtraukties bei pasirinkimo laisvės kultūrą. Tačiau mažai ką pavyks pasiekti, jei nebus tiek vyrų, tiek moterų noro imtis pozityvių veiksmų.

7.3 Norint pasiekti lyčių pusiausvyrą visuose sprendimus priimančiuose organuose, EESRK rekomenduotų politikos rengėjams ir įmonėms apsvarstyti šiuos klausimus:

— didesnis aukštas pareigas užimančių moterų matomumas,

— skaidresnis gabių asmenų įdarbinimas,

— kritinės masės kūrimas ir išlaikymas,

— kova su stereotipais apie lyčių vaidmenis,

— vadovaujamų pareigų perėmimo planavimas,

— jaunų gabių darbuotojų ugdymo organizavimas,

— mentorių paslaugų tinklų kūrimosi viešajame ir privačiajame sektoriuose rėmimas,

— geros praktikos pavyzdžių skleidimas,

— europinės suderintos duomenų apie kvalifikuotas moteris, galinčias užimti įmonių valdybos narių pareigas, bazės sukūrimas.

⁽²⁴⁾ McKinsey „Women Matter“ (Moterys svarbios); Smith and Verner „Do Women in Top Management Affect Firm Performance?“ (Ar moterys vadovės turi įtakos įmonės rezultatams?); TCAM „Diversity and gender balance in Britain plc“ (Įvairovė ir lyčių pusiausvyrą Britanijoje); Thomson Reuters „Mining the Metrics of Board Diversity“ (Įvairovės įmonių valdybose tyrimas) ir kt.

7.4 Norint įgyvendinti 2010–2015 m. moterų ir vyrų lygybės strategiją⁽²⁵⁾, EESRK ragina siekti vienodo vyrų ir moterų atstovavimo visuomenės gyvenime, visų pirma politikoje, nes dabartinis nepakankamas atstovavimas riboja moterų dalyvavimo teises⁽²⁶⁾. ES institucijos ir valstybės narės, o taip pat socialinių partnerių organizacijos, turėtų rodyti pavyzdį ir savo politiniams ir administraciniais organams, ypač aukščiausio lygio, nustatyti lyčių lygybės tikslus.

8. Vaikų priežiūra

8.1 Svarbus veiksnys, skatinantis moteris dalyvauti darbo rinkoje, yra galimybė naudotis vaikų, ypač mažų, priežiūros visą dieną paslaugomis. Didesnės viešojo sektoriaus išlaidos vaikų priežiūros paslaugoms turėtų tiesioginės įtakos didesniai moterų užimtumui visą darbo dieną⁽²⁷⁾.

8.2 Todėl būtina siekti Barselonos tikslų. Tačiau, kaip teigiama neseniai Komisijos paskelbtoje ataskaitoje, 2010 m. Barselonos tikslą dėl vaikų iki 3 metų buvo pasiekusios tik 10 valstybių narių. Tais pačiais metais, tikslą dėl vaikų nuo 3 metų iki privalomo mokyklinio amžiaus buvo pasiekusios tik 11 valstybių narių ir tik 90 proc. viso tikslo⁽²⁸⁾.

8.3 Kadangi valstybės narės, kuriose gimstamumas yra didžiausias, yra tos, kurios yra daugiausia nuveikusios gerindamos tėvų profesinio ir asmeninio gyvenimo derinimą ir kuriose yra aukštas moterų užimtumo lygis⁽²⁹⁾, valstybės narės turėtų vaikus auginančioms šeimoms teikti veiksmingesnę, įperkamesnę, prieinamesnę ir kokybiškesnę paramą vykdydamos tokią politiką⁽³⁰⁾ kaip:

- *investuoti į vaikus* – ankstyvoje vaikystėje taikyti intervencines programas, ypač tokias, pagal kurias šeimoms būtų teikiamos į jų poreikius orientuotos paslaugos namie ir paslaugų centruose;
- *derinti šeimos ir darbo pareigas* – koordinuoti veiksmus tokiose srityse kaip vaikų priežiūros paslaugos, vaiko priežiūros atostogos ir šeimai palankios darbo vietos;

- *sukurti palankias sąlygas gimstamumo rodikliams padidinti* – be šeimos ir darbo pareigų derinimo priemonių, tobulinti ir mokesčių sistemą (pavyzdžiui, pasekti JK, kuri taiko vaiko priežiūros „talonų“ sistemą (angl. *Childcare Voucher Scheme*), pavyzdžiui) ir vykdyti politiką, skirtą plačiau padalyti vaikų auginimo išlaidas ir sudaryti sąlygas jaunoms poroms įsigyti įperkama būstą ir įsitvirtinti darbo rinkose.

9. Stereotipai ir diskriminacija

9.1 Nors per keletą pastarųjų dešimtmečių išaugęs moterų išsilavinimo lygis padidino moterų galimybes užsidirbti, visuomenės požiūris į moterų darbą ir šeimos vertybių ir lygybės konfliktas tebėra kliūtis lyčių pusiausvyrai darbo rinkoje.

9.2 EESRK itin neramina negalią turinčių, migrančių ir etninei mažumai priklausančių moterų diskriminacija. Šiuo klausimu Komitetas ragina kuo greičiau įgyvendinti vienodo požiūrio direktyvą⁽³¹⁾.

9.3 Smurtas prieš moteris – ne tik pateisinimo neturinti socialinė problema, bet ir didelės ekonominės sąnaudos. Paskaičiuota, kad 47 Europos Tarybos šalims narėms smurto prieš moteris problema kainuoja ne mažiau kaip 32 mlrd. eurų per metus⁽³²⁾. Svarbus vaidmuo šiuo klausimu tenka valstybės kovos su smurtu dėl lyties politikai; išsiskiriančios moters vietos visuomenėje suvokimas pasikeis tik tada, kai moterys vienosiomis sąlygomis su vyrais galės eiti įtakingas pareigas.

9.4 Labai svarbų vaidmenį propaguojant lyčių lygybę atlieka žiniasklaida. Būdamą įtakinga viešosios nuomonės ir kultūros formuotoja, ji ne tik parodo, bet ir pati formuoja socialinius-kultūrinius modelius ir normas. Būtent dėl žiniasklaidos priemonėse pateikiamo turinio visi visuomenės sluoksniai, įskaitant politikos rengėjus ir visuomenę, pradeda geriau suvokti lyčių lygybės klausimo sudėtingumą, todėl reikia kuo greičiau spręsti žiniasklaidos sektoriuje išsiskiriančios nelygybės, kuri pasireiškia per mažo moterų atstovavimo (ypač vadovų lygmeniu) pavidalų, kliūčių karjerai ir mažo darbo užmokesčio (palyginti su vyrais) problemas⁽³³⁾.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

⁽²⁵⁾ 2010–2015 m. moterų ir vyrų lygybės strategija, Europos Komisija, 2010 m.

⁽²⁶⁾ „Database on women & men in decision making“ (Moterų ir vyrų dalyvavimo sprendimų priėmimo duomenų bazė), Europos Komisijos Teisingumo GD.

⁽²⁷⁾ „Closing the Gender Gap: Act Now“ (Lyčių atotrūkio mažinimas. Nelaikime), EBPO, 2012 m.

⁽²⁸⁾ „Barselonos tikslai“, Europos Komisija, 2013 m.

⁽²⁹⁾ OL C 318, 2009 12 23, p. 15–21.

⁽³⁰⁾ „Extending opportunities: How active social policy can benefit us all“ (Galimybių didinimas. Kaip aktyvi socialinė politika gali būti naudinga visiems), ISBN 92-64-00794-6, EBPO, 2005 m.

⁽³¹⁾ COM(2008) 426 final, 2008 7 2.

⁽³²⁾ OL C 351, 2012 11 15, p. 21–26.

⁽³³⁾ ELLI, „Review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States: Women and the Media — Advancing gender equality in decision-making in media organisations“ (Pekino veiksmų programos įgyvendinimo ES valstybėse narėse apžvalga. Moterys ir žiniasklaida – lyčių lygybės stiprinimas žiniasklaidos priemonių sprendimų priėmimo organuose), 2013 m.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tvaraus vystymosi tikslų nustatymo. Europos pilietinės visuomenės indėlis rengiant ES poziciją (tiriamoji nuomonė)

(2013/C 341/03)

Pranešėja **An LE NOUAIL MARLIÈRE**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. gruodžio 6 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Tvaraus vystymosi tikslų nustatymo. Europos pilietinės visuomenės indėlis rengiant ES poziciją

(tiriamoji nuomonė).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 92 nariams balsavus už, 52 – prieš ir 21 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK rekomenduoja Europos institucijoms, taip pat 2012 m. gruodžio 17 d. Jungtinių Tautų generalinės asamblėjos sukurta vadina „atvirai darbo grupei“: vykdyti *ex ante* ekonominio, socialinio poveikio ir poveikio aplinkai vertinimus bei reikalauti, kad jie būtų atliekami tiek nustatant tvaraus vystymosi tikslus (TVT), tiek pasaulinėse derybose dėl visuotinai įgyvendintinių tikslų siekiant užtikrinti teigiamų ir neigiamų skirtumų, kurie gali iškilti ar egzistuoti tarp geografinių teritorijų ir veiklos sektorių, pusiausvyrą.

1.2 Visų pirma, neturėtų būti mažinamas visų svarbiausių tvaraus vystymosi tikslų padedančių siekti socialinių programų, skirtų spręsti švietimo, sveikatos, jaunų bedarbių klausimus, biudžetas.

1.3 EESRK pritaria ES pastangoms įgyvendinti strategiją „Europa 2020“ vykdamą Europos semestrą ir pasinaudoti galimybe padidinti jo naudą pasiūlant bendrą socialinę, ekonominę ir aplinkos strategiją, taip pat įgyvendinant *integruotą* tvaraus vystymosi strategiją.

1.4 Komitetas siūlo į šiuos procesus įtraukti Europos pilietinę visuomenę: pilietinės visuomenės organizacijas, socialinius partnerius, nacionalines Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas bei panašias institucijas.

1.5 EESRK primygtinai ragina valstybes nares ir Europos institucijas:

1.5.1 toliau aktyviai plėtoti vystomąją partnerystę įgyvendinant Europos pokyčių darbotvarkę ir išorės paramos vystymuisi ir bendradarbiavimo politiką, taip pat atsižvelgti į savo ir

partnerių interesus išorės dvišalėse ir daugiašalėse derybose dėl prekybos *vadovaujantis* ekonominėmis, socialinėmis ir kultūrinėmis *žmogaus teisėmis*;

1.5.2 stiprinti ir sutvirtinti Europos socialinį modelį siekiant užtikrinti tvirtą pagrindą ir konkurencingumą, grindžiamus ne tik gebėjimais diegti technologines inovacijas, bet ir socialinę pažangą skatinančiomis inovacijomis;

1.5.3 dėti visas pastangas vystyti tausiai išteklius, pirminę ir antrinę energiją vartojančią ekologišką ekonomiką, naudingą visiems piliečiams ir – vykdant sąžiningą technologijų perdavimą – prekybos partneriams; ekonomiką, kurios pagrindu taptų perėjimas prie poreikius leidžiančios valdyti, geriausias CO₂ saugojimo ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų energetikos sistemos;

1.5.4 stiprinti viešąsias ir visuotinės svarbos paslaugas, kad savo teritorijoje ir už jos ribų pagal savo vykdomus įgaliojimus ir viešąją bendradarbiavimą Europa būtų laikoma teisingos gerovės erdve;

1.5.5 apibrėžti Europoje viešąsias paslaugas vadovaujantis pagrindinėmis teisėmis, kurios turi būti užtikrintos Europos piliečiams, visų pirma parengiant viešųjų paslaugų pagrindų direktyvą ir atsisakant visiško saviregulavimo principo;

1.5.6 reikalauti valstybėse narėse veikiančių Europos ir kitų šalių įmonių laikytis aplinkos apsaugos reikalavimų tokiu būdu įmonių socialinei atsakomybei suteikiant konkretų matmenį. Iš tiesų, įmonės privalo atsakyti už jų valdymo socialines pasekmes ir pasekmes aplinkai. Ši atsakomybė turi būti aiškiai taikoma rangovo–subrangovo grandinėje ir tarpvalstybiniu, ir vietos lygmeniu, ji turi būti aiškiai apibrėžta, skaidri ir suprantama. Kreditų reitingų ir vertinimo agentūrų veikla taip pat turėtų būti skaidri ir nepriklausoma;

1.5.7 skatinti ir remti MVĮ ir socialinės ir solidariosios ekonomikos įmonių vystymąsi;

1.5.8 imtis veiksmingų priemonių aplinkos klausimams spręsti: praktiškai užtikrinti visuotinę teisę gauti informaciją apie aplinką, geriau įgyvendinti Orhuso konvenciją ir plėsti darbuotojų gebėjimus (dalyvaujant jų interesams įmonėse atstovaujančioms organizacijoms) įspėti apie pavojų aplinkai;

1.5.9 peržiūrėti bankų užduotis ir sukauptas lėšas nukreipti į realiąją pramonę ir ekonomiką siekiant paremti perėjimą prie ekologiškos ekonomikos, taip pat į gamybos finansavimą ir būstų pertvarkymą, švietimą, energetikos politiką, aprūpinimą maistu, prieigą prie vandens, ligonines, taip pat gerinti kelių, uostų ir geležinkelių infrastruktūrą, t. y. sritis, kurios Europoje ir pasaulyje yra neatsiejamos nuo tvaraus – ekonomikos, socialinio ir aplinkos – vystymosi.

1.6 EESRK ragina Europos Sąjungą:

1.6.1 priimti išipareigojimus sustabdyti finansines spekuliacijas ir skatinti ilgalaikes investicijas;

1.6.2 kovoti su nelegaliu, nedeklaruojamu ar netinkamai deklaruojamu darbu Europoje ir už jos ribų dalyvaujant suinteresuotosioms Europos įmonėms, siekti, kad būtų taikomi tarptautiniai darbo standartai, mokamos privalomos socialinio draudimo įmokos, vykdoma pinigų plovimo prevencija šiais tikslais sukuriant sankcijų sistemą ir stiprinant nepriklausomos kontrolės priemones (pvz., darbo inspekcijas);

1.6.3 taip pat kovoti su bandymais įvairiais būdais susilpninti tarptautinius darbo standartus, sumažinti kai kurių dirbančiųjų (pvz., tų, kurių teisės yra pažeidžiamos) darbo vertę ir kėsintis į jų orumą, skatinti gerovę ir socialinį saugumą užtikrinančią nuolatinių darbo vietų ir deramos socialinės apsaugos kultūrą.

2. Įžanga

2.1 Vienas svarbiausių Rio+20 konferencijoje priimtų sprendimų – pradėti tvaraus vystymosi tikslų nustatymo procesą. Procesas pradėtas 2013 m. sausio mėn.: sukurta tarpvyriausybinių atvira darbo grupė, kuriai pavesta nuo 2013 m. rugsėjo mėn. iki 2014 m. rugsėjo mėn. parengti ir Jungtinių Tautų generalinei asamblėjai pateikti ataskaitą ir pasiūlymą. Galutiniame Rio+20 konferencijos dokumente numatyta, kad šis procesas turi būti derinamas su vystymosi po 2015 m. programos veiksmiais.

2.2 Šią nuomonę reikėtų susieti su 2013 m. birželio mėn. EESRK priimta NAT skyriaus nuomone savo iniciatyva „Ekologiškos ekonomikos ir tvaraus vystymosi skatinimas Europoje“⁽¹⁾ ir REX skyriaus nuomone dėl Komisijos komunikato „Pasitūrimas gyvenimas visiems. Skurdo panaikinimas ir tvarios

pasaulio ateities užtikrinimas“⁽²⁾. Europos tvaraus vystymosi perspektyvoje numatyta, kad reikia saugoti ir stiprinti Europos socialinį modelį, kuris neatsiejamas nuo sėkmingo perėjimo prie ekologiškos ekonomikos. Tai, kad dar nepriimtas tarptautinis susitarimas dėl tvaraus vystymosi tikslų negali tapti priežastimi atidėti pramoninių šalių išipareigojimų, priimtų pagal paramos vystymuisi ir bendradarbiavimo politiką, įgyvendinimo ar šiuos išipareigojimus sumažinti.

2.3 Komisija prašyme parengti šią tiriamąją nuomonę pabrėžė tvaraus vystymosi, integracinės ekologiškos ekonomikos ir skurdo panaikinimo sąsają. Ji paprašė pateikti pasiūlymus, kaip būsimuose visuotiniuose tvaraus vystymosi tiksluose sėkmingai susieti ekonomikos, socialinį ir aplinkos aspektus. Šiuo požiūriu Komisija norėtų, kad diskusijoje savo nuomonę išsakytų ir tarptautiniai partneriai.

2.4 EESRK dviejuose Tvaraus vystymosi observatorijos posėdžiuose surengė JT Rio+20 konferencijoje patvirtintų pagrindinių grupių (angl. *Major Groups*) atstovų klausymą.

2.5 JT savo ruožtu sudarė vyriausybės atstovų aukšto lygio grupę, kuri 2013 m. rugsėjo mėn. turėtų pateikti pirmąją ataskaitą, o JT generalinio sekretoriaus pavaduotojas ir JT aplinkos programos direktorius Achim Steiner 2013 m. gegužės 14 d. kreipėsi į EESRK ir kitus pilietinės visuomenės atstovus ir kalbėjo tema „Siekti vystymosi pažangos po Rio+20 konferencijos“. Jis pabrėžė, kad būtinos visapusiškos ir visos šalys – vyriausybės, pilietinė visuomenė ir privatus sektorius atstovus – įtraukiančios konsultacijos dėl tvaraus vystymosi tikslų. Nyderlandų ambasadorė tvaraus vystymosi klausimais ir atviros darbo grupės narė Kitty van der Heijden taip pat turėjo galimybę pasidalyti savo patirtimi, įgyta JT sukurtoje darbo grupėje.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Įtraukti tvaraus vystymosi tikslus į Rio+20 deklaraciją pasiūlė Kolumbijos, Gvatemalos ir Peru vyriausybės. Remdamosi Darbotvarke 21 ir Johannesburgo įgyvendinimo planu, minėtų šalių vyriausybės pateikė bendrą pasiūlymą nustatyti ribotą skaičių kiekybiškai įvertinamų tikslų, kad būtų galima atnaujinti politinius išipareigojimus siekti tvaraus vystymosi. Šios trys Lotynų Amerikos valstybės (prie kurių vėliau prisijungė Jungtiniai Arabų Emyratai) pasiūlė aštuonias veiklos sritis, kuriose būtų galima nustatyti siektinus tvaraus vystymosi tikslus: aprūpinimas maistu, vanduo, energetika, miestai, vandenynai, gamtinės sistemos, efektyvus išteklių naudojimas ir užimtumas.

3.2 Galutiniame Rio+20 konferencijos dokumente „Ateitis, kurios norime“ teigiama, kad tvaraus vystymosi tikslai turėtų būti nustatyti:

— vadovaujantis Darbotvarke 21 ir Johannesburgo įgyvendinimo planu;

⁽¹⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 18–22.

⁽²⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 144–150.

- atsižvelgiant ankstesnius įsipareigojimus;
- tvariam vystymuisi užtikrinti svarbiose srityse, numatytose Rio+20 konferencijos galutiniame dokumente;
- vienodai atsižvelgiant į tris tvaraus vystymosi aspektus ir jų sąsajas;
- suderinant ir susiejant su JT vystymosi po 2015 m. programa;
- atsižvelgiant į Tūkstantmečio vystymosi tikslus;
- numatant aktyvų ir tinkamą visų suinteresuotųjų šalių dalyvavimą procesuose.

Šių tikslų skaičius turi būti ribotas, jie, be kita ko, turėtų būti konkretūs, glausti, suprantami, plataus užmojo, pasaulinio masto, tinkami įgyvendinti visose šalyse (atsižvelgiant į kiekvienos jų padėtį).

3.3 Būtų idealu, jei Rio+20 konferencija būtų pateikusi veiksmų planą sukurti pasaulį, kuriame visi žmonės galėtų naudotis savo teisėmis ir gyventi vienodomis sąlygomis nepatirdami neteisingo skurdo ir būtų tinkamai naudojami planetos ištekliai.

3.3.1 Pavyzdžiui, *Oxfam International* organizacijos nuomone (*Oxfam, Post-2015 Development Goals: Oxfam International Position, January 2013*), vystymosi po 2015 m. programa turėtų būti grindžiama šia vizija, joje reikėtų nustatyti atitinkamus tikslus ir gaires jiems įgyvendinti. Norint užtikrinti visuotinę gerovę atsižvelgiant į planetos pajėgumus, reikėtų iš esmės pakeisti ekonomikos, socialinio ir politinio vystymosi kryptis.

3.3.2 Ši nevyriausybinių organizacijų taip pat mano, kad diskusijoje dėl vystymosi po 2015 m. vis dar *neapibrėžtas* šios programos vaidmuo ir jos galimybės praktiškai pakeisti skurdžiai gyvenančių asmenų padėtį. Siekiant apibrėžti aiškius tikslus, labai svarbu susitarti dėl būdų juos įgyvendinti. Nustatyti tikslai turėtų paskatinti sutelkti politinę valią ir viešąsias iniciatyvas skurdui ir neteisybei panaikinti ir planetai apsaugoti, visų pirma:

- pateikiant bendrą viziją ir prioritetus, kuriais vadovaudamosi valdžios institucijos ir tarptautinė bendruomenė galėtų siekti esminių permainų;

- užtikrinant piliečiams galimybę ginti savo interesus: reiklauti politinių permainų, priversti valdžios institucijas ir privatųjį sektorių teikti ataskaitas, taip pat leisti patiems piliečiams įgyvendinti permainas skatinančias iniciatyvas;
- skatinant politikos ir sprendimų priėmimo procesų nacionaliniu lygmeniu permainas, visų pirma, ryžtingai atstovaujant šalių interesams, finansinėmis priemonėmis, suinteresuotųjų šalių (pvz., kitų valstybių ar regionų) spaudimu, taip pat užtikrinant didesnę skaidrumą ir geresnę duomenų, būtinų naujesiems tikslams, rinkimą;
- numatant palankias sąlygas dialogui ir stiprinant atsakomybę tarp visų lygmenų: valstybių narių ir jų piliečių, valstybės ir privačiojo sektoriaus, valstybės ir tarptautinių organizacijų, vystomojo bendradarbiavimo partnerių, piliečių ir atsakingų įmonių;
- didinant tarptautinių institucijų, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų ir tarptautinių finansų įstaigų, veiklos svarbą, derėjimą ir skaidrumą.

3.4 Ekologiškos įmonės ir darbo vietų kūrimas

3.4.1 Tvarus realiosios ekonomikos atsigavimas neatsiejamas nuo tausiai išteklius naudojančio gamybos modelio. Europa pritaria platesnio užmojo ir išsamesniam Europos politiniam klimato politikos veiksmų planui iki 2050 m. siekti didesnių klimato kaitos mažinimo tikslų, tačiau ji taip pat turėtų remti savo pramoninę bazę ir su ja susijusius sektorius ir kompetencijas.

3.4.2 Svarbiausia rasti būdus, kaip pasiekti tikslo pereiti prie efektyvaus išteklių naudojimo ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir kaip valdyti šį perėjimą. Didžiausias dėmesys turi būti skiriamas dviem aspektams: pramonės politikai, galinčiai padėti pereiti prie ekologiškos ekonomikos ir išsugoti pramoninę bazę ir atitinkamoms užimtumo perspektyvoms (Béla Galgóczi, *Greening industries and creating jobs*, European Trade Union Institute, 2012).

3.4.3 Pramonei tenka lemiamas vaidmuo mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros, prekybos ir – kiek mažesnis – investicijų srityse. Tapo gyvybiškai svarbu pereiti prie mažo CO₂ kiekio vystymosi modelio didinant efektyvų energijos vartojimą, pirmenybę teikiant tvariam darbui ir sveikatos apsaugai.

3.4.4 Nuo 1992 m. per visą Europos istoriją užfiksuotas vienas žemiausių augimo rodiklių, vis dėlto, siekiant įgyvendinti tvarų ir ilgalaikį vystymąsi užtikrinančius tikslus būtini du veiksniai: 1) mažas išskiriamo CO₂ kiekis ir 2) demokratija.

3.4.5 ES turi ir toliau dėti pastangas vykdyti mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros veiklą, kad būtų sukurtos dirbantiems asmenims reikalingos darbo vietos, taip pat atsižvelgti į būsimus, aukštesnių augimo rodiklių kituose žemynuose nulemtus, vystymosi poreikius įvairiose srityse: paslaugų, švietimo, sveikatos, aplinkos, transporto, energetikos, būsto, miestų plėtros, žemės ūkio, maisto ir t. t.

3.5 Užimtumas, socialinė įtrauktis ir tvarus vystymasis – svarbiausios ES ir pasaulinio lygmens veiklos sritys

3.5.1 TVF pripažino, kad griežto taupymo priemonių poveikis buvo radikalesnis, nei tikėtasi. Patirtis rodo, kad šios priemonės turi būti sušvelnintos. Neturėtų būti mažinamas svarbiausių socialinių programų, skirtų spręsti švietimo, sveikatos, jaunųjų bedarbių klausimus, biudžetas. Po tarptautinės finansų krizės ES valstybėms narėms ypatingai svarbu gauti lėšų, o Europos Vadovų Tarybos susitarime dėl naujos daugiametės finansinės programos realios ekonomikos refinansavimui skirta nepakankamai dėmesio. Trejeto – Pasaulio banko, TVF ir Europos Vadovų Tarybos – siūlomų priemonių nepakanka, kad būtų sudarytos sąlygos, būtinam tvariam ir ilgalaikiam ekonomikos augimui atgaivinti.

3.5.2 Pažangi socialinė politika – pavyzdžiui, pagalbos bedarbiams ieškoti darbo programos arba socialinę apsaugą labiausiai pažeidžiamiems visuomenės asmenims užtikrinančios sistemos – negali būti vertinama tik sąnaudų požiūriu. Tai investicija į ateitį.

3.5.3 Euro zonoje ypač skaudžiai nukentėjo jauni asmenys, kurių nedarbas siekia 22 proc., o kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Ispanijoje ir Graikijoje viršijo net 50 proc. 2010 m. su *laikinomis darbo sutartimis* dirbo daugiau kaip 50 proc. 15–24 metų amžiaus jaunuolių, šiandien jų yra beveik 70 proc. (Eurofound, Third European Quality of Life Survey, 2012).

3.5.4 Visose šalyse žmonės brangiai sumokėjo už pražūtingas neatsakingo elgesio finansų sektoriuje pasekmes.

3.5.5 ES privalo suteikti socialiniam matmeniui daugiau turinio, visų pirma, socialiniam dialogui, kaip numatyta Europos ekonomikos ir pinigų sąjungą papildančiame plane. ES turėtų padėti valstybėms narėms sukurti savo jaunimo garantijų sistemas, tobulinti pramonės diversifikavimą ir inovacijas, didinti darbo rinkos paslaugų veiksmingumą, kurti daugiau darbo vietų ir didinti socialines investicijas (ILO, Guy Ryder, Jobs, social inclusion and growth should top EU agenda, 14 February 2013).

4. Ekologiškesnis Europos semestras

4.1 Pirmuosiuose EESRK surengtuose klausymuose paaiškėjo, kad ES sukaupto pilietinės visuomenės atstovų indėlio ir JT rengiant tiesiogines konsultacijas sukauptas indėlis neatitinka teisėtų Europos piliečių aiškumo ir skaidrumo lūkesčių. Pilietinei visuomenei atstovaujančių organizacijų nuomonė pateikiama kartu su privačius interesus ginančių lobistų grupių ir su vyriausybių nuomonėmis, pasirenkant tvarkaraštį, pagal kurį sunku

rengti diskusijas užtikrinant organizacijų nepriklausomumą ir socialinio dialogo autonomiškumą. Be to, stebint Rio+20 konferencijos ir atviros darbo grupės veiklą susidarė išpūdis, kad sukurtas planas, pagal kurį pateikiamos iš anksto nustatytos gairės, tarsi sprendimas jau būtų priimtas kur nors kitur.

4.2 Tačiau galima pasidžiaugti, kad ES nusprendė imtis veiksmų ekologizuoti strategiją „Europa 2020“ ir Europos semestrą siekiant suderinti Europos poziciją, užtikrinančią, kad pasaulinėje arenoje ES veiks vieningai ir kalbės vienu balsu.

4.3 Šiuo metu svarbu tvaraus vystymosi klausimus susieti su pagrindinėmis politikos sritimis, t. y. strategija „Europa 2020“ ir jos valdymui ypač svarbiu Europos semestru.

EESRK visų pirma atkreipia dėmesį į Komisijos ir Tarybos pareiškimą, kad išvados ir procesai, dėl kurių buvo susitarta Rio+20 konferencijoje, bus įgyvendinami ir plėtojami Europos Sąjungoje kartu su strategija „Europa 2020“. Komitetas įsipareigoja atidžiai stebėti, kad šis pareiškimas būtų veiksmingai vykdomas (Council of the European Union, Rio+20: Outcome and follow-up to the UNCSD 2012 Summit – Council conclusions, 25 October 2012, 15477/12).

4.4 EESRK atidžiai stebi, kaip plečiasi Europos semestro procese dalyvaujančiųjų ratas. Šiais metais daug aktyviau nei anksčiau dalyvauja Aplinkos generalinis direktoratas; praėjusiųjų metų gruodžio mėn. Aplinkos taryboje pirmą kartą buvo diskutuojama metinės augimo apžvalgos klausimu. EESRK dėsi pastangas, kad pilietinė visuomenė turėtų galimybę dalyvauti Europos semestro procesuose ir iškelti su tvariu vystymusi susijusius klausimus nacionalinėse ekonomikos ir socialinių reikalų tarybose (kurių dalis jau turi konkrečius įgaliojimus tvaraus vystymosi srityje), taip pat nacionalinėse tvaraus vystymosi tarybose.

4.5 Reikėtų pabrėžti, kad metinėje augimo apžvalgoje nepakankamai aiškiai nurodomos įvairių krizių – finansų, ekonomikos, socialinės, taip pat ir aplinkosaugos – tarpusavio sąsajos, ir nepakankamai suvokiama tai, kad nepaisant krizių – bet ir visų pirma dėl jos – būtina nedelsti ir atsakingai siekti kuo didesnės ekologizacijos pažangos pertvarkant ES ekonomiką. Nebegalima toliau laikytis dabartinės krypties.

4.6 Metinėje augimo apžvalgoje Europos Sąjunga turi laikytis bendros pozicijos. ES negali prisiimti ekonomikos ekologizacijos įsipareigojimų pasaulinėse derybose, tačiau tuo pačiu metu šiai temai neskirti dėmesio savo svarbiausiuose ekonominės politikos dokumentuose.

4.7 Todėl iš dalies stebina tai, kad ES augimo apžvalgoje nėra aiškios augimo sąvokos. Ar gali ES inicijuoti tarptautines diskusijas dėl kitų nei BVP rodiklių, o tuo tarpu savo augimo apžvalgoje remtis tik BVP rodikliu? Dokumente nagrinėjamos socialinės problemos, tačiau tiesiogiai nenurodomas tikslas siekti gerovės atsižvelgiant į planetos išteklius (šis tikslas, be kita ko, įtrauktas į Septintąją aplinkos apsaugos veiksmų programą).

4.8 Teigiama yra tai, kad diskusijose dėl galimybių nustatyti kitus rodiklių nei BVP remiamasi įvairiomis nuomonėmis ir tai turėtų atvesti prie šių rodiklių taikymo etapo, grindžiamo lygia-teisiu institucijų ir pilietinės visuomenės atstovų dialogu siekiant tikslo į sprendimo priėmimo procesus įtraukti visus suinteresuotuosius subjektus.

4.9 EESRK pabrėžia, kad šiais metais augimo apžvalgoje atskirai svarstomas aplinkai žalingų subsidijų panaikinimo ir aplinkosaugos mokesčio klausimas, pateikiamos rekomendacijos valstybėms narėms, apžvelgiami atliekų ir nuotekų tvarkymo bei jų perdirbimo gerinimo klausimai.

5. Tūkstantmečio vystymosi tikslų ir tvaraus vystymosi tikslų sąsaja

5.1 Turėtų būti tinkamai susitarta dėl Sąjungos biudžeto, skirto Tūkstantmečio vystymosi tikslams⁽³⁾

5.1.1 Skurdo mažinimas – tai vienodų sąlygų ir teisingumo klausimas, susijęs su teise naudotis sveikatos priežiūros ir švietimo paslaugomis ir galimybe įsidarbinti. Nustatant Tūkstantmečio vystymosi tikslus pernelyg didelis dėmesys buvo skiriamas paramos teikėjams. Ateityje reikėtų numatyti:

- aktyvesnį ir gausesnį šalių partnerių, kurios galiausiai ir turi atlikti svarbiausią darbą, dalyvavimą;
- sustiprintą abipusę šalių paramos teikėjų ir šalių partnerių atsakomybę;

— lankstumą, kuris reikalingas, kad šalys partnerės galėtų pritaikyti vystymosi tikslus prie nacionalinių sąlygų.

5.1.2 Nustatyti terminai ir dėmesys rezultatams, padėjo užtikrinti didelį aštuonių tūkstantmečio vystymosi tikslų poveikį tarptautinio vystymosi politikos kryptims. Pastangos buvo sutelktos į ribotą skaičių išmatuojamų tikslų, todėl tai padėjo padidinti ir veiksmingai nukreipti paramą vystymuisi. Vis dėlto, artėjant prie nustatyto galutinio termino, t. y. 2015 m., aiškiai matyti, kad įgyvendinant tikslus bus pasiekta tik ribotų rezultatų, bus sėkmių ir nesėkmių.

5.1.3 Tvaraus vystymosi tikslai turės papildyti dabartinius tūkstantmečio vystymosi tikslus. Esama dviejų esminių skirtumų tarp tvaraus vystymosi tikslų ir tūkstantmečio vystymosi tikslų: pirmieji yra pasaulinio masto (priešingai, nei tūkstantmečio vystymosi tikslai, kurie labiau orientuoti į Pietų valstybes) ir platesnio užmojo, apimančys daugiau nei tik pagrindinį skurdo mažinimo tikslą (įtraukti taip pat šie aspektai: gamtiniai ištekliai, vartojimas, gamyba, energetika, žmogaus teisės ir kt.).

5.1.4 Ateinantys dveji metai bus labai svarbūs kitai vystymosi darbotvarkei. Dviejuose procesuose – tūkstantmečio vystymosi tikslų persvarstymo ir tvaraus vystymosi tikslų oficialaus paskelbimo – turės būti nustatytos pagrindinės tvaraus vystymosi po 2015 m. struktūros gairės.

Gairėse turės būti numatyta į visų sričių viešosios politikos biudžetą įtraukti lyčių lygybės aspektą, kadangi tai yra svarbiausias skurdo ir nelygybės panaikinimo veiksnys⁽⁴⁾.

Laukia didžiulis uždavinys, jį sprendžiant turi būti skiriamas dar didesnis dėmesys žmogaus teisėms, pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimui sprendimų priėmimo procesuose, kadangi tai požiūrio, sutelkto į žmogaus socialinę raidą skatinančias ekonomiką ir paslaugas, dalis⁽⁵⁾.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

⁽³⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 144–150.

⁽⁴⁾ OL C 76, 2013 3 14, p. 8–14.

⁽⁵⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 82–86,
OL C 181, 2012 6 21, p. 28–34.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl apsirūpinimo maistu saugumo ir bioenergijos (nuomonė savo iniciatyva)

(2013/C 341/04)

Pranešėjas **Franco CHIRIACO**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. vasario 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Apsirūpinimo maistu saugumo ir bioenergijos

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 173 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 13 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad Europos Sąjungos politikoje daugiausia dėmesio turi būti skiriama apsirūpinimo maistu saugumo klausimui, kadangi tai yra būtina visuotinio stabilumo strategijos sąlyga.

1.2 Vykstant diskusijoms dėl maisto ir degalų, EESRK pritaria Europos Sąjungai, kad būtina sumažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro importo, tačiau ragina Europos Komisiją pirmenybę teikti apsirūpinimo maistu saugumui, teritorijos apsaugai, Europos žemės ūkio konkurencingumui, žemės paskirčiai ⁽¹⁾ užtikrinant glaudų ryšį tarp apsirūpinimo maistu saugumo ir bioenergijos gamybos ⁽²⁾.

1.3 EESRK mano, kad Europos Sąjungos ateitis turės būti paremta socialiniu, ekonominiu ir aplinkos tvarumu, o atsinaujinančiosios energijos gamyba turės būti glaudžiai susijusi su šių tikslų įgyvendinimu.

1.4 EESRK pritaria Komisijos sprendimui į Direktyvas 98/70/EB ir 2009/28/EB įtraukti privalomas nuostatas dėl žemės paskirties keitimo, kadangi dabartiniai biodegalai gaminami iš žemės ūkio augalų.

1.5 EESRK patvirtina savo nuomonėje TEN/502 ⁽³⁾ išdėstytą poziciją ir išreiškia prieštaravimą Komisijos sprendimui netiesioginį žemės paskirties keitimą vertinti lyginant iškastinius ir biogeninius energijos išteklius, atsižvelgiant tik į šiltnamio efektą sukeliančių dujų balansą ir nepakankamai įvertinant apsirūpinimo maistu saugumo ir iškastinio kuro poveikio klausimus.

1.6 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui apriboti iš maistinių kultūrų gaminamų biodegalų gamybą atsižvelgiant į jau įvykdytas investicijas ir paskatomis paremti „pažangius“ degalus. Tačiau EESRK mano, kad antrosios kartos degalų gamyba, kuriai naudojama mediena ir šiaudai, galėtų sutrumpinti anglies dioksido absorbcijos ciklus ir taip padidinti anglies dioksido kiekį ⁽⁴⁾.

1.7 EESRK vertinimas būtų kitoks, jei kaip žaliava biodegalų gamybai būtų naudojami ir mikrodumbliai. Nors tokiais biodegalais dar neprekiuojama, jie, priešingai nei pirmosios kartos degalai, ateityje keltų mažesnę susirūpinimą dėl konkurencijos su dirvožemiu ir vandens ištekliais.

1.8 Šiuo klausimu EESRK visiškai pritaria 2011 m. Komitete surengtos konferencijos apsirūpinimo maistu saugumo tema išvadoms, pagal kurias biodegalų gamyba turės atitikti bendrus principus ir bus atliekamas jos poveikio aplinkai vertinimas, į kurį bus aktyviai įtraukta vietos bendruomenė, kad būtų visapusiškai atsižvelgiama į teisės į maistą klausimą.

1.9 Pateikdamas šį vertinimą EESRK ragina Komisiją Europos lygmeniu priimti tokias priemones kaip *Operator Level Indicator*, skirtas atskirose valstybėse narėse įvertinti galimą bioenergijos projektų poveikį apsirūpinimo maistu saugumui.

2. Bendrosios pastabos

2.1.1 Šiuo metu tarptautiniu lygmeniu energetikos sistemai kyla didelių sunkumų ne tik dėl pasaulio ekonomikos krizės, bet visų pirma dėl šiaurės Afrikos ir Artimųjų Rytų šalių geopolitinės padėties.

⁽¹⁾ OL C 198, 2013 7 10, p. 56.

⁽²⁾ OL C 110, 2006 5 9, p. 49.

⁽³⁾ OL C 198, 2013 7 10, p. 56.

⁽⁴⁾ OL C 198, 2013 7 10, p. 56.

2.1.2 EBPO skaičiavimais, 2009 m. energijos suvartojimas sumažėjo 4,4 proc. pasaulio lygmeniu, 5 proc. Jungtinėse Amerikos Valstijose ir 5,5 proc. ES, tuo tarpu EBPO nepriklausančiose šalyse paklausa išaugo 2 proc. Šiems skaičiavimams įtakos turi Fukušimos branduolinės elektrinės Japonijoje avarija, kuri paskatino kai kurias valstybes, įskaitant Vokietiją, atsakyti branduolinės energijos naudojimo energijos gamybai.

2.1.3 Šiuo metu Europa importuoja 80 proc. naftos, 60 proc. gamtinių dujų ir 40 proc. anglies, reikalingų patenkinti energijos poreikį, kuris vertinamas 1 583,3 Mtep (*Nomisma*). Neatsinaujinantieji energijos šaltiniai sudaro 91 proc. (nafta – 36,6 proc., gamtinės dujos – 24,5 proc., anglis – 15,7 proc., branduolinė energija – 13,6 proc.), o atsinaujinantieji – 9 proc. (6,1 proc. – biomasė, biodujos, komunalinės atliekos, 1,7 proc. – hidroelektros energija, 0,7 proc. – vėjo energija, 0,3 proc. – geoterminė energija, 0,1 proc. – fotovoltinė ir saulės energija).

2.1.4 Europa yra vis labiau priklausoma nuo energijos importo. 2030 m. ES-28 importuos 84 proc. reikalingų gamtinių dujų, 59 proc. anglies ir 94 proc. naftos (Europos atsinaujinančiosios energijos taryba, angl. EREC). Palyginti su 2009 m., daugiausia energijos, t. y. 33 proc., suvartojama transporto sektoriuje; būsto sektoriuje – 26,5 proc., pramonės – 24,2 proc. paslaugų – 14 proc. ir galiausiai žemės ūkio sektoriuje – 2,3 proc.

2.1.5 ES siekiamus tikslus galima apibendrinti taip:

- sumažinti priklausomybę nuo neatsinaujančiųjų energijos išteklių importo, kuris sudaro 75 proc. ES suvartojamos energijos, t. y. 890,5 Mtep;
- užtikrinti didesnę energijos tiekimo saugumą;
- padidinti pirminę ES-28 gamybą, kuri šiuo metu sudaro 812 Mtep;
- spręsti klimato kaitos ir CO₂ bei šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo problemą.

2.2 Energetikos politikos pokyčiai

2.2.1 Pastaraisiais metais pastebėta, kad iškastinio kuro naudojimui paremta energetikos sistema turi daug trūkumų, kurie kelia abejonių dėl jos tolesnio tvarumo ir apsirūpinimo maistu saugumo, todėl reikalingi saugūs energijos šaltiniai kontroliuojamoje energijos importo sistemoje.

Nuolat augant energijos paklausai (Tarptautinė energijos agentūra, TEA), artėjantis ir nesustabdomas iškastinių išteklių išsekimas kelia pavojų galimybėms patenkinti vis didėjančių energijos poreikį. Šis išsekimas susijęs su tuo, kad šie iškastiniai ištekliai

neatsinaujina, jiems perdirbti reikia nepaprastai daug laiko ir tai neatitinka šiuolaikinės visuomenės energijos poreikio.

2.2.2 Pagrindinės atsinaujinančiosios energijos rūšys yra šios:

- saulės energija,
- vėjo energija,
- hidroelektros energija,
- geoterminė energija,
- biomasės energija.

Šis sąrašas nėra išsamus, visų pirma atsižvelgiant į mokslinių tyrimų rezultatus.

2.2.3 Bioenergija gali būti apibrėžiama kaip energija, gauta iš biomasės, kuri pagal savo fizinį pavaldą skirstoma į:

- kietąją biomasę, gaunamą iš miškų ir žemdirbystės, taip pat augalinės ir gyvulinės kilmės atliekų, susidarantių vykdančiam žemės ūkio veiklą;
- biodujas, kurios susidaro be deguonies fermentuojantis biomasė, t. y. komunalinėms atliekoms, gyvūnų išmatoms, žemės ūkio ir žemės ūkio pramonės atliekoms, pramoniniam dumblui, medienos biomasė;
- skystuosius bioproduktus ir biodegalus, gaunamus iš augalinio aliejaus (rapso sėklų, sojų, saulėgrąžų sėklų, palmių vaisių), cukrinių, krakmolingų ir celiuliozinių augalų (runkelių, cukranendrių, kukurūzų, kviečių, paprastųjų nendrių), taip pat skystąjį bioproduktą, gaunamą biomasės pirolizės būdu.

2.2.4 Biomasė yra atsinaujinantis energijos išteklis, kuris jau pasižymėjo energijos vartojimo efektyvumu. Biomasę sudaro bet kokia organinės kilmės medžiaga, chlorofilo fotosintezės proceso metu tiesiogiai ar netiesiogiai sukaupusi saulės energijos. Biomasė gaunama iš energetinių augalų arba organinių atliekų, susidarantių miško ir žemės ūkio produktų technologinio perdirbimo metu.

2.2.5 Pasaulio lygmeniu maždaug 50 proc. atliekų galima gauti iš miškų ūkio sektoriaus, o kitus 50 proc. – iš žemės ūkio sektoriaus, kuriame ypač svarbūs įrenginiai, varomi iš žemės ūkio ir gyvulininkystės gaunama biomase (TEA).

2.3 Europos Sąjungos iniciatyvos atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtojimui remti

- Kioto protokolas, įsigaliojęs 1994 m. kovo 21 d.;

- Programa ALTENER atsinaujinantiems energijos šaltiniams skatinti (Tarybos sprendimas 1993/500/EEB);
- Žalioji knyga dėl atsinaujinančiųjų energijos išteklių (1996 m.);
- Baltoji knyga, kurioje nustatytas tikslas iki 2010 m. 12 proc. energijos gauti iš atsinaujinančiųjų išteklių;
- Direktyva 2001/77/EB dėl elektros, pagamintos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, skatinimo;
- Direktyva 2003/30/EB dėl skatinimo naudoti biokurą;
- Direktyva 2003/96/EB, pakeičianti Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūrą;
- COM(2005) 628 final, Biomasės naudojimo veiksmų planas;
- COM(2006) 34 final, ES biodegalų strategija;
- Žalioji knyga *Europos Sąjungos tausios, konkurencingos ir saugios energetikos strategija* (2006 m.);
- Klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinys (20-20-20), Europos Vadovų Taryba, 2007 m. kovo 9 d.;
- 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją, iš dalies keičianti bei vėliau panaikinanti Direktyvas 2001/77/EB ir 2003/30/EB (Tekstas svarbus EEE);
- Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „Atsinaujinančiųjų energijos išteklių planas. Atsinaujinančių išteklių energija 21 amžiuje: tvaresnės ateities kūrimas“, COM(2006) 848 final;
- Komisijos komunikatas „Parama elektros energijai iš atsinaujinančiųjų energijos šaltinių gaminti“, SEC(2005) 1571 – COM(2005) 627 final.

3. Konkretios pastabos

3.1 Bioenergija ir socialinės bei ekonominės problemos

3.1.1 Socialinis ir ekonominis bioenergijos poveikis daugiausia susijęs su sąnaudomis (paskatos, struktūriniai trūkumai) ir nauda (susijusi veikla, poveikis BVP, išmetamo

CO₂ mažinimas, poveikis užimtumui, su kuru susijusios rizikos (angl. *Fuel risk*) mažinimas, jokių atliekų tvarkymo sąnaudų, trąšų ir kitų šaltinių produktų gamyba) (*Althesys*). Be to, kai naftos kaina viršija 70 JAV dolerių už barelį, bioenergijos gamyba tampa konkurencinga.

3.1.2 Dabartinė biomasės gamybos energetikos tikslais sistema turi įtakos vietovei, ekonomikai, kainoms ir visai visuomenei. EESRK mano, kad ši įtaka turi būti įvertinta siekiant išspręsti nepakankamo veiksmingumo problemą ir pašalinti iškraipymus.

3.1.3 EESRK nuomone, bioenergijos vystymas turi įtakos apsirūpinimo maistu saugumui dėl su kainomis ir vietos veiksniais glaudžiai susijusių priežasčių. Pirmasis tiesioginis poveikis kainoms susijęs su biodegalų paklausa, kadangi vertės požiūriu energijos rinkos yra didesnės už žemės ūkio rinkas. Energijos kainos lemia žemės ūkyje auginamų energetinių augalų kainą, kadangi didesnė iš žemės ūkio produktų pagamintos energijos paklausa daro poveikį minimaliai ir maksimaliai cukraus, kukurūzų ir rapso kainai; jeigu ji yra viršijama, iš žemės ūkio kultūrinių augalų gaminama energija nėra konkurencinga kitų energijos šaltinių, pavyzdžiui, vėjo, fotovoltinės ir geoterminės energijos, atžvilgiu. Be to, reikia priminti bendrą problemą, susijusią su tuo, kad didelės energijos kainos lemia didesnes žemės ūkio gamybos veiksmų sąnaudas.

3.1.4 Bioenergija yra potencialus sprendimas, kuris galėtų padėti atsigaivinti ekonominių sunkumų patiriančioms ir ūkininkavimui per mažai naudojamoms vietovėms, visų pirma išplėsti sektorių gamybos, derliaus nuėmimo, vežimo ir perdirbimo etapus. Ekonominiu ir užimtumo požiūriu taip pat galima pasiekti teigiamų rezultatų: Komisijos komunikate „Biomasės naudojimo veiksmų planas“ (COM(2005) 628 final) teigiama, kad remiantis atliktais tyrimais 2010 m. buvo tiesiogiai įdarbinta 300 000 naujų darbuotojų, daugiausia kaimo vietovėse.

3.1.5 Miškingų vietovių naudojimas energijos tikslais gali padėti atgaivinti agrarinę miškininkystę vystančias vietas bendruomenes, kadangi tai leidžia užtikrinti geresnę teritorijos priežiūrą ir miškingų vietovių apsaugą. Be to, būtų galima padidinti miško ekosistemų pajėgumą atlikti jų pagrindines funkcijas, susijusias su medienos biomasės gamyba, gamtos paveldo ir dirvožemio derlingumo išsaugojimu.

3.2 Žemė

3.2.1 EESRK apgailestauja, kad, kaip jau yra buvę naftos atveju, turtingos šalys, stokojančios ariamosios žemės, kad užtikrintų savo gyventojų aprūpinimą, daugiašalės įmonės ar nepriklausomi turto fondai vykdo didžiules investicijas trečiojoje šalyse siekdami pasinaudoti jų žeme. Taip susiduriame su varžymusi dėl žemės, kuris gali pažeisti kaimo bendruomenių struktūrą ir pakenkti vietos gyventojų žemės ūkio ir miško ištekliais. EESRK nuomone, tokia padėtis jokių būdu nėra tvaraus vystymosi pavyzdys ekonominiu, socialiniu ir aplinkos požiūriu.

3.2.2 Konfliktas dėl žemės paskirties yra itin opi problema, ypač besivystančiose ir didelių retai apgyvendintų regionų turinčiose šalyse (pvz., Brazilijoje arba Ajovoje Jungtinėse Valstijose). Nors konflikto dėl žemės paskirties sąvoka savaime suprantama, ją konkrečiai galima paaiškinti tuo, kad 25 galonams bioetanolio pagaminti reikia tokio kukurūzų kiekio, kurio užtektų vienam asmeniui išmaitinti visus metus (*World Watch Institute*).

3.2.3 Konfliktas dėl žemės paskirties – tai problema, susijusi su biodegalų importu iš Europos Sąjungos ir apsirūpinimu maistu besivystančiose šalyse, visų pirma Afrikos ir Pietryčių Azijos šalyse, dėl jose tvyrančios įtampos, susijusios su žemės nuosavybe, kadangi šiose šalyse nėra žemės registro, nei papročių teisės.

3.2.4 EESRK pritaria ES biodegalų strategijai (COM(2006) 34 final), ypač skyriui, kuriame teigiama, kad labai svarbu biodegalų žaliavų gamybai numatyti tinkamus minimalius aplinkosaugos standartus, ir išreiškiamas susirūpinimas dėl atidėtos žemės naudojimo galimo poveikio biologinei įvairovei ir dirvožemiui.

3.3 Vanduo

3.3.1 Vis labiau išsivysčiusiame pasaulyje nuolat didėja nekontroliuojamas vandens išteklių naudojimas. To priežastys – pasaulio gyventojų skaičiaus didėjimas ir jų pasiskirstymas, kintantys mitybos įpročiai ir biodegalų svarba. Dabartinė biodegalų vystymo strategija, be abejonės, pagilins vandens krizę ir prieiga prie vandens išteklių gali tapti kliūtimi tolesnei tokių žaliavų kaip kukurūzai ir cukranendrės auginimo plėtrai.

3.3.2 EESRK mano, kad kalbant apie biodegalų gamybai skirtus kultūrinius augalus, reikėtų orientuotis į drėkinimo nereikalaujančius augalus, galinčius augti vidaus ir nepalankiose vietovėse, kadangi vienam litrai biodyzelino pagaminti reikia 4 000 litrų vandens augalų laistymui ir cheminio perdirbimo procesui.

3.4 Aplinka

3.4.1 Dėl galimo netinkamo dirvožemio, visų pirma žemės ūkio paskirties žemės, naudojimo kyla pavojus tiek maisto produktų, tiek bioenergijos gamybai:

- didesnis spaudimas visam žemės ūkio sektoriui dėl intensyvosios augalininkystės (dirvožemio tankinimas, per didelį trąšų ir vandens išteklių naudojimas, erozija);
- ganyklos ir pievos paverčiamos ariamąja žeme energetiniams augalams auginti prarandant surinkto anglies dioksido atsargas;
- biologinės įvairovės praradimas dėl grįžimo prie intensyvosios augalininkystės modelių;
- kraštovaizdžio homogenizavimas (EAA ataskaita Nr. 7/2006).

3.4.2 Tačiau EESRK mano, kad racionalus dirvožemio naudojimas, glaudžiai susietas su Europos Sąjungoje taikoma gero ūkininkavimo praktika, pagrįsta kultūriniais augalais, naudojamais įvairių rūšių bioenergijos gamybai, priešingai, gali padidinti biologinę įvairovę ir sumažinti kraštovaizdžio homogenizavimą. EESRK nuomone, Europa negali žengti žingsnio atgal.

3.4.3 Tokiomis aplinkybėmis būtina rinktis antrosios kartos biodegalus, net jei ūkininkai taps tiesiog žaliavų tiekėjais be jokios garantijos gauti pajamų, kadangi šiems degalams taikomas pramoninis ir intensyvus valdymas. EESRK nuomone, būtina iš naujo suderinti ūkininkų vaidmenį energetinių augalų auginimo ir pardavimo procese siekiant sudaryti palankesnes sąlygas gamintojų organizacijoms visoje tiekimo grandinėje; tuomet jos galės atlikti lemiamą vaidmenį vykstant deryboms dėl sutarčių, suderintų su tolesnėse grandinėse dalyse veikiančiais subjektais.

3.5 Europos požiūris į bioenergiją

3.5.1 Didelio masto sausumos kultūrinių augalų naudojimui energijos tikslais reikalingas tvarus miškų ir žemės ūkio paskirties žemės naudojimas. Biomasės gamyba energijos tikslais su aplinkosauga suderinama tik tuomet, jei vykdoma tinkamai. Pavyzdžiui, gyventojų mažėjimas kaimo vietovėse sudarė palankias sąlygas destabilizuojantiems gamtos veiksniams. Vietovėms, kuriose nevykdoma palanki žmogaus veikla, kyla didelis nuošliaužų, dykumėjimo ir gaisrų pavojus.

3.5.2 EESRK mano, kad, norint paskatinti integruotą bioenergijos vystymą vietos lygmeniu, reikia sukurti paskirstytos gamybos ir trumpų energijos tiekimo grandinių sistemą ir pastatyti nedideles elektrines, kurios perdirbtų vietos lygmeniu pagamintą biomasę; tai turi privalumų poveikio aplinkai požiūriu ir suteikia realią galimybę į šią grandinę tiesiogiai įtraukti ūkininkus (pavienius arba jų asociacijas).

3.5.3 EESRK pritaria Europos aplinkos agentūros pateiktoms gerosios praktikos, taikytinos įvairiems bioenergetiniams augalams, gairėms:

- užtikrinti, kad žemė būtų dirbama visus metus,
- praktikuoti auginimą ant šlaitų,
- sukurti vėjalaužas sodinant įvairaus aukščio augalus,
- išlaikyti ir įrengti vėjalaužas aplink laukus ir taikyti praktiką, kuri neleistų prarasti dirvožemyje esančių organinių medžiagų.

3.5.4 EESRK mano, kad tinkamas energetinio ūkininkavimo plėtojimas gali padėti išlaikyti žmones konkrečioje vietovėje ir kartu užtikrinti išteklių, ypač miško, priežiūrą ir tausojimą.

3.5.5 Be to, žemės ūkio sektoriuje bioenergijos gamyba, kuri, atrodo, iš dalies ir kontroliuojant integruota į žemės ūkio maisto produktų gamybą, padeda įvairinti rinkos kanalus, sudaro palankesnes sąlygas pereiti prie vis konkurencingesnio ūkininkavimo ir teikia nekonfliktinių sprendimų dėl naujų valstybių narių žemės ūkio produktų paskirstymo.

3.6 Bioenergijos gamybos kokybės kontrolės sistemos

3.6.1 Bioenergijos poveikiui aplinkai įvertinti taikomi patys įvairiausi metodai. EESRK paminės du iš jų:

— biomasės gamybos ekologinis pėdsakas,

— DPSIR (angl. *Driving forces, Pressures, State, Impacts, Responses*) tyrimai.

3.6.2 Kalbant apie poveikio aplinkai vertinimą, gyvavimo ciklo analizė (angl. *LCA, Life Cycle Assessment*) padeda apibrėžti ir kiekybiškai įvertinti realiai ir galimai sunaudotą energiją ir poveikį aplinkai įvairiais bioenergijos gamybos ir vartojimo ciklo etapais. Šis metodas suteikia galimybę palyginti įvairių bioenergijos rūšių aplinkosauginį profilį su iškastinės energijos, atliekančios tas pačias funkcijas, profiliu.

3.6.3 EESRK nuomone, pasaulinėje bioenergijos partnerystėje dalyvaujančių šalių, įskaitant JAV ir Kiniją, pasirašiusių tarptautinį susitarimą dėl biodegalų naudojimo ir poveikio aplinkai bei maisto tiekimo pusiausvyrai kontrolės, pozicija dera su pirmiau išdėstytais principais. Kiekviena valstybė narė galės įvertinti bioenergijos aplinkosauginį tvarumą remdamasi 24 savanoriškai taikomais kriterijais ir rodikliais.

3.6.4 Šiuo požiūriu EESRK mano, kad tuo atveju, kai perteklinė žemė naudojama auginti bioenergijos gamybai skirtą žaliavą, reikia ne tik nustatyti aplinkosauginius, ekonominius ir socialinius apribojimus, bet ir, remiantis netiesioginiu žemės paskirties keitimo (angl. *ILUC*) veiksmu, nustatyti, ar energetinių augalų auginimui skirta žemė gali lemti didesnę išmetamą CO₂ kiekį.

3.6.5 EESRK pritaria Komisijos sprendimui stebėti su biodegalų naudojimu transporto sektoriuje susijusią riziką (Direktyva 28/2009), riboti biodegalų ir skystųjų bioproduktų, gaminamų iš maistui skirtų produktų, dalį atsižvelgiant į įvairių technologijų brandos lygį ir skatinti energijos gamybą iš produktų, kuriems nereikia papildomų žemės plotų, pavyzdžiui, komunalinių atliekų deginimą.

3.6.6 EESRK mano, kad pirmosios kartos biodegalų naudojimas neturi trukdyti Europos Sąjungai investuoti į naujų švarios energijos šaltinių ⁽⁵⁾ mokslinius tyrimus.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 111–115.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl suderintų Europos veiksmų
siekiant užkirsti kelią energijos nepritekliui ir su juo kovoti (nuomonė savo iniciatyva)**

(2013/C 341/05)

Pranešėjas **Pierre-Jean COULON**

Bendrapranešėjis **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. vasario 12 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Suderintų Europos veiksmų siekiant užkirsti kelią energijos nepritekliui ir su juo kovoti

(nuomonė savo iniciatyva).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 2 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 177 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Elektros, dujų, naftos ir kito kuro kainos sparčiai auga ir padėtis smarkiai pablogėjo kilus socialinei ir ekonomikos krizei, kuri paliečia vis daugiau žmonių. Šioje nuomonėje neketinama nustatyti kainų augimo priežasčių, bet siekiama ilgalaikio tikslo – pateikti pasiūlymų, kaip laikantis subsidiarumo principo imtis suderintų veiksmų Europos lygmeniu siekiant užkirsti kelią energijos nepritekliui ir su juo kovoti, skatinti solidarumą šioje srityje ir geriau apsaugoti pažeidžiamus (Europos ir kitų šalių) piliečius.

1.2 Iškilus šiam dideliame politiniam uždaviniui, EESRK ragina Europos energetikos bendrijoje, kuriai Komitetas labai pritartų, priimti ES energetinio saugumo ir solidarumo užtikrinimo įsipareigojimą.

1.3 Šis ES energetinio saugumo ir solidarumo užtikrinimo įsipareigojimas suteiks postūmį tikrai Europos kovos su energijos nepriteklumi ir solidarumo politikai, grindžiamai visuotinės teisės į energijos vartojimą pripažinimu; šią teisę Komitetas laiko viena svarbiausių bendrų gėrybių, kad kiekvienas galėtų gyventi oriai. Šio plano tikslas tiek trumpuoju laikotarpiu, tiek atsižvelgiant į ilgalaikę perspektyvą:

— apsaugoti piliečius nuo energijos nepritekliaus ir užkirsti kelią jų socialinei atskirčiai,

— imtis veiksmų, kad sumažėtų struktūrinių pažeidžiamumo veiksnių (užtikrinant patikimą bazinį energijos tiekimą už priimtina ir stabilią kainą),

— skatinti, kad kiekvienas atsakingai naudotųsi tvariais ir atsinaujinančiais energijos ištekliais ir taip užtikrinti perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio visuomenės.

1.4 EESRK ragina nustatyti europinius energijos nepritekliaus rodiklius ir suderinti statistinius duomenis, kad būtų lengviau nustatyti problemą, užkirsti jai kelią ir ją spręsti Europos lygmeniu, taip pat plėtoti Europos solidarumą šioje srityje.

1.5 EESRK rekomenduoja įkurti Europos nepritekliaus observatoriją, kuri didžiausią dėmesį skirtų energijos nepritekliui, kurios veikloje dalyvautų visi suinteresuotieji subjektai ir kuri padėtų nustatyti europinius energijos nepritekliaus rodiklius (bendradarbiaudama su Eurostatu), įvertinti esamą padėtį, nustatyti gerąją praktiką ir pateikti rekomendacijų, kaip būtų galima geriau užkirsti kelią šiai problemai, ją spręsti ir šioje srityje įtvirtinti Europos solidarumą.

1.6 EESRK rekomenduoja Piliečių energetikos forumui (vadinamajam Londono forumui) į savo veiklą įtraukti EESRK atstovus ir dirbti glaudžiai bendradarbiaujant su nacionalinėmis Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis ir panašiomis valstybių narių institucijomis.

1.7 EESRK pageidautų, kad energetikos rinka būtų labiau orientuota į vartotojus ir apskritai į (Europos ir kitų šalių) piliečius, ypač pačius pažeidžiamiausius. EESRK pritaria visoms priemonėms, kurios gali padėti piliečiams vėl perimti energetinių klausimų valdymą į savo rankas. EESRK rekomenduoja Europos Komisijai į Europos Vadovų Tarybos prašymu rengiamą ataskaitą (kuri turi būti pateikta iki 2013 m. pabaigos) įtraukti

energijos nepritekliaus Europoje analizę, kurioje būtų nurodyti pažeidžiamumo veiksniai, pasiūlyta Europos lygmens strategija ir veiksmų planas šiam nepritekliui išvengti ir jį pašalinti. Svarbiausia – neleisti didėti sąnaudoms, o tai galima pasiekti taikant suderintą ir veiksmingą Europos energetikos politiką (žr. nuomonę TEN/508 „Ekonominis elektros energetikos sistemų, kuriose didėja kintamų atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis, poveikis“ – CESE 2599/2013) ⁽¹⁾.

1.8 EESRK rekomenduoja prieš priimant ES ir valstybių narių energetikos politikos priemones atlikti jų ekonominio poveikio įvairioms vartotojų grupėms analizę (pvz., atsižvelgti į pajamas, šeimos sudėtį ar šildymo būdą). Tikslas būtų atnaujinti informaciją apie vartotojų grupes, kurių sąskaitos už energiją neproporcingai padidės palyginti su vidutine gyventojų mokama sąskaita, ir, jei būtina, pasiūlyti pažeidžiamiausių vartotojų grupėms kompensacines priemones (pvz., pakeisti taisykles, padidinti pastatų energijos vartojimo efektyvumą ir pan.).

1.9 EESRK ragina Europos Komisiją apsvarstyti galimybę įsteigti Europos energetinio solidarumo fondą, kuris būtų visų šioje srityje vykdomų Europos lygmens veiksmų horizontalioji priemonė, padėsianti minėtoje srityje veiksmingai užtikrinti Europos solidarumą.

1.10 EESRK norėtų paskatinti rengti kasmetinį pilietinės visuomenės susitikimą, kuriame būtų svarstomi energijos nepritekliaus ir solidarumo Europoje klausimai, dalijamasi patirtimi, sukaupia įgyvendinant iniciatyvas vietos, nacionaliniu ir Europos lygmeniu, ir, bendradarbiaujant su Europos energijos nepritekliaus observatorija, pateikiamos praktinės rekomendacijos Europos, nacionaliniu, vietos, institucijų, asociacijų ir pramonės lygmeniu sprendimus priimančioms asmenims.

1.11 Kadangi energijos nepritekliaus klausimų sprendimas ir solidarumo šioje srityje plėtojimas yra bendras Europos interesas, EESRK norėtų, kad Europos Komisija pateiktų pasiūlymą Europos Parlamentui ir Tarybai šiai „energetinio solidarumo“ temai skirti Europos metus. Tai leistų geriau informuoti visuomenę ir atkreipti sprendimus priimančių asmenų dėmesį į šį Europai labai svarbų klausimą.

1.12 Į tai atsižvelgdamas, EESRK rekomenduoja Europos Komisijai nacionaliniu ir vietos lygmeniu surengti europinę informavimo kampaniją kovos su energijos nepritekliais ir solidarumo šioje srityje plėtojimo klausimu, siekiant skatinti švietimą energijos vartojimo efektyvumo tema, raginti piliečius–vartotojus būti veiklesniais sprendžiant energetinius klausimus, užtikrinti didesnę pramonininkų atsakomybę bei aktyvumą ir pan.

2. Nedelsiant panaikinti energijos nepriteklį ES lygmeniu priiimant išipareigojimą užtikrinti energetinį saugumą ir solidarumą

2.1 Energija – tai viena svarbiausių bendrų gėrybių, kadangi ji yra būtina visose kasdienės veiklos srityse ir padeda kiekvienam užtikrinti deramą gyvenimą. Jos stygius turi skaudžių pasekmių. Energijos nepriteklis žlungdo fiziškai ir socialiai. Europoje energijos nepriteklį patiria daugiau kaip 50 mln.

žmonių (2009 m. Europos projektas *European Fuel Poverty and Energy Efficiency*). Tokia netoleruotina padėtis negali tęstis. EESRK ragina Europos lygmeniu imtis neatidėliotinų veiksmų ir prisiimti ES energetinio saugumo ir solidarumo užtikrinimo išipareigojimą siekiant įgyvendinti veiksmingą Europos kovos su energijos nepritekliais politiką, kurios tikslas:

- apsaugoti (Europos ir kitų šalių) piliečius nuo energijos nepritekliaus ir užkirsti kelią jų socialinei atskirčiai,
- imtis veiksmų, kad visiems Europos gyventojams būtų užtikrintas patikimas ir reguliarus bazinis energijos tiekimas už priimtina ir stabilią kainą, ir kartu
- užtikrinti perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio visuomenės.

2.2 Šis ES išipareigojimas padės Europos lygmeniu įgyvendinti bendrus ir suderintus veiksmus siekiant mažinti sąskaitas už suvartotą energiją ir bus grindžiamas visuotinės teisės į energijos vartojimą pripažinimu (siekiant visiems sudaryti deramas gyvenimo sąlygas). EESRK norėtų, kad tai būtų įteisinta Lisabonos sutartyje. EESRK siekia, kad visų ES politikos sričių, visų pirma energetikos, tiksluose būtų numatyta spręsti energijos nepritekliaus problemas ir skatinti solidarumą šioje srityje. EESRK primena, jog atsižvelgiant į tai, kad energija yra viena svarbiausių bendrų gėrybių, ji turi būti valdoma remiantis su viešąja paslauga susijusiais išipareigojimais. Įmonių užtikrinamas energijos tiekimas – tai viena iš visuotinės ekonominės svarbos paslaugų, kurios vaidmuo Europos socialinei ir teritorinei sanglaudai pripažįstamas Lisabonos sutartyje (SESV 14 straipsnis ir 26 protokolai). Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje pripažįstama teisė į socialinę paramą ir paramą aprūpinant būstu, kad būtų užtikrintos tinkamos gyvenimo sąlygos (34 straipsnis), išipareigojimas užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį (38 straipsnis), pagrindinė teisė naudotis viešosiomis paslaugomis (36 straipsnis).

2.3 Tokiu būdu Sąjunga atgaivins solidarumo principą, kuris yra jos kūrimo pagrindas, ir suteiks daugiau prasmės Europos projektui, kuris kelia vis didesnę piliečių nusivylimą ir skepticizmą. Be to, EESRK primena, kad 81 proc. apklaustų Europos piliečių pritaria, kad būtina spręsti energijos nepritekliaus problemas (Europos Parlamento „Eurobarometras“, 2011 m.).

2.4 EESRK palankiai vertina 2013 m. gegužės 22 d. Europos Vadovų Tarybos parodytą dėmesį energijos sąnaudų ir kainų klausimams ir jų poveikiui namų ūkiams, visų pirma patiems pažeidžiamiausiems. Šių klausimų politinė kaina labai didelė, pavyzdžiui, 2013 m. vasario 20 d. Bulgarijos vyriausybei teko atsistatydinti po gyventojų manifestacijų, surengtų staiga ir neįtikėtina išaugus elektros energijos kainai (daugiau kaip 20 proc. nuo 2012 m. gruodžio mėn. iki 2013 m. sausio mėn.), kurią lėmė nacionalinių rinkos atvėrimo priemonių įvedimas. Tai sukėlė nepasitenkinimą turint omenyje tai, kad vidutinis darbo užmokestis yra mažesnis nei 400 eurų (Nacionalinis statistikos instituto duomenimis, 17,3 proc. pajamų tenka sąskaitoms už elektros energiją).

⁽¹⁾ OL C 198, 2013 7 10, p. 1–8.

2.5 EESRK primena, kad energijos kainos nuolat auga: 2011–2012 m. elektros kainos ES padidėjo 6,6 proc., ypač Kipre (+ 21 proc.), Graikijoje (+ 15 proc.), Italijoje (+ 11 proc.), Airijoje ir Portugalijoje (+ 10 proc.), Bulgarijoje, Ispanijoje ir Lenkijoje (+ 9 proc.). Dujų kainos namų ūkiams ES padidėjo 10,3 proc., ypač Latvijoje (+ 21 proc.), Estijoje (+ 19 proc.) ir Bulgarijoje (+ 18 proc.) (Eurostatas, 2013 m. gegužės mėn.).

3. Realii padėtis, susijusi su energijos nepriteklumi

3.1 Europoje pavyko išspręsti daugumą ankstesnių prieigos prie energijos problemų, tačiau visame pasaulyje 1,2 mlrd. gyventojų vis dar neturi elektros, o 2,8 mlrd. jų toliau šildosi ar gamina maistą naudodami malkas ar kitokią biomasę (Pasaulio bankas / Tarptautinė energetikos agentūra, 2013 m. gegužės mėn.). Ši prieigos prie modernių energetinių paslaugų problema yra tokio didelio masto, kad JTO 2012-uosius metus paskelbė Tarptautiniais tvarios energijos visiems metais ir neseniai pasiūlė, kad tvari ir saugi energija taptų vienu iš 12 pasaulinių Tvaraus vystymosi tikslų, kurie pirmą kartą orientuojami į besivystančias ir išsivysčiusias valstybes.

3.2 Europoje energijos nepriteklis reiškia, kad vis didesniai skaičiai žmonių (daugiau nei 50 mln., 2009 m. Europos projekto „Energijos nepriteklis ir energijos vartojimo efektyvumas Europoje“ (angl. *European Fuel Poverty and Energy Efficiency*) duomenimis) sunku apmokėti sąskaitas už energiją arba jų galimybės vartoti energiją yra ribotos dėl nedidelių pajamų, blogai izoliuotų būstų, nepažangios įrangos (šildymo, maisto gaminimo, karšto vandens), didelių energijos kainų. Judumas – tai dar viena problema, kylanti šeimų, dažnai gyvenančių toliau nuo miestų centrų, biudžetams; joms darbo galimybės lemia transportas. Tai aktualu pagyvenusiems žmonėms, nepilnomis šeimoms, bedarbiams, socialinių išmokų gavėjams ir kt. Padariniai įvairūs: judumo kliūtys daro poveikį užimtumui, šildymo stygius turi įtakos higienai, sveikatai (dilema „šildytis ar valgyti“ (angl. *heat or eat*), kvėpavimo takų ligos ir kt.) ir dažnai lemia didesnę mirtingumą, per didelius įsiskolinimus, socialinę ir geografinę atskirtį.

3.3 Energijos nepriteklis yra nestabilumo veiksnys, prisidedantis prie kitų veiksnių, kadangi sunkumai veikia vienas kitą pagal spiralės principą ir slegia jau ir taip skurde esančius žmones. Bet skurdo rizika auga (Eurostatas, 2012 m. gruodžio mėn.): 2011 m. socialinė atskirtis dėl skurdo rizikos, didelio materialinio nepritekliaus ar priklausymo labai mažo užimtumo namų ūkiui ES-27 grėsė 119,6 mln. gyventojų. EESRK primena, kad strategijoje „Europa 2020“ planuojama asmenų, kuriems gresia skurdas ir socialinė atskirtis, skaičių sumažinti bent 20 mln.

3.4 Energijos nepritekliaus problemų sprendimas ir solidarumo šioje srityje plėtojimas dabar kaip niekada anksčiau turėtų būti pagrindinis Europos horizontaliosios politikos prioritetas visose srityse – socialinių, aplinkosaugos, ekonomikos ir politinių klausimų sankirtoje.

4. Energijos nepritekliaus Europoje rodiklių nustatymas ir statistinių duomenų rinkimas

4.1 Energijos stygius: nepriteklis reiškia didelį laikiną pažeidžiamumą. Energijos nepriteklis reiškia išorės veiksnių (pvz., energijos kainos, būsto energinis efektyvumas) ir vidaus faktorių (gyventojų senėjimas, pajamos) veikiamą socialinę padėtį. EESRK vartos „energijos nepritekliaus“ terminą kalbėdamas apie abu šio reiškinio aspektus.

4.2 Tik Prancūzija, Slovakija, Jungtinė Karalystė ir Airija turi oficialią energijos nepritekliaus apibrėžtį.

4.3 Jungtinė Karalystė turi objektyvią energijos nepritekliaus (angl. *fuel poverty*) apibrėžtį: padėtis, kai namų ūkis turi išleisti daugiau kaip 10 proc. pajamų pakankamam būsto apšildymui (21 laipsnis pagrindiniame kambaryje ir 18 laipsnių kituose kambariuose pagal Pasaulio sveikatos organizacijos nuostatas). Atsižvelgiama į tris pagrindinius rodiklius: namų ūkio pajamos, energijos kaina ir energijos suvartojimas. Pagal šią apibrėžtį neatsižvelgiama į kitus namų ūkio energijos poreikius. Šiuo metu JK vyriausybė šią apibrėžtį persvarsto.

4.4 Prancūzijoje „Grenelle II“ įstatyme energijos nepriteklis apibūdinamas taip: padėtis, kai asmeniui dėl nepakankamų išteklių ar netinkamų būsto sąlygų sunku savo būste turėti pakankamai energijos, reikalingos elementariems jo poreikiams patenkinti (11 straipsnis 4 pastraipa).

4.5 Kai kurios valstybės, nors ir neturi apibrėžties, yra parengusios specialias priemones. Belgija apibrėžė „apsaugoto vartotojo“ statusą, kuris leidžia kiekvienam socialinių išmokų gavėjui naudotis socialiniais tarifais ir nemokamais mechanizmais (energiją taupyti padedantys skaitikliai, užtikrintas energijos tiekimas). Panašių priemonių turi Italija ir Ispanija: „bonus elettrico“, „bono social“. Vokietijoje taikomi žemių (*Länder*) nustatyti vietos lygmens socialiniai tarifai, kuriuos remia vietos ar regiono energetikos įmonės. Švedijoje visuotinės socialinės apsaugos sistema padengia nesumokėtas sąskaitas. Daugiau kaip pusė valstybių narių, remdamosi teisės aktais ar energijos tiekėjų elgesio kodeksu, yra numačiusios apsaugą nuo energijos paslaugų teikimo nutraukimo (2009 m. ERGEG ataskaita).

4.6 Europos Sąjunga neturi nei energijos nepritekliaus apibrėžties, nei rodiklių, nei konkrečios Europos politikos šiai nenuosekliai sprendžiamai problemai šalinti.

4.7 Įgyvendindama Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planą, kuris yra konkreti strategijos „Europa 2020“ priemonė, Europos Komisija didžiausią dėmesį skiria energijos nepritekliui, „dėl kurio namų ūkiai gali ne tik negalėti šildyti ar vėsinti būsto, bet ir neturėti karšto vandens, apšvietimo ir kitų būtiniausių buities dalykų“, o tai didelio nepritekliaus išraiška.

4.8 ES direktyvose dėl energijos vidaus rinkos (2009 m. liepos mėn.) pripažįstamas energijos nepriteklus, bet nepateikiama apibrėžties ir Europos lygmens įpareigojimų, tik valstybių narių prašoma užtikrinti, „kad būtų taikomos adekvačios pažeidžiamų vartotojų apsaugos priemonės“, ir apibrėžti „pažeidžiamų vartotojų koncepciją, kurią jie gali susieti su energijos nepriteklumi ir, *inter alia*, draudimu kritiniu metu nutraukti elektros ir (arba) dujų tiekimą tokiems vartotojams“. Komunikate „Postūmis energijos vidaus rinkai“ (2012 m. lapkričio 15 d.) Komisija ketina remti „valstybių narių pastangas apibrėžti vartotojų pažeidžiamumo sąvoką ir nustatyti jo priežastis teikdama rekomendacijas ir sudarydama sąlygas keistis geriausia praktika“.

4.9 Europos Parlamentas apibrėžia tik pažeidžiamo vartotojo sąvoką ir siūlo neapsiriboti tradicine apibrėžtimi (vidinių priežasčių nulemtas pažeidžiamumas) ir įtraukti „vartotojus, atsidūrusius pažeidžiamoje padėtyje“, kadangi jie „laikini yra bejėgiškos padėtyje, susidariusioje dėl atotrūkio tarp, viena vertus, individualios būklės ir savybių ir, kita vertus, jų išorinės aplinkos“, nes „visi vartotojai tam tikru savo gyvenimo etapu gali tapti pažeidžiami dėl išorinių veiksnių ir jų sąveikos su rinka (...) ir todėl jiems reikalinga speciali apsauga“ (2012 m. gegužės 22 d. rezoliucija). Parlamentas ragina Komisiją ir valstybes nares priimti „placią bei nuoseklią politinę ir teisėkūros strategiją kovos su pažeidžiamumu srityje, kurioje būtų atsižvelgiama į visų atitinkamų situacijų įvairovę ir sudėtingumą“ (2012 m. gegužės 22 d. rezoliucija); jis taip pat prašo imtis konkrečių priemonių energijos nepritekliaus problemai spręsti (2013 m. kovo 14 d. rezoliucija dėl Energetikos veiksmų plano iki 2050 m.). Europos Parlamentas savo 2013 m. birželio 11 d. rezoliucijoje dėl naujos Europos vartotojų politikos darbotvarkės ragina Sąjungą ir valstybes nares „užtikrinti tinkamas minėtų [pažeidžiamų] vartotojų apsaugos garantijas“, visų pirma energetikos srityje. 2013 m. birželio 11 d. rezoliucijoje dėl socialinio būsto Europos Sąjungoje Europos Parlamentas ragina nustatyti energijos nepritekliaus apibrėžti, „grindžiamą bendrais parametrais, tačiau pritaikytą kiekvienai valstybei narei atsižvelgiant į konkrečias nacionalines aplinkybes“.

4.10 EESRK manymu, svarbu nustatyti bendrus europinius energijos nepritekliaus indeksus ir rodiklius, leidžiančius atsižvelgti į pažeidžiamumo aspektą, kad būtų galima ne tik konstatuoti padėtį, bet ir geriau nustatyti ir išanalizuoti priežastis ir parengti Europos strategiją siekiant veiksmingiau spręsti šią problemą. EESRK siūlo pagrindu laikyti savo nuomonėje (TEN/420) pateiktą apibrėžtį: „kai sunku arba neįmanoma užtikrinti tinkamo būsto šildymo arba naudotis kitomis būtinosiomis energetikos paslaugomis už prieinamą kainą“, kurią (atsižvelgdama į visuotinę teisę naudotis bendromis gėrybėmis, t. y. energija) galės patobulinti Komiteto planuojama įsteigti Europos nepritekliaus observatorija; minėta observatorija galės nustatyti bendrus europinius energijos nepritekliaus indeksus ir rodiklius, pagal kuriuos valstybės narės galės apibrėžti energijos nepriteklių atsižvelgdamos į konkrečias nacionalines aplinkybes. Kad būtų galima geriau suderinti turimus statistinius duomenis, Eurostatas ir nacionaliniai statistikos institutai turėtų taikyti vienodą metodiką problemos mastui įvertinti nacionaliniu ir Europos lygmeniu.

5. Skatinti įsteigti Europos nepritekliaus observatoriją, kuri didžiausią dėmesį skirtų energijos nepritekliui

5.1 EESRK siūlo įsteigti Europos nepritekliaus observatoriją, kuri didžiausią dėmesį skirtų energijos nepritekliui ir kurios

veikloje dalyvautų visi suinteresuotieji subjektai: nacionalinės observatorijos, tarpininkai, reguliavimo institucijos, energijos tiekėjai, įvairios asociacijos (sveikatos, statybos, energetikos, vartotojų, kovos su atskirtimi, taip pat vietos valdžios institucijos ir t. t.), socialiniai partneriai ir kt. Observatorija teiks energijos rinkų liberalizavimo poveikio pažeidžiamiesiems piliečiams vertinimą, siūlys energijos nepritekliaus rodiklius, rekomendacijas, metodus ir aspektus, kuriuos reikėtų apsvarstyti Europos lygmeniu atsižvelgiant į vietos ir nacionaliniu lygmeniu nustatytą geriausią praktiką. Ji turėtų bendradarbiauti su Londono forumu. EESRK taip pat norėtų, kad Londono forumo veikloje galėtų dalyvauti Komiteto nariai ir kad jis veiktų bendradarbiaudamas su nacionalinėmis Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis ir panašiomis institucijomis siekiant spręsti energijos nepritekliaus problemas.

6. Europos politikoje ir iniciatyvose numatyti veiksmus energijos nepritekliaus problemoms spręsti, energetiniam solidarumui užtikrinti ir veikliams piliečiams-vartotojams ugdyti

6.1 Energijos rinkų atvėrimas nepadėjo sumažinti energijos kainų gyventojams. 60 proc. jų pastebėjo, kad energijos tiekėjai padidino kainas, 3–4 proc. nurodė, kad kainos sumažėjo. 7 proc. vartotojų pakeitė dujų tiekėją ir 8 proc. – elektros energijos tiekėją. Energijai, visų pirma elektros energijai, vartotojai išleidžia daugiausia pinigų (5,7 proc. biudžeto, iš jų 2,1 proc. elektrai) (2009 m. vartotojų rinkų rezultatų suvestinės 2 lentelė). Per pastaruosius metus šis procentas dar labiau išaugo.

6.2 2013 m. gegužės 22 d. Europos Vadovų Tarybos priimti sprendimai yra žingsnis teisinga linkme: perorientuoti Europos energetikos politiką didžiausią dėmesį skiriant vartotojams, kad jiems būtų užtikrintas patikimas ir tvarus energijos tiekimas priimtinomis ir konkurencingomis kainomis ir sąnaudomis; stiprinti vartotojų vaidmenį bei teises ir geriau apsaugoti pažeidžiamus vartotojus; kuo skubiau į nacionalinę teisę perkelti Trečiąją energetikos dokumentų rinkinį. Komisija turi iki 2013 m. pabaigos pateikti energijos kainų ir sąnaudų struktūros analizę ir nurodyti poveikį namų ūkiams. Svarbiausia – neleisti didėti sąnaudoms, o tai galima pasiekti taikant suderintą ir veiksmingą Europos energetikos politiką (žr. nuomonę TEN/508 „Ekonominis elektros energetikos sistemų, kuriose didėja kintamų atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis, poveikis“ – CESE 2599/2013) (2).

6.3 EESRK rekomenduoja prieš priimant ES ir valstybių narių energetikos politikos priemones atlikti jų ekonominio poveikio įvairioms vartotojų grupėms analizę (pvz., atsižvelgti į pajamas, šeimos sudėtį ar šildymo būdą). Tikslas būtų atnaujinti informaciją apie vartotojų grupes, kurių sąskaitos už energiją neproporcingai padidės palyginti su vidutine gyventojų mokama sąskaita, ir, jei būtina, pasiūlyti pažeidžiamiausių vartotojų grupėms kompensacines priemones (pvz., pakeisti taisykles, padidinti pastatų energijos vartojimo efektyvumą ir pan.).

(2) OL C 198, 2013 7 10, p. 1–8.

6.4 EESRK dar kartą primena, kad būtina į nacionalinę teisę perkelti visas pirmiau minėtas direktyvas ir užtikrinti šios universaliosios paslaugos teikimą, įpareigojimų teikti šią viešąją paslaugą laikymąsi, pažeidžiamų asmenų apsaugą ir priimtinas bei skaidrias kainas, kurias būtų galima palyginti. EESRK norėtų, kad savo būsimoje ataskaitoje (kuri turi būti pateikta 2013 m. pabaigoje) Europos Komisija pateiktų ir energijos nepritekliaus Sąjungoje padėties apžvalgą bei analizę ir pasiūlytų ES kovos su energijos nepriteklumi ir solidarumo šioje srityje strategiją, taip pat finansines priemones jai įgyvendinti.

6.5 EESRK norėtų, kad Europos Komisija šį klausimą laikytų visų ES politikos sričių prioritetu ir labiau į jį atsižvelgtų įgyvendindama būsimas savo iniciatyvas (pavyzdžiui, dėl vadaus rinkos gairių, 2012 m. direktyvos dėl energijos vartojimo efektyvumo įgyvendinimo, vartotojų teisių apsaugos ir kt.).

6.6 EESRK siūlo energetinio solidarumo ir kovos su energijos nepriteklumi politiką glaudžiai susieti su ES energetikos politika, kuria siekiama pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio visuomenės. EESRK rekomenduoja Komisijai ryžtingai užtikrinti, kad valstybės narės laikytųsi ES teisės aktų, galinčių padėti sumažinti energijos nepriteklį. EESRK norėtų, kad į Sutartį būtų įtraukta visuotinė teisė į energijos vartojimą (kuri turi būti vertinama ir valdoma kaip viena esminių bendrų gėrybių), o ES politikoje, visų pirma energetikos, būtų numatyti energijos nepritekliaus šalinimo ir solidarumo šioje srityje užtikrinimo tikslai. EESRK rekomenduoja į Europos semestrą įtraukti energijos nepritekliaus šalinimo ir solidarumo šioje srityje klausimą, kad valstybės narės į jį atsižvelgtų savo nacionalinėse reformų programose.

6.7 EESRK mano, kad labai svarbu ES lygmeniu bet kokiomis priemonėmis skatinti pažeidžiamą vartotoją aktyviai domėtis savo suvartojama energija, vartoti mažiau ir tinkamiau (pastovių energijos tiekimo paslaugų prasme) siekiant pagerinti jo gyvenimo kokybę ir skatinti decentralizuotą atsinaujinančiosios energijos gamybą, kai tai tikslinga ekonominiu ir techniniu požiūriu. Namų ūkių sąmoningumą ir atitinkamą elgesį gali pagerinti informavimas, švietimas ir mokymas (budėjimo režimu veikiančių prietaisų išjungimas, energiją taupančių prietaisų pasirinkimas, tinkama renovacija ir pan.). EESRK pageidauja, kad Sąjunga remtų – visų pirma įsteigdamą Europos energetinio solidarumo fondą – visus šios srities tarpvalstybinius projektus, skatintų pilietinės visuomenės dalijimąsi praktine patirtimi, sukurtų tarpvalstybinį tinklą, plačiai skatintų kaupti ir platinti informaciją, rengti mokymus šioje srityje ir skleisti gerą patirtį, visų pirma sukaupę įgyvendinant ES finansuojamus tarpvalstybinius projektus.

6.8 EESRK pasisako už tai, kad ES mokslinių tyrimų programomis būtų sudaromos sąlygos kurti novatoriškas priemones, skirtas optimaliam visų vartotojų, visų pirma pažeidžiamiausių, energijos naudojimui. Todėl norint, kad pažangieji skaitikliai būtų visapusiškai veiksmingi ir naudingi vartotojams, EESRK rekomenduoja siekti, kad jie realiu laiku ir be papildomų sąnaudų suteiktų aiškią ir skaidrią informaciją apie suvartojamą energiją. Tokiu būdu jie galėtų būti naudinga prevencijos priemonė, padedanti vartotojams suvokti savo vartojimo lygį ir jį keisti, taip pat leidžianti jiems būti veiklesniems suvartojamos energijos atžvilgiu.

6.9 EESRK siūlo energetinio solidarumo srityje vietos lygmeniu taikyti vieno langelio principą siekiant visų suinteresuotųjų subjektų, įskaitant energijos tiekėjus, sinergijos ir veiksmų derinimo, kad būtų užtikrintas geresnis veiksmų koordinavimas, efektyviau užkirstas kelias problemoms ir jos būtų geriau sprendžiamos, geriau konsultuojama, patariama ir padedama, visų pirma pažeidžiamiesiems gyventojams. EESRK rekomenduoja užtikrinti šio langelio dalyvių (taip pat ir administracijos įstaigų tarnautojų, bankų darbuotojų, pramonės subjektų ir kt.) mokymą siekiant juos supažindinti su šių pažeidžiamų gyventojų problemomis, geriau spręsti jiems rūpimus klausimus ir padėti jiems ankstyvajame etape nustatyti rizikingas situacijas. Asociacijoms, vietos valdžios institucijoms, įmonėms ir kitiems subjektams teikiant pagalbą piliečiams, vieno langelio principas padės laikytis bendro ir kompleksinio požiūrio ir užtikrinti pagalbos prevencinį bei problemų sprendimo poveikį. Tokiu būdu kiekvienam piliečiui bus suteikta galimybė veikliai rūpintis savo energetiniais reikalais, nesukuriant priklausomybės ir neuždedant socialinės etiketės.

6.10 EESRK rekomenduoja stiprinti ir plačiau diegti mechanizmus (ypač tuos, į kuriuos aktyviai įtraukiami energijos tiekėjai), pavyzdžiui, padedančius užtikrinti, kad energija būtų tiekiamą pažeidžiamiesiems namų ūkiams sunkiais sezoniniais laikotarpiais (išskeldinimo nevykdymas žiemos mėnesiais), tiekėjai nenutrauktų energijos tiekimo kilus mokėjimo sunkumams, būtų vykdoma nemokėjimo prevencija ir t. t. Todėl EESRK rekomenduoja užtikrinti aktyvesnį energetikos pramonės ir kitų subjektų dalyvavimą įgyvendinant energijos nepritekliaus mažinimo veiksmų strategijas (tiek vykdančią prevenciją, tiek sprendžiant problemas) ir plėtoti solidarumą neapsiribojant gero elgesio kodeksais.

6.11 EESRK siūlo griežčiau reguliuoti energijos tiekėjų veiklą, kad mažas pajamas gaunantys vartotojai nepatirtų „dvigubos bausmės“ (angl. *poverty premium*), t. y. už tokią pačią paslaugą jiems nebūtų taikomas didesnis vieneto įkainis. Pavyzdžiui, išankstinio apmokėjimo sistemos galėtų būti parengtos taip, kad nebūtų baudžiami pažeidžiamiausi naudotojai.

6.12 EESRK prašo Europos Komisijos numatyti paskelbti Europos energetinio solidarumo metus, kadangi tai suteiktų galimybę surengti Europos masto informavimo kampaniją (nacionaliniu ir vietos lygmeniu) ir įgyvendinti patvirtintus projektus siekiant atkreipti visų suinteresuotųjų subjektų dėmesį į būtinybę spręsti energijos nepritekliaus problemą, skatinti gyventojus tapti veikliais piliečiais–vartotojais ir stiprinti energetinį solidarumą.

7. Europos energetinio solidarumo fondas

7.1 EESRK siūlo Europos Komisijai apsvarstyti galimybę įsteigti Europos energetinio solidarumo fondą siekiant paremti EESRK pasiūlytus veiksmus, visų pirma piliečių informavimą ir mokymą, vietos lygmeniu vykdomų projektų sujungimą į Europos tinklą, paramą dalijantis gerą patirtimi, vietos ir nacionaliniu lygmeniu įgyvendintų tarpvalstybinių projektų metu sukauptos gerosios praktikos perdavimą ir sklaidą Europos mastu. Tai apimtų, pavyzdžiui, šias valstybių narių arba vietos

valdžios institucijų priemonės: finansinė sąskaitų apmokėjimo parama (socialiniai tarifai, energijos čekiai ir pan.), išskeldinimo nevykdymas žiemos mėnesiais, pagal vieno langelio principą veikianti tarnyba, patarėjų efektyvaus energijos vartojimo klausimais mokymas (pvz., Europos projektas *Achieve*), gyvenamųjų rajonų renovacija, paramos arba techninės pagalbos plėtojimas atliekant energijos vartojimo efektyvumo didinimo darbus (pvz., Europos projektas *CEB-ELENA*, *European Local Energy Assistance Facility*) ar vykdant atsinaujinančiųjų išteklių energijos mikrogamybą, finansinių paketų pritaikymas pažeidžiamiems ūkiams (pvz., Europos projektas *FinSH - Financial and Support Instruments for Fuel Poverty in Social Housing*).

8. Pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių nukreipimas energijos nepritekliui mažinti

8.1 EESRK primena, kad 2007 m. Sąjunga užsibrėžė 3×20 proc. tikslus iki 2020 m., įskaitant tikslą energijos vartojimą sumažinti 20 proc. 2012 m. Efektyvaus energijos vartojimo direktyvoje numatyta ilgalaikė strategija (iki 2050 m.), skirta sutelkti investicijas į privačių ir viešų gyvenamųjų ir komercinės paskirties pastatų renovaciją. Iki 2014 m. balandžio 30 d. valstybės narės turės pateikti nacionalinius šios strategijos įgyvendinimo veiksmų planus. EESRK primena energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių taikymo svarbą ne tik siekiant mažinti išmetamą anglies dioksido kiekį, kurti darbo vietas, bet ir veiksmingai spręsti energijos nepritekliaus problemą.

8.2 Viena energijos nepritekliaus priežasčių iš tiesų yra blogai izoliuoti būstai, kurie už pernelyg didelę kainą dažnai išnuomojami pažeidžiamiems namų ūkiams. Gerai izoliuotuose būstuose suvartojama mažiau energijos, taigi ir mokama mažiau (taip pat laikomasi tinkamo požiūrio į energijos vartojimą). Nedideles pajamas gaunantys namų ūkiai, neatsižvelgiant į tai, ar būstas yra nuomojamas ar nuosavas, neturi galimybių gerinti izoliacijos ir pakeisti šildymo įrangos, nes trūksta santaupų arba sunku gauti banko paskolą.

8.3 EESRK siūlo sukurti mechanizmą, kuris padėtų, pirma, aktyviai skatinti savininkus nuomotojus (pvz., nuomos dydis priklausytų nuo pastato šiluminio efektyvumo lygio ir pan.) atlikti būsto šiluminės renovacijos darbus ir jiems padėti tai padaryti ir, antra, iš Europos būsto nuomos rinkos laipsniškai šalinti pastatus, kurių energinis efektyvumas yra žemesnis už šiluminės izoliacijos standartą. EESRK rekomenduoja valstybėms narėms energijos vartojimo efektyvumo rodiklius įtraukti į būstų nuomos pavojeingumo sveikatai, tinkamumo ar deramumo apibrėžtis ir kriterijus.

8.4 EESRK pageidautų, kad Europos Komisija apsvaistytų novatoriškus finansavimo būdus ir priemones siekiant paremti valstybių pastangas didinti mažiausias pajamas turinčių namų ūkių energijos vartojimo efektyvumą atsižvelgiant į ribotą jų finansines galimybes.

8.5 Pažeidžiamų namų ūkių būstų izoliavimo gerinimas turi tapti visų Europos veiksmų ir programų prioritetu. Komisija turi užtikrinti, kad nacionaliniuose energijos vartojimo efektyvumo didinimo planuose pirmenybė būtų teikiama investicijoms į pažeidžiamiausių namų ūkių būstus.

8.6 EESRK rekomenduoja, kad struktūriniai fondai 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu labiau atsižvelgtų į energijos nepritekliaus problemą ir energetinį solidarumą ir numatytų didesnę biudžetą, kad būtų galima pasiekti energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir atsinaujinančiosios energijos skatinimo tikslus.

8.7 Be to, EESRK rekomenduoja remti decentralizuotą atsinaujinančiosios energijos gamybą, kadangi tai gali padėti išspręsti gyventojų – visų pirma pažeidžiamiausių – galimybių naudotis energija problemą.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

492-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2013 M. RUGSĖJO 18, 19 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikrų finansų valdymo nuostatų, taikytinų tam tikroms valstybėms narėms, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų arba kurioms tokie sunkumai gresia, ir dėl įsipareigojimų panaikinimo taisyklių tam tikroms valstybėms narėms iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006

(COM(2013)301 final – 2013/0156(COD))

(2013/C 341/06)

Pagrindinis pranešėjas **Viliam PÁLENÍK**

Taryba, 2013 m. birželio 6 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. birželio 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 177 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikrų finansų valdymo nuostatų, taikytinų tam tikroms valstybėms narėms, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų arba kurioms tokie sunkumai gresia, ir dėl įsipareigojimų panaikinimo taisyklių tam tikroms valstybėms narėms iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006

COM(2013) 301 final – 2013/0156 (COD).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras 2013 m. liepos 9 d. pavedė Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 19 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Viliam PÁLENÍK ir priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, nė vienam - prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) susipažino su Komisijos pasiūlymu iš dalies pakeisti Reglamentą (EB) Nr. 1083/2006 numatant nurodytu laikotarpiu padidinti išmokas nuo krizės nukentėjusioms ir finansinę paramą per Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonę (EFSM) arba Mokėjimų balanso mechanizmą gaunantioms valstybėms narėms, prioritetinėms kryptims taikomą bendro finansavimo normą padidinant 10 procentinių punktų. Tačiau bendra suma, skiriama 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu pagal ES sanglaudos politiką, nebus didinama, o efektyvumas bus užtikrinamas per bendrą finansavimą.

1.2 EESRK susipažino su Komisijos pasiūlymu iš dalies pakeisti Reglamentą (EB) Nr. 1083/2006, kad Rumunija ir Slovakija galėtų teikti prašymus dėl mokėjimų iki 2014 m. pabaigos, o ne iki 2013 m. pabaigos (už 2011 m. finansavimo įsipareigojimus), ir iki programos veikimo pabaigos, o ne iki 2014 m. pabaigos (už 2012 m. finansavimo įsipareigojimus), tačiau bendra lėšų, skirtų pagal ES sanglaudos politiką 2007–2013 m. laikotarpiui, suma nedidinama. Tai sumažina automatinio finansavimo įsipareigojimų 2011 m. ir 2012 m. panaikinimo pavojų.

1.3 Kaip ir ankstesnėse savo nuomonėse EESRK pritaria šiam pasiūlymui, tačiau su sąlyga, kad biudžeto ištekliai ir toliau bus naudojami nuosekliai ir efektyviai.

2. Aiškinamoji dalis

2.1 Kaip siūlo Komisija, septynios valstybės narės, kurios gauna paramą per EFSM ir Mokėjimų balanso mechanizmą, projektams, kurie bendrai finansuojami iš ES sanglaudos politikai skirtų lėšų, turės mokėti mažesnius įnašus. Tai reikštų, kad valstybės narės būtino finansavimo nereikės ieškoti vien tik savo ištekluose. Šiuo metu, kai valstybių biudžetai yra labai suvaržyti, tai bus didelė pagalba toms valstybėms atkuriant krizės apimtą ekonomiką. Bendras finansavimas didina paramos efektyvumą. Kai bendro finansavimo yra mažiau, iškyla pavojus, kad parama praras savo efektyvumą. Tačiau ši rizika turėtų būti kiek galima labiau sušvelninta panaudojus visus turimus išteklius. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui, kuris atitinka anks-
tesnes Komiteto nuomones ⁽¹⁾.

2.2 Termino teikti paraiškas dėl išmokų pratęsimas iki 2014 m. pabaigos suteikia Slovakijai ir Rumunijai papildomos veiksmų laisvės, tad šios valstybės galės geriau įgyvendinti projektus, kurie bendrai finansuojami iš ES sanglaudos politikai

skirtų lėšų. Automatinio įsipareigojimų panaikinimo termino pratęsimas proporcingas dar ir dėl to, kad jis taikomas tik toms valstybėms narėms, kurių lėšoms, skirtoms 2014–2020 m. laikotarpiu, Europos Vadovų Tarybos susitarimu buvo nustatyta tam tikra viršutinė riba. Įsipareigojimų panaikinimo terminas pratęstas Europos Vadovų Tarybos siūlymu – 2013 m. vasario 8 d. išvadoje Taryba paragino Komisiją ieškoti praktinių sprendimų (galbūt ir iš dalies pakeičiant Reglamentą (EB) Nr. 1083/2006), kaip būtų galima sumažinti pavojų, kad bus automatiškai panaikinti finansavimo įsipareigojimai iš Rumunijai ir Slovakijai 2007–2013 m. skirto finansinio paketo.

2.3 EESRK taip pat laikosi nuomonės, kad svarbu didinti labiausiai nuo krizės nukentėjusių valstybių narių gerovę ir konkurencingumą, todėl šiam pasiūlymui pritaria.

2.4 EESRK pritaria tam, kad bendra biudžeto asignavimų iš fondų nukentėjusioms valstybėms ir programoms suma nurodytu laikotarpiu nesikeis.

2013 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽¹⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 81; OL C 24, 2012 1 28, p. 83; OL C 24, 2012 1 28, p. 84.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES kosmoso pramonės politika. Ekonomikos augimo potencialo kosmoso sektoriuje išnaudojimas“

(COM(2013) 108 final)

(2013/C 341/07)

Pranešėjas **Joost VAN IERSEL**

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. vasario 28 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES kosmoso pramonės politika. Ekonomikos augimo potencialo kosmoso sektoriuje išnaudojimas“

COM(2013) 108 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. liepos 17 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK labai palankiai vertina ES pramonės politiką kosmoso sektoriuje⁽¹⁾. Jis taip pat pritaria programoje „Horizontas 2020“ 2014–2020 m. laikotarpiu numatytam 11 mlrd. EUR biudžetui Galileo, Copernicus ir MTTP, greta jau esamo Europos kosmoso agentūros (EKA) biudžeto, kuris siekia 4 mlrd. EUR. Šie sprendimai atitinka EESRK nuomonę, kurios jis visada laikėsi⁽²⁾.

1.2 ES kosmoso politika, remiama politinių įsipareigojimų visoje Europoje, turėtų užtikrinti nepriklausomą Europos prieigą prie kosmoso visoje vertės grandinėje, t. y. nuo kūrimo etapo iki vystymo, paleidimo ir eksploatavimo. Ilgalaikei ir didelės rizikos veiklai reikia nuspėjamumo, tikrumo ir nuolatinių įsipareigojimų.

1.3 ES reikia kritinės masės. Kosmoso vidaus rinkoje reikia gerai apibrėžti Europos vienodų sąlygų sąvoką – tiek dėl vidinių, tiek ir dėl išorinių priežasčių.

1.4 Visame pasaulyje susiformavus didelėms institucinėms rinkoms, kurių strateginis ir technologinis poveikis vis stiprėja,

reikia aktyvios pramonės politikos. Turi būti didinamas Europos pramonės konkurencingumas. Reikia palaipsniui šalinti vis dar dideles vidines kliūtis.

1.5 ES pramonės politika turėtų susieti įvairias valstybių narių strategijas ir nacionalines lengvatas nukreipti į vietą sistemą.

1.6 Visi dalyviai turi dirbti viena linkme. Ypatingą vietą užima EKA. Jos veiklos rezultatai yra labai geri ir neginčytini. Naujos struktūros EKA be savo įprastinio vaidmens padės vykdyti kosmoso projektus pagal ES taisykles. Bus nustatyti nauji metodai ir santykiai. Tam reikia gero visų dalyvių, t. y. Komisijos tarnybų, EKA ir valstybių narių, veiksmų koordinavimo ir derinimo.

1.7 Konsultacijoms su pramone, visų pirma dėl MVĮ, reikia oficialių priemonių. Pakankama Copernicus biudžeto lėšų dalis turi būti skirta naujoms paslaugoms ir taikmenoms.

1.8 Kosmoso sektoriui reikia aukštos kvalifikacijos darbuotojų, dirbančių pagal tinkamas darbo sutartis. Reikia nuolat skirti dėmesio atitinkamiems įgūdžiams, kuriuos užtikrintų ugdymas ir profesinis mokymas pagal nuolat atnaujinamas programas, ir judumo skatinimui.

⁽¹⁾ ES kosmoso pramonės politika. Ekonomikos augimo potencialo kosmoso sektoriuje išnaudojimas, COM(2013) 108 final. 2013 m. vasario mėn.

⁽²⁾ Žr. OL C 162, 2008 6 25, p. 24 dėl Europos Komisijos komunikato dėl Europos kosmoso politikos, COM(2007) 212 final.

1.9 Strateginiai saugumo ir gynybos sumetimai visose šalyse yra kosmoso politikos varomoji jėga. Naujoji ES kosmoso politika ir veiksmai grindžiami SESV 173, o ypač 189 straipsniu. Jie turi būti įtvirtinti glaudesniuose valstybių narių tarpusavio susitarimuose dėl saugumo ir gynybos, taigi atsižvelgiant į platesnę ES užsienio politikos perspektyvą. Kita vertus, patirtis kosmoso politikoje kai kuriose tiksliai apibrėžtose srityse gali būti pavyzdžiu Europos gynybos politikai. Į tai reiktų atsižvelgti būsimuose debatuose dėl Europos gynybos.

1.10 ES kosmoso pramonės politika iš tikrųjų gali duoti postūmį konkurencingumui, tvirtumui, efektyvumui ir suderintam pramonės pagrindui Europoje, kuris būtų naudingas ir valstybės tarnyboms, ir įmonėms bei piliečiams. Šis sektorius vis dar yra pažeidžiamas. Krizė dar labiau sustiprina netikrumą. Dabar svarbu pereiti prie įgyvendinimo etapo.

1.11 Atsižvelgdamas į tai, EESRK visapusiškai remia Komisijos nustatytus penkis tikslus: sukurti nuoseklią ir stabilią reglamentavimo sistemą, stipresnę pramoninę bazę, įskaitant MVĮ, užtikrinti konkurencingumą ir išlaidų veiksmingumą, plėtoti kosmoso taikmenų ir paslaugų rinkas, įgyti technologinį savarankiškumą ir išsaugoti nepriklausomą prieigą prie kosmoso⁽³⁾.

1.12 Europos pozicija pasaulyje turi būti įtvirtinta ir sustiprinta gerinant Europos pramonės rezultatyvumą ir didinant konkurencingumą, neatsilikant nuo kitų kosminių valstybių ambicijų ir pasaulinio lygio technologijų, skatinant išlaidų efektyvumą vertės grandinėse ir vystant kosmoso taikmenų ir paslaugų rinkas.

2. Istorinės aplinkybės ir EESRK įsipareigojimai

2.1 Dėl saugumo ir gynybos sumetimų kosmoso politika nebuvo reglamentuota ES sutartyje. Valstybės narės turėjo savo kosmoso strategijas. Bendri Europos interesai tam tikru mastu buvo įgyvendinami per MTTP ir EKA pramoninius projektus.

2.2 2003 m. EKA ir ES bendruoju susitarimu buvo pradėtas naujas etapas. Pagal septintąją bendrąją programą pradėjus remti mokslinių tyrimų projektus ES sektorinė pramonės politika tapo įmanoma. Padaugėjo investicijų į gamybos ir paslaugų grandis, išaugo konkurencija, specializuotos privačios įmonės sukūrė naujų taikmenų ir paslaugų.

2.3 EESRK tvirtai rėmė ES strategiją derinti EKA koncepciją su glaudesniu Europos institucijų dalyvavimu, taip pat šiuo tikslu pateiktus konkrečius pasiūlymus ir priimtus sprendimus⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Žr. Europos Komisijos komunikato 4 psl.

⁽⁴⁾ Žr. 2 išnašą.

2.4 Vėlesnėse nuomonėse EESRK pabrėžė ES kosmoso politikos svarbą viešosioms paslaugoms, įmonėms, o labiausiai – piliečiams. Komitetas pritarė tolesniems žingsniams kai kuriose konkrečiose srityse, pavyzdžiui, Europos Žemės stebėsenos programai, šios programos kosmoso komponentui ir Piliečiams naudingai kosmoso strategijai⁽⁵⁾.

2.5 2012 m. EESRK pasisakė už tai, kad Europos Žemės stebėsenos programos finansavimas būtų įtrauktas į 2014–2020 m. daugiametę finansinę programą⁽⁶⁾. 2013 m. vasario 8 d. Taryba nusprendė skirti 3,78 mln. EUR Europos Žemės stebėsenos programai (nuo dabar ji vadinasi Copernicus), 6,3 mlrd. – Galileo ir 1,7 mlrd. – MTTP pagal programą „Horizontas 2020“. Šiam sprendimui dar turi pritarti Europos Parlamentas.

2.6 Naujausias Europos Komisijos komunikatas dėl pramonės politikos kosmoso sektoriuje yra tolesnis žingsnis, kuris yra būtinas, nes kosmoso srityje Europa atsilieka nuo daugumos, gal net ir visų kosminių valstybių⁽⁷⁾.

3. Dabartinės tendencijos

3.1 Aplinkybės labai stipriai pasikeitė. Naujų kosminių valstybių investicijos visame pasaulyje greitai auga. Stipriausia dalyve išlieka Jungtinės Valstijos. Amerikos apyvarta šiame sektoriuje yra maždaug dešimt kartų didesnė nei Europos. Kinija ir Indija tampa vis stipresnėmis konkurentėmis. Neseniai Rusija paskelbė ketinanti iš esmės padidinti kosmoso sektoriaus biudžetą.

3.2 Strateginiai sumetimai dėl autonomijos ir savarankiškumo yra labai svarbūs. Visa Kinijos, Indijos, Japonijos ir beveik visa Rusijos rinka yra 100 proc. institucinė. Jungtinėse Valstijose – daugiau kaip 70 proc. Visiškai kitaip yra Europoje, kur 50 proc. rinkos priklauso privačiam sektoriui. Reikia pažymėti, kad apimties atžvilgiu Jungtinėse Valstijose privačiam sektoriui tenkanti 20 proc. rinkos dalis yra didesnė nei 50 proc. sudaranti Europos privataus sektoriaus rinkos dalis.

3.3 Pasaulinė rinka auga, o konkurencija tampa intensyvesnė dėl naujų kosminių valstybių atėjimo į rinką. Tai kelia pavojų sunkiai išsikovotai Europos pramonės pozicijai, nes atsiranda klūčių naujiems rinkos dalyviams laikantis agresyvios eksporto politikos. Dėl gynybos biudžeto lėšų mažinimo Amerikos kosmoso sektorius taip pat pradeda orientotis į eksportą visame pasaulyje.

⁽⁵⁾ Žr. OL C 339, 2010 12 14, p. 14; OL C 44, 2011 2 11, p. 153; OL C 43, 2012 2 15, p. 20.

⁽⁶⁾ Žr. OL C 299, 2012 10 4, p. 72 dėl Europos Žemės stebėsenos programos ir jos veiksmų (nuo 2014 m.).

⁽⁷⁾ Žr. ASD-Eurospace position paper on industrial policy, 2013 m. vasario mėn., p. 2.

3.4 Atsižvelgdamas į tai, EESRK visapusiškai remia tikslą išsaugoti nepriklausomą Europos prieigą prie kosmoso, kaip ne kartą nurodyta Tarybos išvadose ir EK komunikatuose. Dar labiau nei anksčiau Taryba ir Komisija teisingai pabrėžia, kad Europai būtina autonomija strateginėse kosmoso sektoriaus srityse ir kad turi būti didinama ir išsaugoma nepriklausoma Europos prieiga prie kosmoso.

3.5 Europa vis dar labai priklauso nuo amerikietiškos technologijų. Kad būtų galima sumažinti šią priklausomybę ir užtikrinti nenutrūkstamą žinių ir aukštųjų technologijų medžiagų tiekimą, reikalingos didelės vyriausybės, EKA ir ES pastangos.

3.6 Kadangi veikla ilgalaikė ir didelės rizikos, lemiamos svarbos turi nuspėjamumas, tikrumas ir nuolatiniai įsipareigojimai. Sektorius vis labiau bręsta, bet vis dar yra pažeidžiamas, visų pirma kalbant apie MVĮ, kurios yra ypač svarbios kuriant taikmenas. Dabartinė krizė šį pažeidžiamumą dar labiau sustiprina.

4. Pramonės politika kosmoso sektoriui

4.1 Šiomis sudėtingomis aplinkybėmis Komisija, remdamasi SESV 173 ir 189 straipsniais, pateikė pasiūlymą dėl aktyvios ES pramonės politikos.

4.2 Pasikonsultavusi su įvairiais viešaisiais ir privačiais subjektais, Komisija pirmą kartą atliko nuodugnią iššūkių analizę. Ši plačiai pripažinta analizė yra svarbus aspektas norint padidinti EKA biudžetą nuo dabartinių 4 mlrd. EUR iki papildomų 11 mlrd. EUR kosmoso biudžetui 2014–2020 m. Atsižvelgiant į agresyvią kitų kosminių valstybių politiką, tai būtų ryžtingas žingsnis į priekį.

4.3 Šis papildomas finansavimas yra geras atspirties taškas sektoriui, kuris per ateinančius dešimt metų, ko gero, stipriai išaugs dėl dviejų priežasčių:

— tai strateginis sektorius,

— savo pagalbinėmis technologijomis jis suteikia galimybių daugeliui kitų ekonominės veiklos rūšių, sukurdamas pagedaujimą sinergiją su sektoriais, kuriems tiesiogiai naudingos kosmoso technologijos ir paslaugos.

4.4 Kosmoso paslaugos naudingos vis daugiau veiklos sričių: saugumui, žemės ūkiui, transportui, regioninei plėtrai, vandenyne stebėjimui, meteorologijai, telekomunikacijoms, transliavimui, skaitmeninės atskirties mažinimui.

4.5 Be to, kosmoso sektorius padės atremti kitus pasaulinius iššūkius, tokius kaip klimato kaita, apsirūpinimo maistu saugumas, žuvininkystė, miškų naikinimas, gamtos išteklių stebėseną, gaivalinių nelaimių stebėseną. Europai reikėtų savos globalios sistemos, kad galėtų visapusiškai atlikti savo vaidmenį pagal savo užimamą ekonominę padėtį pasaulyje. Reikia didinti visuomenės informuotumą šiais klausimais.

4.6 EESRK visapusiškai remia sprendimą, kad ES, nustatydamą teisingas sąlygas, pasinaudotų aktyvios pramonės politikos teikiamomis galimybėmis. Jis tai vertina kaip konkretų platesnės ES pramonės politikos koncepcijos plėtojimą, kaip nustatyta 2010 ir 2012 m. EK komunikatuose dėl pramonės politikos.

4.7 Kuriant ir plėtojant kosmoso sistemas, taip pat paleidimo ir eksploatavimo programas, turėtų būti užtikrinta nepriklausoma Europos prieiga prie kosmoso ir su tuo susijusių technologijų. Savarankiškumas ir nepriklausomas duomenų patikrinimas yra būtinas, bet koku atveju Kinijos atžvilgiu, tačiau ir draugiškų valstybių, pavyzdžiui, Jungtinių Valstijų, su kuriomis Europa neišvengiamai konkuruoja, atžvilgiu.

4.8 Didžiąją dalį pramonės politikos, vykdomos pagal nacionalines strategijas, vykdo valstybės narės. Šios strategijos yra platesnės saugumo ir gynybos politikos srities dalis, o tai pagrindžia glaudžias sąsajas tarp vyriausybės, nacionalinių mokslinių tyrimų ir pramonės. Tai lemia vidines kliūtis, taigi ir susiskaidymą ir nevienodumą, taip pat Europos atsilikimą.

4.9 Visa tai rodo, kad vienodos sąlygos yra būtina bet kurios srities ES pramonės politikos sąlyga. Komisija turėtų parengti aiškius kriterijus, kad būtų galima tiksliai apibrėžti, ką reiškia „vienodos sąlygos“. Tokia gerai apibrėžta sąvoka yra būtina norint taikyti bet kurią „abipusę“ priemonę, kartu su trečiosiomis šalimis atveriant tarptautines rinkas.

4.10 EESRK primygtinai ragina, kad pagrindinis tikslas būtų vienodos sąlygos ir skaidri vidaus konkurencija Europos Sąjungoje. Tai labai padės neatsilikti nuo likusio pasaulio.

4.11 Dėl Komisijos MTTP politikos EESRK mano, kad reikia atsižvelgti į du svarbius aspektus:

— „Horizontas 2020“ programos turi padėti didinti ES konkurencingumą per efektyvų paraiškų teikimą ir glaudžiai bendradarbiaujant su EKA ir atskiromis valstybių narių kosmoso srities MTTP programomis,

— turi būti užtikrintas sklandus perėjimas nuo ES programų MTTP etapo iki veiklos etapo.

4.12 Šiuos nerimą keliančius klausimus reikia vertinti atsižvelgiant į mažėjančią MTTP biudžetą valstybėse narėse. Kadangi Komisija prisideda finansiškai, bendros išlaidos daugmaž išlieka tokios pat. Vienintelė išimtis yra Vokietija, kuri neseniai biudžetą MTTP kosmoso srityje padidino 10 proc.

4.13 EESRK jau ne kartą yra nurodęs, kad sėkminga pramonės politika yra horizontali: turi būti užtikrintas koordinavimas tarp įvairių EK generalinių direktoratų, kad būtų galima pasiekti visus įmonių GD nustatytus tikslus, pavyzdžiui, su Ryšių tinklų, turinio ir technologijų GD derinti veiksmus palydovinio ryšio srityje, su Prekybos GD – rinkų atvėrimą ir ypatingos svarbos komponentų „tiekimą saugumo“ garantiją.

5. EKA ir ES

5.1 Mokslas ir technologijos yra svarbiausi. EESRK dar kartą pabrėžia labai didelę EKA svarbą Europos kosmoso politikai. Atsižvelgiant į kliūtis, kurias reikia įveikti bet kokioje tarpvyriausybiniame sistemoje, ankstesni ir dabartiniai EKA veiklos rezultatai nekvestionuojami. Nuo pat pradžios ji svariai prisidėjo prie Europos kosminės veiklos, kokia ji yra šiandien. EKA atliko ypač svarbų vaidmenį kosmoso MTTP srityje ir tam tikru mastu pramonės veikloje, visų pirma tinkamo produktų kainos ir kokybės santykio klausimu.

5.2 Nacionalinėms vyriausybėms ir pramonei EKA yra gerai pasirengusi partnerė. Jos pasiekimai yra itin aukšto lygio grandis Europos pramonės pagrindo kūrimo ir stiprinimo grandinėje. Be to, taikoma „pagrįstos grąžos“ sistema paskatino vyriausybes atitinkamose šalyse sekti bendrus MTTP ir tolesnės veiklos rezultatus.

5.3 Vis dėlto ilgainiui tapo akivaizdu, kad reikia ieškoti naujų būdų, jei ES iš tikrųjų nori būti konkurencinga pasauline žaidėja. 2003 m. EKA ir ES bendrasis susitarimas suteikė postūmį numatyti daugiau ES politinių priemonių ir finansinių išteklių, taip pat didinti konkurenciją ir konkurencingumą. Tarp EKA ir ES užsimezgė sėkmingi partnerystės ryšiai. Nuolatinis EKA įsipareigojimas bus tvirtas pagrindas bet kokiai ES kosmoso pramonės politikai.

5.4 Atsižvelgiant į tai, sparčiai besikeičiančiomis aplinkybėmis reikia tiksliai įvertinti procedūras ir procesus ir optimaliai naudoti finansinius išteklius ilgalaikiam Europos įmonių konkurencingumui ir atsparumui remti.

5.5 Nors EKA vaidmuo kuriant tvirtą Europos nuosavos kosminės sistemos naudojimo pagrindą per tiksles ir integruotas taikmenas yra pripažintas, tačiau paramos, kurią gali suteikti ES politika, galimybės dar nėra visiškai išnaudotos. Glaudesnis ES ir EKA bendradarbiavimas savo ruožtu turėtų suteikti stiprų postūmį.

5.6 Norint vykdyti į sėkmingą kosminių sistemų diegimą ir eksploatavimą orientuotą politiką, reikia naujų būdų ir mechanizmų. Taip pat turi būti vykdoma veiksminga išteklių europėizacija siekiant trijų tikslų:

— išlaikyti tvirtą mokslinę bazę,

— taikyti naujas paskatas taikomosioms technologijoms ir rinkai,

— taikyti paskatas kurti naujas taikmenų grupes ir paslaugas (remiančias kitus sektorius).

5.7 Neseniai priimti sprendimai dera su modernizavimu, už kurį EESRK pasisakė savo 2008 m. nuomonėje⁽⁸⁾. Tuo metu EESRK pabrėžė, kad vis labiau bręstanti kosmoso rinka reikalauja didesnio lankstumo, kurio, spartėjant technologiniams ciklams ir augant sinergijai ir taikmenų skaičiui, paprastai nesuteikia nustatyti santykių modeliai, kurie atsiranda EKA taikant pagrįstos grąžos principą⁽⁹⁾.

5.8 Reikia vengti staigių pokyčių. Todėl EESRK pritarė analizei ir dialogui apie pageidaujamus Europos veiklos rezultatus per dešimties metų laikotarpį: „dialogo metu turėtų būti kalbama apie EKA finansavimo tvarką, vidutinio dydžio įmonių skiriamą dinamišką įnašą ir aukščiausio lygio konkurencijos išsaugojimą.“⁽¹⁰⁾

5.9 EESRK nuomone, praėjusio lapkričio mėn. Tarybos rezoliucija dėl ES ir EKA santykių⁽¹¹⁾ ir nauja finansinė programa, kuri buvo priimta vasario 8 d., – konkrečiai 2008 m. Komiteto rekomendacijos išraiška. ES pradeda naują etapą.

5.10 Įgyvendinant sprendimus, EKA, turinti ilgametę patirtį, bus atsakinga už vykdomąjį valdymą ir šią funkciją vykdys pagal ES taisykles. Jei tai bus tinkamai įgyvendinama, bus pasiekta optimali EKA kompetencijos ir įprasto ES rinkos mechanizmo pusiausvyra.

⁽⁸⁾ Žr. OL C 162, 2008 6 25, p. 24.

⁽⁹⁾ Žr. to paties dokumento 1.11 punktą.

⁽¹⁰⁾ Žr. to paties dokumento 1.13 punktą.

⁽¹¹⁾ Rezoliucija dėl EKA vaidmens palaikant konkurencingumą ir augimą Europoje, 2012 m. lapkričio 20 d.

5.11 Dar negalima numatyti, kaip suderinti darbo metodai veiks, bent jau pradiniam etape. Nepaisant nedidelių pokyčių per pastaruosius keletą metų, kai buvo skatinami rinka grindžiami metodai, užsimezgę nauji santykiai su mokslu ir moksliniais tyrimais kosmoso srityje. Todėl Komitetas palankiai vertina tai, kad praktiškai atskiriamas įprastinis EKA taikomas tinkamos gražos principas (kuriuo siekiama sukurti ir naudoti įvairiapusę kosmoso pramonę Europoje) ir Komisijai privalomos ES vidaus rinkos taisyklės siekiant vaisingo Komisijos ir EKA bendradarbiavimo ir tvirtesnės Europos kosmoso politikos.

5.12 Šis aspektas taip pat buvo nagrinėtas šiai temai skirtoje CCMI papildomojoje nuomonėje. Nuo to laiko pavyko rasti tinkamus atsakymus į kai kuriuos minėtame dokumente pateiktus svarbius klausimus.

6. Konkretūs klausimai

6.1 Rengiant kosmoso politiką pagal 189 straipsnį turėtų būti kiek įmanoma paraleliai taikomi Komisijos ir valstybių narių įgaliojimai. Valstybės narės taip pat turėti imtis iniciatyvos bendradarbiauti tarpusavyje konkrečiais klausimais. Šių procesų stebėseną gali vykdyti Komisija.

6.2 Besikeičiančioje konkurencinėje ir dinamiškoje aplinkoje turi būti apibrėžtos teisingos sąlygos, kurios padėtų kurti tvirtą konkurencinį ES pramonės pagrindą. Todėl EESRK primygtinai ragina, kad nuo dabar pramonė būtų oficialiai įtraukta į konsultacinius organus, visų pirma srityse, kuriose aktyviai veikia mažesnės įmonės. Reikalavimai turi būti nustatyti atvirai ir skaidriai.

6.3 Keletas iš svarstytyčių klausimų būtų laisva ir atvira duomenų politika, kokybė, standartai ir sertifikavimas. Paslaugas teikia tiek viešojo sektoriaus organai, tiek ir privatūs dalyviai, todėl yra būtina veiksminga stebėseną.

6.4 Įtvirtinta konsultavimosi tvarka padės išsaugoti didžiulį MVĮ potencialą. Pakankama Copernicus ir Galileo biudžeto lėšų dalis turi būti skirta naujoms paslaugoms ir taikmenoms kurti.

6.5 Kadangi technologijų požiūriu tai intensyvus sektorius, jo darbuotojai apskritai yra aukštos kvalifikacijos. Pasaulyje kosmoso sektoriuje dirba 800 000 žmonių, iš kurių 25 proc. Jungtinėse Valstijose ir 4 proc. (!) Europoje. Norint padidinti Europos potencines galimybes ir sukurti naudingą sinergiją vis labiau reikia aukštąjį mokslą baigusių darbuotojų. Deramos darbo sutartys turi tapti norma, kad šis sektorius taptų patrauklesnis.

6.6 Kosmosas skatina jaunimo vaizduotę. EESRK primygtinai ragina įgyvendinti aktyvią darbo politiką, kuri būtų grindžiama ugdymu ir profesiniu mokymu pagal nuolat atnaujinamas programas ir skatinama aukštojo techninio mokslo, įskaitant glaudžius santykius su mokslinių tyrimų ir inovacijų sritimis. Tai taip pat paskatins pageidaujamą ir tinkamą judumą.

6.7 Kadangi institucinės rinkos svarba yra ypač didelė, pramonės politika kosmoso sektoriuje yra glaudžiai susijusi su viešųjų pirkimų politika. Šios politikos sritys turėtų atitikti aukštus kokybės ir skaidrumo principus. EESRK pabrėžia, kad pramonė ypač pritartų konkrečiai kosmoso sektoriui skirtai viešųjų pirkimų politikai, kurioje tiesiogiai dalyvautų ES ir kurios taikymo sritį prieš tai būtų nustačiusios Komisija ir valstybės narės.

6.8 Tokia politika leis ES atlikti savo, kaip Europos kosmoso infrastruktūros savininkės ir kaip kosmoso paslaugų naudotojos, vaidmenį ir įgyvendinti plataus spektro viešąsias politines priemones.

6.9 EESRK pabrėžia didelę regionų ir regioninių išipareigojimų svarbą stiprinant besivystančią kosmoso pramonės veiklą. Regionų vaidmuo yra nepakankamai vertinamas. Jie turi būti informuoti ir atitinkamai aprūpinti, kad galėtų pasinaudoti galimu teigiamu poveikiu, daromu efektyviai naudojant kosmoso paslaugas.

6.10 Trūksta patenkinamų kiekybinių rinkos įvertinimų, dėl to nėra patikimų duomenų apie galutinį kosmoso mokslinių tyrimų poveikį taikmenoms paslaugų grandyje. Reikia pagilinti analitines žinias apie gamybos ir paslaugų grandis.

6.11 Euroconsult atlikta analizė, kurioje, be kita ko, teigiama, kad Jungtinių Valstijų gamybos grandies investicijos sukuria du kartus daugiau naudingos paslaugų grandies veiklos nei Europoje, yra ginčytina, tačiau analitiškai dar nėra paneigta⁽¹²⁾. Kitas Europos Sąjungai įdomus ir sau lygių neturintis modelis – atnaujinta įvairių JK kosmoso pramonės segmentų ekonominio poveikio analizė⁽¹³⁾.

6.12 EESRK ragina Komisiją, EKA ir valstybes nares atlikti bendrą įvairių sektoriaus segmentų analizę ir pateikti ją atsižvelgiant į pasaulinę perspektyvą. Konsoliduoti duomenys apie (naujas) darbo vietas, augimo lygį ir taikmenas padidins sektoriaus svarbą ir užtikrins nuolatinį visuomenės pritarimą.

⁽¹²⁾ 2011 m. Euroconsult analizės duomenimis, gamybos ir paslaugų grandžių santykis yra 1:16 EUR, o Europoje šis santykis būtų „tik“ 1:8 EUR.

⁽¹³⁾ JK kosmoso pramonė, „Atnaujinta informacija apie JK kosmoso pramonės dydį ir būklę (UK Space Industry, „Update of the Size and Health of the UK Space Industry“), Oxford Economics, 2010 m.

7. Saugumas ir gynyba

7.1 EESRK nuomone, panašiai kaip Europos konkurentų kosmoso politika, ES kosmoso politika duos daugiau vaisių, jei ji bus įtvirtinta valstybėms narėms vis labiau susitarant strateginiais klausimais gynybos srityje, taigi platesnėje ES užsienio politikos perspektyvoje. Šią sąsają, kai galima, reikėtų išsamiau aptarti būsimuose debatuose dėl Europos gynybos.

7.2 Europos bendradarbiavimas kosmoso sektoriuje yra gerokai geriau išplėtotas nei bet kurioje gynybos srityje. Su gynyba susijusi kosminė veikla gali būti taip pat susieta su rengiamomis ES gynybos politikos priemonėmis – kaip bandymai ar pavyzdžiai bendriems gynybos projektams. EESRK pažymi, kad toks pasiūlymas buvo pateiktas dar 1987 m. Tačiau juo iki šiol nepasinaudota.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Inovacijų sąjungos būklė 2012 m. Pokyčių spartinimas“

(COM(2013) 149 final)

(2013/C 341/08)

Pranešėjas **Cveto STANTIČ**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. kovo 21 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Inovacijų sąjungos būklė 2012 m. Pokyčių spartinimas“

COM(2013) 149 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. liepos 17 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 161 nariui balsavus už, 1 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina tai, kad Komisija antrus metus iš eilės skelbia Inovacijų sąjungos būklės ataskaitą, kurioje pabrėžia padarytą didžiulę pažangą, o būtent, kad 80 proc. įsipareigojimų pagal šią pavyzdinę iniciatyvą yra vykdoma pagal planą. EESRK pripažįsta, kad pažanga padaryta, visų pirma dėl šios srities politikos, su kuria ir siejamas konkrečių įsipareigojimų vykdymas. Tad Komitetas tikisi, kad iki 2014 m. pabaigos bus įvykdyti visi 34 įsipareigojimai.

1.2 Nepaisant 2012 m. kai kuriose svarbiose srityse, pavyzdžiui, bendrojo patento ir naujų taisyklių dėl rizikos kapitalo fondų, pasiektos pažangos, nurimti dar negalima. Inovacijų sąjunga dar neduoda rezultatų ekonomikos augimo ir užimtumo didinimo srityse. Nematome ir didesnės pažangos Europos mokslinių tyrimų erdvės (EMTE) pasaulinio konkurencingumo klausimu.

1.3 EESRK itin susirūpinęs, kad daugelyje valstybių narių antrus metus iš eilės mažėja iš biudžeto mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTTP) veiklai skiriamas finansavimas. Ne mažesnį susirūpinimą kelia didėjantis valstybių narių ir atskirų regionų atotrūkis inovacijų srityje. Reikės iš naujo įvertinti, ar tikrai regioninė sanglaudos politika veiksminga ir struktūriniai fondai naudingi Inovacijų sąjungai, visų pirma, ar padeda stabdyti „protų nutekėjimą“ iš labiau atsilikusių Europos regionų į įsitvirtinusius mokslinių tyrimų centrus.

1.4 Krizė jau privertė Europą gilinti integraciją siekiant užtikrinti makroekonominį stabilumą ir pinigų sąjungos veikimą. EESRK įsitikinęs, kad didesnė ir gilesnė integracija reikalinga ir

mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) srityje, jei iš tikrųjų norime, kad Inovacijų sąjunga padėtų didinti Europos žinių konkurencingumą, užtikrinti ekonomikos augimą ir naujų darbo vietų kūrimą. EESRK ragina Europos Vadovų Tarybą spalio mėn. vyksiančio susitikimo išvadoje pritarti Inovacijų sąjungos stiprinimui.

1.5 EESRK įsitikinęs, kad net ir įvykdžius visus 34 įsipareigojimus Inovacijų sąjunga turi būti toliau stiprinama, ir todėl pritaria ERIAB⁽¹⁾ rekomendacijoms ir Komisijos atsakui į jas. Kartu Komitetas ragina Komisiją kuo greičiau parengti sąrašą priemonių ir sričių, kuriose Inovacijų sąjungą galima ir reikia skubiai stiprinti. Komitetas mato galimybių ją stiprinti: pirmiausia reikia toliau gerinti sąlygas sparčiai augančioms novatoriškoms įmonėms ir diegti inovacijas viešajame sektoriuje, socialines inovacijas ir naujus, novatoriškus verslo modelius, nes tai galėtų radikaliai pakeisti mąstyseną ir esamą požiūrį į novatoriškus sprendimus.

1.6 Veikianti Europos mokslinių tyrimų erdvė – būtina Inovacijų sąjungos dalis. Nepaisant visapusiško Europos Vadovų Tarybos palaikymo, EESRK abejoja, ar ji bus baigta kurti iki 2014 m. pabaigos, nes Komitetas nemato pakankamos pažangos svarbiausiose srityse: mokslo darbuotojų judumo, nacionalinių mokslinių tyrimų sistemų veiksmingumo, mokslinių tyrimų infrastruktūros panaudojimo optimizavimo, moksliniams tyrimams skiriamo nacionalinio finansavimo konkurencingo panaudojimo, intelektinės nuosavybės teisių rinkos sukūrimo ir kt. Todėl EESRK ragina Komisiją ir valstybes

⁽¹⁾ Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų erdvės komitetas ir jo dokumentas „Inovacijų sąjungos testavimas nepalankiausiomis sąlygomis“, 2012 m. lapkričio mėn.

nares kuo greičiau užtikrinti, kad būtų įvykdytos visos sąlygos Europos mokslinių tyrimų erdvės kūrimui, kaip viename iš komunikatų ⁽²⁾ siūlo Komisija.

1.7 EESRK teigiamai vertina pažangą, padarytą kuriant visos Europos aukščiausios kokybės mokslinių tyrimų infrastruktūrą ir siekiant, kad Europos inovacijų partnerystė pradėtų duoti pirmuosius rezultatus. Komitetas mano, kad pastaroji kai kuriais atvejais vis dar nėra iki galo išmėginta ir išstobulinta, todėl ragina Komisiją, kad ši, remdamasi sukaupta patirtimi, parengtų išsamią jos veiksmingumo analizę ir vienodas veikimo ir finansavimo sąlygas.

1.8 Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų rėmimo sistema vis dar pernelyg sudėtinga, o tai atima įmonių, ypač mažų ir labai mažų, norą dalyvauti ES mokslinių tyrimų projektuose. Be sudėtingų ir daug laiko atimančių administracinių reikalavimų, jas stabdo ir didžiuliai regioninių, nacionalinių ir europinių programų procedūriniai skirtumai.

1.9 Komitetas mato didžiules galimybes skatinti inovacijas vykdant novatoriškesnius ir geriau orientuotus viešuosius pirkimus. Todėl Komitetas ragina valstybes nares dažniau vykdyti ikiprekybinius pirkimus ir dalytis inovacijoms palankių pirkimų patirtimi ir modeliais. Tai pasakytina ir apie struktūrinių fondų lėšomis vykdomus viešuosius pirkimus.

1.10 Reformuotos švietimo sistemos turėtų, be kitų dalykų, parengti Europai daug didesnės kvalifikacijos mokslininkų ir inžinierių ⁽³⁾. EESRK mano, kad į jų mokymo programas vertėtų įtraukti verslumo ir vadybos įgūdžių ugdymą, nes jie yra ypatingai svarbūs norint geras idėjas veiksmingai paversti sėkmingais projektais. Komitetas ragina į doktorantūros programų rengimą ir vykdymą įtraukti verslo įmones ir socialinius partnerius.

1.11 EESRK norėtų dar kartą pabrėžti ypatingą socialinių inovacijų svarbą – jos galėtų svariai prisidėti įveikiant krizę ir atremiant kitus šių laikų visuomenei tenkančius iššūkius. Todėl turėtų būti kuriami tie paramos mechanizmai, kuriuose gali dalyvauti potencialūs socialiniai novatoriai ir socialinės ekonomikos sektorius. EESRK ragina Komisiją kuo greičiau parengti paramos novatoriškų socialinių projektų inkubatorių kūrimui mechanizmą.

2. Nuomonės rengimo aplinkybės ir Komisijos komunikatas

2.1 Inovacijų sąjunga yra viena iš septynių pavyzdinių strategijos „Europa 2020“ iniciatyvų. Jos tikslas – sukurti Europoje naujovėms palankią aplinką ir taip užtikrinti, kad novatoriškos

idėjos virstų gaminiais ir paslaugomis ir taip būtų didinamas ekonomikos augimas ir užimtumas. Įvairios analizės rodo, kad tos šalys, kurios praeityje daugiau investavo į MTI, daug greičiau atsigavo po krizės ir jose užimtumo lygis didesnis ⁽⁴⁾.

2.2 Savo komunikate dėl Inovacijų sąjungos būklės 2012 m. ⁽⁵⁾ Europos Komisija antrus metus iš eilės pateikia valstybių narių ir visos Europos pasiekimų kuriant Inovacijų sąjungą – vieną svarbiausių strategijos „Europa 2020“ pavyzdinių iniciatyvų – suvestinę.

2.3 Bendru Komisijos vertinimu, Inovacijų sąjungos kūrimo srityje padaryta didžiulė pažanga. Daugiau kaip 80 proc. iniciatyvų vykdoma pagal planą. Valstybės narės vis labiau rūpinasi inovacijoms palankių verslo sąlygų sudarymu: mažina mokesčius už investicijas į mokslinius tyrimus, mažina mokesčius už pilną iš patentų, sudaro palankesnes sąlygas gauti rizikos kapitalo ir kt.

2.4 Tačiau komunikate minima ne viena neraminanti tendencija; dauguma jų – tai ekonomikos krizės ir didelių biudžeto deficitų padariniai:

— 2011 ir 2012 m. daugumoje valstybių narių buvo stebima **MTTP skiriamų biudžeto lėšų mažėjimo tendencija**;

— dėl nacionalinių mokslinių tyrimų sistemų veiksmingumo ir našumo skirtumų didėjo **šalių ir regionų atotrūkis inovacijų srityje**;

— kai kuriose šalyse **mažėja privataus sektoriaus**, ypač mažųjų ir vidutinių įmonių, **investicijos į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą**;

— dėl daugybės augimą stabdančių kliūčių Europoje **sparčiai augančios novatoriškos įmonės sudaro pernelyg mažą dalį**.

2.5 Pagrindinė komunikato išvada – Europa turi sparčiau vykdyti išipareigojimą siekti inovacijomis grindžiamo ekonomikos augimo. Todėl reikia toliau kurti Inovacijų sąjungą ir tai daryti kuo skubiau. Šiuo metu dar neaišku, kokiose srityse, kokiais priemonėmis ir kokiais būdais ji bus toliau kuriama ir stiprinama.

⁽²⁾ Komisijos komunikatas „Glaudesnė Europos mokslinių tyrimų erdvės partnerystė siekiant pažangos ir augimo“, COM(2012) 392 final.

⁽³⁾ Norint pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslus, Europai iki 2020 m. reikės bent milijono naujų mokslininkų ir inžinierių.

⁽⁴⁾ Inovacijos sąjungos 2013 m. rezultatų suvestinė.

⁽⁵⁾ COM(2013) 149 final, 2013 3 21.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina Komisijos sprendimą kasmet rengti Inovacijų sąjungos būklės analizę. Inovacijų sąjunga – viena iš strategijos „Europa 2020“ pavyzdinių iniciatyvų. Laiku atlikus rezultatų analizę būtų galima imtis taisomųjų priemonių srityse, kuriose reikalai krypsta ne ta linkme.

3.2 Atsižvelgiant į tai, kiek paprastai trunka įgyvendinti naujus ES teisės aktus, dvejų metų laikotarpis per trumpas, kad būtų galima realiai įvertinti pasiektus rezultatus⁽⁶⁾. Visgi EESRK pripažįsta, kad Inovacijų sąjungos kūrimo politika daugiau ar mažiau įdiegta, nors jos ekonomikos augimo ir naujų darbo vietų kūrimo rezultatai dar nėra akivaizdūs.

3.3 Šiuo metu, kai visas dėmesys nukreiptas į diskusijas dėl viešojo sektoriaus biudžeto deficito, skausmingų griežto taupymo priemonių ir sumenkusio pasitikėjimo Europos projektu, Inovacijų sąjungą galima laikyti vienu iš teigiamų ir sėkmingų pavyzdžių. Dauguma išpareigojimų dėl Inovacijų sąjungos yra daugiau ar mažiau vykdomi pagal planą. Todėl EESRK turi pagrindo tikėtis, kad iki 2014 m. pabaigos visi 34 išpareigojimai bus įvykdyti.

3.4 EESRK teigiamai vertina pažangą kuriant visos Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrą, kurią pasiekti padėjo ESFRI⁽⁷⁾ ir jo veiksmingas vaidmuo ir veikla. Iš 48 ESFRI sąraše esančių projektų 28 projektai jau įgyvendinami, o tai yra geras ženklas, leidžiantis tikėti, kad bus pasiektas tikslas – iki 2015 m. sukurti 60 proc. prioritetinės Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros⁽⁸⁾. Komiteto nuomone, Europa vis dar pernelyg mažai koordinuoja ir optimizuoja savo mokslinių tyrimų infrastruktūros panaudojimą.

3.5 Kol kas vilčių teikia ir naujoji **Europos inovacijų partnerystės** koncepcija, kurios pirmieji bandomieji projektai skirti pagrindiniams visuomenės uždaviniams spręsti⁽⁹⁾. Šia partneryste siekiama suburti visų lygmenų suinteresuotuosius subjektus, panaikinti susiskaidymą ir užtikrinti kritinę masę. Nepaisant teigiamų ženklų, Europos partnerystė kai kuriose srityse vis dar nėra iki galo išmėginta ir išobulinta. Todėl EESRK ragina Komisiją, remiantis sukaupta patirtimi, kuo greičiau parengti išsamią jos veiksmingumo analizę ir vienodas jos veikimo ir finansavimo ateityje sąlygas.

3.6 Nepaisant kai kuriose srityse pasiektos neabejotinos pažangos, nurimti negalima. Toliau išvardytos sritys, kuriose,

Komiteto nuomone, pasiekta pažanga yra nepakankama ir kuriose reikia skubiai imtis veiksmingų priemonių.

3.7 Europos **paramos moksliniams tyrimams ir inovacijoms sistema** vis dar pernelyg sudėtinga. Potencialūs paramos gavėjai pasimetę daugybėje esamų priemonių (nacionalinių ir regioninių programų, tarpvyriausybinių iniciatyvų, ES finansavimo procedūrų). Biurokratinių procedūrų taip pat nebuvo pastebimai sumažinta. Tai trukdo tarpvalstybiniam bendradarbiavimui ir atima MVĮ ir labai mažų įmonių norą dalyvauti ES mokslinių tyrimų projektuose. Be administracinės naštos, kliūčių kelia ir dideli procedūrų skirtumai.

3.8 Pradedant kurti Inovacijų sąjungą pirmiausia reikėtų visose valstybėse narėse diegti aukštos kokybės **šiuolaikiškas švietimo sistemas** ir vykdyti aukštojo mokslo reformas. Verslo įmonės vis dar pernelyg vangiai dalyvauja doktorantūros programų rengimo ir vykdymo procesuose. Todėl EESRK dar kartą ragina leisti socialiniams partneriams aktyviai dalyvauti kuriant ateities švietimo sistemas.

EESRK taip pat ragina į inžinierių ir mokslininkų rengimo programas įtraukti vadybos ir verslumo įgūdžių ugdymą, nes tai padėtų ir paskatintų geras idėjas paversti sėkmingais ir rinkoje paklausiais projektais.

3.9 EESRK pritaria plačiai inovacijų apibrėžčiai, kuri gali apimti daugelį sričių. Savo ankstesnėse nuomonėse⁽¹⁰⁾ jis ne kartą pabrėžė ypatingą **socialinių inovacijų**, kurios dažnai gimsta pilietinės visuomenės organizacijose, vaidmenį. Daugelis Europos gerovės sistemų aspektų yra pilietinės visuomenės ir socialinės ekonomikos subjektų novatoriškų idėjų rezultatas. Todėl į inovacijas skiriamos paramos gavėjų sąrašą turi būti įtrauktos visos visuomenės sritys, o finansavimo mechanizmai pritaikyti ypatingai plačiai inovacijų įvairovei.

3.10 Vis dar nesugebame **novatoriškas idėjas** veiksmingai **paversti rinkos produktais**: įmonėms, ypač mažoms novatoriškoms įmonėms, vis dar sudėtinga gauti finansavimą (nes dėl finansų krizės trūksta rizikos kapitalo lėšų). Verslumas ir inovacijos dažnai yra neatskiriami vienas nuo kito. Europoje tradiciškai mažiau toleruojame verslo nesėkmės galimybę. O į rizikingus inovacinius projektus žiūrime dar atsargiau. Bendroji kapitalo (ypač rizikos kapitalo) rinka vis dar neveikia. Per lėtai randasi naujos novatoriškų įmonių finansavimo formos, pavyzdžiui, kolektyvinis finansavimas (angl. *crowd funding*) ar „verslo angelai“. Rizikos pasidalijimo finansinė priemonė tapo labai pozityviu potyriu, tačiau ji, deja, negali patenkinti visos paklausos.

⁽⁶⁾ Kai kurie teisės aktai dėl sąlygų inovacijoms gerinimo (intelektinės nuosavybės direktyva, Europos patentas, rizikos kapitalo pasas, t. t.) dar nėra visiškai įsigalioję.

⁽⁷⁾ Europos strateginis mokslinių tyrimų infrastruktūros forumas.

⁽⁸⁾ Žr. ESFRI įgyvendinimo ataskaitą, 2012 m. lapkričio mėn.

⁽⁹⁾ Europos inovacijų partnerystė (EIP) vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje, EIP žemės ūkio tvarumo ir produktyvumo srityje, EIP „Pažangieji miestai ir gyvenvietės“, Vandens srities EIP, Žaliavų srities EIP.

⁽¹⁰⁾ Žr. nuomos OL C 132, 2011 5 3, p. 39 (3.10.4 punktas), OL C 229, 2012 7 31, p. 39, OL C 354, 2010 12 28, p. 80.

3.11 Ar pavyks sukurti **bendrą inovacijų rinką** labai priklauso nuo to, ar tinkamai veiks Europos bendroji rinka. O šioje srityje vis dar esama nemažai kliūčių ir trūkumų, ypač laisvo paslaugų ir kapitalo judėjimo srityje⁽¹¹⁾. EESRK dar kartą siūlo Komisijai svarstyti galimybę sukurti visos Europos elektroninę duomenų bazę (informacijos paieškos sistemą) su specifinėmis verslo įmonių ir mokslinių tyrimų institutų žiniomis, kuri padėtų greičiau suburti verslo įmones ir kitas organizacijas į tinklą, kad jos kartu galėtų vykdyti inovacinius projektus (galbūt esamo Europos įmonių tinklo pagrindu)⁽¹²⁾.

3.11.1 Tai pačiai kategorijai priskiriamos ir kliūtys **intelektinės nuosavybės teisių bendrosios rinkos sukūrimui**. Nors bendrasis Europos patentas pagaliau išvydo dienos šviesą ir tai yra svarbus pasiekimas, procedūros dar neveikia kaip turėtų.

3.12 Europa vėluoja kurti ir **inovacinių viešųjų pirkimų rinką**, visų pirmą viešųjų pirkimų mechanizmus⁽¹³⁾. ES vykdoma per mažai viešųjų konkursų, skirtų inovacijoms skatinti. Todėl EESRK ragina valstybes nares vykdyti kur kas daugiau ikiprekybinių pirkimų, dėl kurių, Komisijos vertinimais, viešųjų pirkimų rinka galėtų išaugti 10 mlrd. EUR. Šiuo klausimu Komitetas primena Europos Parlamento pasiūlymus dėl viešųjų pirkimų modernizavimo⁽¹⁴⁾. Reikėtų organizuoti ir daugiau viešųjų pirkimų, iš dalies finansuojamų struktūrinių fondų lėšomis, siekiant padidinti inovacinių gaminių ir paslaugų paklausą.

3.13 Veikianti **Europos mokslinių tyrimų erdvė**, dar kitaip vadinama mokslinių tyrimų ir inovacijų bendrąja rinka, yra viena pagrindinių sąlygų, būtinų norint visiškai praktiškai įgyvendinti Inovacijų sąjungos koncepciją. Europos Vadovų Taryba nustatė jos sukūrimo terminą – 2014 m.⁽¹⁵⁾ Tai reiškia, kad iki to laiko reikia pašalinti visas pagrindines kliūtis judumui ir tarpvalstybiniam bendradarbiavimui, imantis ir tokių priemonių kaip atvira darbo rinka mokslininkams, papildomų pensijų fondų kūrimas, optimalus žinių ir mokslinių tyrimų rezultatų srautas, konkurencingesnis nacionalinių mokslinių tyrimų išteklių panaudojimas. EESRK savo požiūrį į EMTE sukūrimą išsamiau išdėstė nuomonėje⁽¹⁶⁾, kurioje pareiškė nuogąstavimą, kad 2014 m. terminas – pernelyg plataus užmojo tikslas.

3.14 Prioritetas inovacijų finansavimui ir skatinimui turėtų būti įtrauktas į visas ES finansavimo programas, įskaitant sanglaudos fondus, o ne tik konkurencingumo ir inovacijų

programą. Todėl EESRK ragina valstybes nares pasinaudoti naujojo struktūrinių fondų reglamento⁽¹⁷⁾ teikiamomis galimybėmis.

3.15 Kad Inovacijų sąjunga veiktų tinkamai, reikia nuolatinių pastangų ir veiksmingo bendradarbiavimo visais lygmenimis – ES, nacionaliniu ir vietos. Daugiau dėmesio reikia sutelkti į **regioninę inovacijų politiką** – tai galėtų labai padėti sustabdyti „protų nutekėjimą“ iš labiau atsilikusių regionų į įsitvirtinusius Europos mokslinių tyrimų centrus.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK nuomone, 34 įsipareigojimų pagal šią pavyzdinę iniciatyvą įvykdymas – tik pirmas žingsnis kuriant tikrą Inovacijų sąjungą. Jei norime iš esmės prisidėti prie pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo, būtinas kitas etapas – ją **stiprinti**, o tai reiškia daug didesnę nacionalinės MTI politikos integraciją į ES politiką ir veiklą ir jų koordinavimą. EESRK ragina Komisiją nedelsiant parengti sąrašą konkrečių priemonių ir sričių, kurias ne tik galima, bet ir būtina stiprinti.

4.2 EESRK mano, kad stiprinti reikia daugelį sričių, iš kurių norėtų paminėti šias:

- *inovacijos viešajame sektoriuje* padėtų padidinti viešojo sektoriaus įstaigų darbo našumą ir sumažinti jų išlaidas, padėti subalansuoti jų biudžetus ir padidinti valstybių narių bendrą konkurencingumą;
- *geresnės verslo sąlygos novatoriškoms, sparčiai augančioms įmonėms*; tam reikėtų imtis ryžtingesnių priemonių apmokėtinimo srityje, remti veiklą pradedančias įmones (teikti joms terminuotas mokesťines lengvatas), suderinti autorių teisių teisės aktus ir t. t.;
- *socialinės inovacijos* gali padėti sėkmingai išspręsti daugelį šiuolaikinei visuomenei tenkančių uždavinių ir įveikti ekonomikos krizės padarinius;
- *novatoriški sprendimai paslaugų sektoriuje* atvertų naujų galimybių mažmeninės prekybos, elektroninės prekybos, turizmo, taikomosios programinės įrangos ir kitose srityse.

⁽¹¹⁾ Žr. nuomonę „Bendrosios rinkos aktas. Trūkstamos priemonės“ (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje).

⁽¹²⁾ Žr. nuomonę OL C 218, 2009 9 11, p. 8, 1.2 ir 3.2.4 punktai.

⁽¹³⁾ Viešųjų pirkimų rinka sudaro apie 17 proc. Europos BVP.

⁽¹⁴⁾ IMCO komiteto pranešimas ir EP rezolucija dėl ikiprekybinių pirkimų.

⁽¹⁵⁾ 2011 m. vasario mėn. ir 2012 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos išvados.

⁽¹⁶⁾ OL C 76, 2013 3 14, p. 31.

⁽¹⁷⁾ ESF reglamento 9 straipsnis.

4.3 EESRK pritaria pirmą Inovacijų sąjungos testavimą nepalankiausiomis sąlygomis atlikusio ERIAB išvadoms ir rekomendacijoms⁽¹⁸⁾. Šioje ataskaitoje nurodoma, kad reikia iš esmės permąstyti būsimą Europos augimo strategiją, labiau pasiremiant žiniomis ir inovacijomis. Joje minimos šios ir kitos pagrindinės problemos:

- silpna politinė valstybių narių valia kurti Inovacijų sąjungą;
- pasenę tradiciniai verslo modeliai;
- nepakankamas svarbiausių mokslinių–akademiinių pasiekimų ir faktinio produkto – technologijomis grindžiamų inovacijų – sąsaja;

— lėtas sprendimų priėmimas ir nenoras priimti su inovacijomis susijusios rizikos.

4.4 EESRK siūlo Komisijai pagalvoti apie konkrečias priemones, skirtas skatinti naujų, novatoriškų verslo modelių kūrimą. Vienas iš galimų būdų – naudoti vadinamuosius „inovacinius čekius“.

4.5 Komitetui siūlytas vaidmuo įgyvendinant pavyzdines iniciatyvas – raginti jo atstovaujamas verslo įmones, socialinius partnerius ir NVO remti Inovacijų sąjungą ir padėti skleisti geriausią patirtį. Siūlome, kad Komitetas, visų pirma jo Strategijos „Europa 2020“ iniciatyvinis komitetas, parengtų sąrašą konkrečių iniciatyvų ir veiksmų, kuriais jis, pasitelkdamas socialinius partnerius, nacionalines ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas ir kitas pilietinės visuomenės organizacijas, galėtų labiau nei iki šiol prisidėti prie pasitikėjimo Inovacijų sąjunga stiprinimo.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽¹⁸⁾ Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų erdvės komiteto pirmosios pozicijos dokumentas „Inovacijų sąjungos testavimas nepalankiausiomis sąlygomis“, 2012 m. lapkričio mėn.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitos perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausias savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis

(COM(2013) 266 final – 2013/0139 (COD))

(2013/C 341/09)

Pranešėja **Reine-Claude MADER**

Taryba, 2013 m. birželio 7 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. gegužės 23 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitos perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausias savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis

COM(2013) 266 final – 2013/139 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. liepos 17 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (2013 m. rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 163 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 EESRK palankiai vertina šį Komisijos pasiūlymą, kuriuo numatoma visiems Europos piliečiams užtikrinti galimybę naudotis banko sąskaita ir sudaryti geresnes mokesčių palyginamumo ir judumo sąlygas ir kuriuo siekiama kovoti su finansine atskirtimi ir palengvinti sąlygas vartotojams dalyvauti vidaus rinkoje.

1.2 Komiteto nuomone, šiuo atveju direktyva yra geriausia teisės akto forma, leisianti veiksmingai taikyti šias tiek vartotojams, tiek mokėjimo paslaugų teikėjams naudingas priemones. Jos padės sukurti finansinių paslaugų bendrąją rinką ir panaikinti laisvam asmenų, prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimui trukdančias kliūtis. Tačiau šios teisės atžvilgiu turės būti taikomos ES pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo taisyklės ir ji neturi skatinti mokesčių vengimo. Be to, Komitetas mano, kad didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas subsidiarumo ir proporcingumo principams.

1.3 Vis dėlto Komitetas apgailestauja dėl kai kurių priemonių ribotos taikymo srities. Jis rekomenduoja suderinti visų mokesčių terminiją ir informacijos dokumente pateikti ne tik reprezentatyviausių operacijų sąrašą. Jo nuomone, apgalvotas pasirinkimas galimas tik palyginus visoms įprastinėms operacijoms taikomus mokesčius, turint omenyje tai, kad kiekvieno vartotojo poreikiai yra skirtingi.

1.4 Komitetas pritaria nuostatomis, kuriomis norima padidinti skaidrumą (ypač sąskaitų paketų), kad vartotojas turėtų

galimybę palyginti mokėjimo paslaugų teikėjo siūlomus paslaugų variantus ir nuspręsti, kuris iš jų jam naudingiausias ir labiausiai tinka jo padėčiai.

1.5 EESRK pritaria pasiūlymui padaryti privalomą mokesčių ataskaitą ir norėtų, kad ši nuostata būtų papildyta įtraukiant ir įpareigojimą informuoti vartotojus prieš nurašant neįprastus mokesčius iš jų sąskaitos, kad jie galėtų imtis reikiamų priemonių arba užprotestuoti tokius mokesčius.

1.6 Siekiant minėto skaidrumo, EESRK palankiai vertina tai, kad sukuriama nepriklausomos lyginamosios svetainės, ir rekomenduoja sudaryti dabartinių svetainių registrą, kad vartotojai galėtų gauti informaciją apie visose valstybėse narėse veikiančias finansų įstaigas.

1.7 EESRK taip pat palankiai vertina pasiūlymus dėl bankininkystės mobilumo. Vis dėlto Komitetas mano, kad reikėtų išanalizuoti, ar nebūtų įmanoma taikyti „mobiliojo“ sąskaitos numerio, ir kad reikėtų sistemingai diegti operacijų automatizuoto peradresavimo sistemą⁽¹⁾. Prieš imantis šių priemonių reikėtų atlikti nepriklausomą tyrimą.

1.8 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad mokėjimo paslaugų teikėjų darbuotojus būtina mokyti, – informacija būtina reikalinga, tačiau jos nepakanka. EESRK taip pat pabrėžia, kad būtinas finansinis švietimas, kurį visų pirma užtikrintų nepriklausomos vartotojų asociacijos⁽²⁾.

⁽¹⁾ OL C 151, 2008 6 17, p. 1.

⁽²⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 24.

1.9 EESRK negali nepritarti nuostatomis, kuriose teigiama, kad kiekvienas Europos pilietis turi turėti teisę į būtiniausias savybes turinčią banko sąskaitą, nes įtraukioji bankininkystė yra būtina šiuolaikiniame pasaulyje.

1.10 Komitetas abejoja, ar pakanka kiekvienoje valstybėje narėje turėti „bent vieną mokėjimo paslaugų teikėją“, nes jeigu nebus konkurencinių pasiūlymų, vartotojai neturės pasirinkimo galimybių.

1.11 Komiteto nuomone, norint apibrėžti, ar su atitinkamos sąskaitos turėjimu ir valdymu susiję mokesčiai yra „pagrįsti“ (jeigu pasiūlymas nėra nemokamas), reikėtų atsižvelgti į faktišką sąnaudas, ir pabrėžia, kad reikia apriboti vartotojų taikomus mokesčius už išpareigojimų nesilaikymą.

1.12 EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad reikia numatyti patikrinimus ir atgrasančias sankcijas tuo atveju, jeigu būtų nesilaikoma direktyvoje numatytų nuostatų. Komitetas pabrėžia, kad patikrinimų veiksmingumas priklauso nuo to, ar užduotims atlikti bus skiriama pakankamai lėšų.

1.13 EESRK primena, kad palankiai vertina alternatyvaus ginčų sprendimo sistemas, tačiau jos turi būti nepriklausomos.

2. Padėties apžvalga

2.1 2013 m. gegužės 8 d. Komisija pateikė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitos perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausios savybės turinčiomis mokėjimo sąskaitomis.

2.2 Šiuo pasiūlymu pratęsiamos pastarųjų metų iniciatyvos, kuriomis siekta sukurti mokėjimo paslaugų bendrąją rinką, be kurios neįmanomas Europos ekonomikos augimas ir konkurencingumas.

2.3 Pasiūlymas parengtas remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, kuriuo siekiama panaikinti laisvam asmenų, prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimui trukdantis kliūtis.

2.4 Komisija, remdamasi Pasaulio banko duomenimis, konstatuoja, kad 58 mln. Europos Sąjungos vartotojų neturi banko sąskaitos, o apie 25 milijonai iš jų norėtų ją atsidaryti.

2.5 Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad ekonomikoje dabar orientuojamasi į tai, kad įmonės, vartotojai, valdžios institucijos kuo daugiau naudotųsi dematerializuotais mokėjimais ne grynaisiais pinigais, bet nesiūlo jokių priemonių, kurios skatintų plačiau taikyti nepinigines operacijas.

2.6 Šiuo požiūriu ji mano, kad norint vartotojams užtikrinti galimybę pasinaudoti visais bendrosios rinkos teikiamais

privalumais ir jų finansinę bei socialinę įtrauktį, jie būtinai turi turėti banko sąskaitą ir galimybę naudotis finansinėmis paslaugomis.

2.7 Be to, Komisija teigia, kad dabartinės bendrojoje rinkoje vyraujančios sąlygos gali atgrasyti kai kuriuos mokėjimo paslaugų teikėjus investuoti į naujas rinkas.

2.8 Komisija nori panaikinti šias kliūtis ir siūlo siekti šių tikslų:

— sudaryti galimybę kiekvienam vartotojui (kokia bebūtų jo finansinė padėtis) bet kurioje Europos Sąjungos šalyje turėti būtiniausias savybes turinčią mokėjimo sąskaitą,

— patvirtinti nuostatas, numatančias, kad turi būti geriau informuojama apie bankų mokesčius, ir leidžiančias atlikti palyginimą,

— kiekvienoje valstybėje narėje įdiegti priemones, skatinančias bankininkystės mobilumą.

2.9 Komisijos nuomone, šios priemonės padės sukurti visiškai veikiančią finansinių paslaugų vidaus rinką ir ją plėtoti. Vartotojams bus lengviau palyginti Europos Sąjungoje siūlomas paslaugas ir judėti ES viduje. Mokėjimo paslaugų teikėjams bus sudarytos vienodos sąlygos, supaprastintos procedūros ir sudėrintos taisyklės, padėsiančios ieškoti naujų rinkų.

3. Pasiūlymo dėl direktyvos vertinimas

3.1 EESRK pritaria Komisijos atliktai nustatytų kliūčių analizei ir tam, kad reikia sukurti finansinių paslaugų bendrąją rinką. Komitetas mano, kad kiekvienam vartotojui turi būti suteikta galimybė atsidaryti banko sąskaitą ir ją naudotis ir kad norint pasiekti norimą tikslą būtina įtraukioji bankininkystė.

3.2 Be to, EESRK pritaria pasiūlymams padidinti banko mokesčių skaidrumą ir pagerinti mobilumą. Jo nuomone, tai paskatins konkurenciją, kuri bus naudinga ir vartotojams, ir mokėjimo paslaugų teikėjams.

3.3 Komitetas mano, kad šiuo atveju direktyva yra geriausia teisės akto forma ir kad Komisija visiškai pagrįstai teigia, jog rekomendacija nedavė norimo rezultato, o neprivaloma priemonė pasirodė esanti neveiksminga.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Su mokėjimo sąskaitomis susijusių mokesčių palyginamumas

4.1.1 **Terminija.** EESRK visiškai pritaria Komisijos pasiūlymui suderinti mokesčiams nusakyti vartojamą terminiją. Tokio suderinimo būtinai reikia, kad vartotojai geriau juos suprastų ir galėtų geriau juos palyginti. Vis dėlto abejonių jam kelia ribota šios priemonės taikymo sritis; EESRK rekomenduoja suderinti visų mokesčių terminiją.

4.1.1.1 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad kiekvienos valstybės narės paskirtos kompetentingos valdžios institucijos turės parengti ir pateikti Komisijai preliminarinius sąrašus. Komiteto nuomone, į šių sąrašų rengimo procesą reikia įtraukti vartotojų asociacijas ir mokėjimo paslaugų teikėjus, taip pat vartotojus, kad į sąrašus įtraukti terminai būtų visiems lengvai suprantami.

4.1.1.2 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pavartotas terminas turi apimti identiškas visų finansų įstaigų paslaugas.

4.1.2 **Informacijos apie mokesčius dokumentas ir glosarijus.** EESRK palankiai vertina tai, kad mokėjimo paslaugų teikėjams įvedamas privalomas reikalavimas prieš sudarant sutartį pateikti informacijos apie mokesčius dokumentą, kuriame turi būti reprezentatyviausių paslaugų sąrašas, ir pritaria nuostatai, numatančiai, kad turi būti sudarytos galimybės bet kuriuo metu nemokamai susipažinti su šiuo dokumentu, visų pirma paskelbiant jį finansų įstaigų interneto svetainėse. Jis siūlo suvienodinti paslaugų sąrašų formatą. Be to, Komitetas siūlo šį įpareigojimą teikti informaciją papildyti prievole pasikeitus tarifams pateikti vartotojams naują informacijos dokumentą.

4.1.2.1 EESRK nuomone, informacijos dokumente turi būti nurodyti visi mokesčiai. Jo manymu, jeigu bus apsiribojama tik reprezentatyviausiais mokesčiais, vartotojai negalės deramai palyginti skirtingų įstaigų pasiūlymų atsižvelgdami į savo poreikius. Vartotojų poreikiai yra skirtingi ir ne visi jie būtinai yra įtraukti į šį sąrašą.

4.1.2.2 Komitetas, darydamas prielaidą, kad informacijos dokumente bus išvardyti visi mokesčiai, siūlo suderinti visų dokumento antraščių pateikimo būdą. Be to, jis rekomenduoja suderinti informacijos pateikimo būdą pagal operacijų tipus (pagal mėnesį, metus, operacijos tipą), kad būtų lengviau atlikti palyginimą.

4.1.2.3 Galvodamas apie skaidrumą ir manydamas, kad vartotojui turi būti suteikta galimybė apsispręsti, ar jam, turint omenyje jo poreikius, verta užsisakyti paslaugų paketą, Komitetas palankiai vertina nuostatą, kad informacijos dokumente privaloma pateikti išsamią informaciją apie pakete siūlomas paslaugas.

4.1.2.4 Jis taip pat pritaria įpareigojimui vartoti suderintą termininę informacijos apie mokesčius dokumente ir mokesčių ataskaitoje, kad šie dokumentai būtų suprantamesni.

4.1.2.5 Galiausiai EESRK atkreipia dėmesį į glosarijų pateikimo faktą. Vis dėlto, Komiteto manymu, svarbiausia yra informacijos dokumentuose vartoti aiškius ir suprantamus terminus.

4.1.3 **Mokesčių ataskaita.** EESRK pritaria reikalavimui bent kartą per metus vartotojams pateikti visų mokesčių už sąskaitas ataskaitą. Ši informacija suteikia vartotojams galimybę įvertinti

jiems parduotų paslaugų kainą ir pasirinkti tinkamus produktus. Komiteto nuomone, tai tik minimalus reikalavimas, be to ši mokesčių ataskaita turi būti pateikiama nemokamai.

4.1.3.1 Nepaisant to, Komitetas pabrėžia, kad būtų gerai šią priemonę papildyti reikalavimu, kad mokėjimo paslaugų teikėjas prieš nurašydamas iš sąskaitos neįprastą mokestį iš anksto apie tai informuotų, kad vartotojai dar neatlikus šio nurašymo galėtų imtis reikiamų priemonių, papildytų savo sąskaitą arba, prireikus, jį užprotestuotų.

4.1.4 **Lyginamoji svetainė.** EESRK pritaria tam, kad informacija apie bankų taikomus mokesčius būtų teikiama patvirtintose nacionalinėse arba viešose interneto svetainėse. Ši priemonė padės geriau informuoti vartotojus, jeigu tokioje svetainėje teikiama lyginamoji informacija bus nešališka ir išsami. Komitetas mano, kad reikia atidžiai stebėti, kaip finansuojamos šios svetainės. Vis dėlto EESRK kyla klausimų dėl šių įrankių įdiegimo sąlygų, ypač dėl jose teiktinų duomenų pobūdžio: ar bus nurodoma tik atskirų operacijų ir paslaugų kaina, ar bus galima atlikti konkretesnę skaičiavimą.

4.1.4.1 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad reikia būti ypač akylais nustatant sąlygas privačių operatorių akreditavimui. Jo nuomone, tokį akreditavimą turi suteikti valstybių narių kompetentingos valdžios institucijos.

4.1.4.2 Komitetas mano, kad lyginamojoje svetainėje vartojami terminai turi atitikti suderintuosius terminus.

4.1.4.3 Galiausiai Komitetas rekomenduoja, kad registre būtų sąrašas arba nuorodos į kitų valstybių narių registrus, kad vartotojams būtų nesunku sužinoti, kokius tarifus taiko visos Europos Sąjungos įstaigos; tokia informacija bus ypač naudinga „migruojantiems“.

4.2 *Sąskaitos perkėlimas*

4.2.1 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymams, kurie padės pagerinti bankininkystės mobilumą, turintį esminės svarbos įveikiant psichologines ir technines vartotojų judumo kliūtis.

4.2.2 Vis dėlto jis mano, kad reikėtų atlikti nepriklausomą tyrimą ir išsiaiškinti, ar nebūtų galima įdiegti mobiliojo sąskaitos numerio, nes tai būtų veiksmingiausias būdas judumui užtikrinti.

4.2.3 Komiteto manymu, visos mokėjimų įstaigos turėtų bent jau turėti operacijų automatizuoto peradresavimo sistemą 15 mėnesių laikotarpiui, kad būtų atsižvelgta į metinius mokėjimus.

4.2.4 Komitetas palankiai vertina tai, kad Komisija nustatė, kaip vartotojui turi būti taikomi mokesčiai už sąskaitos perkėlimo paslaugas, kad jie nebūtų atgrasantys.

4.2.5 EESRK pabrėžia, kad esama ir kitų kliūčių, tokių kaip tam tikrų kaupiamųjų produktų perkėlimas arba hipotekos paskolos.

4.2.6 Komitetas mano, kad labai svarbu turėti šias judumui padedančias priemones. Tačiau jo nuomone, vieninteliu vartotojo tarpininku turi būti jo pasirinktas bankas.

4.2.7 EESRK laikosi nuomonės, kad mokėjimo paslaugų teikėjų darbuotojams, visų pirma filialų klientų aptarnavimo skyriuje dirbantiems darbuotojams, turi būti organizuojami mokymai apie banko klientų judumo paslaugas, o vartotojų asociacijos turi užtikrinti finansinį švietimą.

4.3 *Galimybė naudotis mokėjimo sąskaita*

4.3.1 EESRK negali nepritarti Komisijos pasiūlymui. Jo nuomone, kiekvienas vartotojas turi turėti galimybę naudotis būtiniausias savybes turinčia banko sąskaita, kad galėtų naudotis visomis kasdieniame gyvenime reikalingomis bankų paslaugomis, kur vis labiau jaučiama dematerializacija. Jis pabrėžia, kad labai svarbu, kad bankai teiktų informaciją apie tai, kad tokia paslauga egzistuoja.

4.3.2 Tačiau Komitetas abejoja, ar pakanka „bent vieno mokėjimo paslaugų teikėjo“ kiekvienos valstybės narės teritorijoje, kaip kad numatyta pasiūlyme. Jeigu šią paslaugą siūlytų tik viena įstaiga, jai tektų didelė našta ir tai būtų neteisinga tiek vartotojų, tiek klientų atžvilgiu. Galiausiai, jeigu nebus konkurencijos, vartotojai neturės pasirinkimo ir bus priversti rinktis siūlomas sąlygas, ypač tarifus.

4.3.3 EESRK nuomone, 16 straipsnyje nurodytų būtiniausių paslaugų sąrašas tėra tik minimumas ir kiekviena valstybė narė gali jį papildyti kitomis paslaugomis, atsižvelgdama į savo valstybės ypatumus.

4.3.4 Komitetas mano, kad bankas turi pats nuspręsti, ar leisti pereinamąjį indėlį.

4.3.5 Komitetas pritaria tam, kad būtiniausios paslaugos būtų teikiamos nemokamai arba už nedidelį mokestį.

4.4 *Kompetentingos institucijos, alternatyvus ginčų sprendimas, sankcijos*

4.4.1 EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad reikia numatyti patikrinimus ir atgrasančias sankcijas tuo atveju, jeigu būtų nesilaikoma direktyvoje numatytų nuostatų, ir pabrėžia, kad patikrinimų veiksmingumas priklauso nuo to, ar užduotims atlikti bus skiriama pakankamai lėšų.

4.4.2 EESRK primena, kad palankiai vertina alternatyvaus ginčų sprendimo sistemas, tačiau jos turi būti nepriklausomos.

4.5 *Baigiamosios nuostatos*

4.5.1 EESRK pritaria tam, kad įgaliojimai būtų perduoti Komisijai, jeigu bus laikomasi aiškiai apibrėžtų sąlygų ir skaidrumo principo.

4.5.2 Komitetas pritaria Komisijos pasiūlytam vertinimo planui.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikrų patekimo į rinką sąlygų iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 528/2012 dėl biocidinių produktų tiekimo rinkai ir jų naudojimo

(COM(2013) 288 final – 2013/0150 (COD))

(2013/C 341/10)

Vienintelis pranešėjas **Pedro NARRO**

Taryba, 2013 m. gegužės 23 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. birželio 6 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikrų patekimo į rinką sąlygų iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 528/2012 dėl biocidinių produktų tiekimo rinkai ir jų naudojimo

COM(2013) 288 final – 2013/0150 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. liepos 17 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 154 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos Komisijos pasiūlymas padeda iš esmės pagerinti praktinį Biocidinių produktų reglamento taikymą nuo 2013 m. rugsėjo 1 d., juo paaiškinama, kaip veikia pereinamojo laikotarpio taisyklės, ir veiklos vykdytojams užtikrinamas didesnis teisinis tikrumas.

1.2 EESRK apgailestauja, kad, vykstant ilgam ir sudėtingam naujų Europos teisės aktų dėl biocidinių produktų priėmimo procesui, Komisija, Taryba ir Parlamentas iš anksto nepagalvojo apie iškraipymus, kuriuos gali lemti painios ir neaiškios pereinamojo laikotarpio taisyklės.

1.3 EESRK pritaria būtinybei iš dalies pakeisti Biocidinių produktų reglamentą prieš jam įsigaliojant⁽¹⁾, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos pereiti nuo Direktyvos 98/8/EB prie minėto reglamento. Kad sistema veiktų tinkamai, būtina užtikrinti nuoseklias pereinamojo laikotarpio priemones, kurios padėtų veiklos vykdytojams ir valstybėms narėms laipsniškai pereiti prie šios sistemos.

1.4 EESRK palankiai vertina pereinamojo laikotarpio priemonių, susijusių su apdorotais gaminiais ir esamų veikliųjų medžiagų ir biocidinių produktų vertinimu, pakeitimus. Atlikus šiuos pakeitimus, bus išvengta, kad faktiškai būtų „išaldytas“ daugumos naujų apdorotų gaminių pateikimas rinkai; šiuos

apdorotus gaminius bus leidžiama teikti rinkai su sąlyga, kad iki 2016 m. rugsėjo 1 d. bus pateiktas išsamus juose esančių veikliųjų medžiagų dokumentų rinkinys⁽²⁾. Be to, šie pakeitimai padės sklandžiau pereiti prie suderintos esamų biocidinių produktų autorizacijos sistemos⁽³⁾.

1.5 Dėl novatoriškos nuostatos dėl privalomo dalijimosi išlikimo ir elgsenos aplinkoje tyrimais, nurodytais Reglamento (EB) Nr. 1451/2007 II priede, EESRK reikalauja Komisijos užtikrinti, kad naujoji nuostata nesukeltų konkurencijos iškraipymo ir neturėtų neigiamos įtakos kai kurių įmonių inovaciniams pajėgumams.

1.6 EESRK pritaria tam, kad iš dalies keičiant šį teisės aktą būtų sprendžiami ir kiti svarbūs klausimai, pavyzdžiui, susiję su galimybe gauti informaciją, biocidinių produktų grupės produktų apibrėžtimi ir prievole dalytis duomenimis.

2. Įžanga

2.1 Biocidiniai produktai yra veikliosios medžiagos arba mišiniai, kurių sudėtyje yra viena arba daugiau veikliųjų medžiagų, tokio pavidalo, kokio jie tiekiami naudotojui, ir kuriais naikinamas, sulaikomas, daromas nekenksmingas bet kuris kenksmingasis organizmas, išvengiama jo poveikio arba

⁽¹⁾ Numatoma jo įsigaliojimo data – 2013 m. rugsėjo 1 d.

⁽²⁾ Reglamento Nr. 528/2012 94 straipsnis.

⁽³⁾ Reglamento Nr. 528/2012 89 straipsnis.

jis kitaip kontroliuojamas cheminėmis ar biologinėmis priemonėmis; biocidiniais produktais taip pat laikomos visos cheminės medžiagos, mišiniai ir prietaisai, tiekiami rinkai veikliosioms medžiagoms gaminti⁽⁴⁾. Biocidiniai produktai dalyvauja mūsų kasdieniame gyvenime, jie neleidžia plisti ligoms ir skatina aukštą higienos lygį tankiai gyvenamoje aplinkoje.

2.2 Biocidinių produktų tiekimo Bendrijos rinkai taisyklės buvo nustatytos Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/8/EB⁽⁵⁾. Šia direktyva Europos lygmeniu suderinti šiuos produktus reglamentuojantys teisės aktai, nustatyti bendri biocidinių produktų vertinimo ir autorizacijos principai ir taip išvengta ekonominių ir (arba) administracinių kliūčių.

2.3 2013 m. gegužės 16 d. Europos Komisija pateikė naują pasiūlymą dėl reglamento, kuriuo dėl tam tikrų patekimo į rinką sąlygų iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 528/2012 dėl biocidinių produktų tiekimo rinkai ir jų naudojimo⁽⁶⁾. Vadinas Biocidinių produktų reglamentas buvo priimtas 2012 m. gegužės 22 d.⁽⁷⁾, o numatoma jo įsigaliojimo data – 2013 m. rugsėjo 1 d. Naujuoju teisės aktu bus panaikinta Direktyva 98/8/EB; jis parengtas po intensyvių viešų konsultacijų ir Europos Komisijai atlikus išsamų poveikio vertinimą⁽⁸⁾.

2.4 Reglamentu siekiama pagerinti laisvą biocidinių produktų judėjimą Sąjungoje kartu užtikrinant aukšto lygio žmonių ir gyvūnų sveikatos bei aplinkos apsaugą. Reglamentas, kuriame išlaikyta Direktyvos 98/8 struktūra, paremtas atsargumo principu siekiant užtikrinti, kad veikliųjų medžiagų ir biocidinių produktų gamyba ir pardavimas rinkoje neturėtų neigiamo poveikio sveikatai ar aplinkai.

2.5 Šiuo teisės aktu siekiama panaikinti nustatytus anksčiau teisines sistemos trūkumus ir paskatinti autorizacijos liudijimų sistemos veikimą supaprastinant teisės aktus, panaikinant biocidinių produktų prekybai trukdančias kliūtis ir suderinant tam tikras nuostatas.

2.6 Komisija nusprendė prieš įsigaliojant Biocidinių produktų reglamentui Nr. 528/2012 pateikti oficialų šio reglamento pakeitimą, kadangi nustatė, kad kai kurios jo nuostatos gali iškreipti jo taikymą. Šiuo pakeitimu siekiama:

— užkirsti kelią tam, kad taikant Biocidinių produktų reglamente numatytas pereinamojo laikotarpio taisykles, būtų nenumatyta iki vienuolikos metų rinkoje „išaldyti“ gaminiai, apdoroti biocidinėmis medžiagomis, kurios teisėtai tiekiamos ES rinkai, bet dar nėra įvertintos ES lygmeniu;

— pašalinti nenumatytas kliūtis prekybai, atsiradusias dėl reglamento taikymo ir galinčias pakenkti tam tikriems veiklos vykdytojams.

3. Bendrosios pastabos

3.1 2010 m. EESRK priėmė nuomonę dėl Reglamento Nr. 528/2012 dėl biocidinių produktų tiekimo rinkai ir jų naudojimo⁽⁹⁾. Komitetas pasisakė už tai, kad direktyvą reikia pakeisti Biocidinių produktų reglamentu siekiant supaprastinti ir suderinti teisės aktus.

3.2 Kadangi, nepaisant poveikio vertinimo, viešų konsultacijų ir įvairių ataskaitų, parengtų priimant Biocidinių produktų reglamentą, daugiausia maži ir vidutiniai tiekėjai išreiškė kritiką dėl galimybės, kad įgyvendinant reglamentą rinkoje atsirastų didelių suvaržymų ir sutrikimų, Europos Komisija nedelsdama pateikė keletą pakeitimų, kuriais panaikinamas kliūčių prekybai, kurias gali lemti Europos teisės aktai dėl biocidinių produktų, o konkrečiai – pereinamojo laikotarpio priemonės, neigiamas poveikis.

3.3 EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija nusprendė iš dalies pakeisti kai kuriuos straipsnius sudarydama sąlygas racionaliausiai biocidinius produktus reglamentuojančių teisės aktų taikymui. Tačiau, EESRK nuomone, pradėjus reglamento peržiūros procedūrą, reikėtų plačiau ir nuosekliau persvarstyti kai kurias pradinio teisės akto spragas, susijusias su galimybe gauti informaciją, prievole dalytis duomenimis ir biocidinių produktų grupės produktų apibrėžtimi.

3.4 Pereinamojo laikotarpio taisyklių, daugiausia Reglamento Nr. 528/2012 86, 89 ir 94 straipsnių, pakeitimai užkirs kelią tam, kad būtų paralyžiuota tam tikrų esamų veikliųjų medžiagų rinka ar faktiškai uždrausti nauji apdoroti gaminiai nuo 2013 m. rugsėjo 1 d. iki tol, kol bus patvirtinta paskutinė tų gaminių sudėtyje esanti veiklioji medžiaga. EESRK mano, kad pakeitus pereinamojo laikotarpio taisykles išvengta didelės žalos ir papildomų nuostolių, kuriuos būtų lėmusi pradinė minėtų straipsnių redakcija.

⁽⁴⁾ Direktyva 98/8/EB.

⁽⁵⁾ OL L 123, 1998 4 24.

⁽⁶⁾ COM(2013) 288 final.

⁽⁷⁾ OL L 167, 2012 6 27.

⁽⁸⁾ SEC(2009) 773.

⁽⁹⁾ OL C 347, 2010 12 18, p. 62.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Reglamento (ES) Nr. 528/2012 89 straipsnio 4 dalyje ir 93 straipsnio 2 dalyje numatyti laipsniško neautorizuotų biocidinių produktų pašalinimo iš rinkos laikotarpiai. Naujame tekste siūloma tuos pačius laikotarpius taikyti ir rinkai jau tiekiamiems biocidiniams produktams, jei tų produktų autorizacijos liudijimai išduoti, bet juose nustatytos sąlygos, dėl kurių būtina pakeisti produktą. EESRK mano, kad pastaruoju atveju reikėtų taikyti kitus laikotarpius nei numatyti pagal bendrą taisyklę tuo atveju, jei prašymas atmetamas. EESRK siūlo tais atvejais, kai produktas patvirtinamas su pakeitimais, suteikti ilgesnį laikotarpį, kad jį būtų galima naudoti ir tiekti rinkai tol, kol baigsis jo atsargos.

4.2 Europos cheminių medžiagų agentūra turi užtikrinti, kad jos skelbiamame sąrašė (95 straipsnis) būtų pateikiama informacija tik apie tuos tiekėjus, kurie pritaria tam tikros veikliosios medžiagos įtraukimo atnaujinimui.

4.3 Dėl galimybės naudotis informacija pagal 66 straipsnio 3 dalį EESRK mano, kad reikia užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp bendrų interesų ir teisėtų privačių interesų. Automatiškas ir sistemingas informacijos apie veikliosios medžiagos gamintojo

vardą ir adresą teikimas bet kuriai trečiajai šaliai jai paprašius gali kelti grėsmę autorizacijos liudijimo turėtojo komercinių interesų apsaugai.

4.4 EESRK savo nuomonėje dėl Biocidinių produktų reglamento palankiai įvertino prievolę dalytis bandymų su gyvūnais duomenimis. Iš tikrųjų vienas teigiamiausių naujojo reglamentų aspektų yra tas, kad užkertamas kelias nereikalingoms stuburinių gyvūnų, su kuriais nuolat atliekami toksikologiniai tyrimai, kančioms. Komisija savo ruožtu turėtų įvertinti, ar prievolė dalytis duomenimis, įskaitant toksikologinius ir ekotoksikologinius, apie visus išlikimo ir elgsenos aplinkoje tyrimus, susijusius su Reglamento (EB) Nr. 1451/2007 II priede nurodytomis medžiagomis, yra subalansuota ir skatina naujų veikliųjų medžiagų kūrimą. Reali kompensacija ir duomenų apsauga iki 2025 m. yra labai svarbūs klausimai siekiant užkirsti kelią netin kamam svetimio darbo panaudojimui.

4.5 EESRK nuomone, logiška terminą pratęsti nuo 2 iki 3 metų, kad, priėmus sprendimą patvirtinti tam tikrą veikliąją medžiagą priskiriant atitinkamam produktų tipui (Reglamento Nr. 528/2012 89 straipsnis), valstybės galėtų pareikšti nuomonę dėl biocidinio produkto autorizacijos. Jei šis pakeitimas nebūtų padarytas, kiltų pavojus, kad dėl įvairių autorizacijos proceso etapų būtų nuolat nesilaikoma terminų ir paralyžiuojamas visas procesas.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl sąveikios europinės pagalbos iškvietos sistemos „eCall“ diegimo

(COM(2013) 315 final – 2013/0166 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transporto priemonių, kuriose montuojama pagalbos iškvietos sistema „eCall“, tipo patvirtinimo reikalavimų, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2007/46/EB

(COM(2013) 316 final – 2013/0165 (COD))

(2013/C 341/11)

Pagrindinis pranešėjas **Thomas McDONOGH**

Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 1 d., ir Taryba, 2013 m. liepos 5 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 91 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl sąveikios europinės pagalbos iškvietos sistemos „eCall“ diegimo

COM(2013) 315 final – 2013/0166 (COD).

Taryba, 2013 m. birželio 27 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 1 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transporto priemonių, kuriose montuojama pagalbos iškvietos sistema „eCall“, tipo patvirtinimo reikalavimų, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2007/46/EB

COM(2013) 316 final – 2013/0165 (COD).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 19 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Thomas McDonogh ir priėmė šią nuomonę 141 nariui balsavus už ir vienam susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad 2012 m. ES keliuose žuvo 28 000 žmonių, 1,5 mln. žmonių buvo sužeista. Komitetas yra tvirtai įsitikinęs, kad mažinti eismo įvykių keliuose aukų skaičių yra itin svarbu mūsų visuomenei, todėl pritaria Komisijos plataus masto užmojui 2011–2020 m. laikotarpiu perpus sumažinti aukų skaičių, palyginti su 2010 m. skaičiais.

1.2 Komitetas palankiai vertina Komisijos pateiktus pasiūlymus dėl sprendimo ir dėl reglamento dėl „eCall“ diegimo siekiant užtikrinti, kad nuo 2015 m. spalio mėn. visuose naujuose lengvųjų automobilių ir mažos keliamosios galios krovininių transporto priemonių modeliuose būtų įrengta pagalbos iškvietos naudojant telefono numerį 112 sistema ir sukurta visa reikiama infrastruktūra, kad būtų galima tinkamai gauti ir tvarkyti pagalbos iškvietas „eCalls“ bendrajame pagalbos centre (BPC) ir taip būtų užtikrintas sąveikios europinės pagalbos iškvietos „eCall“ paslaugos suderinamumas, sąveikumas ir tęstinumas.

1.3 EESRK pritaria pagalbos iškvietos sistemos „eCall“ poveikio vertinimo išvadoms, kurios atskleidė, kad privalomas

„eCall“ įvedimas yra vienintelis būdas užtikrinti, kad „eCall“ sistema būtų naudinga Sąjungos piliečiams. Komitetas daugelyje savo nuomonių perspėjo Komisiją, kad savanoriškas įvedimas nesusilauks sėkmės.

1.4 EESRK pabrėžia, kad šie pasiūlymai bus taikomi tik naujų tipų transporto priemonėms, pirmą kartą registruojamoms 2015 m. spalio 1 d. arba vėliau, o esantys modeliai galės būti toliau gaminami ir parduodami be „eCall“ sistemos ir po šios datos. Komitetas supranta, kokios finansinės išlaidos gali tekti automobilių gamintojams, tačiau visgi ragina juos kuo greičiau „eCall“ technologiją diegti ir esamų tipų transporto priemonėse, kurios bus gaminamos po 2015 m. spalio mėn.

1.5 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad pasiūlymuose nenumatoma „eCall“ technologiją diegti motocikluose ir kitose variklinėse dviratėse transporto priemonėse. Kadangi šių transporto priemonių tipų vairuotojų ir keleivių mirties ir sužalojimo rizika yra didelė problema, EESRK ragina gamintojus ir valstybes nares kuo greičiau „eCall“ sistemą pradėti taikyti ir variklinėms dviratėse transporto priemonėms.

1.6 Komitetas taip pat ragina Komisiją kuo greičiau pateikti pasiūlymų, kaip tiesiogiai padidinti aktyvųjų ir pasyvųjų variklinių dviračių transporto priemonių saugumą.

1.7 EESRK sužavėtas sėkme, kurią pavyko pasiekti kelių eismo saugos institucijoms, įsteigtoms kai kuriose valstybėse narėse prižiūrėti nacionalinės kelių saugos strategijos įgyvendinimą, konsultuoti kelių eismo saugos politikos klausimais ir propaguoti geriausią patirtį kelių eismo saugos srityje. Komitetas mano, kad reikėtų sukurti Europos kelių eismo saugos agentūrą, kuri padėtų suderinti ir paspartinti kelių eismo saugos įgyvendinimą visoje ES, įskaitant „eCall“ įgyvendinimą. Ši įstaiga suburtų valstybių narių paskirtus kelių eismo saugos ekspertus.

1.8 Komitetas atkreipia Komisijos dėmesį į ankstesnes EESRK nuomones, kuriose buvo nagrinėjama kelių eismo saugos tema bei teikiamos pastabos dėl privalomo „eCall“ sistemos įvedimo ⁽¹⁾.

2. Svarbiausios pasiūlymų nuostatos

2.1 Pagalbos iškviestos sistema („eCall“)

„eCall“ – tai transporto priemonėse įrengta sistema, kuri eismo įvykio atveju automatiškai iškviečia pagalbą („eCall“) telefono numeriu 112 arba pagalba iškviečiama rankiniu būdu. „eCall“ sistema didelio eismo įvykio atveju automatiškai renka 112 – Europos bendrąjį pagalbos telefono numerį. „eCall“ sistema praneša pagalbos tarnyboms, kur yra transporto priemonė, net jei vairuotojas yra netekęs sąmonės ar neįstengia joms paskambinti pats. 2011 m. Komisija priėmė Rekomendaciją 2011/750/ES, kurioje nurodyta, kad judriojo ryšio tinklų operatoriai turėtų užtikrinti, kad jų tinkluose galėtų veikti pagalbos iškvieta „eCall“.

2.2 Šiuo metu tik apie 0,7 proc. transporto priemonių yra įdiegtos privačios „eCall“ sistemos ir šis skaičius beveik nedidėja. Šios nuosavos sistemos neužtikrina sąveikumo ar nuoseklumo visoje ES.

2.3 Reglamento projektas

Reglamento projekto tikslas – transporto priemonių, kuriose montuojama pagalbos iškviestos technologija „eCall“, tipo patvirtinimo reikalavimų nustatymas ir įpareigojimas nuo 2015 m. spalio mėn. ją įrengti naujų tipų lengvuosiuose automobiliuose ir mažos keliamosios galios krovininėse transporto priemonėse. Pasiūlyme nustatomos gamintojų ir valstybių narių pareigos, išdėstomi naudotojų privatumo ir duomenų apsaugos reikalavimai ir nurodomos transporto priemonės, kurioms jis taikytinas, taip pat taikymo pradžios data.

2.4 Sprendimo projektas

Sprendimo projektu siekiama užtikrinti, kad visi reagavimo į pagalbos skambučius centrai (bendrieji pagalbos centrai) būtų įpareigoti reaguoti į eismo įvykio atveju automatiškai ar

rankiniu būdu surinktus skambučius „eCall“. Komisija nori užtikrinti, kad iki 2015 m. spalio 1 d. visoje Europoje būtų vienodai renkami, perduodami ir tvarkomi skambučiai „eCall“.

2.5 Reglamento nuostatos

Pasiūlyme dėl reglamento nustatyti šie teisiniai reikalavimai:

2.5.1 Lengvųjų automobilių ir mažos keliamosios galios krovininių transporto priemonių gamintojai užtikrina, kad nuo 2015 m. spalio mėn. naujų tipų transporto priemonės būtų gaminamos ir tvirtinamos su reikalavimus atitinkančiomis „eCall“ sistemomis.

2.5.2 Valstybės narės užtikrina, kad nuo 2015 m. spalio 1 d. naujiems transporto priemonių tipams, kurie atitinka šį reglamentą, būtų suteiktas EB transporto priemonės tipo patvirtinimas.

2.5.3 Prieš išduodamos tipo patvirtinimo sertifikatą nacionalinės tipo patvirtinimo institucijos turi užtikrinti, kad šios transporto priemonės atitiktų nustatytus standartus.

2.5.4 Gamintojai turi užtikrinti, kad „eCall“ technologija neleistų nuolat sekti transporto priemonių.

2.5.5 Būtina įdiegti pakankamą apsaugą nuo sekimo, o naudotojams turi būti suteikta informacija apie tai, kaip bus tvarkomi sistemos naudojami duomenys.

2.5.6 Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius teisės aktus, kuriais nustatomi techniniai reikalavimai transporto priemonėje sumontuotoms sistemoms, apibrėžti su naudotojų privatumu susijusius reikalavimus ir remiantis išlaidų ir naudos analize taikyti išimtis tam tikroms lengvųjų automobilių ir mažos keliamosios galios krovininių transporto priemonių klasėms.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad praėjusiais metais ES keliuose žuvo 28 000 žmonių, 1,5 mln. žmonių buvo sužeista. Gelbstint gyvybes ir švelninant sužalojimus kiekviena minutė, sugaišta iškviečiant pagalbos tarnybas į eismo įvykio vietą, gali būti lemiamą. Tačiau avarijoje sužaloti žmonės ne visada fiziškai pajėgūs iškviesti pagalbos tarnybas.

3.2 „eCall“ technologija išsprendžia šią problemą, nes pagalbos tarnybos apie eismo įvykį informuojamos iš karto, net jei vairuotojas ar keleivis yra netekęs sąmonės ar neįstengia joms paskambinti pats. EESRK taip pat pabrėžia, jog tikimasi, kad „eCall“ technologija paspartins pagalbos ekipažo atvykimą maždaug 40 proc. miestuose ir 50 proc. kaimo vietovėse ir, kai ji bus plačiu mastu įdiegta, Europoje kasmet bus išgelbėta keli šimtai gyvybių, o dešimtimis tūkstančių atvejų sužalojimai ir traumos bus mažesnės.

⁽¹⁾ OL C 80, 2004 3 30, p. 77, OL C 168, 2007 7 20, p. 71, OL C 77, 2009 3 31, p. 70, OL C 48, 2011 2 15, p. 27 ir OL C 132, 2011 5 3, p. 94.

3.3 Keletas valstybių narių įkūrė kelių eismo saugos institucijas ir suteikė joms nacionalinius įgaliojimus vertinti kelių eismo saugos strategiją ir konsultuoti savo vyriausybes dėl prioritetinių veiksmų. Jei būtų įkurta Europos kelių eismo saugos agentūra, kuriai būtų suteikti aiškūs įgaliojimai kelių eismo saugos srityse (infrastruktūra, transporto priemonės ir kelių naudotojai), ji galėtų padėti pagerinti suderintos ES kelių eismo saugos strategijos įgyvendinimą. Tokiai agentūrai galėtų būti pavestos konkrečios užduotys – rasti, detalizuoti, nustatyti ir propaguoti geriausią patirtį ir skatinti tarpvalstybinį keitimąsi informacija bei bendradarbiavimą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Pasiūlymas taikomas tik tvirtinant naujų lengvųjų automobilių ir mažos keliamosios galios krovininių transporto priemonių tipą ir jame nereikalaujama užtikrinti, kad „eCall“ sistema būtų sumontuota prieš pirmą registravimą, o tai reiškia, kad esamų tipų transporto priemonės gali būti toliau gaminamos ir parduodamos be „eCall“ sistemos. Komitetas atkreipia dėmesį

į tai, kad dėl tokios politikos pagalbos iškvietos „eCall“ paslauga taps visuotinė tik 2033 m. Komitetas supranta, kad reikia atsižvelgti į finansinį poveikį ir konstravimo problemas, kurios gali iškilti automobilių gamintojams, tačiau visgi norėtų paraginti gamintojus kuo greičiau „eCall“ technologiją diegti ir esamų tipų transporto priemonėse, kurie bus gaminamos po 2015 m. spalio mėn.

4.2 Reglamentas dėl transporto priemonių, kuriose montuojama pagalbos iškvietos sistema „eCall“, tipo patvirtinimo reikalavimų nebus taikomas variklinėms dviratėms transporto priemonėms (motociklams ir kt.). Variklinių dviračių transporto priemonių vairuotojams pavojus patirti sunkių sužalojimų keliuose yra 18–20 kartų didesnis negu automobilių vairuotojams. Ypač daug dėmesio reikia skirti kelių eismo saugos klausimams, susijusiems su šia didelės rizikos transporto priemonių klase. Kuo greičiau būtina pateikti pasiūlymų ne tik dėl „eCall“ technologijos montavimo, bet ir kaip padidinti aktyvųjį ir pasyvųjį variklinių dviračių transporto priemonių saugumą.

2013 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir gyvenimo mokslinių tyrimų, studijų, mokinių mainų, atlyginamo ir neatlyginamo stažavimosi, savanoriškos tarnybos ir dalyvavimo „Au pair“ programoje tikslais sąlygų

(COM(2013) 151 final – 2013/0081 (COD))

(2013/C 341/12)

Pranešėjas **Cristian PÎRVULESCU**

Europos Parlamentas ir Taryba 2013 m. balandžio 26 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir gyvenimo mokslinių tyrimų, studijų, mokinių mainų, atlyginamo ir neatlyginamo stažavimosi, savanoriškos tarnybos ir dalyvavimo „Au pair“ programoje tikslais sąlygų

COM(2013) 151 final – 2013/0081 (COD)

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (2013 m. rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 126 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina Europos Komisijos iniciatyvą ir mano, kad siekiant spręsti demografines ir ekonomines problemas būtina nauja šių dviejų direktyvų redakcija.

1.2 Europos Sąjungai nedelsiant būtina pažangi ir ryžtinga migracijos politika, jei ji nori įgyvendinti strategijoje „Europa 2020“ užsibrėžtus tikslus ir kitas svarbias iniciatyvas. Norėdama išlikti tvirtu inovacijų ir pramonės centru, ji turi gebėti pritraukti talentus ir užtikrinti tinkamą protų apykaitą.

1.3 Komitetas mano, kad migracijos ir judumo skatinimo politika turi būti labai glaudžiai susieta su pagrindinių žmogaus teisių sistema. Pagrindinių teisių chartijos principai turi būti taikomi visais lygmenimis.

1.4 EESRK ragina Europos Komisiją ir ES pagrindinių teisių agentūrą įvertinti opiausias trečiųjų šalių piliečių problemas ir pasiūlyti valstybėms narėms veiksmingas priemones joms išspręsti. Visais lygmenimis turi būti ryžtingai kovojama su diskriminacijos reiškiniais.

1.5 Komitetas tvirtai remia Europos Komisijos pastangas plėtoti dvišales judumo partnerystes ir siekti, kad jos atvertų

Europos Sąjungos ir jai nepriklausančių visų pirma kaimyninių šalių bendradarbiavimo galimybes.

1.6 EESRK prašo Europos Komisijos ir valstybių narių atsižvelgti į lyčių aspektą ir parengti aktyvesnį moterų dalyvavimą skatinančias programas.

1.7 Būtina atidžiai įvertinti įvairaus pobūdžio kliūtis, susijusias su vizų išdavimo procedūromis, ir nustatyti priemones joms pašalinti. Vizų išdavimo tvarka turi būti paprasta, teisinga, prieinama ir nediskriminacinė.

1.8 Komitetas pabrėžia, kad labai svarbu trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu laikytis vienodo požiūrio, t. y. tokio paties, kuris taikomas priimančiosios valstybės narės piliečiams, kiek tai susiję su galimybe naudotis prekėmis ir paslaugomis.

1.9 EESRK atkreipia dėmesį į būtinybę suteikti vienodą apsaugą studentams, tyrėjams, savanoriams ir dirbantiems pagal *au pair* programą kai šie asmenys turi mokamą darbą arba yra aktyvūs darbo rinkos dalyviai. Po tokio mokamu darbu dažnai slepiami tam tikri darbo santykiai ir tokiais atvejais reikėtų vengti galimo piktnaudžiavimo šiuo tikslu užtikrinant vienodą požiūrį į visas minėtas grupes. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas asmenims (visų pirma moterims), kurie dirbdami *au pair* auklėmis atlieka ir namų ruošos darbus.

1.10 Komitetas pritaria 24 straipsnio nuostatomis, pagal kurias trečiųjų šalių piliečiai turi teisę ieškoti darbo 12 mėnesių po to, kai jie užbaigia mokslinį tyrimą arba studijas. Tačiau į Direktyvą 2011/98 įtrauktose nuostatose dėl vienodo požiūrio numatytos nukrypti leidžiančios nuostatos neatitinka abiejuose pasiūlymuose dėl naujos redakcijos išdėstytų direktyvų tikslų.

1.11 Komitetas mano, kad komunikacija yra svarbiausias veiksnys, galintis užtikrinti šios politikos sėkmę. Valstybės narės ir Europos institucijos turi palaikyti ryšius su trečiųjų šalių piliečiais ir užtikrinti jiems galimybes gauti kokybišką informaciją.

2. Įžanga

2.1 ES susiduria su dideliais struktūriniais demografinio ir ekonominio pobūdžio sunkumais. Mažėja darbingo amžiaus gyventojų ir įmonėms sunku rasti kvalifikuotų darbuotojų.

2.2 ES visuotinio požiūrio į migraciją ir judumą (VPMJ) dokumente nustatyta visa apimanti ES išorės migracijos politikos struktūra, jame taip pat apibrėžta, kaip ES rengia dialogą ir bendradarbiauja su ES nepriklausančiomis šalimis.

2.3 ES taip pat reikia skubiai diegti inovacijas. Strategijoje „Europa 2020“ ir jos pavyzdinėje iniciatyvoje „Inovacijų sąjunga“ nustatytas tikslas daugiau investuoti į mokslinius tyrimus ir inovacijas, kurioms, kaip apskaičiuota, reikia vienu papildomu milijonu mokslinių tyrimų srities darbo vietų daugiau. Imigracija iš ES nepriklausančių šalių gali tapti būdu pritraukti aukštos kvalifikacijos ir talentingus darbuotojus, t. y. galimybe, kuria valstybės narės gali ir privalo pasinaudoti.

2.4 Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 79 straipsniu Sąjungai patikėta kurti bendrą imigracijos politiką, kuria siekiama užtikrinti veiksmingą migrantų srautų valdymą ir palankų režimą teisėtai valstybėse narėse gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams.

2.5 Direktyvoje 2004/114/EB nustatytos trečiųjų šalių piliečių turinčių studentų priėmimo privalomojo pobūdžio nuostatos. Valstybėms narėms palikta teisė savo nuožiūra taikyti šią direktyvą mokiniams, savanoriams ir be atlygio dirbantiems stažuotojams. Direktyvoje 2005/71/EB dėl tyrėjų numatyta trečiųjų šalių piliečių turinčių tyrėjų priėmimo skubos tvarka; šie tyrėjai turi būti sudarę priėmimo susitarimą su valstybės narės patvirtinta mokslinių tyrimų organizacija.

2.6 2011 m. Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai pateikė ataskaitą dėl šių dviejų direktyvų įgyvendinimo ir nurodė, kad jose esama tam tikrų spragų.

2.7 Pagrindinė šiose direktyvose nustatyta problema yra susijusi su leidimais atvykti ir būti ES (pvz., ilgalaikės vizos arba leidimai gyventi), išduodamais trečiųjų šalių piliečiams. Su

leidimų išdavimu susijusios teisinės nuostatos dažnai yra sudėtingos ir nepakankamai aiškos, o išdavimo procedūros pernelyg ilgos ir jas taikant ne visada laikomasi vienodo ir nuoseklaus požiūrio. Šiuo metu galiojančios imigracijos taisyklės nėra labai palankios Europos Sąjungos programoms, kuriose numatytos tokios judumo priemonės kaip „Erasmus Mundus“ arba „Marie Curie“.

2.8 Užbaigę studijas trečiųjų šalių studentai turi nedaug galimybių patekti į darbo rinką ir rasti darbą; tai pasakytina ir apie mokslinių tyrimų projektus užbaigusius tyrėjus. Tam tikrais atvejais trečiųjų šalių piliečiai negali būti įdarbinti į universitetus, kadangi jie yra priklausomi viešajam sektoriui. Visų pirma reikėtų skatinti sudaryti sąlygas moterims siekti mokslininkų karjeros pašalinant visas tiek tiesiogines, tiek netiesiogines diskriminacijos formas ir kitas kliūtis, trukdančias joms užimti aukštos kvalifikacijos reikalaujančias pareigas mokslo sektoriuje.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK teigiamai vertina Europos Komisijos iniciatyvą ir mano, kad būtina pateikti naujas šių dviejų direktyvų redakcijas.

3.2 Atviri ryšiai su pasauliu išlieka Europos Sąjungos prioritetu, net jei dabartinėmis sąlygomis šis tikslas yra sunkiai pasiekiamas. Todėl ji turi supaprastinti galimybes judėti ir taikyti visas turimas priemones, kuriomis galima sudaryti palankesnes sąlygas trečiųjų šalių piliečiams siekti mokslo, vykdyti mokslinius tyrimus ir patekti į darbo rinką.

3.3 Europos Sąjungai būtinas naujas požiūris į ekonominę migraciją, kad trečiųjų šalių piliečiams būtų sudarytos galimybės įgyti žinių ir įgūdžių. Bendradarbiavimas su šiomis valstybėmis turi skatinti tiek priimančioms, tiek siunčiančioms šalims naudingą protų apykaitą.

3.4 2010 m. spalio mėn. Europos Komisija priėmė iniciatyvą, kurioje pasiūlyti ryžtingi ir būtini veiksmai ir politikos kryptys, kurių reikia laikytis siekiant, kad Europos Sąjunga taptų „Inovacijų sąjunga“. Kad šis tikslas būtų pasiektas, Europos Sąjunga turi užtikrinti lankstesnes trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir buvimo taisykles.

3.5 Trečiųjų šalių piliečiai gali suteikti daugiau dinamškumo ir įvairovės Europos švietimo, mokslinei, kultūrinei ir ekonominei veiklai. Komitetas mano, kad trečiųjų šalių piliečių judumo skatinimas – tai vienas iš galimų būdų spręsti Europos Sąjungos demografinės ir ekonominio vystymosi problemas. Be to, EESRK laikosi nuomonės, kad judumo politika turi būti glaudžiai susieta su pagrindinių žmogaus teisių sistema.

3.6 Komitetas teigiamai vertina priimtus įsipareigojimus suvienodinti ir supaprastinti atvykimo į Europos Sąjungos teritoriją procedūras. Dabartinės ekonominės ir politinės sąlygos gali lemti su trečiųjų šalių piliečiais susijusių nacionalinių sistemų, politikos ir teisės aktų skirtumus.

3.7 Europos Sąjungos vaidmuo – organizuoti diskusijas, siūlyti bendrus sprendimus, skatinti gerąją praktiką ir remti valstybių narių, trečiųjų šalių ir jų piliečių pastangas.

3.8 Komitetas taip pat palankiai vertina trečiųjų šalių piliečių, kurie gali naudotis supaprastintomis atvykimo į Europos Sąjungą sąlygomis, grupių apibrėžtį. Ši iniciatyva užtikrina daugiau aiškumo ir numatomumo ir valstybėms narėms, ir trečiųjų šalių piliečiams. Nors šių grupių atstovų priėmimo ir buvimo sąlygos skiriasi, jų įtraukimas į naująją direktyvą padeda stiprinti tam tikrus svarbiausius universaliosios aspektus, pavyzdžiui, pagarbą pagrindinėms teisėms.

3.9 Trečiųjų šalių piliečiai turi teises ir pareigas, kurias turi žinoti ir jų laikytis.

3.10 EESRK pritaria pastangoms kuo veiksmingiau susieti trečiųjų šalių piliečių atvykimą ir svarbiausias su migracija, švietimu ir moksliniais tyrimais susijusias veiklos sritis, pavyzdžiui, su programomis „Erasmus Mundus“ ir „Marie Curie“.

3.11 Komitetas taip pat palankiai vertina pagrindinėms trečiųjų šalių piliečių teisėms skiriamą dėmesį. Vis dėlto reikėtų dar daugiau veiksmingų priemonių, kuriomis jiems būtų užtikrinamos vienodos sąlygos. Dažnai trečiųjų šalių piliečių, visų pirma studentų ir *au pair* auklių, padėtis yra labai pažeidžiama. EESRK ragina Europos Komisiją ir ES pagrindinių teisių agentūrą įvertinti opiausias trečiųjų šalių piliečių problemas ir pasiūlyti valstybėms narėms veiksmingas priemones joms išspręsti.

3.12 Komitetas nerimauja dėl plintančio rasistinio ir ksenofobinio požiūrio į trečiųjų šalių piliečius. Šių asmenų judumo skatinimas nesiimant priemonių tokiam reiškiniui sustabdyti turėtų neigiamo poveikio visiems politiniams tikslams.

3.13 Komitetas atkreipia dėmesį, kad pasiūlyme pateikiamos konkrečios priemonės, kuriomis sudaromos palankesnės sąlygos trečiųjų šalių piliečiams integruotis į Europos mokslinių tyrimų ir švietimo erdvę, taip pat į darbo rinką.

3.14 Turėtų būti skatinamos trečiųjų šalių piliečių užimtumo galimybės, leidžiančios derinti darbą, studijas ir mokymąsi. Svarbu stiprinti vienodo požiūrio principą įdarbinant asmenis, kurių padėtis reglamentuojama aptariamomis direktyvomis, ir užtikrinant jiems darbo sąlygas.

3.15 EESRK prašo Europos Komisijos ir valstybių narių atsižvelgti į lyčių aspektą ir parengti aktyvesnį moterų dalyvavimą

skatinančias programas. Siekiant šio tikslo, pirmenybė turėtų būti teikiama studentų, visų pirma tyrėjų judumui.

3.16 Komitetas norėtų paraginti valstybes nares ir Europos institucijas numatyti daugiau sąveikos galimybių, įskaitant mokslinių tyrimų, švietimo ir užimtumo srityse. Europos erdvėje kūryba ir kūrybos sektorius yra socialinės integracijos ir pažangos, taip pat ekonominio vystymosi veiksniai.

3.17 EESRK ragina Europos Komisiją, valstybes nares ir Europos Parlamentą stiprinti dirbančių, įskaitant ir dalyvaujančių darbo rinkoje, trečiųjų šalių piliečių, kurie priimti į ES teritoriją studijų, mokslinių tyrimų ar darbo *au pair* auklėmis tikslais. Komitetas visų pirma mano, Direktyvos 2011/98 nukrypti leidžiančių nuostatų, susijusių su teise į vienodą požiūrį, reikėtų netaikyti studentams, tyrėjams ir pagal *au pair* programą dirbančioms asmenims.

4. Specialiosios pastabos

4.1 Komitetas mano, kad tikslinga išplėsti bendrą direktyvos taikymo sritį į ją įtraukiant atlyginamus stažuotojus ir *au pair* aukles.

4.2 EESRK laikosi nuomonės, kad vis dar yra daug procedūrinių ir institucinių kliūčių judumui. Šios kliūtis iš esmės susiję su vizų išdavimo procedūromis, kurios yra ilgos, nenuspėjamos ar netgi savavališkos. Šios procedūros vizų prašytojams labai daug kainuoja, todėl gauti vizas jiems yra beveik neįmanoma. Galimybės patekti į ambasadas ar konsulines įstaigas yra dažnai ribotos. Būtina atidžiai įvertinti įvairaus pobūdžio kliūtis, susijusias su vizų išdavimo procedūromis, ir nustatyti priemones joms pašalinti. Vizų išdavimo tvarka turi būti paprasta, teisinga, prieinama ir nediskriminacinė.

4.3 Privatus sektorius atlieka labai svarbų vaidmenį užtikrinant mokslinių tyrimų finansavimą ir plėtrą. Reikėtų skatinti įmones laikytis aktyvios pozicijos pritraukiant tyrėjus. Be to, valstybių narių valdžios institucijos turėtų bendradarbiauti su privataus sektoriaus įstaigomis ir įmonėmis ir parengti specialias priemones, kurios padėtų pašalinti trečiųjų šalių piliečių integraciją stabdančias praktines kliūtis. Kaip pavyzdį galima pateikti banko sąskaitos atidarymo procedūrą, kuri gali būti ilga ir sudėtinga.

4.4 Komitetas atkreipia dėmesį, kad procedūriniu požiūriu gauti vizą sudėtinga asmenims, užsiimantiems savanoriška veikla, kuri ypatinga tuo, kad nėra laikoma nei darbu, nei studijomis, bet iš dalies apima šias abi sritis. Savanoriška tarnyba turėtų būti oficialiai pripažinta veikla, pagrindžiančia vizos išdavimą.

4.5 Šiuo požiūriu Komitetas mano, kad būtų naudinga suvienyti atitinkamas vietas ir regionų valdžios institucijų pastangas.

4.6 Be to, Komitetas teigiamai vertina nuostatą, pagal kurią valstybėms narėms suteikiama galimybė sudaryti palankesnes sąlygas asmenims, kuriems taikomas pasiūlymas dėl direktyvos, kadangi ji leidžia valstybėms plėtoti savo konkrečią politiką siekiant į savo teritoriją pritraukti trečiųjų šalių piliečius. Net jei direktyvos taikymo sritis nekeičiama, valstybių narių politika neturėtų būti skatinama tam tikrų trečiųjų šalių piliečių grupių ar atskirų piliečių diskriminacija.

4.7 Komitetas pritaria šioje politikoje numatytų judumo partnerysčių plėtojimui ir tvirtai pabrėžia būtinybę gerinti ES ir trečiųjų šalių bendradarbiavimą siekiant užtikrinti veiksmingą protų apykaitą. Europos Sąjungos švietimo ir mokslinių tyrimų pažangos neturėtų būti siekiama pasisavinant trečiųjų šalių piliečių įgūdžius. Komisijos pasiūlyme aiškiai nenurodyti konkretūs veiksmai šioje srityje.

4.8 Komitetas pritaria pasiūlymui studentams ir naujos – atlyginamų stažuotojų – grupės atstovams leisti būti antrojoje valstybėje narėje nuo trijų iki šešių mėnesių, jeigu jie atitinka šioje direktyvoje nustatytas bendrąsias sąlygas.

4.9 ESRK remia pasiūlymą pagerinti studentų patekimą į darbo rinką pagal šioje direktyvoje išdėstytas sąlygas, pagal kurias studentai turi teisę dirbti mažiausiai 20 valandų per savaitę; kiekviena valstybė narė, vykdydama socialinį dialogą su socialiniais partneriais, nustato didžiausią valandų skaičių per savaitę arba dienų ar mėnesių skaičių per metus, kuriomis leidžiama užsiimti tokia veikla, bet ne mažiau kaip 20 valandų per savaitę arba atitinkamą dienų ar mėnesių skaičių per metus. Vis dėlto pagrindinis studentų tikslas – užbaigti studijas, todėl

leidžiamas laikas dirbti turi būti atitinkamai ribotas, kad jie galėtų šį tikslą pasiekti. Reikėtų reguliariai pateikti įrodymų apie studijuojant padarytą pažangą.

4.10 Komitetas pabrėžia, kad labai svarbu trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu laikytis vienodo požiūrio, t. y. tokio paties, kuris taikomas priimančiosios valstybės narės piliečiams, kiek tai susiję su galimybe naudotis prekėmis ir paslaugomis.

4.11 Savo nuomonėje dėl 2006 m. priimtos žaliosios knygos dėl ekonominės migracijos ⁽¹⁾ ir nuomonėje dėl 2008 m. įvesto vieno leidimo ⁽²⁾ Komitetas ragino užtikrinti teisėtiems migrantomis teisę į švietimą ir profesinį mokymą, taip pat vienodą požiūrį darbo vietoje, įskaitant darbo sąlygas, užmokestį ir atleidimą iš darbo, darbuotojų sveikatą ir saugą, asociacijų laisvę ir pan.

4.12 Valstybės narės turi užtikrinti, kad bus praktiškai ir visapusiškai užtikrinamos pagrindinės trečiųjų šalių piliečių teisės.

4.13 Komitetas mano, kad komunikacija yra svarbiausias veiksnys, galintis užtikrinti šios politikos sėkmę. Valstybės narės ir Europos institucijos turi palaikyti ryšius su trečiųjų šalių piliečiais ir užtikrinti jiems galimybes gauti kokybišką informaciją.

4.14 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas toliau atliks savo institucinį tarpininko tarp organizuotos pilietinės visuomenės ir Europos institucijų vaidmenį ir skatins geriausią praktiką imigracijos ir integracijos srityse.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽¹⁾ OL C 286, 2005 11 17, p. 20.

⁽²⁾ OL C 27, 2009 2 3, p. 114.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl priemonių, kad darbuotojai galėtų lengviau naudotis laisvo darbuotojų judėjimo teisėmis

(COM(2013) 236 final – 2013/0124 (COD))

(2013/C 341/13)

Pranešėjas **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

Bendrapranešėję **Vladimíra DRBALOVÁ**

Europos Parlamentas, 2013 m. gegužės 21 d., ir Taryba, 2013 m. gegužės 13 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 46 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl priemonių, kad darbuotojai galėtų lengviau naudotis laisvo darbuotojų judėjimo teisėmis

COM(2013) 236 galutinis – 2013/0124(COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (2013 m. rugsėjo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus už ir 2 – susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas pažymi, kad iš keturių Sutartyje įtvirtintų pagrindinių laisvių būtent laisvam darbuotojų judėjimui ir toliau kyla daugiausia praktinių kliūčių.

1.2 Komitetas laikosi nuomonės, kad laisvas darbuotojų judėjimas be kliūčių ir diskriminacijos padės užtikrinti pagrindines teises, pagerins ES konkurencingumą, įmonių našumą ir darbuotojų užimtumo kokybę, kadangi jis yra vienas iš strategijos „Europa 2020“ ramsčių.

1.3 Darbuotojų judėjimo laisvė Europoje turi išlikti ES politiniu prioritetu. Komitetas mano, kad direktyva padės užtikrinti teisingą ir subalansuotą judumą.

1.4 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui dėl direktyvos, kuri skatins vienodą požiūrį į laisvo judėjimo teise besinaudojančius Europos darbuotojus ir jų nediskriminavimą dėl pilietybės, tačiau nurodo, kad vis dar yra kitų judumą apsunkinančių kliūčių, kaip Komitetas yra pabrėžęs kitose nuomonėse.

1.5 Siekiant toliau mažinti egzistuojančias darbuotojų judumą apsunkinančias kliūtis, reikėtų imtis papildomų priemonių, kurių tikslas – judiesiems darbuotojams suteikti suprantamą

su darbo ir socialine teise susijusią informaciją jų šalies kalba. Be to, darbuotojams reikėtų suteikti atskirą teisę į konsultaciją. Atitinkamos konsultacinės įstaigos turėtų glaudžiai bendradarbiauti su socialiniais partneriais ir EURES ir užtikrinti, kad judieji darbuotojai dar kilmės šalyje gautų informacijos apie socialines ir teises sąlygas kelionės tikslo šalyje.

1.6 EESRK pritaria tikslams, kurių šia direktyva siekia Komisija: vienodo požiūrio į darbuotojus ir jų šeimas principu grindžiama užimtumo ir įvairių socialinių teisių apsauga vykdant administracines ir teismines procedūras; asociacijų, organizacijų ir kitų juridinių asmenų veikla; nacionalinio lygmens paramos ir stebėsenos struktūrų sukūrimas; socialinis dialogas; geresnis įmonių ir darbuotojų informavimas. Komitetas vertina tai, kad perkėlimas į nacionalinę teisę bus vykdomas atsižvelgiant į nacionalines teises procedūras ir praktiką.

1.7 Komitetas pritaria tam, kad siekiant padėti darbuotojams būtų pradėtos teikti informavimo ir konsultavimo laisvo judėjimo ir judumo klausimais paslaugos. Atitinkamą informaciją reikia suteikti ir darbdaviams.

1.8 EESRK pritaria Komisijos pastangoms pakeisti ir išplėsti EURES vaidmenį siekiant palengvinti judumą ir padidinti gebėjimų ir darbo rinkos poreikių atitikimą.

2. Pasiūlymas dėl direktyvos

2.1 2010 m. gegužės mėn. Mario Monti ataskaitoje „Nauja bendrosios rinkos strategija“ pabrėžiama, kad laisvas darbuotojų judėjimas teisiniu požiūriu yra sėkmingas, tačiau iš keturių bendrosios rinkos laisvių šia laisve naudojamasi mažiausiai. Atotrūkis tarp teorijos ir praktikos atsispindi ir Europos Komisijos pirmininko J. M. Barroso pristatytoje 2010–2014 m. politikos gairėse.

2.2 Komisija siūlo direktyvą siekdama pagerinti ES teisės aktų taikymą ir palengvinti darbuotojams suteiktą laisvo judėjimo teisių įgyvendinimą. Sutartimi ir ES įgyvendinimo teisės aktais kiekvienam ES piliečiui suteikiama teisė laisvai persikelti į kitą valstybę narę dirbti ir joje apsigyventi, užtikrinama apsauga nuo diskriminacijos dėl pilietybės užimtumo srityje ir vienodos sąlygos.

2.3 Pastaraisiais metais, t. y. 1997 m., 2002 m. ir 2007 m., buvo įgyvendinami darbuotojų judumą skatinantys veiksmų planai⁽¹⁾. Tačiau šia judėjimo Europos Sąjungoje teise naudojasi 3 proc. ES darbuotojų. Komisija, Parlamentas, Regionų komitetas, EESRK ir socialiniai partneriai nurodė kliūtis, trukdančias praktiškai pasinaudoti šia teise:

— nacionalinės valdžios institucijos nesilaiko ES teisės aktų (teisės aktai neatitinka reikalavimų arba yra netinkamai taikomi) ir tai turi neigiamų pasekmių ES darbuotojams migrantams;

— Darbdaviai ir teisės konsultantai nesilaiko ES teisės aktų

— ES darbuotojai migrantai neturi galimybių gauti informacijos arba priemonių jų teisėms užtikrinti.

2.4 Dėl šių problemų daugeliu atvejų diskriminacija dėl pilietybės ES darbuotojams migrantams vis dar yra labai didelė kliūtis.

2.5 Komisija įgyvendino plataus masto konsultacijų su valstybėmis narėmis, socialiniais partneriais, pilietine visuomene ir specializuotosiomis agentūromis programą ir padarė išvadą, kad tinkamiausia teisinė priemonė suteikti darbuotojams daugiau galimybių naudotis laisvo darbuotojų judėjimo teisėmis yra direktyva, užtikrinanti vienodą SESV 45 straipsniu ir Reglamento (ES) Nr. 492/2011 1–10 straipsniais suteiktų teisių įgyvendinimą.

2.6 Direktyvos taikymo sritis apima šiuos laisvo darbuotojų judėjimo aspektus, nurodytus Reglamente (ES) Nr. 492/2011, kuriuo užtikrinamas vienodas požiūris ir nediskriminavimas:

— galimybės įsidarbinti;

— įdarbinimo ir darbo sąlygos, ypač susijusios su darbo užmokesčiu ir atleidimu iš darbo;

— galimybės naudotis socialinėmis ir mokesčių lengvatomis;

— narystė profesinėse sąjungose;

— galimybės mokytis;

— galimybės gauti būstą;

— galimybės darbuotojų vaikams naudotis švietimo sistema.

2.7 Direktyva valstybės narės įpareigojamos:

— įsteigti nacionalinius ryšių centrus, kurie informuotų, teiktų pagalbą ir patarimus darbuotojams migrantams ES teisių aktais jiems užtikrinamų teisių klausimais, įskaitant nediskriminavimą ir laisvą judėjimą.

— suteikti ir užtikrinti nacionalinio lygmens administracines ir (arba) teismines teisių gynimo priemones;

— profesinėms sąjungoms, NVO ir kitiems juridiniams asmenims pagal nacionalinių teisės aktų nuostatas suteikti teisę darbuotojo ir jo šeimos narių vardu arba jį remiant jam sutinkant dalyvauti SESV 45 straipsnyje ir Reglamento (ES) Nr. 492/2011 1–10 straipsniuose nustatytų teisių vykdymui užtikrinti numatytose administracinėse arba teisminėse procedūrose;

— ES darbuotojus migrantus ir darbdavius geriau informuoti apie ES teisės aktus dėl laisvo judėjimo.

3. Bendrosios pastabos. ES piliečiai ir laisvas judėjimas

3.1 Europos Sąjunga turi sutelkti visus darbo rinkos pajėgumus, kad suteiktų postūmį augimui ir užimtumui; visapusiškai išplėtoti bendrosios rinkos potencialą ir sukurti dinamišką ir įtraukią ES darbo rinką su geresnėmis ilgalaikio užimtumo perspektyvomis. Šiuo tikslu būtina pašalinti laisvam darbuotojų judėjimui kylančias kliūtis ir užtikrinti darbuotojų bei įmonių teises ir atsakomybę.

3.2 EESRK džiaugiasi, kad Europos piliečių metais Komisija priėmė šį pasiūlymą dėl direktyvos, kad palengvintų laisvą ES darbuotojų judėjimą. Laisvas asmenų judėjimas yra viena iš keturių pagrindinių laisvių (kartu su laisvu prekių, kapitalo ir paslaugų judėjimu), sudarančių bendrosios rinkos pagrindą, ir yra įtvirtintas Sutartyje, kuri ES piliečiams, darbo tikslais persikeliantiems į kitą valstybę narę, užtikrina teisę nebūti diskriminuojamiems dėl pilietybės.

⁽¹⁾ COM(1997) 586 final, COM(2002) 72 final, COM(2007) 773 final.

3.3 2011 m. pirmininkavusios Belgijos prašymu Komitetas parengė tiriamąją nuomonę ⁽²⁾, kurioje išnagrinėjo imigracijos vaidmenį atsižvelgdamas į ES demografinės aplinkybės. EESRK padarė išvadą, kad dėl neigiamos demografinės padėties ir sutrikusios darbo rinkos pusiausvyros Europa turi gerinti vidinį ES darbuotojų judumą ir sudaryti palankesnes sąlygas imigracijai iš trečiųjų šalių.

3.4 2009 m. pirmininkavusi Čekija taip pat paprašė parengti tiriamąją nuomonę ⁽³⁾, kurioje buvo nurodytos vidaus rinkoje vis dar esančios kliūtys judumui. Komitetas mano, kad, nepaisant Sutarties ir ES teisės aktų, Sąjungos piliečiai, norintys persikelti arba persikeliantys į kitą valstybę narę darbo tikslais, vis dar susiduria su daugeliu problemų, kurios smarkiai suvaržo galimybes pasinaudoti laisvo judėjimo teise. Nuomonėje, be kita ko, buvo nurodyta, kad „judumas Europoje turi likti ES politiniu prioritetu“ ir nuostatos turi padėti užtikrinti teisingą ir subalansuotą judumą, išvengti socialinio dämpingo ir nedeklaruojamo darbo.

3.5 Komisijos pasiūlymas dėl direktyvos padės užtikrinti vienodą požiūrį į laisvo judėjimo teise besinaudojančius ES darbuotojus ir jų nediskriminavimą dėl pilietybės. Tačiau yra ir kitų judumą apsunkinančių kliūčių ir su judumu susijusios rizikos darbuotojams, kurias EESRK yra nurodęs įvairiose savo nuomonėse ⁽⁴⁾ ir pasiūlęs įvairių išeičių tokiais klausimais kaip:

- pereinamieji laikotarpiai, kurie konkrečiuose sektoriuose arba apskritai laikinai riboja laisvą darbuotojų, Europos Sąjungos piliečių, judėjimą;
- valstybių narių darbo teisės aktai, dėl kurių kyla teisinių ir administracinių kliūčių; kolektyvinėmis sutartimis taip pat turi būti sudaromos palankios sąlygos darbuotojų judėjimui.
- problemos mokesčių ir socialinės apsaugos srityse, kurias tenka išspręsti tarpvalstybiniam darbuotojams, kad galėtų laisvai judėti;
- menkas kalbų mokėjimas;
- nepakankamas valstybinių socialinės apsaugos sistemų koordinavimas ir papildomų pensijų perkeliamumo ir suteikimo problemos;
- vis dar išliekančios rimtos profesinių ir akademinų kvalifikacijų pripažinimo problemos;
- sunkumai norint pasinaudoti tęstinio profesinio mokymo galimybe;

- menka darbuotojų, įmonių, socialinių partnerių ir NVO, taip pat teismų ir kitų teisinių subjektų nacionaliniu lygmeniu turima informacija su laisvu darbuotojų judėjimu susijusios ES teisės ir procedūrų klausimais ir atitinkamų konsultacijų trūkumas;
- darbuotojų informavimas ir konsultavimas darbo ir socialinių teisių klausimais, kuris turėtų vykti jau kilmės šalyje, taip pat informaciniai punktai kelionės tikslo šalyje;
- mažai galimybių įsigyti būstą ir jo kainos, taip pat socialinių būstų stygius;
- mokesčiai, diskriminuojančios socialinės įmokos ir išmokos;
- problemos norint pasinaudoti sveikatos priežiūros paslaugomis;
- vaikams išskylančios su švietimo sistemomis susijusios kliūtys.

3.6 EESRK taip pat parengė nuomonę ⁽⁵⁾ dėl teisės aktų, nukreiptų prieš diskriminaciją dėl skirtingų priežasčių. Komitetas mano, kad Reglamentas (ES) Nr. 492/2011, ir kovai su diskriminacija skirtos Direktyvos 2000/43/EB ir 2000/78/EB turi būti taikomi ir naudojami panaikinti diskriminacijai nacionaliniuose teisės aktuose, administracinėje ir teisminėje praktikoje, taip pat kolektyvinėse sutartyse siekiant palengvinti darbo jėgos judumą ES.

3.7 Judumas laikomas teigiamu dalyku tiek įmonėms, tiek darbuotojams, jei vyksta tinkamai, savanoriškai ir teisingai. Tai nurodė BUSINESSEUROPE ir Europos profesinių sąjungų konfederacija. Įmonės turės daugiau įdarbinimo galimybių, o darbuotojai turės platesnes darbo vietos pasirinkimo galimybes.

3.8 Laisvas darbuotojų judėjimas, kuris yra šio pasiūlymo dėl direktyvos tema, turi būti skiriamas nuo įmonių laisvės teikti paslaugas. EESRK neseniai priėmė nuomonę ⁽⁶⁾ dėl naujausio pasiūlymo dėl direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje.

3.9 EESRK remia naujas pastangas pagerinti ES vidaus rinkos veikimą ir priemones, kuriomis panaikinant esamas kliūtis palengvinamas judumas. Pasiūlymu dėl direktyvos valstybės narės bus įpareigosotos priderinti savo teisės aktus ir institucijas ir EESRK tam pritaria. Komitetas pageidauja, kad būtų išvengta įmonių veiklą apsunkinančios biurokratijos.

3.10 Nacionalinės valdžios institucijos ir paramos bei stebėsenos įstaigos ypatingą dėmesį skirs vienodo požiūrio į ES darbuotojus migrantus su negalia užtikrinimui.

⁽²⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 6–13.

⁽³⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 14–23.

⁽⁴⁾ OL C 68, 2012 3 6, p. 11–14, OL C 191, 2012 6 29, p. 103–107.

⁽⁵⁾ OL C 204, 2000 7 18, p. 82–90, OL C 155, 2001 5 29, p. 65–71, OL C 77, 2009 3 31, p. 102–108.

⁽⁶⁾ OL C 351, 2012 11 15, p. 61–64.

4. Konkrečios pastabos ir rekomendacijos

4.1 Nors Sutarties 45 straipsniu ir Reglamentu (ES) Nr. 492/2011, jei jie tinkamai taikomi valstybėse narėse, ES migrantams užtikrinamos vienodos sąlygos vykstant laisvam judėjimui, vis dar yra daug praktinio taikymo problemų, todėl Komitetas mano, kad pasiūlymas dėl direktyvos yra tinkama teisinė priemonė siekiant darbuotojams sudaryti palankias sąlygas pasinaudoti jiems suteiktomis teisėmis, kadangi ji leis vienodai įgyvendinti numatytus tikslus ją perkeliant į nacionalinę teisę. Komitetas ragina Parlamentą ir Tarybą taip pat pritarti pasiūlymui dėl direktyvos.

4.2 EESRK laikosi nuomonės, kad užtikrinant su laisvu judėjimu susijusias ES darbuotojų teises ir vienodą požiūrį į juos bus palengvintas judumas ir sustiprinta bendroji rinka. Europos įmonėms ir darbuotojams bus sudaryta naujų galimybių visapusiškai pasinaudoti ES darbo rinkos potencialu.

4.3 Kartu Komitetas mano, kad vienodas požiūris ir nediskriminavimas palengvins darbuotojų migrantų ir jų šeimų integraciją.

4.4 Laisvo darbuotojų judėjimo patariamojo komiteto posėdyje ⁽⁷⁾ ir Europos profesinių sąjungų konfederacija, ir BUSINESS-EUROPE teigiamai įvertino pasiūlymą dėl direktyvos. EESRK pritaria bendroms Europos socialinių partnerių pastangoms remti teisingą judumą ir ekonominę migraciją ES ⁽⁸⁾.

4.5 Laisvo darbuotojų judėjimo techninis komitetas ⁽⁹⁾ taip pat turės priimti naujas gaires darbo jėgos judumui pagerinti.

4.6 Siekiant dar labiau sumažinti šiuo metu darbuotojų judumą apsunkinančias kliūtis, reikėtų imtis papildomų priemonių, kad judiesiems darbuotojams jų kalba būtų teikiama suprantama informacija apie darbo ir socialines teises. Be to, darbuotojams reikėtų suteikti specialią teisę į konsultacijas. Atitinkamos konsultavimo įstaigos turėtų glaudžiai bendradarbiauti su socialiniais partneriais ir EURES ir užtikrinti, kad judieji darbuotojai dar kilmės šalyje gautų informaciją apie socialines ir teises sąlygas kelionės tikslo šalyje.

4.7 Kai direktyva bus tinkamai perkelta į nacionalinę teisę, valdžios institucijos bus įpareigos užtikrinti, kad būtų laikomasi su judėjimo laisve susijusių ES teisės aktų. Taip pat bus palengvinta darbavietų ir teisės konsultantų, kurie šiuo metu nežino ES teisės aktų, veikla. Kartu darbuotojai ir jų šeimos įgys daugiau galimybių gauti informaciją ir jų teisės bus labiau apsaugotos.

⁽⁷⁾ 2012 m. spalio 30 d. posėdis.

⁽⁸⁾ Bendra Europos socialinių partnerių programa (2012–2014 m.). Judumas, ekonominė migracija ir darbuotojų migrantų integracija į darbo rinką.

⁽⁹⁾ Numatyta Reglamente (ES) Nr. 492/2011.

4.8 EESRK pritaria keturiems Komisijos nustatytiems tikslams:

— mažinti ES darbuotojų migrantų diskriminaciją dėl pilietybės;

— panaikinti atotrūkį tarp ES darbuotojų migrantų teisių pripažinimo ir praktinio jų įgyvendinimo, palengvinant teisingą teisės aktų įgyvendinimą;

— mažinti nesąžiningos veiklos prieš ES darbuotojus migrantus atvejus;

— ES darbuotojams migrantams suteikti priemones jų teisėms užtikrinti.

4.9 Komitetas visiškai pritaria direktyvos tikslui (1 straipsnis) padėti vienodai taikyti ir praktiškai įgyvendinti teises, suteiktas SESV 45 straipsniu ir Reglamente (ES) Nr. 492/2011 1–10 straipsniais, taip pat pritaria taikymo sričiai (2 straipsnis), apimančiai laisvo darbuotojų judėjimo aspektus, nurodytus Reglamente.

4.10 EESRK mano, kad reglamentas ir direktyva užtikrina tarpvalstybinių darbuotojų, kurie taip pat yra laisvo judėjimo teise besinaudojantys ES darbuotojai, teises.

4.11 Be to, Komitetas pritaria tam, kad teisės į vienodą požiūrį apsaugos garantija, teisių gynimo priemonės ir terminai būtų įtraukti į visų valstybių narių administracines ir teismines sistemas ir procedūras (3 straipsnis). Tačiau valstybėms narėms rekomenduojama sumažinti administracinių ir teisminių procedūrų mokesčių dydį, kad jos būtų prieinamos darbuotojams ir jų šeimų nariams.

4.12 EESRK taip pat laiko tinkamu 4 straipsnio tekstą: „Valstybės narės užtikrina, kad asociacijos, organizacijos ar kiti juridiniai asmenys, kurie pagal jų nacionalinėje teisėje nustatytus kriterijus yra teisėtai suinteresuoti, kad būtų užtikrintas šios direktyvos nuostatų laikymasis, gali darbuotojo ir jo šeimos narių vardu arba jį remdami jam sutinkant dalyvauti Sutarties 45 straipsnyje ir Reglamente (ES) Nr. 492/2011 1–10 straipsniuose direktyvoje nustatytų teisių vykdymui užtikrinti numatytose teisminėse ir (arba) administracinėse procedūrose.“ Tai neturi pažeisti nacionalinių proceso taisyklių, reglamentuojančių atstovavimą ir gynybą teismuose. Šioje srityje svarbiausias yra nacionaliniais teisės aktais profesinėms sąjungoms suteiktas vaidmuo, ir direktyvoje į tai būtina atsižvelgti.

4.13 Komitetas pritaria 5 straipsniui, kuriuo valstybės narės įpareigojamos paskirti struktūras ir įstaigas, kurios skatintų, analizuotų, stebėtų ir remtų vienodo požiūrio principo taikymą. EESRK sutinka, kad šios konkrečios užduotys, priklausomai nuo aplinkybių atitinkamoje šalyje, gali būti patikėtos arba naujai sukurtinoms įstaigoms, arba jau esamoms nacionalinėms agentūroms, siekiančioms panašių tikslų vienodo požiūrio principo taikymo ir nediskriminavimo srityje. Pagal atskirų valstybių sistemas turėtų būti privaloma, kad priimant šiuos sprendimus dalyvautų nacionaliniai socialiniai partneriai. Abiem atvejais šiuos naujus įgaliojimus reikia aiškiai priskirti įstaigų ir agentūrų kompetencijai ir suteikti pakankamai žmogiškųjų ir finansinių išteklių naujoms užduotims vykdyti. Komitetas siūlo, kad šios agentūros ir įstaigos būtų visiškai nepriklausomos nuo vyriausybių. Be to, nacionalinio ir regionų lygmens socialiniai partneriai turi tinkamai dalyvauti šių įstaigų veikloje taikant nacionalines sistemas.

4.14 Direktyvoje neužsimenama apie vaidmenį, tenkanti darbo inspekcijoms ir institucijoms, kurios perkėlus direktyvą privalės stebėti, kad darbo sutartyse, kolektyvinėse sutartyse ir socialinės apsaugos sistemose būtų nepažeidžiamos nuostatos dėl vienodo požiūrio. Komitetas siūlo šį klausimą įtraukti į direktyvą.

4.15 EESRK pritaria, kad šioms įstaigoms būtų suteikti keturių rūšių įgaliojimai (5 straipsnio 2 dalis): teikti teisinę ir (arba) kitokią pagalbą, atlikti tyrimus, skelbti ataskaitas ir informaciją.

4.15.1 „Vieno bendro informacinio punkto“ sistema gali būti labai svarbi norint darbuotojams migrantams suteikti informaciją apie gyvenimo ir darbo skirtingose valstybėse narėse galimybes ir nubrėžti atitinkamas gaires. Socialiniai partneriai turi aktyviai dalyvauti šioje veikloje ir taip pat glaudžiai bendradarbiauti su regionų, nacionaliniu ir Europos lygmeniu jau veikiančiais informaciniais ir pagalbos teikimo punktais bei tęstinio

profesinio mokymo įstaigomis. EURES portalas turi neprarasti jam tenkančio svarbaus vaidmens ir jį būtina remti, kadangi jis yra svarbi ES priemonė, kurią įgyvendinant daugiausia dėmesio skiriama judumui ir geresniam gebėjimų ir darbo rinkos poreikių atitikimui. Ir šioje srityje reikia užtikrinti aktyvesnį ir platesnį socialinių partnerių dalyvavimą.

4.16 EESRK mano, kad darbo rinkos partnerių socialinis dialogas ir trišalis vyriausybės, profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų dialogas, taip pat dialogas su pilietine visuomene⁽¹⁰⁾ yra labai svarbios viešosios politikos priemonės ir turi teigiamo poveikio piliečiams. Todėl pritaria 6 straipsniui dėl socialinio dialogo pagal nacionalinės teisės aktus.

4.17 Informacijos sklaida valstybėse narėse (7 straipsnis) yra labai svarbi norint, kad ES darbuotojų migracija vyktų tinkamai. Gyvybiškai svarbu, kad darbuotojai ir darbdaviai turėtų galimybę gauti informacijos; tuomet vidaus rinka ir ES darbo rinka veiks sklandžiai. Tinkama ir prieinama informacija gali padėti išvengti darbdavių piktnaudžiavimo ir pasyvaus darbuotojų susitaikymo su diskriminacija.

4.18 EESRK ragina darbuotojus migrantus ir jų šeimas taip pat naudotis esamomis informacinėmis sistemomis, pavyzdžiui, *Your Europe* ir EURES.

4.19 EESRK džiaugiasi, kad Europos socialiniai partneriai savo dabartinėje bendroje 2012–2014 m. darbo programoje nagrinėja ES vidinio judumo ir ekonominės migracijos iš trečiųjų šalių klausimą, ir Europos Komisijai siūlo bendradarbiaujant su Europos profesinių sąjungų konfederacija ir BUSINESS EUROPE įgyvendinti naujas programas, skirtas profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų informacijos mainams nacionaliniu lygmeniu pagerinti, sudaryti palankias sąlygas teisingesniam ES darbuotojų ir jų šeimų laisvam judėjimui ir jų teisių apsaugai.

2013 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

⁽¹⁰⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 137–142.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl Europos plastiko atliekų strategijos

(COM(2013) 123 final)

(2013/C 341/14)

Pranešėjas **Josef ZBOŘIL**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. balandžio 10 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos dėl Europos plastiko atliekų strategijos

COM(2013) 123 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 6 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Nekontrliuojami atliekų srautai apskritai, o ypač plastiko atliekos, kelia labai didelių problemų, nes jos dažnai patenka į aplinką – į nereglamentuotus sąvartynus arba į jūrų aplinką. Nors aplinkoje esančios plastiko atliekos yra pasaulinė problema, tačiau akivaizdu, kad spręsti ją reikia vietos lygmeniu, priklausomai nuo vietos sąlygų ir galimybių, taikant konkrečius metodus.

1.2 Žaliojoje knygoje dėl Europos plastiko atliekų strategijos pateikiama išsami Europos aplinkos agentūros (EAA) ir Eurostat statistika bei nuorodos į papildomus leidinius, knygas, akademines ataskaitas ir kt. Rekomenduojame suskirstyti šiuos duomenis į kategorijas ir juos išanalizuoti, kad juos būtų galima lengviau suprasti ir panaudoti rengiant išvadas dėl tinkamo plastiko atliekų tvarkymo.

1.3 Vandens ir jūrų aplinkoje didžiausią dalį pasaulio jūrose matomų plaukiojančių šiukšlių sudaro plastiko atliekos. Problemą didina plastiko medžiagų degradacija, dėl kurios jie tampa nematomais ir patenka į maisto grandinę. Todėl labai svarbu tiksliau ištirti plastiko turinčius medžiagų ir atliekų srautus ir atlikti tyrimus, kaip atliekos patenka į jūrų aplinką. Esamų taisyklių pažeidimas netinkamai tvarkant sąvartynus neturėtų būti toleruojamas. Plastiko atliekos jūros aplinkoje yra nepriimtinas reiškinys.

1.4 EESRK labai vertina įvairių interesų grupių organizuotas iniciatyvas, kuriomis siekiama sumažinti šią rimtą problemą. ES galėtų pasiūlyti tarptautinę iniciatyvą, skirtą išvalyti jūras nuo didžiausių plaukiojančių plastiko atliekų sancaupų. Ji turėtų imtis visų įmanomų veiksmų užkirsti kelią Europos plastiko

atliekoms patekti į jūrą. Be to, naudodama pagalbos vystymuisi programas ES turėtų skatinti ir remti tvaresnes atliekų tvarkymo praktikas besivystančiose šalyse, ir, visų pirma, mažinti šių šalių plastiko atliekų kaupimąsi jūrose.

1.5 Laikantis atliekų hierarchijos, reikėtų pirmiausia dėti pastangų užtikrinti, kad susidarytų mažiau plastiko atliekų. Kai kurių plastikų naudojimą būtų galima uždrausti, jei egzistuoja labiau aplinkai palankių ir įmanomų alternatyvų.

1.6 Komitetas taip pat pabrėžia, kad pagrindinė sėkmingo antrinio perdirbimo sąlyga yra atliekų srautų identifikavimas ir atskyrimas jų kilmės vietoje – kur jie susidaro – ir surinkimo metu. EESRK mano, kad reikia susidaryti aiškesnį vaizdą apie visą buitinių atliekų surinkimo procesą siekiant nustatyti ir skleisti geriausią praktiką. Komitetas ragina Komisiją ištirti įvairių pasirinktų atliekų surinkimo būdų galimą poveikį, visų pirma išsiaiškinti, ar plastiko atliekos neplinta į aplinką.

1.7 Komitetas supranta, kad trys pagrindiniai ES plastiko atliekų srities teisės aktai (Pagrindų direktyva dėl atliekų, Pakuočių ir pakuočių atliekų direktyva ir Direktyva dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų) visoje ES tinkamai įgyvendinti nebuvo. Todėl EESRK ragina tobulinti jų įgyvendinimą ir prireikus juos atnaujinti. Būtina tinkamai įvertinti nenumatytas pasekmes ir, ekspertams atlikus kruopščią išsamių ir svarbių duomenų ir procesų analizę, pašalinti identifikuotas spragas. Pastangos gerinti žaliavų išgavimo ir perdirbimo procesus apskritai turėtų prisidėti sprendžiant ir žaliojoje knygoje apibrėžtas plastiko atliekų problemas.

1.8 Galiausiai EESRK pabrėžia, kad vartotojai gali atlikti vis didesnį vaidmenį, ir pritaria žaliajoje knygoje išdėstytiems teiginiams, kad reikia sudaryti sąlygas vartotojams žinoti, ką jie perka: „Informuoti vartotojai gali daryti lemiamą įtaką skatinant kurti tvaresnius plastiko ir plastiko gaminių gamybos modelius, kurie taip pat leidžia efektyviau naudoti išteklius. Siekiant keisti vartotojų elgesį būtų galima pateikti aiškios, paprastos ir glaustos informacijos apie gaminyje esančio plastiko sudėtį ir potencialiai kenksmingas jo priemaišas ir (arba) dažus [...]. (...) Būtų galima pateikti daugiau informacijos apie vartojimo prekės plastiko rūšį ir galimybę šį plastiką perdirbti, nei reikalaujama pagal dabartines sistemas“.

1.9 Rengiant ES atliekų ir plastiko atliekų darbotvarkę dalyvavo daug suinteresuotųjų subjektų. Jie pasiūlė iniciatyvų, kuriomis siekiama sumažinti plastiko atliekų kiekį ir kiek įmanoma pakartotinai panaudoti šiuos vertingus išteklius. Suinteresuotųjų subjektų žinios ir patirtis yra puikus atspirties taškas užtikrinant gana greitai ir sėkmingai laipsniškai atsisakyti plastiko atliekų šalinimo į sąvartynus. Skatinant visapusišką teisės aktų įgyvendinimą ir elgsenos pokyčius labai svarbus vaidmuo tenka pilietinei visuomenei.

2. Žalioji knyga

2.1 Šia žaliaja knyga siekiama pradėti plataus masto diskusiją apie galimą viešosios politikos atsaką į iššūkius plastiko atliekų srityje, kuriems šiuo metu netaikomi jokie konkretūs ES atliekų srities teisės aktai.

2.2 Tvarkant plastiko atliekas kyla specifinių sunkumų, susijusių su plastiko savybėmis:

- Dažniausiai naudojami plastikai yra palyginti pigi universali medžiaga, kurią pramonėje galima panaudoti įvairiais būdais. Todėl jų naudojimas per praėjusį amžių sparčiai augo ir tebeauga.
- Plastiką yra labai ilgaamžė medžiaga, išliekanti net ir pasibaigus iš jos pagamintų gaminių naudojimui. Todėl pasaulyje plastiko atliekų susikaupia vis daugiau.
- Nekontrliuojamas šių atliekų šalinimas kelia problemų, nes plastikas aplinkoje gali išlikti labai ilgai.
- Ypač svarbu tęsti veiksmus, kuriais siekiama mažinti plastiko paplitimą ir poveikį jūrų aplinkoje.

2.3 Nepaisant dabartinių sunkumų, geresnis plastiko atliekų tvarkymas teikia ir naujų galimybių. Nors paprastai

termoplastikas yra visiškai perdirbama medžiaga, dabar perdirbama tik nedidelė termoplastinių atliekų dalis.

2.4 Pagerinus antrinį perdirbimą būtų paprasčiau siekti efektyvaus išteklių naudojimo Europos plano ⁽¹⁾ tikslų ir sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą, taip pat mažinti žaliavų bei iškastinio kuro importą. Tinkamai parengtos plastiko antrinio perdirbimo priemonės taip pat gali leisti padidinti konkurencingumą ir sudaryti sąlygas kurti naujų rūšių ūkinę veiklą ir darbo vietas.

2.5 Žalioji knyga, kuri, kaip teigiama, pagrįsta gyvavimo ciklo analizės metodu, turėtų padėti iš naujo įvertinti pavojų, kurį aplinkai ir žmonių sveikatai kelia šiukšlėse esantis plastikas.

2.6 Be to, reikėtų paskatinti tęsti svarstymus apie plastiko gyvavimo ciklo (nuo žaliavų gavybos iki gyvavimo ciklo pabaigos) poveikio internalizaciją, įskaičiuojant šias sąnaudas į plastiko gaminių kainą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK mano, kad reikia susidaryti aiškesnį vaizdą apie visą buitinių atliekų surinkimo procesą siekiant nustatyti geriausią praktiką ir išsiaiškinti, kokie metodai labiausiai tinka skirtingų BVP, klimato sąlygų, žemės išteklių ir kt. atvejais. Geriausią praktiką reikėtų pritaikyti prie specifinių atskirų valstybių narių ir regionų sąlygų ir tada ją skleisti.

3.2 Nekontrliuojami atliekų srautai apskritai, o ypač plastiko atliekos, kelia labai didelių problemų, nes jos dažnai patenka į aplinką – į nereglementuotus sąvartynus, į dirvožemį (pavyzdžiui, dėl žemės ūkyje naudojamų plastikinių plėvelių) arba į jūrų aplinką. Nors aplinkoje esančios plastiko atliekos yra pasaulinė problema, sprendimai, savaime suprantama, priimami vietos lygiu, tačiau iš esmės jie turėtų būti taikomi visoje ES.

3.3 Privalome suvokti plastiko reikšmę savo kasdieniniame gyvenime. Problema yra ne pats plastikas, bet neteisingas mūsų elgesys tvarkant atliekas, įskaitant plastiką. Patvirtintomis priemonėmis pirmiausia reikėtų stengtis išspręsti šią problemą, nes prevencija ir laipsniškas atliekų kiekio mažinimas yra pagrindinis tvarumo principas.

3.4 Kad būtų lengviau suprasti ir panaudoti išsamią žaliojoje knygoje pateiktą statistiką, rekomenduojame suskirstyti ją į kategorijas taip, kad būtų galima duomenis palyginti ir nustatyti tendencijas, siekiant pasiūlyti problemų sprendimo būdus.

⁽¹⁾ COM(2011) 571 final.

3.5 Šiuo tikslu būtina atskirti termoplastiką – t. y. plastiką, kuris laikomas pagrindine problema, nes jis patenka į aplinką nepaisant to, kad tai pakartotinai panaudojama ir perdirbama medžiaga, – ir termoreaktyviasias medžiagas (dervas), kurios gaminamos daug mažesniais kiekiais, naudojamos techninės įrangos gamybai ir yra arba visiškai neperdirbamos, arba jas perdirbti yra labai sudėtinga.

3.6 Dauguma plastikų yra idealus kuro šaltinis, tačiau deginimas nėra pati geriausia išeitis polivinilchlorido (PVC) atveju. Plastiko deginimas kartu su kitomis atliekų sudedamosiomis dalimis daugeliu atvejų gali būti geriausias metodas, kad gerėsimui degimui nereikėtų naudoti šviesios alyvos ar dujų. Gyvyvimo ciklo analizė galėtų duoti atsakymą, tačiau Komisijos komunikate tokia analizė beveik nenagrinėjama.

3.7 Žalioji knyga visų pirma skirta termoplastikui, ypač plastikinei plėvelei (techninei plėvelei ir pakavimo medžiagoms iš polietileno (PE), polipropileno (PP) ir polivinilchlorido (PVC)) ir gėrimų tarai (ypač gaminamai iš polietileno tereftalato (PET)), kurių naudojimas visame pasaulyje labai padidėjo ir beveik pakeitė stiklo ar skardinių tarą; nekontroliuojamas jų šalinimas taip pat kelia pavojų jūros aplinkai.

3.8 Sintetiniai pluoštai (PE, PP ir poliamidai), sudaryti iš įvairių audinių / tekstilės pluoštų ir neverptų pramoninių ir vartotojų produktų, ir pakavimui bei pagalvėms naudojamas porolonas taip pat gali patekti į aplinką, nes dėvėti tekstilės produktai nerenkami. Apie šią sudedamąją atliekų dalį Komunikate nekalbama.

3.9 Kalbant apie jūrų taršą, reikia nurodyti, kad didžiausią dalį pasaulio jūrose matomų plaukiojančių šiukšlių sudaro plastiko atliekos ir nematomos dalelės. Tai kelia problemų jūros faunai, įskaitant paukščius, žinduolius (delfinus, banginius), vėžlius ir kitus gyvūnus. Tačiau kaip tik mažas plastiko gaminių tankis gali palengvinti valymo darbus.

3.10 Todėl Komitetas mano, kad labai svarbu tiksliau ištirti plastiko turinčius medžiagų ir atliekų srautus, įskaitant tyrimus, kaip atliekos patenka į jūrų aplinką. Daugiausia dėmesio reikėtų skirti svarbiausiems medžiagų srautams ir laipsniškam problemos sprendimui, pradedant nuo didžiausių atliekų srautų.

3.11 Du pagrindiniai sausumoje esantys jūros taršos šaltiniai yra šie:

— paplūdimiai ir upės, kur žmonės paprasčiausiai išmeta savo atliekas,

— blogai tvarkomi sąvartynai, kurie kartais netgi specialiai įrengiami netoli jūros ar upių, kad nebūtų pernelyg greitai užpildyti.

Kitas svarbus šaltinis yra neatsakingas (tyčinis ar aplaidus) atliekų iš laivų išmetimas ir pamesti žvejybos tinklai. Deja, kol kas šių šaltinių analizė, reikalinga parengti patikimas išvadas, pateikta nebuvo.

3.12 Komitetas pažymi, kad dėl visuotinio jūrų aplinkos problematikos pobūdžio taisomosios priemonės taip pat turi būti priimanamos ir įgyvendinamos visuotiniu mastu. Komitetas rekomenduoja imtis priemonių užtikrinti, kad bet kokios ES atliekos nebūtų tik eksportuojamos į kitas pasaulio šalis išmetimo tikslais (jei tokių atvejų būtų). Jei atliekos gali būti pakartotinai panaudojamos, jos jau nebėra atliekos ir turėtų būti laikomos naudinga žaliavų srautu.

3.13 Komitetas taip pat pabrėžia, kad pagrindinė sėkmingo antrinio perdirbimo sąlyga yra atliekų srautų identifikavimas ir atskyrimas jų kilmės vietoje – kur jie susidaro – ir surinkimo metu. Reikėtų įdiegti naujas rūšiavimo technologijas, pavyzdžiui, galinčias mišriame buitinių atliekų sraute atskirti metalą, plastiką ir celiuliozinius pluoštus. Komitetas taip pat pažymi: nors energijos sąnaudos taikant šias technologijas yra didelės, tačiau neabejotinai verta toliau investuoti į jų tobulinimą.

3.14 Rengiant atliekų ir plastiko atliekų darbotvarkę dalyvavo daug suinteresuotųjų subjektų. Jie pasiūlė iniciatyvų, kuriomis siekiama sumažinti plastiko atliekų kiekį ir kiek įmanoma pakartotinai panaudoti šiuos vertingus išteklius. Suinteresuotųjų subjektų žinios ir patirtis yra puikus atspirties taškas užtikrinant gana greitai ir sėkmingai laipsniškai atsisakyti plastiko atliekų šalinimo į sąvartynus. Tokias iniciatyvas būtina tinkamai remti.

4. Konkretios pastabos – atsakymai į Žaliojoje knygoje pateiktus klausimus

4.1 *Galimos politikos priemonės plastiko atliekų tvarkymui gerinti Europoje*

4.1.1 **Ar su plastikų susijusioms problemoms tinkamai spręsti tinka dabartinė teisės sistema?** Dabartinėje Pagrindų direktyvoje dėl atliekų reikalaujama perdirbti 50 proc. (pagal masę) buitinių atliekų; tokiu būdu netiesiogiai skatinama sukurti išrūšiuotų atliekų rinkimo infrastruktūrą. Pakuočių ir pakuočių atliekų direktyvoje nustatoma didesnės gamintojų atsakomybės teisinė sistema, kokia yra įteisinta Elektros ir elektroninės įrangos atliekų direktyvoje tokiuose gaminiuose esančiam plastikui. Komitetas mano, kad šie trys teisės aktai visoje ES tinkamai įgyvendinti nebuvo. Todėl EESRK ragina tobulinti jų įgyvendinimą ir prireikus juos atnaujinti. Būtina tinkamai įvertinti nenumatytas pasekmes ir, ekspertams atlikus kruopščią išsamių ir svarbių duomenų ir procesų analizę, pašalinti identifiкуotas spragas.

4.1.2 Kaip rengti priemones, kuriomis skatinama perdirbti daugiau plastiko? Šioje srityje pakaktų papildomai nustatyti tinkamus tikslus nurodytose direktyvose. Tačiau būtina atsižvelgti ir į antrinio perdirbimo ir energijos vartojimo tikslų pusiausvyrą, siekiant neužkrauti vartotojams didelių išlaidų ir nesumažinti aplinkosaugos veiksmingumo. Pavyzdžiui, plačiai paplitusių PE ir PET plastikų antrinis perdirbimas yra ekonomiškai priimtinas ir aplinkosaugos požiūriu veiksmingas, o perdirbant mažiau naudojamus plastikus susidarytų didelės transporto sąnaudos, nes dėl nedidelės šių medžiagų antrinio perdirbimo paklausos juos tektų vežti į specializuotas įmones, kurių būtų nedaug. Be to, transportuojant atliekas tolimais atstumais jų antrinis perdirbimas taptų mažiau veiksmingas aplinkosaugos požiūriu nei jų deginimas energijai gaminti. Problemą kelia tai, kad reikia užtikrinti nuolatinį reikalaujamos apimties ir pastovios kokybės atliekų srautą. Šiuo atveju padėtų gyvavimo ciklo analizė.

4.1.3 Ar visiškai įgyvendinus atliekų tvarkymo reikalavimus, nustatytus dabartiniais sąvartynams taikomais teisės aktais, būtų pakankamai sumažintas dabar į sąvartynus vežamų atliekų kiekis? Konkreti problema yra gamintojams keliamo siekio mažinti pakuočių atliekas (atsižvelgiant į svorį) ir raginimo didinti antrinį perdirbimą neatitikimas. Taip yra todėl, kad mažinant pakuočių svorį, bet kartu siekiant užtikrinti nustatytas apsaugines savybes, tenka naudoti iš įvairių plastiko rūšių susidedančias daugiasluoksnės pakuotes, kurių praktiškai neįmanoma perdirbti. Užuo dėjus pastangas kurti lengvesnes pakuotes, reikėtų taikyti koncepciją „antriniam perdirbimui pritaikytas dizainas“. Su tuo susijusias nuostatas reikėtų iš dalies pakeisti, tačiau jos turėtų būti kuo paprastesnės.

4.1.4 Be to, naudinga būtų prizais arba kitokia parama skatinti naujoviškus konkrečių su pakavimu susijusių problemų sprendimus – pavyzdžiui, pienui arba sultims skirta laminato tara, kurią būtų galima visiškai perdirbti ekonomiškai priimtiniomis sąlygomis (galbūt tokia jau ir egzistuoja), galėtų užkrauti rinką.

4.1.5 Kokios priemonės plastiko pakartotiniam naudojimui skatinti, taip pat priemonės, kuriomis būtų skatinama teikti pirmenybę naudojimui, o ne vežimui į sąvartynus, būtų tinkamos ir veiksmingos? Labai svarbi sąlyga yra griežtas ir visiškas atliekų tvarkymo reikalavimų, nustatytų dabartiniais sąvartynams taikomais teisės aktais, laikymasis: nuoseklus taisyklių įgyvendinimas yra būtina sąlyga tiek didinant antrinį atliekų perdirbimą, tiek ir tinkamai kontroliuojant plastiko atliekų šalinimą. Akivaizdu, kad palaiapsniui atsisakant plastiko atliekų šalinimo į sąvartynus, bus galima didinti plastiko naudojimą ir perdirbimą, tačiau tam tikslui būtina sukurti tinkamą infrastruktūrą.

4.1.6 Kokiomis papildomomis priemonėmis būtų galima užtikrinti aukštesnę atliekų panaudojimo vietą atliekų hierarchijoje? Paprastu draudimu vežti plastiką į sąvartynus arba nepakeliamais mokesčiais už išvežimą į sąvartyną pasiektume tik tiek, kad labai padidėtų mišrių atliekų, įskaitant jose esantį plastiką, naudojimas energijos gavybai. Laipsniškas

plastiko atliekų šalinimo į sąvartynus panaikinimas turi būti kruopščiai valdomas siekiant užtikrinti, kad šis procesas nevirstų paprasčiausiu didelės apimties deginimu. Vis dėlto deginimas yra geriau nei šiukšlių išpylimas, visų pirma nekontroliuojamas neteisėtas šiukšlių išpylimas.

4.1.7 Norint, kad atliekų deginimo energijai gaminti apmokstinimas duotų pageidaujamų rezultatų, jis turi būti labai kruopščiai apgalvotas ir vertinamas iš platesnės perspektyvos, t. y. reikia įvertinti poveikį alternatyviems medžiagų srautams ir, pavyzdžiui, galimam iš poliolefino plastiko gautam praktiškai gryno angliavandenilio elementų panaudojimui skystų alternatyvių degalų gamybai.

4.1.8 Ar Europoje reikėtų skatinti atskirai surinkti visas plastiko atliekas tiesiogiai iš namų ūkių, kartu taikant „mokėk už tiek, kiek išmeti“ principą? Plastiko atskyrimas nuo kitų medžiagų srautų yra pageidautinas ir reikėtų nustatyti baudas, atgrasančias nuo blogos praktikos, tačiau negalime nepakankamai įvertinti kai kurių su tuo susijusių sunkumų. Tai apima esmines ekonomines ir aplinkosaugos problemas, dėl kurių plastiko perdirbimas tampa dar sudėtingesnis, t. y. dideliais atstumais reikia pervežti didelius (nors ir lengvus) krovinius. Turi būti taikomos išimties įpareigojant visus atliekų gamintojus užtikrinti atskirą plastiko atliekų rinkimą, kai kyla pavojus, kad tam tikrais atvejais atskirai surenkamų plastiko atliekų bus nedaug ir transporto sąnaudos gali niekais pavers visą antrinio perdirbimo naudą.

4.1.9 Ar siekiant didinti plastiko atliekų antrinio perdirbimo mastą reikia nustatyti konkrečius šios veiklos tikslus? Nors konkrečius tikslus būtų įmanoma įtraukti į Pagrindų direktyvą dėl atliekų, tačiau tai daryti tikslinga įvertinus dabartinės direktyvos veiksmingumą.

4.1.10 Ar reikia nustatyti priemones, kuriomis užkertamas kelias į trečiąsias šalis eksportuojamų perdirbtinų plastiko atliekų standartų neatitinkančiam antriniam perdirbimui arba išmetimui į sąvartynus? Antriniam perdirbimui skirtos plastiko atliekos tapo visame pasaulyje parduodama preke. Šių atliekų šalinimas trečiųjų šalių sąvartynuose nelabai įmanomas, nes sunku įsivaizduoti, kad trečiųjų šalių subjektai pirktų plastiko atliekas su tikslu išmesti jas į sąvartyną. Plastiko pakuočių transportavimas yra labai brangus, todėl jo eksportas išmetimo tikslais nėra tikėtinas. „Standartų neatitinkančio antrinio perdirbimo“ apibrėžimas yra labai sudėtingas, kaip ir su tuo susijusio reglamentavimo taikymo stebėseną, todėl priemonės, kuriomis siekiama tai pažaboti, yra praktiškai neįgyvendinamos ir lengvai apeinamos.

4.1.11 Ar tolesnė savanoriška veikla, visų pirma vykdoma gamintojų ir mažmenininkų, yra tinkama ir veiksminga priemonė? Savanoriška veikla, visų pirma vykdoma gamintojų ir mažmenininkų, galėtų būti tinkama ir veiksminga priemonė siekiant gerinti tausų išteklių naudojimą plastiko produktų gyvavimo ciklo metu, ypač atsižvelgiant į susitarimus naudoti plastiko pakuotes, turinčias perdirbimą palengvinančių elementų (medžiagų derinimas, spalvos ir kt.).

4.2 Veiksmai vartotojų elgesiui keisti

4.2.1 Ar yra galimybių sukurti užstato ir supirkimo arba išperkamosios nuomos sistemas konkrečių kategorijų plastiko gaminiams? Reikia keisti asmeninį ir savanorišką vartotojų elgesį, nekludant skirti daugiau dėmesio atliekų rinkimui ir perdirbimui. Išskyrus tuos atvejus, kai jie tikrai neša pilną veiklos vykdytojams, šie procesai dažniausiai priklauso nuo vietos valdžios institucijų finansavimo. Atsižvelgiant į tai, kad praktiškai visos valdžios institucijos, netgi Vokietijoje, šiuo metu patiria finansavimo sunkumų, vertėtų siūlyti didelių subsidijų nereikalaujančių sprendimų – tai reikštų mažesnes lėšas švietimui, sveikatos priežiūrai, socialinei rūpybai, viešajai tvarkai ir kt.

4.2.2 Galimybių sukurti užstato ir supirkimo arba panašias sistemas yra nedaug. Tačiau tarpusavio sandėriams įmonės jau naudoja tokias sistemas ir nėra jokios priežasties jas specialiai remti. Ši sistema galėtų būti naudinga nebent gėrimų pakuočių srityje. Atliekų, kurioms taikoma užstato ir supirkimo sistema, išskyrimas iš bendros atliekų masės gali klaidinti vartotojus, ir tokiu būdu sumažinti atliekų, kurioms ši sistema netaikoma, surinkimo efektyvumą ir atliekų rūšiavimo ekonominę naudą. Todėl įgyvendinant tokias sistemas turi būti tinkamai informuojama.

4.2.3 Kokios informacijos, jūsų manymu, reikėtų pateikti vartotojams, kad, rinkdamiesi plastiko gaminį, jie galėtų tiesiogiai prisidėti prie tausaus išteklių naudojimo? Užtikrinti tiesioginį vartotojų dalyvavimą nėra paprasta. Norint veiksmingai keisti vartotojų elgseną, reikia ne tik rengti informavimo kampanijas, bet, visų pirma, kurti vartotojui pritaikytus produktus ir sistemas, sudarančias vartotojams palankias sąlygas teisingai pasirinkti – tiek perkant prekę, tiek ir šalinant atliekas. Labai svarbi yra informacija, susijusi su teisingu plastiko atliekų rūšiavimu atskiros buitinių atliekų rinkimo sistemoje – t. y. prekių žymėjimas arba rūšiavimo instrukcijos. Privaloma informacija apie cheminę perdirbamų atliekų sudėtį turėtų būti pateikta aiškiai ir suprantamai, kad vartotojai galėtų priimti pagrįstus sprendimus.

4.2.4 Kaip būtų galima pateikti informaciją apie plastiko cheminę sudėtį visiems atliekų perdirbimo grandinės subjektams? Informacija apie cheminę plastiko arba iš plastiko pagamintų produktų sudėtį yra lengvai prieinama iki pardavimo momento. Abejotina, ar tokia informacija vartotojams yra naudinga – tai būtų įmanoma tik naudojant sistemas, kurios leistų lengvai perskaityti ir suprasti nesudarant kliūčių plastiko ar kitų pakavimo medžiagų gamybai naudoti tokias medžiagas, kurių sauga patikrinta remiantis sąlyčio ir poveikio tyrimais (REACH).

4.2.5 Kaip būtų geriausia spręsti problemas, kylančias dėl mikroplastiko naudojimo gaminiuose arba pramonės

procesuose ir nanodalelių naudojimo plastike? Norint atsakyti į klausimą dėl mikroplastiko ir nanodalelių naudojimo plastikuose, reikia atlikti tyrimus, kokių mastu šios – dažniausiai inertinės ir mažomis koncentracijomis naudojamos sudedamosios dalys – gali patekti į aplinką tokios apimtys, kad keltų pavojų. Šiuo atveju kalbama apie du iš esmės skirtingus dalykus: mikroplastikus (tiksliau tariant, plastiko nuolaužas) ir nanodaleles. Juos reikia analizuoti atskirai, nes skiriasi tiek jų kilmė, tiek ir poveikis. Apie jų poveikį aplinkai, galimą pavojų žmonių sveikatai ir pavojų jūrų augalijai bei gyvūnijai vis dar žinoma pernelyg mažai. Tinkamas atliekų tvarkymas labai prisidėtų prie šios problemos sprendimo. Plastiko nuolaužos, tikriausiai, kaupiasi jau 50 metų, tačiau problema jos laikomos tik įrodžius, kad jos kelia pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai arba ši pavojų didina.

4.3 Plastiko ir plastiko gaminių ilgaamžiškumas

4.3.1 Ar gaminių dizaino politika reikėtų spręsti planuojamo plastiko gaminių senėjimo problemą ir skatinti pakartotinį naudojimą ir modulinį dizainą, tuo siekiant sumažinti plastiko atliekų kiekį? Kai kurios plastiko atliekos atsiranda produktams „moraliskai pasenus“ atsižvelgiant į technines inovacijas. Tačiau langų rėmų, automobilių detalių, baldų, buitinių prekių, medicininių įrangos, statybinių medžiagų, elektros ir šildymo izoliacinių medžiagų, batų, drabužių ir daugelio kitų gaminių ilgaamžiškumas yra labai svarbus. Šie gaminiai dažniausiai nesukuria didelio plastiko atliekų kiekio ir dažniausiai jie nepatenka į buitines atliekas. Į gaminių ilgaamžiškumą orientuotos politikos priemonės neturėtų didelio poveikio atliekų kiekiui, bet gali pakenkti ES gaminių konkurencingumui. Ekologinio projektavimo kriterijai šiai sričiai dažniausiai netaikomi, nes jie pirmiausia susiję su bazinio gaminio, o ne jo plastiko elementų, funkcijomis ir aplinkosauginiu veiksmingumu.

4.3.2 Ar reikėtų nustatyti rinkos priemones, pagal kurias aplinkosaugos sąnaudos, kurių susidaro nuo plastiko gamybos iki galutinio pašalinimo, būtų tiksliau įskaičiuotos? Atsižvelgiant į didelę gaminių įvairovę, reikia išsamiai išnagrinėti išorės sąnaudų internalizavimą plastikinių gaminių sudėtinių dalių atveju. Praktiškai išvengiant pernelyg didelės administracinės naštos, konkurencingumo sumažėjimo ir, kartu, importo pranašumo. Visoms medžiagoms, kurios galėtų būti plastiko alternatyvomis, reikėtų atlikti būtiną gyvavimo ciklo analizę; be to, reikėtų veiksmingai kontroliuoti, kad šios analizės būtų taikomos ir iš trečiųjų šalių įvežtoms prekėms.

4.3.3 Kaip geriausia spręsti atliekų naštos, susidarancios dėl trumpaamžių ir vienkartinį išmetamų plastiko gaminių, problemą? Atliekų naštos, susidarancios dėl trumpaamžių ir vienkartinį išmetamų plastiko gaminių, problemą geriausiai išspręstų atskiras atliekų rinkimas pagal plastiko rūšį ir atitinkamas rūšiavimas. Kai kuriose šalyse tai sėkmingai vyksta, kitos to nesiima dėl didesnių sąnaudų.

4.4 Biologiškai skaidus plastikas

4.4.1 Kokiems tikslams vertėtų skatinti biologiškai skaidaus plastiko naudojimą? Kol kas sunku nurodyti sritį, kurioje būtų įrodyta biologiškai skaidaus plastiko nauda be pašalinių reiškinių. Biologiškai skaidus plastikas rekomenduojamas naudoti produktams, kurie nebus perdirbami, pavyzdžiui, kai plastiko gaminiai sumaišomi su maistu ir kitomis atliekomis, dažniausiai skirtomis kompostavimui. Visais atvejais būtina užtikrinti, kad šis plastikas aiškiai skirtųsi nuo kitų plastikų ir galėtų būti atskirtas siekiant neužteršti antrinio perdirbimo proceso. Prieš pateikiant šiuos plastikus plačiam vartojimui būtina atlikti jų gyvavimo ciklo analizę, kuri pagrįstų jų aplinkosauginį ir ekonominį patikimumą.

4.4.2 Ar derėtų sugriežtinti dabartinius teisinius reikalavimus, aiškiai atskiriant natūraliai suyrančių ir techniškai biologiškai suskaidomą plastiką? Tokio pobūdžio problemas turėtų apsvarstyti ekspertai, remdamiesi susijusia informacija ir duomenimis. Būtina sukaupiti daugiau žinių šia tema.

4.4.3 Ar naudojant oksidaciškai skaidų plastiką reikėtų ko nors imtis, kad būtų apsaugoti antrinio perdirbimo procesai? EESRK neturi pakankamai informacijos, kuria remdamasis galėtų pritarti ar nepritarti oksidaciškai skaidaus plastiko naudojimui.

4.4.4 Kaip reikėtų vertinti biologinį plastiką plastiko atliekų tvarkymo ir išteklių išsaugojimo požiūriu? Parama biologinio plastiko naudojimui turėtų būti pagrįsta išsamia gyvavimo ciklo analize. Būtina suvoki, kad „bio“ nebūtinai reiškia kažką naujo (pavyzdžiui, praeityje buvo naudojamas kazeino pagrindu pagamintas plastikas), ir praeityje sukaupta patirtis turėtų būti labai kritiškai įvertinta. Biologinis plastikas nėra biologiškai skaidus; biologinis skaidumas yra nuo polimero molekulinės struktūros priklausanti esminė medžiagos savybė.

4.5 ES iniciatyvos, kuriomis siekiama spręsti jūrų taršos (be kita ko, ir plastiko atliekomis) problemą. Tarptautinės priemonės

4.5.1 Kokiomis žaliojoje knygoje neaprašytomis priemonėmis būtų galima sumažinti jūrų taršą? Tarptautiniu ir

Europos lygmeniu reikėtų patikrinti ir papildyti jau atliktus tyrimus, kaip plastiko atliekos patenka į jūros aplinką – ar tai įvyksta atsitiktinai, o gal tai sisteminis procesas. Atsižvelgiant į tai, reikėtų apsvarstyti galimybę visiškai uždrausti atliekų, įskaitant plastiką, išmetimą į jūrą. Savaimė aišku, reikia ir toliau vykdyti aiškinamąjį ir skatinamąjį darbą visuomenėje, įskaitant tokią veiklą, kaip paplūdimių valymas ir kt., siekiant pakeisti žmonių elgseną.

4.5.2 Kaip nustačius ES lygmens kiekybinį jūrų taršos sumažinimo tikslą padidėtų priemonių, kuriomis mažinamas visų plastiko atliekų kiekis, vertė? Kiekybinių jūrų taršos sumažinimo tikslų nustatymas visiškai neprisidėtų prie esamo plastiko atliekų kiekio sumažinimo, nes tai iš esmės yra atliekos, kurios nebuvo pašalintos kartu su šiukšlėmis, todėl teisiniu požiūriu jos niekada nebuvo laikomos atliekomis. Šiuo atveju reikėtų siekti užkirsti kelią netinkamam žmonių, išmetančių atliekas netinkamose vietose, elgesiui. Svarbiausia skatinti tinkamą visuomenės elgseną nacionaliniu lygiu ir – pirmiausia ir svarbiausia – vietos lygiu, net ir atostogaujant kitose vietose. Problemos suvokimas ir atsakomybės jausmas yra neatsiejami vienas nuo kito. Reikėtų skleisti gerą patirtį ir praktiką.

4.5.3 Kaip ES galėtų veiksmingiau skatinti tarptautinius veiksmus, kuriais būtų gerinamas plastiko atliekų tvarkymas pasaulyje? Norint pasiūlyti galimas tarptautines priemones jūros aplinkos ir pakrančių tvarkymui, reikia atlikti tyrimus, kad būtų galima įvertinti padėtį tose srityse, kurios iki šiol nebuvo tirtos. Tada dvišalėse ir trišalėse derybose su trečiosiomis šalimis ir regionais bus įmanoma nustatyti galimus problemų sprendimo būdus.

4.5.4 EESRK labai vertina įvairių interesų grupių organizuotas iniciatyvas, kuriomis siekiama sumažinti šią rimtą problemą. ES galėtų pasiūlyti tarptautinę iniciatyvą, skirtą išvalyti jūras nuo didžiausių plaukiojančių plastiko atliekų sancaupų. Ji turėtų imtis visų įmanomų veiksmų užkirsti kelią Europos plastiko atliekoms patekti į jūrą. Be to, naudodama pagalbos vystymuisi programas ES turėtų skatinti ir remti tvaresnes atliekų tvarkymo praktikas besivystančiose šalyse, ir, visų pirma, mažinti šių šalių plastiko atliekų kaupimąsi jūrose.

2013 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

I PRIEDAS

Komiteto nuomonės

Toliau pateikti skyriaus nuomonės punktai buvo iš dalies pakeisti atsižvelgus į asamblėjos priimtą pakeitimą, tačiau už jį buvo atiduota daugiau kaip 1/4 balsų (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 4 dalis):

4.1.8 punktas

Ar Europoje reikėtų skatinti atskirai surinkti visas plastiko atliekas tiesiogiai iš namų ūkių, kartu taikant „mokėk už tiek, kiek išmeti“ principą? Plastiko atskyrimas nuo kitų medžiagų srautų yra pageidautinas, tačiau negalime nepakankamai įvertinti kai kurių su tuo susijusių sunkumų. Tai apima esmines ekonomines ir aplinkosaugos problemas, dėl kurių plastiko perdirbimas tampa dar sudėtingesnis, t. y. dideliais atstumais reikia pervežti didelius (nors ir lengvus) krovinius. Visus atliekų gamintojus įpareigojant užtikrinti atskirą plastiko atliekų rinkimą kyla pavojus, kad tais atvejais, kai atskirai surenkamų plastiko atliekų bus nedaug, transporto sąnaudos niekais pavers visą antrinio perdirbimo naudą. Todėl toks reikalavimas neturėtų būti apibendrintai taikomas visoje ES, o valstybėms narėms turėtų būti palikta teisė jį detalizuoti laikantis subsidiarumo principo.

Balsavimo rezultatai

Už: 74
Prieš: 50
Susilaikė: 22

4.1.11 punktas

Ar tolesnė savanoriška veikla, visų pirma vykdoma gamintojų ir mažmenininkų, yra tinkama ir veiksminga priemonė? Savanoriška veikla, visų pirma vykdoma gamintojų ir mažmenininkų, galėtų būti tinkama ir veiksminga priemonė siekiant gerinti tausų išteklių naudojimą plastiko produktų gyvavimo ciklo metu, ypač atsižvelgiant į susitarimus naudoti plastiko pakutes, turinčias perdirbimą palengvinančių elementų (medžiagų derinimas, spalvos ir kt.). Tačiau tam gali kilti su konkurencijos taisyklėmis susijusių kliūčių, nes jos apima rinkos veiklą koordinuojančius susitarimus. Tokia praktika galėtų dar labiau sustiprinti piliečių nepasitenkinimą dėl ES kišimosi į ir be to sudėtingo kasdienio gyvenimo sritis. Prieš siūlant sprendimus, kurie gali pasirodyti esą neveiksmingi, reikėtų įvertinti tikrąją padėtį.

Balsavimo rezultatai

Už: 77
Prieš: 57
Susilaikė: 15

4.2.3 punktas

Kokios informacijos, jūsų manymu, reikėtų pateikti vartotojams, kad, rinkdamiesi plastiko gaminį, jie galėtų tiesiogiai prisidėti prie tausaus išteklių naudojimo? Užtikrinti tiesioginį vartotojų dalyvavimą nėra paprasta. Norint veiksmingai keisti vartotojų elgseną, reikia ne tik rengti informavimo kampanijas, bet, visų pirma, kurti vartotojui pritaikytus produktus ir sistemas, sudarančias vartotojams palankias sąlygas teisingai pasirinkti – tiek perkant prekę, tiek ir šalinant atliekas. Vienintelė vartotojui svarbi informacija šiuo klausimu yra susijusi su teisingu plastiko atliekų rūšiavimu atskiroms buitinių atliekų rinkimo sistemoje – t. y. prekių žymėjimas arba rūšiavimo instrukcijos. Privaloma informacija apie cheminę perdirbamų atliekų sudėtį duotų neigiamų rezultatų, nes vartotojai greičiausiai negalėtų priimti pagrįstų sprendimų, kokių veiksmų imtis.

Balsavimo rezultatai

Už: 74
Prieš: 66
Susilaikė: 13

4.2.4 punktas

Kaip būtų galima pateikti informaciją apie plastiko cheminę sudėtį visiems atliekų perdirbimo grandinės subjektams? Informacija apie cheminę plastiko arba iš plastiko pagamintų produktų sudėtį yra lengvai prieinama iki pardavimo momento. Nerealu tikėtis, kad ši informacija būtų išsaugota atliekų perdirbimo ir apdorojimo etape. Abejotina, ar tokia informacija vartotojams yra naudinga – daug veiksmingiau plastiko ar kitų pakavimo medžiagų gamybai naudoti tokias medžiagas, kurių sauga patikrinta remiantis sąlyčio ir poveikio tyrimais (REACH).

Balsavimo rezultatai

Už:	86
Prieš:	51
Susilaikė:	6

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria nustatoma jūrų erdvės planavimo ir integruoto pakrančių zonų valdymo sistema

(COM(2013) 133 final – 2013/0074 (COD))

(2013/C 341/15)

Pranešėjas **Stéphane BUFFETAUT**

Taryba, 2013 m. kovo 27 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. balandžio 15 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi, 100 straipsnio 2 dalimi, 192 straipsnio 1 dalimi ir 194 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria nustatoma jūrų erdvės planavimo ir integruoto pakrančių zonų valdymo sistema

COM(2013) 133 final – 2013/0074 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (2013 m. rugsėjo 18 posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 185 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas primena, kad 50 proc. Europos Sąjungos gyventojų gyvena pakrančių zonose. Taigi jūrų erdvės planavimo ir integruoto pakrančių zonų valdymo politika Europos Sąjungai yra ypač svarbi. Todėl ypač palankiai vertinamas siekis užtikrinti kompetentingų valdžios institucijų bendradarbiavimą tiek valstybių narių viduje, tiek su kitų valstybių narių institucijomis, ypač pasienio regionuose, visapusiškai pasitelkiant tose zonose veiklą vykdančius pilietinės visuomenės atstovus.

1.2 Komitetas pabrėžia, kad būtina sutelkti įvairius subjektus, kurie veikia, dirba arba naudoja pakrančių ir jūros erdves, kad bendrais veiksmais būtų pasiekta konkrečių rezultatų. Juk jeigu visi pritaria Komisijos nustatytiems tikslams, tai direktyvos taikymo sėkmė priklauso nuo jos įgyvendinimo būdų. Atitinkamose jūrų erdvėse vykdoma labai įvairi veikla: profesionali žvejyba, akvakultūros veikla, rekreacinė žvejyba, jūrų transporto veikla, turizmas, nardymas, karinė veikla, energijos išteklių naudojimas ir kt. Jos konkuruoja tarpusavyje, bet gali ir viena kitą papildyti.

1.3 Bendri veiksmai gali būti veiksmingi tik jeigu jie bus rengiami vietos lygmeniu. Įgyvendinant Buveinių direktyvą („Natura 2000“) ir Jūrų aplinkos direktyvą paaiškėjo, kad būtina skatinti dinamiką vietos ir regionų lygmeniu. Nepaisant interesų skirtumų šioje srityje, reikia užtikrinti, kad jūrų teritorijos naudotojai kalbėtų viena kalba ir siektų tų pačių aiškių ir realistiškų tikslų. Taigi siekiant grupinės dinamikos labai svarbu pasirinkti tinkamą metodiką. Tai galima padaryti tik bendru sutarimu sutarus dėl padėties vertinimo remiantis realia teritorijų situacija ir dėl numatomos ten vykdomos veiklos rūšių raidos.

1.4 Tam kad būtų pritarta taisyklėms, įgyvendinamieji tikslai ir veiksmai turi būti aiškūs ir skaidrūs. Reglamentavimas visų pirma turi būti suprantamas, jeigu norime, kad jo būtų laikomasi. Pagrindinė kryptis turėtų būti aiški visiems subjektams, o jūrų ir pakrančių erdvės struktūrinimas turi būti atliekamas palaipsniui ir integruotais būdais.

1.5 Reikėtų ne tik laikytis sistemingo bendrų veiksmų derinimo principo, bet ir apibrėžti veiklos, kuri galėtų būti vykdoma jūrų erdvėje ir pakrančių zonose, prioritetus. Jų negalima nustatyti *a priori* ir jie tikrai skirtųsi atsižvelgiant į konkrečios situacijos geografinį, ekologinį, žmogiškąjį ar ekonominį aspektus. Taigi subsidiarumo principas šioje srityje turi būti taikomas ir Bendrijos lygmeniu, ir valstybių narių viduje.

1.6 Komitetas pažymi, kad bendrus veiksmus turėtų derinti ne tik valstybės narės, bet ir regionai ir vietos bei regionų valdžios institucijos bei ekonomikos sektoriai. Derinant bendrus veiksmus turi taip pat dalyvauti socialiniai partneriai, nes kai kurie sprendimai galėtų daryti poveikį jų užimtumui (pavyzdžiui, žvejybos ar turizmo sektoriuose) ir jų darbo sąlygoms. Komitetas primena, kad jau įgyvendinant „Natura 2000“ remiamasi įvairiomis vietos valdymo formomis.

1.7 Praktiškai susiduriama su įgyvendinimo sunkumais dėl to, kad teisinės normos sausumoje ir jūroje yra skirtingos, arba dėl to, kad tam tikros dvi erdvės yra viena nuo kitos priklausomos ir tarpusavyje susijusios. Be to, problemų sprendimai gali būti siūlomi laikantis siaurų korporatyvinių interesų. Todėl reikia stengtis be jokio išankstinio nusistatymo užtikrinti legitimų interesų ir visuomenės gerovės pusiausvyrą.

1.8 Tam kad nebūtų atitrūkta nuo tikrovės, EESRK pritaria reguliarios planavimo programų ir valdymo strategijų peržiūros principui, tačiau pabrėžia, kad reikėtų nepasikliauti vien reglamentavimo metodu. Juk kalbama apie žmogaus veiklos besikeičiančioje ir trapioje erdvėje valdymą. Todėl reikėtų į visa tai žiūrėti kaip į procesą, taigi taikyti dinaminį požiūrį.

1.9 Akivaizdu, kad svarbus yra šios politikos finansavimo šaltinių klausimas. Tai visų pirma integruotos jūrų politikos finansavimo šaltiniai, tačiau gali būti panaudotos ir žvejybos politikai, aplinkos valdymui („Natura 2000“), regioninei plėtrai arba net BŽŪP skirtos lėšos. Todėl reikia būti atsargiems, kad finansavimo šaltinių įvairovė nesutrukdytų įgyvendinti atitinkamos politikos. Makroregioninės strategijos turėtų padėti suderinti skirtingus sanglaudos fondus.

1.10 EESRK pabrėžia, kad šis finansavimas yra ypač svarbus, kad būtų užtikrintas dinamiškas žmonių dalyvavimas priimant ir įgyvendinant bendrus veiksmus pagal naująją direktyvą. Dedamos pastangos gali likti bevaisės arba be ateities, jeigu prie jų neprisidės asmenys, mokantys mobilizuoti energijos išteklius ir paremti tų bendrų veiksmų įgyvendinimą.

1.11 Kaip žinome, didžioji dalis jūrų ekologinių problemų kyla dėl iš sausumos į jūrą išmetamų teršalų, todėl būtų logiška jūrų planavimą derinti ir netgi integruoti su pakrančių sausumos zonų planavimu.

1.12 EESRK taip pat pabrėžia, kad tam tikrų valstybių narių padėtis yra ypatinga. Štai beveik visos Lenkijos pakrančių zonos yra prisikirtos „Natura 2000“, todėl labai sunku suderinti naują ekonominę veiklą su aplinkos apsauga (štai sausumos atveju visa duotuoju momentu vykdoma veikla yra integruota į tikslinius dokumentus).

1.13 Skirtingose valstybėse naudojami vertinimo, duomenų rinkimo, informacijos mainų kriterijai gali skirtis. Todėl pageidautina, kad Komisija galėtų nustatyti tam tikrą bendrą modelį, kad gauti vertinimai ir duomenys būtų darnūs ir juos galima būtų palyginti.

1.14 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pabrėžia, kad reikės atidžiai stebėti, ar naujasis teisės aktas neprieštarauja įgyvendinamiems jau galiojantiems teisės aktams (pavyzdžiui, Buveinių direktyvai („Natura 2000“) ir Jūrų aplinkos direktyvai) ar jų nepaneigia; priešingai, jis turėtų juos sustiprinti, net jeigu jie dar tik pradedami įgyvendinti. Todėl šią naują direktyvą reikėtų laikyti nauju Europos Sąjungos integruotos jūrų politikos ramsčiu.

1.15 Galiausiai Komitetas akcentuoja, kad 9 straipsnyje numatytas visuomenės dalyvavimas turėtų būti organizuojamas

kuo labiau atsižvelgiant į vietos realijas, nes kiekviena atitinkama zona pasižymi savitomis aplinkos, geografinėmis ar ekonominėmis ypatybėmis.

2. Įžanga

2.1 Šiuo pasiūlymu tęsiama politika, kuria siekiama sutvirtinti Europos Sąjungos jūrų sektorių. Akivaizdu, jog tai didelis užmojis, atsižvelgiant į Europos kranto linijos ilgį ir į jos išskirtines ekonomines zonas, be kita ko, atokiausių jos regionų zonas, kurios yra labai svarbios tokioms šalims kaip Ispanija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė, Airija ar Portugalija.

2.2 Komisijai tenka uždavinys suderinti ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius aspektus. Tai atrodo savaime suprantama. Reikia vykdyti jūrų erdvės planavimą ir integruotą pakrančių zonų, kurioms būdinga sudėtinga jūros ir sausumos sąveika, valdymą.

2.3 Įprastiniu žargonu kalbant, pasiūlymu siekiama skatinti tvarų jūrų ir pakrančių veiklos augimą ir tvarų šių zonų išteklių naudojimą.

2.4 Europos Komisija pageidauja, kad šios erdvės būtų valdomos planingai ir darniai siekiant išvengti veiklos konfliktų ir užtikrinti darnų naudojimą. Todėl siūlomi ne sektorinio pobūdžio, o daugelį sričių apimantys veiksmai. Taigi teksto taikymo sritis yra labai plati, o tai gali turėti įtakos jo konkrečiam įgyvendinimui.

2.5 Tikimasi, kad įgyvendindamos šį planavimą ir integruotą valdymą valstybės narės tarpusavyje bendradarbiaus. Turi būti derinama nacionalinė arba regioninė politika atitinkamuose sektoriuose, kad būtų užtikrinta darna, be kita ko, pasienio srityse. Vis dėlto reikia pažymėti, kad šis pasiūlymas dėl direktyvos netaikomas veiklai, „kurios vienintelis tikslas – gynyba ar nacionalinis saugumas“.

3. Pasiūlymo tikslai

3.1 Komisija pageidauja, kad valstybės narės sukurtų ir įgyvendintų jūrų erdvių planavimo programas ir vieną arba keletą pakrančių zonų valdymo strategijų. Žinoma, šiomis priemonėmis turi būti atsižvelgta į regioninius arba subregioninius ypatumus ir sektorių veiklą.

3.2 Atsižvelgiant į šiuos bendruosius principus reikia:

— prisidėti prie to, kad būtų užtikrintas energijos tiekimas Europos Sąjungoje, panaudojant jūrų energijos išteklius (srovės, potvynius ir atoslūgius, bangas, vėją ir kt.);

- veiksmingai plėtoti jūrų transportą;
- sudaryti palankias sąlygas tvariam žvejybos ir akvakultūros vystymui;
- užtikrinti aplinkos išsaugojimą ir puoselėjimą;
- sudaryti sąlygas, kad pakrančių zonos galėtų prisitaikyti prie klimato kaitos ir jai atsispirti.

4. Komisijos reikalavimai

4.1 Kaip paprastai, Komisija nustato tam tikrą skaičių daugiau ar mažiau biurokratinių įpareigojimų, kurie, jos manymu, padės pasiekti tikslus. Paminėtini šie įpareigojimai:

- valstybių narių veiksmų tarpusavio koordinavimas;
- tarpvalstybinis bendradarbiavimas;
- atsižvelgimas į vykdomos politikos tarpvalstybinį poveikį.

4.2 Planavimo programose turi būti atsižvelgta į veiklą, susijusią su atsinaujinančiais energijos ištekliais, dujų ir naftos telkinių eksploatacija, jūrų transportu, povandeniniais kabeliais ir vamzdynais, žvejyba, akvakultūra ir saugomomis gamtos teritorijomis.

4.3 Pakrančių zonų valdymo strategijose turi būti atsižvelgiama į gamtos išteklių, visų pirma energijos, naudojimą infrastruktūros (energetikos, uostų, jūrinių darbų ir kt.) plėtrą, žvejybos ir akvakultūros veiklą, ekosistemų, gamtos teritorijų ir pakrančių kraštovaizdžio išsaugojimą ir valdymą.

4.4 Tekste numatoma, kad valstybės narės turi numatyti būdus, kaip užtikrinti visuomenės dalyvavimą rengiant jūrų erdvės planus ir integruoto pakrančių zonų valdymo strategijas – tai, savaime aišku, labai domina EESRK.

4.5 Visa tai bus galima veiksmingai įgyvendinti tik tada, kai valstybės narės ir trečiosios šalys realiai bendradarbiaus, atsižvelgiant į tai, kad jūrų erdvės iš esmės yra atviros ir nuolatos tarpusavyje sąveikauja.

5. Praktinis įgyvendinimas

5.1 Kiekviena valstybė narė turi paskirti kompetentingas institucijas, kurios įgyvendintų direktyvą, ir perduoti jų sąrašą Komisijai. Sprendimai turi būti priimami kuo arčiau susijusių asmenų (jūros naudotojų) lygmens ir vietos aplinkybių.

5.2 Dokumento tekstu Komisijai suteikiama galimybė naudoti įgyvendinimo aktus siekiant patikslinti tam tikrus duomenis ar administracinius reikalavimus – tai yra visiškai priimtina, jeigu jais nebus siekiama nustatyti naujų įpareigojimų, nenumatytų pagrindiniame tekste.

6. Bendrosios pastabos

6.1 Šio pasiūlymo sritis yra labai plati ir juo papildomi jau galiojantys dokumentai (Buveinių direktyva, labiau žinoma kaip „Natura 2000“, ir Jūrų strategijos pagrindų direktyva, apimanti visas jūrų pakrančių erdves). Viską valdys nauji valdymo organai vietos, regionų ir nacionaliniais lygmenimis.

6.2 Pagrindinis klausimas yra toks: kaip būsimus teisės aktus suderinti su esamomis direktyvomis?

6.3 Plati naujojo pasiūlymo taikymo sritis gali kelti pavojų, kad jos poveikis bus susilpnintas dėl poreikio rengti labai biurokratinio pobūdžio ataskaitas. Būtina laikytis kiek įmanoma arčiau konkrečių realiųjų.

6.4 Skelbiamas tikslas užtikrinti glaudesnę aplinkos politikos koordinavimą. Niekas negali prieštarauti tokiam tikslui, tačiau reikėtų paklausti, ar nebūtų buvę protingiau leisti galiojantiems teisės aktams visapusiškai atskleisti savo veiksmingumą, ir tik po to pakloti naują reguliavimo „sluoksnį“. Reikia laiko, kad teisės aktai pradėtų veiksmingai veikti, ir būtina aiškiai suvokti, ko norima pasiekti. Jau kardinolas Rišeljė yra pasakęs, kad geras įstatymas yra tas, kurį žmonės supranta.

6.5 Būtina glaudžiau koordinuoti ir europinių lėšų, skirtų šiai naujai direktyvai įgyvendinti, skyrimą. Makroregioninės strategijos turi būti laikomos pagrindu, kuriuo remiantis būtų darniau naudojamos visos sutelktinos sandraugos politikos lėšos.

6.6 Su jūrų aplinkoje vykdoma įvairaus pobūdžio veikla susiję daugybė suinteresuotųjų ekonomikos, mokslo, politikos ir administracijos sričių subjektų. Be to, ekonomikos sektoriai – žvejyba, transportas, energetinių išteklių naudojimas, turizmas ir kt. – konkuruoja tarpusavyje. Maža to, pakrančių zonoms daro labai didelį ir sudėtingą poveikį veikla sausumoje. Tokia sąveika neleidžia atskirti jūrų ir sausumos teritorijų.

6.7 Todėl reikia vengti pernelyg biurokratinio požiūrio, kuris tik komplikotų reikalus ar apsunkintų ir sulėtintų veiksmus. Būtina rimtai pasitelkti su šiomis jūros ir pakrančių sritimis arba jose dirbančius suinteresuotuosius subjektus: ūkinės veiklos vykdytojus, socialinius partnerius, mokslininkus, NVO ir kt. Tai ne trukdytų procesui, o padėtų vėliau išvengti ginčų, be kita ko, ir teisminių ginčų ar neleistų priimti nuo konkrečios realybės nutolusių sprendimų.

7. Konkrečios pastabos

7.1 Pažymėtina, kad jūrų erdvės planavimas ir integruotas pakrančių zonų valdymas turi būti suderintas su jau priimtomis direktyvomis – Jūrų strategijos pagrindų direktyva (2008) ir Buveinių direktyva (1992 m., „Natura 2000“, vėliau pradėta taikyti ir jūrų pakrančių aplinkai). Būtent šiais dokumentais šiuo metu grindžiama ES integruota jūrų politika.

7.2 Taip pat ši nauja direktyva turi būti įgyvendinama laikantis Europos Sąjungos, valstybių narių ir subnacionalinio lygmens veiksmų subsidiarumo principo. Juk direktyvoje paskelbti prioritetai turi būti išrikiuoti atsižvelgiant į skirtingus atskirų zonų ar erdvių prioritetus. Su Baltijos jūra turi būti

elgiamasi ne taip, kaip su Viduržemio jūra, nes jų geografinės ypatybės ir ekologiniai bruožai skiriasi. Panašiai skiriasi ir atskiri regionai ar pakrančių zonos.

7.3 Vienas iš naudingiausių pasiūlymo aspektų yra valdymo institucijų tarpusavio bendradarbiavimas papildytas informavimo bei stebėsenos priemonėmis. Kad visa tai iš tikrųjų būtų veiksminga, būtų naudinga apibrėžti bendruosius kriterijus, kad valdžios institucijoms, taip pat visiems kitiems pakrančių ir jūrų veiklos subjektams būtų galima lengvai keistis duomenimis ir juos perduoti. Vis dėlto reikėtų pabrėžti, kad proceso veiksmingumą užtikrina tinkamas metodas, kuris padeda sutelkti skirtingus vietos viešuosius ir privačiuosius subjektus siekiant bendrų tikslų laikantis tokio paties požiūrio į esamą padėtį. Pagrindinis uždavinys yra užtikrinti, kad asmenys, vykdančys labai įvairios rūšies veiklą toje pačioje pakrančių ir jūros teritorijoje, galėtų susikalbėti.

7.4 Sausumos teršalai (miestų ir pramonės teršalai, potvynio nešamos makroatliekos ir kt.) statybos darbai jūroje (uostai, kranto sutvirtinimai, dambos ir kt.) labai kenkia jūrų aplinkai; netoli kranto esančių teritorijų tvarkymą reikėtų derinti arba net integruoti su pakrančių zonų valdymo ir jūrų erdvių planavimo politika.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos tam tikros pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl paramos kaimo plėtrai iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), kuriuo iš dalies keičiamas Reglamento (ES) Nr. [RD] nuostatos dėl išteklių ir jų skirstymo 2014 m. ir kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentas (EB) Nr. 73/2009 ir reglamentai (ES) Nr. [DP], (ES) Nr. [HZ] ir (ES) Nr. [vienas BRO] dėl jų taikymo 2014 m.

(COM(2013) 226 final – 2013/0117 (COD))

(2013/C 341/16)

Pranešėjas **Seamus BOLAND**

Europos Parlamentas, 2013 m. gegužės 21 d., ir Europos Vadovų Taryba, 2013 m. liepos 17 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi, 207 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsnio, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos tam tikros pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl paramos kaimo plėtrai iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), kuriuo iš dalies keičiamas Reglamento (ES) Nr. [...] [RD] nuostatos dėl išteklių ir jų skirstymo 2014 m. ir kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentas (EB) Nr. 73/2009 ir reglamentai (ES) Nr. [...] [DP], (ES) Nr. [...] [HZ] ir (ES) Nr. [...] [vienas BRO] dėl jų taikymo 2014 m.

COM(2013) 226 final – 2013/0117 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina pasiūlymą nustatyti pereinamojo laikotarpio nuostatas, kurios 2014 m. bus taikomos tam tikroms taisyklėms, susijusioms su bendrąja žemės ūkio politika (BŽŪP), o konkrečiai – su tiesioginių išmokų sistema ir parama kaimo plėtrai, finansuojamomis iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP).

1.2 EESRK tvirtai pritaria pereinamojo laikotarpio priemonėms, kurios bus taikomos 2014 m., užtikrinant paramos gavėjams mokėjimų tęstinumą tuo atveju, jeigu nauji kaimo plėtros planai būtų priimti pavėluotai arba dėl praktinių ir administracinių priežasčių reikėtų atidėti naujos tiesioginių išmokų schemos taikymą. Jeigu nebūtų minėtų nuostatų, ūkininkų šeimos atsidurtų sunkioje padėtyje, o negavus paramos aplinkosaugos priemonėms ženkliai sumažėtų apsauga šioje srityje.

1.3 EESRK primygtinai rekomenduoja užtikrinti, kad dėl pereinamojo laikotarpio priemonių nenukentėtų „klasikinės“ paramos gavėjų programos, įgyvendinamos atokiuose aukštumų regionuose. EESRK taip pat nerimą kelia tai, jog naujuoju programavimo laikotarpiu iki 2020 m. gali sumažėti pajamos, kurias gauna atokių vietovių bendruomenės, labai priklausomos nuo agrarinės aplinkosaugos susitarimų – joms tai yra pajamų šaltinis, užtikrinamas mainais į jų teikiamą didelę naudą visuomenei.

1.3.1 EESRK rekomenduoja pasirūpinti, kad pereinamojo laikotarpio išmokos šioms bendruomenėms atitiktų pagal senąją programą numatytą finansavimo lygį.

1.4 EESRK primygtinai rekomenduoja Komisijai išanalizuoti pereinamojo laikotarpio priemones siekiant užtikrinti, kad siūlomo finansavimo sumažinimo poveikis kaimo namų ūkiams būtų kiek galima labiau sušvelnintas, o mažinimo poveikis aplinkosaugos iniciatyvoms bent jau būtų neutralus.

1.5 EESRK laikosi nuomonės, kad pereinamojo laikotarpio priemonės turėtų sudaryti sąlygas 2014 m., net ir išieikvojus dabartinio laikotarpio lėšas, priimti naujus išsipareigojimus dėl priemonių, susijusių su plotu ir gyvuliais, taip pat dėl neatidėliotų ūkių investavimo priemonių.

1.6 Taikant horizontaliąsias BŽŪP finansavimo taisykles naujos tiesioginių išmokų schemos atidėjimas reiškia, kad ūkių konsultavimo tarnybai, integruoto administravimo ir kontrolės sistemai ir kompleksinei paramai reikės pereinamojo laikotarpio priemonių. Todėl EESRK mano, kad Tarybai ir Europos Parlamentui būtina dar iki metų pabaigos priimti konkrečias pereinamojo laikotarpio taisykles, kai reikia iš dalies pakeisdami pagrindinius dabartinę BŽŪP reglamentuojančius teisės aktus.

1.7 EESRK pabrėžia, kad nė viena iš pereinamojo laikotarpio taisyklių neturėtų prarasti savo efektyvumo nustatant nerealistiškas nacionalines viršutines ribas turimoms lėšoms.

2. Įžanginės pastabos

2.1 Europos Komisija toliau su Europos Parlamentu ir Taryba intensyviai ieško galutinio politinio susitarimo dėl BŽŪP reformos. 2013 m. birželio mėn. pabaigoje buvo susitarta dėl susitarimo pagrindų, todėl naujuosius reglamentus bus galima įgyvendinti nuo 2014 m. sausio 1 d. Vis dėlto galutinis susitarimas dar nepasiektas, o tai reiškia, jog nerealu tikėtis, kad tą dieną visos valstybės narės bus parengusios visas būtinas administracines procedūras.

2.2 Po diskusijų Europos Parlamente ir Taryboje, iki 2013 m. pabaigos turėtų būti patvirtinti įvairūs reglamentai ir įgyvendinimo aktai, o BŽŪP reformuota iki 2014 m. sausio 1 d.

2.3 Siekdama tęstinumo 2013 m. balandžio 18 d. pasiūlymu Komisija nori nustatyti pereinamojo laikotarpio taisykles kai kuriems BŽŪP elementams. Tai reikštų, kad dabartinės bendrosios išmokos schemos, vienkartinės išmokos už plotus schemos ir išmokų pagal 68 straipsnį taisyklės bus taikomos ir 2014 paraiškų metais. Tokiu būdu naujos taisyklės, pavyzdžiui, susijusios su „ekologiškumo skatinimu“, nebus taikomos iki pat 2015 m. pradžios, todėl mokėjimų agentūros turės daugiau laiko pasiruošti šioms pokyčiams.

2.4 Birželio 27 d., praėjus trims intensyvių trišalių derybų mėnesiams, Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija pasiekė pradinį politinį susitarimą dėl ES žemės ūkio politikos reformos. Šis susitarimas priklauso nuo oficialaus derybų dėl ES daugiametės finansinės programos (2014–2020 m.) užbaigimo, Žemės ūkio komiteto, Parlamento plenarinės sesijos ir Tarybos patvirtinimo.

2.5 Pasiūlymas yra susijęs su 2013 m. balandžio 12 d. Reglamentu (ES) Nr. 335/2013, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1974/2006, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai taikymo taisykles.

2.6 Kaimo plėtros išmokų atveju įprasta praktika yra nustatyti pereinamojo laikotarpio taisykles, susiejant du atskirus daugiametės programos laikotarpius. Tačiau reikia ir keletą specialių pereinamojo laikotarpio priemonių, pirmiausia skirtų naujos tiesioginių išmokų tvarkos vėlavimo padariniams sušvelninti. Pasiūlyme taip pat kalbama apie naujas pereinamojo laikotarpio taisykles Kroatijai.

2.7 Komisija siekia skirti mokėjimo agentūroms laiko įdiegti administracines priemones ir garantuoti tinkamą ES lėšų valdymą, kad ūkininkai suprastų naujas taisykles ir nebūtų priversti įgyvendinti iki galo neparuoštų naujovių.

3. Pagrindinės Komisijos pasiūlymo nuostatos

3.1 Komisijos pasiūlymo tikslas – nustatyti tam tikras pereinamojo laikotarpio nuostatas kaimo plėtros rėmimui per EŽŪFKP.

3.2 Pereinamojo laikotarpio taisyklių reikia apibrėžti techninėms priemonėms, kurios leistų sklandžiai prisitaikyti prie naujų sąlygų kartu užtikrinant įvairių formų paramos, teikiamos pagal 2007–2013 m. programą, tęstinumą.

3.3 Kad valstybės narės turėtų laiko lanksčiau patenkinti savo žemės ūkio sektoriaus poreikius arba sustiprinti savo kaimo plėtros politiką, joms turėtų būti suteikta galimybė tiesioginių išmokų viršutinės ribos lėšas panaudoti kaimo plėtros rėmimui, o kaimo plėtros finansavimą perkelti į tiesioginių išmokų viršutinės ribos lėšas. Be to, valstybėms narėms, kuriose tiesioginė parama išlieka mažesnė nei 90 % ES paramos vidurkio, turėtų būti suteikta galimybė jų kaimo plėtrai skiriamos paramos papildomas lėšas perkelti į viršutinės ribos tiesioginių išmokų lėšas. Tokia galimybė, taikant tam tikrus apribojimus, turėtų būti galima pasinaudoti vieną kartą per visą 2015–2020 finansinių metų laikotarpį.

3.4 Reglamente (EB) Nr. 73/2009 numatyta vienkartinės išmokos už plotus schema yra laikina: jos galiojimo pabaiga – 2013 m. gruodžio 31 d. Kadangi bendrosios išmokos schema nuo 2015 m. sausio 1 d. bus pakeista naująja bazinės išmokos schema, būtina pratęsti vienkartinės išmokos už plotus schemos galiojimą iki 2014 m. pabaigos, kad naujoms valstybėms narėms nereikėtų tik vienerius metus taikyti bendrosios išmokos schemos.

3.5 Kalbant apie tiesiogines išmokas, reikia numatyti pakankamai laiko, kad valstybės narės, o ypač jų mokėjimo agentūros, galėtų gerai parengti priemones, kurios leistų atlikti mokėjimus paramos gavėjams kol rengiamos procedūros, būtinos naujos programos įgyvendinimui pradėti. Taigi, 2014 m. paraiškos bus nagrinėjamos pagal pereinamojo laikotarpio taisykles.

3.6 Kalbant apie antrąjį ramstį, įprasta praktika yra nustatyti taisykles pereinamajam laikotarpiui tarp dviejų programavimo laikotarpių. Pereinamojo laikotarpio taisyklių paprastai reikia norint susieti du vienas po kito einančius programavimo laikotarpius. Tačiau šį kartą kaimo plėtrai reikalingos tam tikros specialios pereinamojo laikotarpio priemonės, kurių pirmiausia reikia dėl vėlavimo įgyvendinti naują tiesioginių išmokų sistemą rimto poveikio tam tikroms kaimo plėtros priemonėms, ypač bazinėms agrarinės aplinkosaugos ir klimato kaitos priemonėms ir taikomoms kompleksinės paramos taisyklėms. Pereinamojo laikotarpio priemonės taip pat reikalingos siekiant užtikrinti, kad net ir išieškojus dabartinio laikotarpio lėšas valstybės narės 2014 m. ir toliau prisiimtų naujus išipareigojimus dėl priemonių, susijusių su plotu ir gyvuliais. Šiuos naujus išipareigojimus ir atitinkamus jau vykdomus išipareigojimus bus galima padengti iš kitam programavimo laikotarpiui numatytų naujų kaimo plėtros programų finansavimo paketų.

3.7 Pagal teisinius išsipareigojimus, susijusius su Reglamentu (EB) Nr. 1698/2005, valstybės narės 2014 m. (netgi tada, kai bus išnaudoti 2007–2013 m. programavimo laikotarpio finansiniai ištekliai ir nepriėmus atitinkamos 2014–2020 m. programavimo laikotarpio kaimo plėtros programos) gali ir toliau priimti naujus teisinius išsipareigojimus paramos gavėjams pagal kaimo plėtros programas, priimtas remiantis Reglamentu (EB) Nr. 1698/2005. Išlaidos, patirtos vykdant šiuos išsipareigojimus, laikomos tinkamomis finansuoti pagal šio reglamento 3 straipsnį.

4. Poveikis biudžetui

4.1 Šiuo pasiūlymu dėl reglamento tiesiog įgyvendinami Komisijos pasiūlymai dėl daugiametės finansinės programos ir BŽŪP reformos 2015 finansiniais metais ir atsižvelgiama į 2013 m. vasario 8 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas. Į šį reglamento projektą įtrauktos nuostatos dėl tiesioginių išmokų išorės konvergencijos, lankstumo perkeliant lėšas iš vieno BŽŪP ramsčio į kitą ir paramos kaimo plėtrai bendro finansavimo dalies.

4.2 Kalbant apie tiesiogines išmokas, 2013 m. vasario 8 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose siūloma Komisijos pasiūlytą tiesioginių išmokų 2015 finansiniais metais (atitinkančiais 2014 m. paraiškų tiesioginėms išmokoms gauti teikimo metus) sumą sumažinti 830 mln. EUR (dabartinėmis kainomis).

4.3 Nustatant tiesioginių išmokų viršutines ribas skirtingoms valstybėms narėms atsižvelgiama į išorės konvergenciją, kuri bus pradėta 2015 finansiniais metais. Palyginti su Komisijos pasiūlymu, Europos Vadovų Tarybos išvadose pakeistas konvergencijos laikotarpis (6 metai) ir papildomai nustatoma minimali 196 EUR/ha suma, kurią reikės užtikrinti iki 2020 finansinių metų. Palyginti su Komisijos pasiūlymu, Europos Vadovų Tarybos išvadose siūloma didinti lankstumą tarp ramsčių. Tai neturės poveikio biudžetui, nes kiek bus sumažintas vieno fondo (Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) arba Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP)) finansavimas, tiek bus papildytas kitas fondas.

4.4 Kalbant apie kaimo plėtrą, šiuo pasiūlymu dėl reglamento siekiama užtikrinti įvairių su daugiamečiais išsipareigojimais susijusių priemonių tęstinumą. Tos nuostatos neturi finansinio poveikio, nes kaimo plėtrai skiriamų lėšų dydis nesikeičia. Vis dėlto per tam tikrą laikotarpį išmokos gali būti paskirstytos skirtingai, deja šiuo metu neįmanoma to kiekybiškai įvertinti.

4.5 Pasiūlyme pateikiamos nuostatos, įgaliojančios Komisiją priimti deleguotuosius teisės aktus pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnį.

5. Bendrosios pastabos

5.1 Būtina užtikrinti išmokų paramos gavėjams kaimo vietovėse mokėjimų tęstinumą – apie šią būtinybę byloja toliau pateikiami faktai.

— Daugiau kaip 77 % ES teritorijos laikomi kaimo vietovėmis (47 % sudaro dirbama žemė, 30 % – miškai). Šiose vietovėse gyvena apie pusė ES gyventojų (ūkininkai ir kiti gyventojai).

— Apskritai žemės ūkis ir žemės ūkio maisto produktų pramonė, kuri labai priklauso nuo žemės ūkio sektoriaus tiekimo, sukuria 6 % ES BVP, šiame sektoriuje veikia 15 milijonų įmonių ir sukurta 46 milijonai darbo vietų.

— Europoje yra 12 milijonų ūkininkų, o vidutinis ūkio dydis sudaro apie 15 hektarų (palyginimui, JAV yra 2 milijonai ūkininkų, o vidutinis ūkio dydis siekia 180 hektarų).

5.2 EESRK teigiamai vertina Komisijos pasiūlymą nustatyti taisykles tarpiniui tarp dviejų programavimo laikotarpių.

5.3 Visoje Europoje 2014 m. bus užbaigta daug agrarinės aplinkosaugos programų, kurios finansuojamos iš EŽŪFKP. Yra daug „klasikinių“ agrarinės aplinkosaugos programų, kurios įgyvendinamos jau 10 metų arba ilgiau. Daugelis šių „klasikinių“ programų paramos gavėjų veiklą vykdo atokiose aukštumų vietovėse ir yra labai priklausomi nuo agrarinės aplinkosaugos susitarimų – jiems tai yra pajamų šaltinis, užtikrinamas mainais į jų teikiamą didelę naudą visuomenei. Net jeigu nebus vėluojama priimti naują kaimo plėtros reglamentą, beveik nėra abejonių, kad naujosios programos nebus patvirtintos ir nebus pradėtos įgyvendinti iki 2014 m. sausio 1 d. Kadangi naujos programos ir paramos priemonių nėra, šie ūkininkai neturės alternatyvios kaimo plėtros rėmimo schemos, į kurią galėtų kreiptis paramos 2014 m. pasibaigus galioti jų dabartiniams išsipareigojimams.

5.4 Komisija privalo sukurti sistemas, kurios užtikrintų, jog ankstesnių kaimo plėtros programų pasiekti aplinkosauginiai laimėjimai išliktų, o tų ūkininkų pajamos būtų apsaugotos. Svarbu pasirūpinti, kad nei ūkininkai, nei aplinka nenukentėtų dėl to, kad dėl ES biudžeto arba BŽŪP pasiūlymų nepavyko susitarti laiku, kad naujų kaimo plėtros programų įgyvendinimas galėtų prasidėti 2014 m.

5.5 Kalbant apie tiesiogines išmokas, būtina numatyti pakankamai laiko, kad valstybės narės, o ypač jų mokėjimo agentūros būtų tinkamai pasirengusios ir kad ūkininkai būtų išsamiai informuoti apie naujas taisykles gerokai prieš pradėdant jas taikyti. Todėl paraiškos 2014 metams bus nagrinėjamos pagal pereinamojo laikotarpio taisykles. Kalbant apie antrąjį ramstį, įprasta praktika yra nustatyti taisykles pereinamajam laikotarpiui tarp dviejų programavimo laikotarpių. Kaip rodo dabartinio programavimo laikotarpio pradžioje įgyta patirtis, pereinamojo laikotarpio taisyklių paprastai reikia norint susieti du vienas po kito einančius programavimo laikotarpius. Tačiau kaimo plėtros atveju reikės tam tikrų specialių pereinamojo laikotarpio taisyklių. Jų pirmiausia reikia dėl vėlavimo įgyvendinti naują tiesioginių išmokų sistemą rimto poveikio tam tikroms kaimo plėtros priemonėms, ypač bazinėms agrarinės aplinkosaugos ir klimato kaitos priemonėms ir taikomoms kompleksinės paramos taisyklėms.

5.6 Pereinamojo laikotarpio priemonės taip pat reikalingos siekiant užtikrinti, kad net ir išėikvojus dabartinio laikotarpio lėšas valstybės narės 2014 m. ir toliau priimtų naujus išipareigojimus dėl priemonių, susijusių su plotu ir gyvuliais, taip pat dėl neatidėliotinių ūkių investavimo priemonių.

5.7 Kalbant apie horizontalųjį reglamentą, pereinamuoju laikotarpiu reikia priemonių tik ūkių konsultavimo tarnybai, integruotai administravimo ir kontrolės sistemai ir kompleksinei paramai, nes jos susijusios su tiesioginėmis išmokomis. Šiuo atveju, Taryba ir Europos Parlamentas konkrečias pereinamojo laikotarpio taisykles turi priimti iki metų pabaigos, jei reikia, iš dalies pakeisdami galiojančius pagrindinius BŽŪP teisės aktus.

5.8 Nacionalinių viršutinių ribų koregavimas gali turėti neigiamą poveikį 2014 m. ūkininkų gautoms lėšoms. Siekiant sušvelninti šį galimą poveikį, kiekvienos valstybės narės vyriausybė, prieš pateikdama savo pasiūlymus, iš anksto turės aiškiai išdėstyti savo ketinimus šiuo požiūriu.

5.9 Reglamente (EB) Nr. 1698/2005 nustatoma, kad valstybės narės gali ir toliau priimti naujus teisinius išipareigojimus, todėl įmanoma, kad valstybė atsisakys laikytis savo išipareigojimo, nes ši prievolė paliekama jos nuožiūrai.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikrų finansų valdymo nuostatų, taikytinų tam tikroms valstybėms narėms, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų arba kurioms tokie sunkumai gresia, iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1198/2006

(COM(2013) 428 final – 2013/0200 (COD))

(2013/C 341/17)

Pranešėjas **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 1 d., ir Taryba, 2013 m. liepos 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikrų finansų valdymo nuostatų, taikytinų tam tikroms valstybėms narėms, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų arba kurioms tokie sunkumai gresia, iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1198/2006

COM(2013) 428 final – 2013/0200 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, paskyrė pranešėju Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE ir 2013 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (2013 m. rugsėjo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 128 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas mano, kad dėl užsitęsios finansų ir ekonomikos krizės nacionaliniams finansiniams ištekliams tenka didelė našta, nes valstybės narės vykdo būtiną finansų konsolidavimo politiką.

1.2 Todėl Komitetas Europos Komisijos pateiktą pasiūlymą dėl Reglamento (EB) Nr. 1198/2006 dalinio pakeitimo laiko būtinu, iš tiesų tinkamu ir jį tvirtai remia, nes yra įsitikinęs, kad biudžeto lėšos bus naudojamos veiksmingiau.

2. Bendros aplinkybės

2.1 Užsitęsusio beprecedentė pasaulinė finansų krizė ir ekonomikos nuosmukis gerokai pakenkė ekonomikos augimui bei finansiniam stabilumui ir labai pablogino kai kurių valstybių narių finansinę ir ekonominę padėtį.

2.2 Ypač tose valstybėse narėse, kurios labiausiai nukentėjo nuo krizės ir gavo finansinę paramą pagal koregavimo programą, esamą padėtį apsunkina likvidumo problemos, kurias lemia valstybių finansų konsolidavimas ir dėl kurių kyla ekonominio augimo bei finansinio stabilumo problemų ir blogėja deficitų ir skolos būklė. Bendras finansavimas didins skiriamos pagalbos efektyvumą. Bendro finansavimo valstybės narės dalies sumažinimas susijęs su rizika, kad suteiktos pagalbos efektyvumas bus mažesnis. Visomis turimomis priemonėmis reikia stengtis šią riziką kuo labiau sumažinti.

2.3 Tokiomis aplinkybėmis investicijų į žuvininkystės sektorių požiūriu labai svarbu sklandžiai įgyvendinti Europos žuvininkystės fondą.

2.4 Reglamente (EB) Nr. 1198/2006 dėl Europos žuvininkystės fondo (EŽF) apibrėžtos:

— veiksmų programa: valstybės narės parengtas bei Komisijos patvirtintas bendrasis dokumentas, kuriame pateikiamos nuoseklios prioritetinės kryptys, kurių tikslai pasiekiami pasitelkiant pagalbą iš EŽF;

— prioritetinė kryptis: vienas veiksmų programos prioritetų, kurį sudaro tarpusavyje susijusios priemonės ir konkretūs kiekybiškai įvertinami tikslai.

2.5 Numatytos šios prioritetinės EŽF kryptys:

— 1 prioritetinė kryptis: Bendrijos žvejybos laivyno pritaikymo priemonės.

— 2 prioritetinė kryptis: Akvakultūra, žvejyba vidaus vandenyse, žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimas ir pardavimas.

— 3 prioritetinė kryptis: Bendro intereso priemonės.

— 4 prioritetinė kryptis: Tvarus žuvininkystės regionų vystymasis.

— 5 prioritetinė kryptis: Techninė parama.

2.6 Komisija, tvirtindama valstybių narių pateiktas veiksmų programas, su kiekviena jų nustato kiekvienos prioritетinės krypties bendro finansavimo normą, kurioje taip pat nurodoma EŽF įnašo didžiausia suma.

2.7 Komisijos vykdomi EŽK paramos finansinio įnašo mokėjimai apima išankstinius, tarpinius ir likučio mokėjimus, pritarus kiekvienos veiksmų programos tvirtinančiai institucijai ir audito institucijai.

3. Dabartinė padėtis

3.1 Reglamento (EB) Nr. 1198/2006 76 ir 77 straipsniuose, kaip kad minėta 2.7 punkte, aptariamais tarpiniais mokėjimais ir galutinio likučio mokėjimais, numatyti 2006 m. pagal kiekvienos prioritетinės krypties finansavimo planą.

3.2 2.1 ir 2.2 punktuose nurodyta finansinė ir ekonominė padėtis paskatino Komisiją pasiūlyti pakeisti minėtus 76 ir 77 straipsnius siekiant padėti spartinti investicijas ir didinti ekonomikos finansavimo galimybes.

3.3 Europos Parlamentas ir Taryba atitinkamai patvirtino Reglamentą (ES) Nr. 387/2012, kuris, pakeitus minėtų straipsnių tekstą, labiausiai nuo krizės nukentėjusioms valstybėms narėms, susitarusioms su Komisija dėl makroekonominio koregavimo programos, suteikia galimybę prašyti padidinti EŽF mokamų tarpinių ir galutinių mokėjimų bendro finansavimo normą.

3.4 Iki šiol finansinę paramą gavo ir dėl koregavimo programų susitarę septynios valstybės narės: Kipras, Vengrija, Rumunija, Latvija, Portugalija, Graikija ir Airija. Reglamento (ES) Nr. 1198/2012 pakeitime numatyta, kad šia bendro finansavimo padidinimo galimybe gali pasinaudoti bet kuri kita valstybė narė, kuri ateityje prašytų ir gautų paramą pagal finansinės paramos programas, kaip numatyta pirmiau minėto reglamento 76 straipsnio 3 dalies a, b ir c punktuose.

3.5 Valstybės narės prašymu tarpiniai mokėjimai ir galutinio likučio mokėjimai padidinami suma, atitinkančia kiekvienos

prioritetinės krypties taikytinos bendro finansavimo normos padidinimą dešimčia procentinių punktų (neviršijant 100 %), kuri turi būti taikoma reikalavimus atitinkančių viešųjų išlaidų sumai, naujai deklaruotai kiekvienoje patvirtintoje išlaidų ataskaitoje, pateiktoje laikotarpiu, kuriuo valstybė narė atitinka vieną iš 76 straipsnio 3 dalies a, b ir c punktuose nustatytų sąlygų.

3.6 Taip pat nurodoma, kad skaičiuodama tarpinį mokėjimą ir galutinio likučio mokėjimą po to, kai valstybė narė nustoja naudotis 76 straipsnio 3 dalyje nurodyta Sąjungos finansine parama, Komisija neatsižvelgia į padidintas sumas, išmokėtas pagal tą dalį.

3.7 Į naują Reglamento (ES) Nr. 1198/2012 tekstą įtrauktas naujas 77a straipsnis, kurio 5 dalyje numatyta, kad prašymai padidinti bendrą finansavimą apsiriboja valstybių narių išlaidų ataskaitomis, pateiktomis iki 2013 m. gruodžio 31 d.

4. Pasiūlymo dėl reglamento dalinis pakeitimas

4.1 Šioje nuomonėje nagrinėjamame dabartiniame pasiūlyme dėl reglamento numatomas dalinis pakeitimas yra susijęs su minėto 77a straipsnio 5 dalyje nustatytu apribojimu.

4.2 Komisija mano, kad atsižvelgiant į tai, kad valstybės narės ir toliau patiria didelių finansinio stabilumo sunkumų, padidintą bendro finansavimo normą reikėtų taikyti ir po 2013 m.

4.3 Todėl siūloma iš dalies pakeisti Reglamentą (ES) Nr. 1198/2012 iš 77a straipsnio išbraukiant 5 dalį.

5. Bendrosios pastabos

5.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas Europos Komisijos pasiūlymą laiko iš tiesų tinkamu ir jį visiškai palaiko.

5.2 EESRK sutinka, kad šiuo laikotarpiu nereikėtų keisti bendro finansavimo iš fondų sumos, kurią gauna atitinkamos valstybės ir programos.

2013 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Atlanto vandenyno zonai skirtos jūrų strategijos veiksmų plano, kuriuo siekiama pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo

(COM(2013) 279 final)

(2013/C 341/18)

Pranešėjas **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. liepos 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Atlanto vandenyno zonai skirtos jūrų strategijos veiksmų plano, kuriuo siekiama pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo

COM(2013) 279 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 184 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Atlanto vandenyno zonai skirtos jūrų strategijos veiksmų planui, kuriame nustatomi mokslinių tyrimų ir investicijų prioritetai šiame regione ir kuris suteikia didelę Europos pridėtinę vertę, nes paskatins „mėlynąją ekonomiką“ įgyvendinant strategiją „Europa 2020“. Vykdamą šią strateginę programą bus plėtojamas penkių Atlanto vandenyno zonos valstybių narių Airijos, Jungtinės Karalystės, Prancūzijos, Ispanijos ir Portugalijos valdžios institucijų ir ekonominių bei socialinių subjektų bendradarbiavimas.

1.2 Vis dėlto Komitetas apgailestauja, kad veiksmų plane apsiribojama jūros baseino strategija, ir siūlo, kad jis taptų pirmu žingsniu nustatant makroregioninę strategiją, į kurią būtų konkrečiai įtrauktas teritorinis ramstis ir jo sąsaja su sanglaudos politikos tikslais. Veiksmų planas turi būti platesnio užmojo, kad iki 2017 m., kai yra numatyta atlikti tarpinį vertinimą, būtų pertvarkytas į makroregioninę strategiją atsižvelgiant į Baltijos jūros ir Dunojaus regionų patirtį.

1.3 Komitetas apgailestauja, kad veiksmų plane nenumatyta tinkama valdymo sistema, o tik kalbama apie netvirtą įgyvendinimo mechanizmą. Ankstesnėje nuomonėje⁽¹⁾ EESRK jau pasiūlė daugiapakopio valdymo sistemą, kuri užtikrintų visų subjektų dalyvavimą laikantis požiūrio „iš apačios į viršų“ ir vietos bei regionų valdžios institucijoms, privačiajam sektoriui ir pilietinei visuomenei sudarytų galimybę skatinti veiklą ir pasidalyti savo tiesiogiai sukauptomis žiniomis apie padėtį vietoje.

1.4 EESRK apgailestauja, kad patvirtinus veiksmų planą Komisija nutraukė Atlanto vandenyno forumo veiklą. Komitetas

siūlo Atlanto vandenyno forumo darbą pratęsti iki 2020 m. ir reguliariai rengti suinteresuotųjų subjektų konferencijas siekiant suteikti postūmį strategijos veiksams ir programoms, įvertinti jų įgyvendinimą ir sutelkti visus Atlanto vandenyno regionų politinius, ekonominius ir socialinius subjektus.

1.5 Labai svarbu, kad ES ir valstybių narių institucijos neatsisakytų tvirtų politinių įsipareigojimų ir aktyviai dalyvautų visos suinteresuotosios šalys: vietos ir regionų valdžios institucijos, ekonominiai ir socialiniai subjektai ir pilietinė visuomenė. Iniciatyvinės ir lyderių grupės darbas plėtojant Atlanto vandenyno forumo veiklą sudarė sąlygas dalyvauti ES institucijoms, valstybėms narėms, regionams ir pilietinei visuomenei. Komisija turi turėti reikiamus žmogiškuosius ir materialinius išteklius.

2. Aplinkybės

2.1 Pradėjus įgyvendinti makroregionines Baltijos jūros ir Dunojaus regiono strategijas buvo imtasi įvairių iniciatyvų, kad panašus požiūris būtų pasirinktas ir Atlanto vandenyno regionų atveju. Taryba Komisijai suteikė įgaliojimus parengti Atlanto vandenyno zonai skirtą jūrų strategiją. 2011 m. lapkričio 21 d. Komisija paskelbė komunikatą⁽²⁾.

2.2 Europos Parlamentas šiuo klausimu parengė rezoliuciją ES Atlanto vandenyno regiono sanglaudos politikos strategijos. EESRK savo nuomonę pateikė 2012 m. gegužės 24 d.⁽³⁾, o RK – 2012 m. spalio 10 d.⁽⁴⁾. Parlamentas, EESRK ir RK Komisijos pasiūlymą įvertino palankiai, bet nusprendė, kad reikia pasirinkti platesnį požiūrį, kurio laikantis būtų tinkamai atsižvelgta į teritorinį aspektą ir būtų nustatytos aišrios jūrų regionų ir

⁽¹⁾ OL C 229, 2012 7 31, p. 24.

⁽²⁾ COM(2011) 782 final.

⁽³⁾ OL C 229, 2012 7 31, p. 24

⁽⁴⁾ OL C 391, 2012 12 18, p. 1

sausumos regionų sąsajos. EESRK siūlė platesnio užmojo požiūrį – makroregioninę strategiją, kuri, atsižvelgiant į Baltijos jūros regionų ir Dunojaus regiono patirtį, be jūrinio ramsčio apimtų ir teritorinį ramstį.

2.3 Komisija, EP, EESRK, RK ir atitinkamos penkios valstybės narės bendradarbiavo plėtojant Atlanto vandenyno forumo veiklą, kad būtų parengtas veiksmų planas. Forumas suteikė galimybę dalyvauti valstybėms narėms, Parlamentui, EESRK, RK, vietos ir regionų valdžios institucijoms, pilietinei visuomenei ir visoms suinteresuotosioms šalims. Buvo surengti penki posėdžiai Ortoje, Breste, Bilbao, Kordife ir Korke. Buvo sudaryta Atlanto forumo lyderių grupė, kuriai priklausė ES institucijos ir atitinkamos penkios valstybės narės, taip pat Iniciatyvinė grupė. EESRK dalyvavimas sudarė sąlygas į forumo veiklą įsitraukti Atlanto vandenyno regionų pilietinei visuomenei, Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų tarptautinam Atlanto tinklui ir ekonominiams bei socialiniams subjektams.

2.4 EESRK nuomonėje siūlyta Atlanto vandenyno zonos tikslus susieti su teminiais strategijos „Europa 2020“ ramsčiais, Atlanto vandenyno forumo veiklą tęsti ir parengus veiksmų planą, įveikti „trijų NE“ (NE teisės aktams, NE konkrečiam finansavimui, NE administraciniais vienetams.) lemtus apribojimus, taip pat pasiūlyta daugiapakopio valdymo sistema.

3. Komisijos komunikatas: veiksmų planas

3.1 Veiksmų plane išplėtojama Atlanto vandenyno zonai skirta jūrų strategija (COM(2011) 782) ir nustatomi mokslinių tyrimų ir investicijų prioritetai, kurie leis suteikti postūmį „mėlynajam augimui“ Atlanto vandenyno zonoje kartu prisidedant prie tvaraus pakrantės vietovių augimo, išsaugant gerą aplinkosauginę ir ekologinę Atlanto vandenyno ekosistemų būklę.

3.2 Atlanto vandenyno forume valstybės narės, ES institucijos, vietos ir regionų valdžios institucijos ir pilietinė visuomenė svarstė, kaip įgyvendinti penkis strategijoje nurodytus Atlanto vandenyno zonos uždavinius; buvo surengti penki teminiai seminarai ir konsultacija internetu.

3.3 Atsižvelgdama į su valstybėmis narėmis vykusias diskusijas ir Atlanto vandenyno forumo reakciją Komisija parengė veiksmų planą, kuriame, siekiant paskatinti „mėlynąjį augimą“ ir prisidėti prie tvaraus Atlanto vandenyno zonos vystymosi, numatytos įvairios prioritetinės sritys.

3.4 Įgyvendinimo laikas derinamas su bendra struktūrinių ir investicijų fondų strategine programa. Veiksmų plano pagrindą sudaro veiksmai trimis kryptimis: atitinkamai nukreiptos investicijos, mokslinių tyrimų pajėgumų stiprinimas ir gebėjimų bei kvalifikacijos gerinimas.

3.5 Veiksmų plane numatyti keturi prioritetai:

3.5.1 skatinti verslumą ir inovacijas – aukštojo mokslo organizacijų, bendrovių ir mokslinių tyrimų centrų dalijimasis žiniomis, jūrų ekonomikos konkurencingumo ir inovacinio pajėgumo didinimas, ekonominės veiklos pritaikymas ir įvairinimas išnaudojant Atlanto vandenyno zonos potencialą;

3.5.2 apsaugoti, sustiprinti ir plėtoti jūrų ir pakrantės aplinkos potencialą – jūrų saugos ir saugumo didinimas, jūrų vandenų ir pakrančių zonų tyrinėjimas ir apsauga, tausūs jūrų išteklių valdymas ir jūrų bei pakrantės aplinkoje slypinčio atsinaujinančiosios energijos šaltinio potencialo išnaudojimas;

3.5.3 pagerinti prieigą ir susisiekimą skatinant uostų bendradarbiavimą;

3.5.4 sukurti socialiniu požiūriu integracinį ir tvarų regioninės plėtros modelį – žinių apie socialines regiono problemas gerinimas ir Atlanto vandenyno kultūrinio paveldo išsaugojimas ir populiarinimas.

3.6 Veiksmų plano įgyvendinimo tvarkaraštis valstybėms narėms suteiks galimybę atsižvelgti į savo prioritetus 2014–2020 m. partnerystės susitarimuose, dėl kurių 2013 m. vyksta derybos. Partnerystės susitarimuose nustatant prioritetines sritis turi būti atsižvelgiama į Atlanto vandenyno strategiją. Bendros strateginės programos fondų (ERPF, ESF, EŽŪFKP ir EJRŽF) finansavimas bus koordinuojamas su kitų šaltinių finansavimu.

3.7 Veiksmų planas bus gairėmis pačiai Komisijai administruojant tiesiogiai valdomus fondus, tokius kaip „Horizontas 2020“, LIFE+, COSME ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas.

3.8 Valstybės investicijos paskatins privačias verslo iniciatyvas. Europos investicijų bankas irgi yra pasirengęs sutelkti savo finansines priemones ir kompetenciją, kad paremtų veiksmų plano įgyvendinimą.

3.9 Bus skatinama rengti jungtinius penkių valstybių narių projektus, pavyzdžiui, vykdančią programą „Horizontas 2020“, ERPF finansuojamą Europos teritorinį bendradarbiavimą, programą „Erasmus“ ir kitas ES programas.

3.10 Komisija siūlo sukurti įgyvendinimo mechanizmą, kuris leistų skatinti nacionalinių, regioninių ir vietos subjektų dalyvavimą ir sudarytų sąlygas stebėti padarytą pažangą atsižvelgiant į Atlanto vandenyno forumo patirtį.

3.11 Šis įgyvendinimo mechanizmas skatins politinius išpaieigojimus ir priežiūrą, privačiojo sektoriaus dalyvavimą ir vertinimą. Jis bus paprastas ir grindžiamas kitomis strategijomis. Šis mechanizmas bus apibrėžtas konsultuojantis su valstybėmis narėmis ir suinteresuotosiomis šalimis iki 2013 m. pabaigos ir taip pat galėtų būti gairėmis projektų vykdytojams, padėti palaikyti ryšius su programoms valdančiomis institucijomis ir skatinti bendradarbiavimą Atlanto vandenyno zonoje.

3.12 Komisija drauge su valstybėmis narėmis nustatys apžvalgos rengimo metodiką. Iki 2017 m. pabaigos numatoma parengti plano įgyvendinimo laikotarpio vidurio peržiūrą kartu atliekant nepriklausomą įvertinimą.

3.13 Komisija ir valstybės narės taip pat sieks, kad įgyvendinant strategiją dalyvautų tarptautiniai partneriai iš Amerikos ir Afrikos.

4. Bendrosios pastabos dėl veiksmų plano: Atlanto vandenyno strategija yra jūros baseino strategija

4.1 EESRK ankstesnėse nuomonėse pritarė integruotai jūrų politikai. Paskelbus mėlynąją knygą dėl integruotos jūrų politikos pradėtas taikyti naujas su jūra susijusios politikos plėtojimo būdas, naudojant bendras horizontaliąsias priemones, ir imta laikytis jūrų sektori⁴ augimą skatinančio požiūrio.

4.2 Vykdamt integruotą jūrų politiką pabrėžta jūrinio matmens svarba ES ir sukurti jūrų ekonominės plėtros ir jų tvaraus naudojimo, taikant integruotą ir tarpsektorinį metodą, pagrindai.

4.3 Komunikato Mėlynasis augimas. Tvaraus jūrų ir jūrininkystės sektoriaus augimo galimybės (COM(2012) 494 final) iniciatyva „Mėlynasis augimas“, pabrėžusi svarbą „mėlynosios ekonomikos“ indėlį į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą Europoje, suteikė naują postūmį šiam naujam jūros klausimų sprendimo metodui. „Mėlynoji ekonomika“ yra jūrinis strategijos „Europa 2020“ ramstis.

4.4 EESRK savo nuomonėje ⁽⁵⁾ pabrėžė, kad šis požiūris yra „logiška ir būtina veiksmų, kuriais įgyvendinama integruota jūrų politika (IJP) Europos Sąjungoje, tąsa“.

4.5 Veiksmų planas yra naujas žingsnis Atlanto vandenyno zonos jūriniam regionams sudarant sąlygas pasinaudoti ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo galimybėmis. Atlanto

vandenyno strategija ir jos veiksmų planas – tai integruotos jūrų politikos ir iniciatyvos „Mėlynasis augimas“ įgyvendinimas atsižvelgiant į konkrečius Atlanto vandenyno baseino ypatumus.

4.6 Įgyvendinant jūrų baseinų strategijas jūrinė veikla bus skatinama atsižvelgiant į skirtingas kiekvieno baseino aplinkynes, ir tai padės užtikrinti Atlanto vandenyno potencialą geriau atitinkančią strategiją. Tokiai veiklai būtinas subjektų bendradarbiavimas tarpsektoriniu, tarpvalstybiniu ir tarptautiniu lygmenimis.

4.7 EESRK palankiai vertina tai, kad veiksmų planas bus įgyvendinamas ne tik naujuose, bet ir tradiciniuose sektoriuose, pavyzdžiui, žvejybos ar jūrų transporto, kuriems suteikiamas naujas pagrindas siekiant padidinti jų konkurencingumą ir sumažinti ekologinį pėdsaką. Jei juose bus diegiamos novatoriškos technologijos ir procesai, šie sektoriai ir toliau užtikrins augimą ir užimtumą Atlanto vandenyno pakrantėje.

4.8 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui, kuriame prioritetiniais laikomi veiksmai, kurių dėmesio centre jūrų aplinkos moksliniai tyrimai, tačiau laikosi nuomonės, kad prioritetiniais turi būti ir veiksmai, kuriais būtų siekiama pagerinti pramonės sektorių, tiesiogiai prisidedančių prie darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo, pajėgumus ir galimybes.

4.9 Parama MVĮ konkurencingumui neturėtų apsiriboti turizmo, akvakultūros ir žvejybos sektoriais, bet apimti ir visas kitas veiksmų plane minimas sritis, tokias kaip laivų statybos, turinčios stiprią susijusią pramonę, uostų veiklos, atsinaujinančiosios jūrų energijos ir biotechnologijų sektoriai, kurie šiuo metu įvairiuose Atlanto vandenyno regionuose turi tvirtą verslo pagrindą.

4.10 Komitetas mano, kad atokiuose regionuose ekonomikos dinamiškumą padeda užtikrinti mažos ir labai mažos įmonės. Labai svarbu, kad šios įmonės taip pat galėtų dalyvauti Atlanto vandenyno strategijos veiksmuose.

4.11 EESRK siūlo gerinti ekonominio, socialinio ir aplinkosaugos matmens pusiausvyrą: jau minėtoje nuomonėje dėl „mėlynojo augimo“ Komitetas pabrėžia žmogiškojo veiksnio svarbą jūrų ekonomikai ir atkreipia dėmesį į sunkias sąlygas, kuriomis dažnai žmonėms tenka dirbti.

4.12 Veiksmų plane turi būti numatytas jūrinių profesijų darbo sąlygų ir socialinių standartų gerinimas, taip pat profesinių kvalifikacijų pripažinimas ir patvirtinimas. Pakrančių gyventojus reikia skatinti mokytis ir keisti kvalifikaciją, kad darbuotojams būtų lengviau ne tik imtis tradicinės ekonominės veiklos, bet ir pasirinkti naują profesiją. Reikia gerinti jūrinių profesijų įvaizdį ir kokybę, kad jos būtų patrauklesnės jaunimui.

⁽⁵⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 27

4.13 Naujos ekonominės veiklos plėtojimas turi derėti su jūrų aplinkos apsauga. Plane reikia numatyti stiprinti šioje srityje vykdomas mokslinių tyrimų programas. Moksliniai tyrimai, kuriais bus siekiama išvengti neigiamo poveikio jūrų aplinkai, sumažins su šiomis veiklos rūšimis, pavyzdžiui, jūrų energija, uostų modernizavimu, akvakultūra ir jūrų turizmu, susijusias abejones. Remiantis tokiais moksliniais tyrimais bus galima greičiau gauti leidimus.

4.14 EESRK laikosi nuomonės, kad tvarus ir socialiniu požiūriu integracinis regioninės plėtros modelis turi padėti išsaugoti Atlanto vandenyno zonos jūrinę kultūrą, kuri glaudžiai susijusi su tradiciniu pakrantės gyventojų gyvenimo būdu ir yra labai svarbi paveldo ir kultūrinio identiteto dalis.

4.15 EESRK mano, kad veiksmų planą ir jo prioritetinius veiksmus reikia papildyti priimančiomis teisėkūros priemonėmis, kad reguliavimo sistema būtų geriau struktūruota ir aiškesnė jūrinių sektorių atžvilgiu.

4.16 EESRK pritaria tam, kad strategijoje būtų numatyti ir bendradarbiavimo su kitos Atlanto vandenyno pakrantės šalimis ryšiai. Komitetas mano, kad bendradarbiavimo mokslinių tyrimų srityje susitarimus labai svarbu sudaryti ne tik su JAV ir Kanada, bet ir Centrinės bei Pietų Amerikos, taip pat Afrikos šalimis.

5. EESRK pasiūlymas: jūros baseino strategiją pakeisti į makroregioninę strategiją

5.1 Atlanto vandenyno strategija ir jos veiksmų planas yra grynai jūrinio pobūdžio, kaip kad buvo numatyta Ministrų Tarybos priimtame susitarime.

5.2 ES įgyvendina makroregionines strategijas. Tokia politika ateityje bus stiprinama vadovaujantis Sutartimi suteiktais įgaliojimais didinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą.

5.3 Komitetas mano, kad į Atlanto vandenynui skirtą jūros baseino strategiją būtina konkrečiai įtraukti teritorinį ramstį ir jo sąsają su sanglaudos politikos tikslais.

5.4 EESRK vienoje savo nuomonių ⁽⁶⁾ jau pareiškė, kad „siūlo pasirinkti platesnio užmojo požiūrį – makroregioninę strategiją, kuri, atsižvelgiant į Baltijos jūros regionų ir Dunojaus regiono patirtį, be jūrinio ramsčio apimtų ir teritorinį ramstį. [...] Daugelis Atlanto zonos galimybių ir iššūkių susiję su jūrų matmeniu, tačiau, atsižvelgdamas į tai, kad ryšiai su žemynu išlieka gyvybiškai svarbūs, EESRK siūlo į strategiją įtraukti ne tik jūrų, bet ir teritorinį aspektą. Žemyninis regionas valdo ir vysto atokias vietas, o be šių veiksmų nebus tikslingas joks

bandymas padidinti jūrų potencialą. Jūrų pakrantėms reikalingos aktyvios, dinamiškos atokios vietovės ir sinergija, užtikrinanti nuolatinį viso regiono vystymąsi.“

5.5 Atlanto vandenyno regionai savo strategijas turi plėtoti vykdydami nuoseklią, jūrų ir teritorinę politiką apimančią programą. Uostų veiklos neįmanoma plėtoti be tam tikros teritorijos investicijų į geležinkelių ar kelių transportą, jūros energijos panaudoti – be energijos perdavimo infrastruktūros, pakrantės ir jūrų aplinkos apsaugoti – be vandens valymo įrenginių netoli Atlanto vandenyno pakrantės esančiuose miestuose ir gyvenvietėse.

5.6 Todėl, Komiteto manymu, Atlanto vandenyno zonoje jūrų klausimų negalima spręsti neatsižvelgiant į likusią teritorijos dalį; juos reikia įtraukti į atitinkamą ekonominio ir socialinio vystymo darbotvarkę. Visais „mėlynojo augimo“ pranašumais pasinaudoti pavyks tik stiprinant darnią jūrinės veiklos ir veiklos sausumoje sąveiką.

5.7 Taigi, EESRK siūlo remiantis veiksmų planu Atlanto vandenyno zonai skirtą jūrų strategiją pakeisti į makroregioninę strategiją.

6. Valdymas

6.1 EESRK apgailestauja, kad veiksmų plane nepakankamai aiškiai aptartas įgyvendinimo mechanizmas. Ankstesnėje nuomonėje ⁽⁷⁾ Komitetas pasiūlė daugiapakopio valdymo sistemą, kuri užtikrintų visų subjektų dalyvavimą.

6.2 Veiksmų plano finansavimas naudojant įvairius Europos struktūrinius ir investicijų fondus ir Komisijos tiesiogiai valdomus su ES skirtingų sričių politika susietus fondus pareikalaus aktyvaus Komisijos, nacionalinių ir regionų valdžios institucijų tarpusavio koordinavimo.

6.3 Veiksmų plano rengimui po Atlanto vandenyno forumo posėdžių vadovavo Lyderių grupė ir Iniciatyvinė grupė, kurias sudarė penkių Atlanto vandenyno zonos valstybių narių ir Europos Sąjungos institucijų atstovai. Atlanto vandenyno regionai Iniciatyvinėje grupėje dalyvavo stebėtojų teisėmis, o Atlanto vandenyno zonos ekonominiams ir socialiniams subjektams atstovavo Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas. Atlanto vandenyno zonos ekonominiai ir socialiniai subjektai gausiai ir aktyviai dalyvavo tiek penkiose konferencijose, tiek ir konsultacijose.

6.4 EESRK apgailestauja, kad patvirtinus veiksmų planą Komisija nutraukė Atlanto vandenyno forumo veiklą vietoj to, kad jo darbą pratęstų visam strategijos įgyvendinimo laikotarpiui, iki 2020 m.

⁽⁶⁾ OL C 229, 2012 7 31, p. 24.

⁽⁷⁾ Ten pat.

6.5 EESRK mano, kad būtina išsaugoti plėtojant Atlanto vandenyno forumo veiklą pasiektą aktyvumo ir dalyvavimo lygį, kad visos suinteresuotosios šalys (regionai, privatusis sektorius ir pilietinė visuomenė) įsitrauktų ir kitais etapais: įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo.

6.6 Lemiamą reikšmę turi valdymo sistema. Todėl EESRK apgailestauja, kad veiksmų plane jai skiriamas tik nedidelis skyrius „Parama“, kuriame nepateikiant daugiau detalių siūloma sukurti įgyvendinimo mechanizmą, o jo sudėties ir uždavinių klausimas atidedamas vėlesniam laikui.

6.7 Taisyklė „Trys NE“ yra nukreipta prieš naujų administravimo struktūrų steigimą, bet tai netrukdo sukurti daugiapakopio valdymo sistemą, kuri būtų dalyvaujamojo pobūdžio, panaši į įsteigtas Baltijos jūros ir Dunojaus strategijų atveju.

6.8 EESRK siūlo vykdyti tikrą, dalyvaujamąjį daugiapakopį valdymą, kuris leistų plačiau laikytis požiūrio „iš apačios į viršų“ ir Atlanto vandenyno zonos valstybėms narėms, ES institucijoms, vietos ir regionų valdžios institucijoms, privačiam sektoriui ir pilietinei visuomenei sudarytų sąlygas dalyvauti valdant veiksmų plano įgyvendinimo procesą ir prisidėti tiesiogiai vietoje sukaupia informaciją.

6.9 EESRK nuomone, labai svarbu, kad valdant Atlanto vandenyno strategiją dalyvautų regionai. Atlanto vandenyno europinės dalies regionai gerai žino, kad jūra yra esminis jų gyvenimo būdo elementas. Kalbant apie politinį lygmenį, daug Atlanto vandenyno regionų turi plačius įgaliojimus nustatyti ir įgyvendinti su jūrine ir pakrantėse vykdoma veikla susijusias strategijas ir sektorių politiką.

6.10 Šių regionų ekonominiai ir socialiniai subjektai yra pagrindiniai suinteresuotieji subjektai ir turi išipareigojimų vystant ekonomiką ir kuriant darbo vietas, kai yra įgyvendinama „mėlynoji ekonomika“. Jie yra sukaupę žinių ir turi vietoje veikiančias institucijas.

6.11 Komitetas siūlo pratęsti Atlanto vandenyno forumo darbą ir reguliariai rengti suinteresuotųjų subjektų konferencijas siekiant paskatinti strategijos veiksmus ir programas, įvertinti jų įgyvendinimą ir sutelkti visus politinius, ekonominius ir socialinius subjektus.

6.12 EESRK taip pat siūlo pabrėžti šios strategijos europinį pobūdį ir mano, kad tuo tikslu būtina užtikrinti, kad valdymo

struktūrose dalyvautų ES institucijos: Europos Parlamentas, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ir Regionų komitetas. Komisijai tenka lemiamas vaidmuo suteikiant postūmį, atliekant skatintojo vaidmenį ir remiant suinteresuotųjų šalių dalyvavimą. Svarbu, kad Komisija turėtų atitinkamus išteklius.

6.13 Komitetas siūlo užtikrinti Atlanto tinklų dalyvavimą: regionų valdžios institucijas vienijančios Atlanto regiono komisijos, ekonominių ir socialinių subjektų Tarptautinio Atlanto tinklo, Atlanto regiono miestų konferencijos. Šie tinklai atlieka lemiamą vaidmenį siekiant visų subjektų susitarimo ir turi didelę Europos pridėtinę vertę. Jie apima visą teritoriją, yra sukaupę didelę bendradarbiavimo patirtį, daug žinių apie Atlanto vandenyno regioną, jo problemas ir subjektus. Jų dalyvavimas įgyvendinant strategiją užtikrintų tarptautinį, daugiapakopį ir tarpsektorinį požiūrį. Šie tinklai taip pat užtikrina sąsają su Atlanto vandenyno regionais, kurie daugeliu atvejų yra nutolę nuo valstybių narių sostinių, realiomis, jų pajėgumais ir poreikiais.

7. Finansavimas

7.1 EESRK ragina valstybes nares ir Europos Komisiją Atlanto vandenyno regionų prioritetus įtraukti į 2014–2020 m. partnerystės susitarimus dėl Europos struktūrinių ir investicijų fondų.

7.2 Komisija veiksmų plano tikslus, susijusius su jos tiesiogiai valdomais fondais, tokiais kaip „Horizontas 2020“, LIFE+, COSME ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas, turėtų laikyti prioritetiniais.

7.3 Įgyvendinant strategiją lemiamas vaidmuo tenka bendradarbiavimui tarpvalstybiniu ir tarptautiniu lygmenimis, kuris turi Europos pridėtinę vertę ir suteikia galimybę Atlanto vandenyno zonos problemas spręsti palankesnėmis aplinkybėmis negu to imantis pavienėms valstybėms. Būtent šio bendradarbiavimo atveju veiksmų planas turi didesnę pridėtinę vertę ir yra būtina laikytis europietiško požiūrio.

7.4 Turint omenyje tai, kad nebus konkrečiai tam skirto biudžeto, svarbu, kad Komisija, valstybės narės ir regionai, kurie valdys programas, derintų ir papildytų vieni kitų veiksmų.

7.5 Komitetas mano, kad šie viešojo sektoriaus veiksmai sudarys palankias sąlygas privačioms investicijoms ir iniciatyvoms. Europos investicijų banko bendradarbiavimas yra ypač svarbus, todėl jis turi aktyviai dalyvauti įgyvendinant strategiją.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Anglies dioksido surinkimo ir saugojimo Europoje ateities perspektyvos“

(COM(2013) 180 final)

(2013/C 341/19)

Pranešėjas **Richard ADAMS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. kovo 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl anglies dioksido surinkimo ir saugojimo Europoje ateities perspektyvų

COM(2013) 180 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, rugsėjo 2 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 168 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

Išvados

1.1 ES energetikos ir klimato politikoje turi būti pripažintos pasaulio rinkos ir tarptautiniai susitarimai bei turi būti reaguojama į juos. Be to, joje turi būti numatyta, kokių priemonių imtis tuo atveju, jei rinkos netenkintų socialinių prioritetų, ir sprendžiamas politinio nuoseklumo trūkumo klausimas.

1.2 Diskusijos dėl anglies dioksido surinkimo ir saugojimo (angl. CCS) atskleidžia įtampą, dėl kurios ši strateginė iniciatyva pateikta.

1.3 Dabartinei pasaulinei energijos rinkai nepavyksta atsižvelgti į labai didelį ir žalingą išorės veiksnių, susijusių su spartesniu visų iškastinio kuro rūšių naudojimu, poveikį – pirmiausia poveikį visuomenės sveikatai ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų kaupimąsi atmosferoje. Be to, nemažą poveikį anglies dioksido sumažinimui dar turi padaryti pasaulinės strateginės iniciatyvos.

1.4 CCS yra žinomas technologinis procesas, kuris galbūt gali atsakyti į pagrindinį klimato politikos klausimą – ar prieš išskirdami į atmosferą tokius didelius anglies dioksido kiekius, kad jie lemia niokojančią klimato kaitą, galime jį pašalinti tokiu pačiu tempu, koku jį išgauname ir panaudojame?

1.5 Nepaisant to, CCS strateginė iniciatyva, kuri laikoma gyvybiškai svarbia mažinant rinkos trūkumus, susidūrė su nemažomis kliūtimis. Vos nežlugusi ES apyvartinių taršos leidimų (ATL) prekybos sistema (dėl to, kad ji buvo prastai

parengta, smuko ekonomika, nebuvo pasaulinio susitarimo dėl klimato politikos ir anglies dioksido apmokestinimo) pakenkė šiai programai.

1.6 Ir vis dėl to argumentai už tai, kad CCS turi būti plėtojamas, kad taptų gyvybinga ir plataus masto bei įgyvendinama sistema, vis dar yra įtikinami, tačiau reikia dar nemažai nuveikti, kad tam būtų pritarta; toliau pateikiamos rekomendacijos dėl tolesnių veiksmų.

Rekomendacijos

1.7 Turi būti dedamos visos pastangos, kad būtų sudarytas tarptautinis susitarimas dėl klimato stabilizavimo politikos, įskaitant suderintą, veiksmingą ir įgyvendintą anglies dioksido apmokestinimo programą, kad iškastinio kuro naudojimas ir su tuo susijęs CO₂ išmetimas palaipsniui mažėtų ir būtų skiriamos lėšos užkirsti kelią jo poveikiui arba jį sušvelninti.

1.8 Net jei toks susitarimas ir nebūtų sudarytas, vykdoma CCS demonstracinių projektų programa turėtų būti tęsiama, kad būtų pašalintos visuomenės abejonės. Galima nauda – technologijų, pramonės bendradarbiavimo, visuomenės informavimo, apibrėžčių įstatymuose ir kituose teisės aktuose, sąnaudų mažinimo srityse – tampa labai svariu argumentu toliau ją vystyti. EESRK mano, kad ši programa yra gyvybiškai ir strategiškai svarbi, tad turi būti atvertos galimybės ją įgyvendinti.

1.9 Įgyvendinant programą labai praverstų kokybiškas ir koordinuotas viešas Europos lygmens dialogas dėl mūsų visos energetikos sistemos ateities ir būtinybės pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijos. Visuomenės pritarimas išlieka gyvybiškai svarbus, kad būtų galima sukurti CCS infrastuktūrą.

1.10 Atsižvelgiant į šias aplinkybes, galima svarstyti efektyvumo, palyginti su kitomis anglies dioksido mažinimo strategijomis, klausimą, svarstyti pakartotinio CO₂ panaudojimo galimybes, atlikti išsamią rizikos klausimų analizę ir pagalvoti apie atsargumo principo taikymą.

1.11 Bet kuriai politikai, skirtai skatinti CCS technologiją, įgyvendinti reikės, kad valdžios institucijos skirtų finansavimą; be to, prireiks mechanizmų Europos pramonės įmonių, dirbančių tarptautinės konkurencijos sąlygomis, sąnaudoms kompensuoti.

2. Įžanga ir bendros aplinkybės

2.1 ES energetikos politika yra kompleksinė. Ja siekiama pripažinti ir rasti pusiausvyrą tarp tvarumo, konkurencingumo ir saugumo, kartu atsižvelgiant į tokias sritis, kurios jai nepriklauso, pavyzdžiui, technologijų pokyčius, pasaulinės rinkos veiksmus ir tarptautinę raidą dėl klimato kaitos veiksnių. Dėl būtinybės ir toliau reaguoti į greitai besikeičiančius įvykius ir išorės veiksmus, tampa dar sudėtingiau nustatyti tvarką, pagal kurią būtų galima priimti būtinus ilgalaikius sprendimus. CCS turėtų būti svarstomas atsižvelgiant į šias aplinkybes. Tai technologija, kuri gali tapti labai svarbi. Iš Energetikos veiksnių plano iki 2050 m. tampa aišku, kad CCS technologija galėtų atlikti labai svarbų vaidmenį ir vis tik su ja susiję vidutinės trukmės ir ilgalaikiai strateginiai sprendimai kelia nemažai ekonominių, socialinių politinių ir techninių neaiškumų.

2.2 Komisijos komunikate dėl CCS technologijos yra pateikta tokių problemų įrodymų, nurodant, kad ekonominių argumentų trūkumas yra svarbiausia priežastis, kodėl CCS technologijos vystymo pažanga yra menka. Tačiau ši ekonominė prielaida pagrįsta aplinkosauginiais, techniniais, socialiniais ir politiniais veiksniais – būtent jie lemia sąlygas, kuriomis remiantis galima pateikti tokius ekonominius argumentus. Siekiant spręsti Komisijos užduodamus su CSS technologija susijusius klausimus, šioje nuomonėje bandoma nagrinėti ir su jais susijusias problemas.

3. Svarbiausios komunikato nuostatos

3.1 CCS technologija pateikiama kaip esminis veiksnys įgyvendinti Europos anglies dioksido mažinimo programą. Laikoma, kad ši technologija suteikia vienintelę realią galimybę mažinti CO₂, susidarysiantį dėl artimiausiais dešimtmečiais ir toliau naudosis iš iškastinio kuro gausimos energijos. „2050 m. tikslą bus galima pasiekti tik iš sistemos pašalinus deginant iškastinį kurą išmetamus teršalus.“

3.2 Nuo 2007 m. ES įvairiais būdais siekia remti CCS technologijos vystymą; CO₂ surinkimo, transportavimo ir saugojimo teisinė sistema, parama 10–12 demonstracinių projektų programoms ir nuolatinės pastangos nustatyti anglies dioksido kainą pasinaudojant Apyvartinių taršos leidimų (ATL) prekybos sistema taps vystymosi finansavimo šaltiniu ir veiksmu, skatinančiu įgyvendinimą ir ilgesnės trukmės panaudojimą.

3.3 Tačiau kol kas ES nevykdomi didelio masto demonstraciniai projektai ir „net perspektyviausi ES projektai labai vėluoja“. Taip yra dėl to, kad šiandien „ekonominės veiklos vykdytojams visiškai neapsimoka investuoti į CCS“. ATL prekybos sistema neužtikrina nei lėšų investicijoms į tokius įrenginius, nei stabilios CO₂ kainos būsimam jų veikimui paremti. Šiuo metu CO₂ kaina sudaro apie 10 proc. to dydžio, kurį daugelis laiko absoliučiu minimumu, reikalingu ekonominiams argumentams už CCS technologiją parengti. Tačiau komunikate nurodyta, kad net ir tais atvejais, kai ekonominiai argumentai buvo apginti, be jokios abejonės akivaizdu, kad kai kurių šalių – labiausiai tų, kurioms CSS technologijos labiausiai reikia, – visuomenė pritars suvokiamai rizikai, susijusiai su geologiniu saugojimu.

3.4 Nepaisant to, komunikate teigiama, kad gyvybiškai svarbu įgyti patirties, kad CCS srityje būtų pereita prie komercinio masto demonstracinių projektų, kuriuos įgyvendinant galima sumažinti išlaidas, įrodyti, kad anglies dioksido (CO₂) geologinis saugojimas yra saugus, gauti perduotinų žinių apie CCS potencialą ir sumažinti riziką investuotojams. Propaguojant tokią programą dėmesys sutelkiamas ir į tai, kiek išsami turėtų būti tinkama reguliavimo sistema, ir skatinama visuomenės reakcija. Taip įgytos žinios leis ES išlikti aktyvia būsimos pasaulinės CCS technologijos programos dalyve ir sustiprins galimą jos kaip technologijų ir įgūdžių tiekėjos vaidmenį.

3.5 Siūlomi tokie papildomi paramos mechanizmai, skirti pašalinti spragas po tokio nesklandaus Apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos veikimo, kaip privalomas CCS sertifikatų pirkimas, privalomų išmetamųjų teršalų normų nustatymas arba parama demonstraciniams projektams pasinaudojant panašia sistema kaip taikant supirkimo tarifus.

3.6 Galiausiai pateikiama nemažai klausimų, kuriais siekiama sužinoti respondentų nuomonę pagrindiniais klausimais dėl CCS technologijos ateities.

4. Bendros pastabos

4.1 Komisijos dokumentas yra ir peržiūra, ir konsultacinis pasiūlymas, o jo pabaigoje pateikiama nemažai klausimų, susijusių su CCS technologija Europoje. Komunikato tikslas yra ribotas – spręsti klausimą, kaip „paskatinti investicijas į CCS demonstracinius projektus, kad būtų galima patikrinti, ar bus įmanoma vėliau diegti ir statyti CO₂ surinkimo ir saugojimo infrastruktūrą“. Tokiu atveju tokia demonstracinė programa galėtų tapti CCS technologijos diegimo pirmtaku, tačiau dar teks įvykdyti nemažai kitų sąlygų ir įveikti kliūčių šiam tikslui pasiekti.

4.2 EESRK manymu, Komisija teisingai nurodė, kad yra būtinas skubus politinis atsakas. Komisijos išdėstytos galimybės yra skirtos tam, kad CCS technologija taptų komerciškai perspektyvia arba privaloma. Vis tik reiktų paklausti, ar dabartinėmis aplinkybėmis toks politinis atsakas yra įmanomas artimiausiu metu? Todėl Komitetas ryžtingai pasisako už tai, kad reikalingas kur kas didesnis dėmesys CCS programai. Tai reiškia,

kad reikėtų pripažinti, jog šiame etape reikalingas kur kas didesnis viešasis finansavimas, galbūt iš įvairesnių šaltinių, kad bet kuris pavienis CCS demonstracinis projektas būtų įgyvendintas. Būtina koncentracija – reikia atrinkti pakankamą skaičių demonstracinių projektų, tačiau finansinė parama ir lėšos tolesnei veiklai paremti turi būti 2–3 kartus didesnės.

4.3 Apskritai EESRK mano, kad toks įsipareigojimas ir toliau gali būti pateisinamas kaip rizikos investicija į technologiją, kuriai galėtų tekti svarbus vaidmuo sudarant tarptautinį susitarimą dėl anglies dioksido kainos nustatymo arba kvotos mechanizmo. Manome, kad toks susitarimas yra išankstinė sąlyga norint gerokai platesniu mastu vystyti CCS technologiją (Europoje arba pasaulyje). Be to, manome, kad išsamaus atsakymo į komunikate pateiktus klausimus galima būtų sulaukti tik iš naujo įvertinus Europos Vadovų Tarybos nustatytus tikslus ir perorientavus politikos tikslus ir priemones, tačiau toks perorientavimas turi vykti laikantis pragmatiško požiūrio į energetikos ir klimato politiką.

4.4 Šią sudėtingą temą geriausia nagrinėti paklausus, kokiomis sąlygomis CCS gali būti įdiegta plačiu mastu Europoje, kur pagalbinės teisinės ir reguliavimo sistemos CCS direktyvos forma iš esmės yra sukurtos. Daugelį atsakymų galima rasti Komisijos dokumente.

— Būtina sudaryti pasaulinį susitarimą dėl klimato kaitos veiksmų, pagal kurį būtų teisingai pasidalijamos ir padarinių švelninimo, ir prisitaikymo prie klimato kaitos sąnaudos, ir užtikrinti jo įgyvendinimą. Nesant tokio susitarimo, nė viena šalis, nė vienas prekybos blokas, ekonomiškai priklausomas nuo užimamos konkurencinės padėties pasaulio rinkose, vidutinės ir ilgos trukmės laikotarpiu nepajėgs vykdyti nepriklausomos anglies dioksido mažinimo programos. Bet koks pasiūlymas vienašališkai nustatyti realistišką anglies dioksido kainų nustatymo mechanizmą bus konkurenciniu ir politiniu požiūriu nepriimtinas, ypač dabartinėmis sąlygomis. Reikėtų ir visuotinio pasaulinio susitarimo, net jei jis būtų įgyvendinamas etapais ir laipsniškai, kad būtų užsitikrinta piliečių parama demokratinėse šalyse.

— Tokiame susitarime reikėtų nustatyti prioritetą mažinti anglies dioksido gamybą ir (koku nors būdu) apskaičiuotą anglies dioksido „kainą“, kuri pagrįstų ekonominius argumentus dėl išteklų skyrimo CSS technologijai. Bet koku atveju reikės konkurencinių argumentų už CCS technologiją, palyginti su alternatyviomis technologijomis, kurioms diegti siekiama gauti investicinių lėšų tokiai pačiai paskirčiai, pavyzdžiui, biologinio saugojimo arba anglies dioksido surinkimo ir naudojimo programomis. EESRK mano, kad CCS technologija užima tvirtą poziciją kaip geriausia anglies dioksido sekvestracijos technologija.

— Visuomenės (todėl ir politinių) pritarimą CSS kaip mažos rizikos anglies dioksido kiekio sekvestracijos technologijai

teks užsitikrinti tose ES valstybėse narėse, kuriose ši technologija yra reali galimybė. Tai ypač taikytina suvokiama rizikai, susijusiai su anglies dioksido saugojimu pakrantėje – o tai vienintelė galimybė daugeliui valstybių narių, – ir tais atvejais, kai turi būti deramai atsižvelgta į atsargumo principą.

4.5 Tikimybė, kad bus įvykdytos pirmos dvi sąlygos (remiantis šiandien turimais tarptautinių derybų klimato klausimais rezultatais), yra maža. Labai abejojama, ar pavyks 2015 m. JT konferencijoje Paryžiuje sudaryti veiksmingą visuotinį klimato paktą. Be to, nėra jokių įrodymų, kad politikos rengėjams pavyko įtikinamai paaiškinti vartotojams su rinkos nepakankamumu susijusias būsimo sąnaudas. Todėl dabartinės prekių ir paslaugų kainos ne visiškai atspindi tikėtinas klimato kaitos poveikio sąnaudas, kurios teks kitoms kartoms. Piliečiai – kaip vartotojai ar rinkėjai – nenoriai prisiima atsakomybę už padarinius, ypač griežto taupymo laikotarpiu ir mažo arba neigiamo ekonominio augimo metu.

4.6 Šios nuomonės pagrindinės nuostatos kol kas skamba realistiškai pesimistiškai. Manome, kad toks pesimizmas atspindi šiuo metu pilietinę visuomenę neraminančias problemas. Nerealistiškai optimistiško mąstymo rengiant politiką rezultatas šiuo metu yra labiau nei akivaizdus ir kai kam kelia neviltį, o daugeliui – visišką nusivylimą. Tačiau yra šio tokio pagrindo manyti, kad dabartinė padėtis ir energetikos ir klimato politikos (ir su tuo susijusių CCS klausimų) perspektyva gali palaipsniui pasikeisti.

4.7 Tampa vis akivaizdžiau, kad ES politikos legitimumas taps (ir turėtų tapti) vis labiau priklausomas nuo visuomenės supratingumo ir jos dalyvavimo sprendimų priėmimo procese. Jeigu visuomenė nesupras svarbiausių klimato ir energetikos politikos nuostatų ir nepritaris CCS technologijai, anglies dioksido sekvestracija nepajudės toliau demonstracinio etapo ar dabartinės komercinės paskirties, pavyzdžiui, veiksmingesnės naftos gavybos ir maisto produktų bei gėrimų gamybos.

4.8 Be to, reikia pripažinti, kad visi sprendimai, kuriuos šalis priima dėl energijos išteklių ir su tuo susijusių klausimų, galiausiai remiasi tuo, kaip visuomenė vertina techninius ir ekonominius motyvus. Todėl tokie sprendimai visuomet susiję su visuomeniniu ir etiniu aspektu. Toks aspektas apsunkina bendros ES politikos rengimą, ypač energetikos atveju, nes teisė priimti galutinį sprendimą dėl išteklių ir jų sudėties ir toliau priklauso valstybėms narėms.

4.9 Vienas iš per mažo visuomenės informuotumo padarinių yra tas, kad visuomenė nesuvokia visos galimos klimato kaitą švelninančių technologijų, pavyzdžiui, CSS, naudos. Tokios naudos pavyzdžiai yra darbo vietos, lyderiavimas pasaulio inovacijų srityje, naujo tipo investicijos ir finansiniai metodai bei naujų technologijų vystymas. CSS plėtra taip pat galėtų padėti užtikrinti didesnę darbo vietų garantiją tradicinėse pramonės šakose, pavyzdžiui, angliakasyboje.

4.10 Todėl EESRK remia Europos energetikos dialogą ir aktyviai dalyvaus jame; šis dialogas yra įtraukus, skaidrus, patikimas ir koordinuotas daugiapakopis pokalbis valstybėse narėse ir su visomis valstybėmis narėmis. Jis turėtų padėti esminius perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų aspektus ir su tuo susijusius klausimus, pavyzdžiui, CCS, energijos nepritekliaus, kt., perkelti į kasdienių diskusijų lygį. Diskusijos apie perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų turi persikelti į klases, kavines ir virtuves. Toks dialogas turėtų vykti taip, kad padėtų rengti politiką ir skatintų diskusiją, koku mastu galima suderinti kartais vienas kitam prieštaraujančius tikslus – siekti saugios, tvarios, konkurencingos energijos už prieinamą kainą. Šis procesas leis gauti iš piliečių ir organizacijų kokybiškesnių ir išsamesnių atsiliepimų, kurie bus panaudoti būsimose oficialiose konsultacijose energetikos klausimais. Tačiau kartu bus siekiama, kad dialogas taptų savotišku „sąžiningu agentu“ ir tarpininku; toks dialogas galėtų paskatinti ir pagyventi diskusijas energetikos klausimais valstybėse narėse ir turėtų didelės komunikacinės svarbos formuojant visos Europos bendrą nuomonę energetikos klausimais. Taip būtų galima atlikti lyginamąjį CCS kaip technologijos, padedančios mažinti anglies dioksido kiekį atmosferoje, vertinimą ir aptarti įvairias galimybes bei kompromisus.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Komisijos pagrindinė nuostata – norint pasiekti sutartus ES tikslus klimato kaitos srityje, nustatytus laikotarpiui iki 2050 m., yra gyvybiškai svarbu šalinti deginant iškastinį kurą išmetamą CO₂. Panašaus požiūrio reikia laikytis ir pasauliniu mastu, o problemos mastą turi suprasti visi politikos rengėjai ir suderinti jį su ekonominiais siekiais. Žinoma, kad iškastinio kuro atsargų pasaulyje yra tiek, kad jį sudeginus būtų išmesta apie 3 000 mlrd. tonų anglies dioksido, tačiau norint užtikrinti 80 proc. tikimybę, kad temperatūra pasaulyje nepakils daugiau kaip 2C, galima sudeginti tik 31 proc. šio kiekio. 50 proc. tikimybei, kad temperatūra nepakils 2C arba mažiau, gali būti sudeginta tik 38 proc. (Nesudeginamas anglies dioksidas <http://www.carbontracker.org/wp-content/uploads/downloads/2012/08/Unburnable-Carbon-Full1.pdf>). Tačiau CCS technologija galėtų padaryti švelninantį poveikį. Bet netgi pagal optimistinį scenarijų, pagal kurį numatyta 3 800 komercinių CCS projektų visame pasaulyje, būtų galima sudeginti papildomai vos 4 proc. iškastinio kuro atsargų (Tarptautinės energetikos agentūros 2012 m. pasaulio perspektyvų apžvalga (angl. *World Outlook*). Tikrovė tokia, kad jei šiuo metu siūlomų pasaulinių tikslų klimato kaitos srityje siektume be CCS technologijos, energijos ištekliai, kurių vertė jau siekia trilijonus eurų, turi likti žemėje, nesudeginti. O tai lems labai didelius ekonominius padarinius. Itin svarbu pripažinti, kad būtina rasti būdų išspręsti šią esminę dilemą, jeigu norime, kad klimato ir energetikos politikai (ir CSS technologijai) būtų suteikta galimybė tapti veiksminga.

5.2 Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad anglies dioksidas gali būti ne tik saugomas, bet ir naudojamas. Be to, kad anglies dioksidas naudojamas veiksmingesnei naftos gavybai, maisto pramonėje ir kitoms mažesnės svarbos reikmėms, toliau vykdant mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą cheminės ir biologinės inžinerijos srityse gali būti rasta būdų, kaip anglies dioksidą panaudoti statybinėse medžiagose, pašaruose, kituose chemijos pramonės procesuose ir kituose gaminiuose. Tačiau iškastinio kuro gavybos mastai rodo, kad artimiausiu metu ši sritis tik labai kukliai prisidės sprendžiant CO₂ problemą.

6. Konkretūs atsakymai į komunikate pateiktus klausimus

1) *Ar turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės, kuriose anglis ir dujos sudaro didelę energijos rūšių derinio ir pramoninių procesų dalį (jei jos dar to nepadare):*

- parengtų aiškų planą, kaip restruktūrizuoti savo elektros energijos gamybos sektorių siekiant iki 2050 m. pereiti prie kuro, kurį naudojant neišmetamas anglies dioksidas (branduolinės energijos arba atsinaujinančiųjų išteklių energijos);*
- parengtų nacionalinę strategiją, kad būtų galima pasiruošti CCS technologijos diegimui.*

Gerei, kad valstybių narių reikalaujama parengti planą dėl mažo anglies dioksido kiekio energijos ir CCS diegimo, nes taip proceso dalyviai gautų išsamesnės informacijos ir būtų rengiami svarbūs, gal net bauginantys, sąnaudų ir poveikio vertinimai, kurie būtų pridami prie visų būsimų pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų teisės aktų. Atrodo, kad tai naudinga, tačiau turėtų būti ir pusiausvyra tarp palyginamųjų nacionalinių galimybių dėl kitų biologinių, cheminių ir fizinių sekvenciacijos procesų ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ⁽¹⁾.

2) *Kaip reikėtų pertvarkyti ATL prekybos sistemą, kad ji taip pat teiktų prasmingas paskatas diegti CCS technologiją? Ar tai reikėtų padaryti naudojant priemones, pagrįstas aukciono pajamomis, panašias į NER300?*

Reikia atsižvelgti į ATL prekybos sistemos pažeidžiamumą susidūrus su pasaulinėmis ekonomikos jėgomis. Akivaizdu, kad visuotinai suderinta klimato politika (arba jos nebuvimas) nulems ATL ateitį; 2015 m. derybų rezultatai bus labai svarbūs ir nebus įmanoma imtis radikalių taisomųjų priemonių, jeigu pasaulio politika netaps aiškesnė. Kalbant apskritai apie finansines paskatas, akivaizdu, kad be skiriamo finansavimo plėtrai ir investicinėms sąnaudoms finansuoti, būtina parama demonstracinių CCS įrenginių veiklos sąnaudoms.

3) *Ar Komisija turėtų pasiūlyti kitų paramos priemonių arba apsvarstyti kitas politikos priemones, kurios sudarytų sąlygas kuo greičiau diegti CCS technologijas, t. y.:*

- paramą naudojant aukcionų pajamas ar kitus finansavimo metodus;*
- išmetamųjų teršalų normą;*
- CCS sertifikatų sistemą;*
- kito tipo politikos priemonę.*

Komisija turėtų ištirti kitus CCS demonstracinio projekto finansavimo metodus, nors manoma, kad imtis veiksmų dėl kuo greitesnio CCS technologijų diegimo yra per anksti dėl nurodytų

⁽¹⁾ OL C 299, 2012.10.4.

priežasčių. Tačiau tai netrukdo skirti viešąjį finansavimą nedideliam skaičiui demonstracinių projektų. Rengiant išmetamųjų teršalų normą ir kuriant CCS sertifikatų sistemą būtų galima išanalizuoti ir patikrinti reguliavimo procesų metodus, kurių be jokios abejonės prireiks ateityje.

4) *Ar turėtų būti reikalaujama, kad elektros energijos įmonės sumontuotų CCS parengtą įrangą visų naujų investicijų atveju (anglimis ir galbūt dujomis kūrenamose elektrinėse), siekiant sudaryti palankesnes sąlygas modifikuoti įrenginius įdiegiant CCS technologijas?*

Tai logiškas žingsnis, jeigu CCS technologijos plėtros tikimybė būtų šiek tiek didesnė už vidutinę. Šiuo metu tai nerealu. Be to, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad dideliems pramoniniams anglies dioksido gamintojams, naudojančiams pirminę iškastinio kuro energiją, ypač cemento gamintojams, taip pat turėtų būti taikomos panašios sąlygos.

5) *Ar iškastinio kuro tiekėjai turėtų prisidėti prie CCS technologijos demonstravimo ir diegimo taikant specialias priemones, kuriomis užtikrinamas papildomas finansavimas?*

Dėl akivaizdžios rizikos, susijusios su galimybe, kad nepavyks taikyti CCS technologijos, ši technologija priskiriama kategorijai, kuri yra visiškai finansuojama viešosiomis lėšomis, *pro bono publico*. Be abejo, iškastinio kuro tiekėjai turėtų dalyvauti tolesniame plėtros finansavime, tad turėtų būti pateikti argumentai, kodėl jie turėtų prisidėti prie plėtros sąnaudų finansavimo. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tokius klausimus kaip padariniai, susiję su PPO taisyklėmis, ir būtinybė, kad visi iškastinio

kuro šaltiniai prisidėtų prie finansavimo, net ir tose srityse, kur šiuo metu nevyksta jokie svarbūs CCS procesai, pavyzdžiui, transporto srityje.

6) *Kokios yra pagrindinės kliūtys, trukdančios užtikrinti pakankamo masto CCS technologijų demonstravimą ES?*

Pagrindinės kliūtys:

- nesukurtas realistiškas anglies dioksido kainų nustatymo mechanizmas, kuris būtų tvarus pasaulio lygmeniu;
- konkurencija su kitomis anglies dioksido sekvestracijos arba mažo anglies dioksido kiekio technologijomis;
- būtinybė, kad visuomenė pritartų technologijai, kuri laikoma potencialiai rizikinga;
- gali nepavykti sukurti pakankamo dydžio fondą paremti programą – ir investicines, ir veiklos sąnaudas.

7) *Kaip padidinti visuomenės palankumą CCS?*

Aktyvus dialogas su visuomene apie CCS pobūdį ir potencialią naudą bei realistiškas ir nepriklausomas rizikos įvertinimas turėtų tapti bendro sisteminio požiūrio į informuotumą energetikos klausimais dalimi. Kai kuriose šalyse ir regionuose turėtų būti pripažįstama CCS plėtros nauda užimtumui.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasirengimo visiškam audiovizualinės aplinkos integravimui: augimas, kūrimas ir vertybės (žalioji knyga)

(COM(2013) 231 final)

(2013/C 341/20)

Pranešėjas **Jorge PEGADO LIZ**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. liepos 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasirengimo visiškam audiovizualinės aplinkos integravimui: augimas, kūrimas ir vertybės (žalioji knyga)

COM(2013) 231 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. rugsėjo 2 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 175 nariams balsavus už, 2 prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos iniciatyvą dar kartą apsvarstyti audiovizualinės politikos klausimą konvergencijos aplinkoje siekiant sudaryti sąlygas platesnei prieigai prie įvairaus Europos turinio ir atnaujinti viešas konsultacijas dėl šios politikos poveikio ekonomikos augimui, užimtumui ir inovacijoms ES lygmeniu.

1.2 Vis dėlto EESRK apgailestauja, kad Komisija nepasinaudojo proga ir šioje srityje nepateikė konkretesnių ir labiau struktūrotų pasiūlymų.

1.3 EESRK norėjo, kad rengdama savo žaliąją knygą Komisija būtų laikiusis labiau į svarbiausias vertybės, pavyzdžiui, saviraiškos laisvę ir žiniasklaidos pliuralizmą, pagarbą žmogaus orumui, piliečių naudotojų, visų pirma nepilnamečių ir kitų pažeidžiamų asmenų, interesų apsaugą, orientuoto požiūrio ir tik po apsvarsčiusi programinius tikslus, kuriais būtų siekiama skatinti inovacijas, rinkos plėtojimą, ir atitinkamą jų finansavimą.

1.4 EESRK palankiai vertina daugumą šioje knygoje nagrinėjamų temų ir pripažįsta didžiosios daugumos viešoms konsultacijoms pateiktų klausimų aktualumą, tačiau pažymi, kad kartais tarp įvairių pateiktų temų ir klausimų nėra sąsajos.

1.5 Komitetas supranta naujus kylančius iššūkius ir perspektyvas, kurias atveria konvergencija, sudaranti plačias verslo galimybes nepriklausomiems kūrėjams, galintiems pakeisti dabartinius pramonės veiklos modelius.

1.6 EESRK supranta vis didėjančią užsakomųjų audiovizualinių paslaugų ekonominę svarbą Europos audiovizualinėje žiniasklaidoje, vis dėlto nori pabrėžti, kad įprasta linijinių audiovizualinių paslaugų pasiūla visada atitinka gana didelę Europos piliečių su žiniasklaida susijusių įpročių dalį, visų pirma dėl technologinių naujovių, diegiamų įprastinės pasiūlos srityje ir būtent joje slypi kultūros ir kalbinės tapatybės ir įvairovės pamatas, kurį reikia ir privalu nedelsiant apsaugoti.

1.7 Be to, EESRK pripažįsta įvairius inovacijų ir audiovizualinių paslaugų technologinės konvergencijos su internetu teikiamomis paslaugomis strategijos teigiamus aspektus ir kartu atkreipia dėmesį į šių pokyčių poveikį tradiciniams žiniasklaidos sektoriams, t. y. regionų ir vietos lygmens žiniasklaidai, visų pirma valstybių narių, kuriose vartojamos ES mažumų kalbos, todėl būtina išsaugoti ir sudaryti sąlygas, leidžiančias ir toliau vietos žiniasklaidai teikti jai priskiriamą visuotinės svarbos paslaugą siekiant paremti kalbos ir kultūrų įvairovę ir užtikrinti informacijos pliuralizmą.

1.8 Komitetas taip pat mano, kad informacijos pliuralizmo išsaugojimas, kultūros ir kalbų įvairovės skatinimas ir struktūruojančio žiniasklaidos viešosios paslaugos vaidmens Europos žiniasklaidos ekosistemoje išsaugojimas yra visuotinės svarbos vertybės, kurias, įgyvendinant būsimą politiką, reikia ne tik saugoti, bet ir skatinti kaip Europos socialinio modelio elementą.

1.9 Trumpai tariant EESRK mano, kad Europos kultūrų propagavimas ir išsaugojimas, glaudžiai susiję su piliečių interesais ir jų pagrindinėmis teisėmis, visų pirma nepilnamečių ir kitų pažeidžiamų grupių apsauga, turėtų būti pagrindiniai Europos masto diskusijų dėl audiovizualinės konvergencijos tikslai.

1.10 Todėl EESRK ragina Komisiją ateityje vykdant bet kokius teisės aktuose numatytus ar kitus veiksmus atsižvelgti į daugelyje Komiteto nuomonių pateiktas rekomendacijas ir visų pirma šioje nuomonėje suformuluotas konkrečias pastabas.

2. Žaliosios knygos nuostatos

2.1 Žaliąją knygą (COM (2013) 231 final) Komisija nori pradėti plataus masto viešas diskusijas dėl vykstančios audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų transformacijos, kurią paskatino vis didesnė šių paslaugų konvergencija su internetu teikiamomis paslaugomis.

2.2 Komisija šią kintančią technologijų aplinką vertina kaip galimybę užtikrinti kuo platesnę prieigą prie įvairaus ir kokybiško europinio turinio. Šiuo tikslu reikia apsvarstyti dabartinės reguliavimo sistemos tinkamumą ir galimus politinius Europos lygmens sprendimus.

2.3 Svarstydamą šį strateginį tikslą Komisija kelia du svarbiausius klausimus:

— Kaip pasiekti, kad konvergencijos procesas didelėje Europos rinkoje skatintų ekonomikos augimą ir verslo inovacijas Europoje?

— Koks konvergencijos poveikis vertybėms, pavyzdžiui, žiniasklaidos pliuralizmui, kultūrinei įvairovei ir vartotojų, įskaitant konkrečių grupių, pavyzdžiui, nepilnamečių, apsaugai?

2.4 Savo dokumente Komisija visiškai nenagrinėja autorių teisių ir intelektualinės nuosavybės klausimų, kurie svarstomi kitoje žaliojoje knygoje ⁽¹⁾, taip pat su duomenų apsauga susijusių aspektų, kurie taip pat aptariami naujuose Komisijos pasiūlymuose ⁽²⁾, tačiau pripažįsta jų svarbą ir sąsają su nagrinėjama tema.

2.5 Komisija nesitiki, kad šios viešos konsultacijos taps kokio nors konkretaus veiksmo pagrindu. Vis dėlto ji pripažįsta, kad remiantis šiomis konsultacijomis tolesnėje perspektyvoje gali būti parengtos reguliavimo ir kitos politikos priemonės, visų pirma vaikams saugesnio interneto, žiniasklaidos laisvės ir pliuralizmo, taip pat savireguliacijos iniciatyvos.

⁽¹⁾ COM(2011) 427 final, OL C 143, 2012 05 22, p. 69-73.

⁽²⁾ COM(2012) 10 final, COM(2012) 11 final, OL C 229, 2012 07 31, p. 90-97.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina ES iniciatyvą, kadangi joje nagrinėjama svarbi ir aktuali tema. Laipsniška linijinės televizijos konvergencija su internetu teikiamomis paslaugomis pripažinta viena neišvengiamų audiovizualinės rinkos raidos tendencijų.

3.2 Vis dėlto Komitetas mano, kad pasirinkta priemonė (žalioji knyga) paskelbta per vėlai, jai trūksta užmojo ir įvairias nagrinėjamas temas ir klausimus susiejančios sąsajos, todėl gali kilti abejonų dėl Komisijos apsisprendimo šioje srityje laikytis pasirinktos krypties.

3.3 EESRK, atsižvelgdamas į daugelį savo nuomonių dėl įvairių šio klausimo aspektų ir į tai, kad ateityje bus rengiama ES integruota audiovizualinė politika technologijų konvergencijos aplinkoje, norėjo, kad Komisija būtų laikiusis labiau į svarbiausias vertybes – saviraiškos laisvę, žiniasklaidos pliuralizmą, pagarbą žmogaus orumui ir naudotojų, visų pirma pažeidžiamų, interesų apsaugą – orientuoto požiūrio ir tik po to išnagrinėjusi svarbius inovacijų, rinkos ir finansavimo aspektus, kaip numatyta 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento rezoliucijoje (P7_TA(2013)0203), o ne priešingai.

3.4 Tačiau EESRK teigiamai vertina daugumą žaliojoje knygoje iškeltų klausimų ir pripažįsta daugelio viešoms konsultacijoms pateiktų klausimų aktualumą.

3.5 Komitetas supranta vis didesnę užsakomųjų audiovizualinių paslaugų ekonominę svarbą Europos audiovizualinėje žiniasklaidoje.

3.5.1 Vis dėlto reikia pabrėžti, kad įprasta linijinių audiovizualinių paslaugų pasiūla visada atitinka labai didelę Europos piliečių su žiniasklaida susijusių įpročių dalį.

Pavyzdžiui, 2012 m. Europos piliečiai televizorių žiūrėjo vidutiniškai 3 valandas ir 55 minutes per dieną, t. y. 7 minutėmis ilgiau nei 2011 m.

3.6 EESRK pripažįsta inovacijų ir audiovizualinių paslaugų technologijų konvergencijos su internetu teikiamomis paslaugomis strateginę svarbą, tačiau kartu atkreipia dėmesį į galimą šio reiškinio poveikį tradiciniams žiniasklaidos sektoriams, būtent spaudos ir radijo.

3.6.1 Komiteto manymu, Komisija turėtų atlikti svarbų vaidmenį užtikrinant sąlygas, kurios padėtų tradicinėms žiniasklaidos formoms prisitaikyti prie skaitmeninio amžiaus ir, atsižvelgiant į tam tikrus socialinius ir kultūrinius gyventojų, kuriems ji skirta, ypatumus, ir toliau jos nesieti su internetu.

3.6.2 Todėl mano, kad būtina Europos lygmeniu sudaryti sąlygas, kurios padėtų įprastai žiniasklaidai, visų pirma vietos ir regionų, ir toliau teikti svarbias jai priskiriamas visuotinės svarbos paslaugas, susijusias su informacijos pliuralizmo, kultūrų ir kalbų įvairovės išsaugojimų, ir taip paremti Europos socialinį modelį.

3.7 Komitetas taip pat mano, kad informacijos pliuralizmo išsaugojimas, kultūrų ir kalbų įvairovės skatinimas ir struktūruojančio žiniasklaidos kaip viešosios paslaugos vaidmens Europos žiniasklaidos ekosistemoje išsaugojimas yra apskritai visuomenei ir ypač žiniasklaidos naudotojams svarbios vertybės, į kurias privalo atsižvelgti įgyvendinant būsimą politiką⁽³⁾.

3.8 Apskritai EESRK mano, kad viešojo intereso apsauga ir piliečių interesų ir teisių užtikrinimas turi būti svarbiausi Europos masto diskusijų dėl audiovizualinės konvergencijos tikslai ir pagrindinės Sąjungos politikos šioje srityje gairės.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Viešoms konsultacijoms pateiktus klausimus galima suskirstyti į šešias grupes: prieiga prie turinio ir platformų (1–3 klausimai), audiovizualinių kūrinių gamybos finansavimas (4–5 klausimai), sąveikumas (6 klausimas), su infrastruktūra ir spektru susijusi politika (7–9 klausimai), konvergencijos pasekmės reguliavimui (10–19 klausimai), nepilnamečių apsauga (20–25 klausimai) ir prieinamumas (26–27 klausimai).

4.2 Prieiga prie turinio ir platformų

4.2.1 EESRK taip pat susirūpinęs dėl to, kad turinio sklaidos platformos gali iškraipyti laisvą konkurenciją audiovizualinių paslaugų teikimo srityje, taigi turėti ir neigiamo poveikio vartotojų pasirinkimo laisvei ir prieigai prie kokybiško ir įvairaus turinio.

4.2.2 Todėl mano, kad reikia numatyti konkrečias reguliavimo priemones, susijusias ne tik su konkurencijos taisyklėmis, kad būtų galima skatinti šias platformas ir sudaryti palankias galimybes jomis naudotis nacionaliniu ir tarpvalstybiniu lygmeniu laikantis 2009 m. Komisijos komunikate⁽⁴⁾ jau nurodytos krypties.

⁽³⁾ OL C 140, 2000 05 18, p. 19-23; OL C 116, 2001 04 20, p. 30-36 ir OL C 77, 2009 03 31, p. 109-114.

⁽⁴⁾ OL C 257, 2009 10 27, p. 1-14.

4.3 Audiovizualinių kūrinių gamybos finansavimas

4.3.1 EESRK jau ne kartą pabrėžė Europos kultūros pramonės, įskaitant audiovizualinį sektorių, svarbą Sąjungos strategijai⁽⁵⁾.

4.3.2 EESRK, atsižvelgdamas į audiovizualinio sektoriaus vertės grandinėje stebimus pokyčius, visų pirma vis didėjančią platformų ir turinio kaupėjų svarbą, mano, kad dabartiniai Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos (AVŽPD) reikalavimai nėra geriausias, tinkamiausias ir veiksmingiausias būdas kurti, platinti ir vertinti Europos kūrinius.

4.3.3 Todėl EESRK mano, kad Komisija turėtų persvarstyti televizijos transliuotojų išipareigojimus ir išplėsti šių išipareigojimų sritį apimant naujus audiovizualinės vertės grandinės dalyvius konvergencijos sąlygomis, atsižvelgti į vis didėjančią šių paslaugų poveikį piliečiams ir kuo skubiau pradėti minėtos direktyvos persvarstymą.

4.4 Prie interneto jungiamų televizorių sąveikumas

4.4.1 EESRK manymu, Komisija turės užtikrinti įvairių per mišrias platformas platinamų paslaugų sąveikumą ir skatinti sudaryti sąžiningos konkurencijos sąlygas visiems turinio ir paslaugų teikėjams, taip pat užtikrinti, kad visi naudotojai galėtų laisvai ir nediskriminuojamai, visų pirma geografiniu požiūriu, pasirinkti tarp įvairios ir kokybiškos pasiūlos.

4.5 Politika spektro srityje

4.5.1 Šioje nuomonėje EESRK iš esmės remiasi savo nuomone dėl „Pirmosios radijo spektro politikos programos. Plačiajuostis ryšys Europoje“⁽⁶⁾, Komisijos komunikato „Skaitmeninio dividendo“ nauda – visuomenės poreikiams ir ekonomikos augimui⁽⁷⁾ ir nuomone dėl Komisijos komunikato „Skatinimas bendrai naudotis radijo spektro išteklių vidaus rinkoje“⁽⁸⁾.

4.5.2 Dėl mišrių modelių, kuriais sujungiamas antžeminis transliavimas ir plačiajuostis ryšys ir kuriuos audiovizualinių paslaugų operatoriai vis dažniau naudoja turiniui teikti, EESRK rekomenduoja atlikti, jo manymu, būtinus tyrimus dėl šių verslo modelių poveikio audiovizualinio sektoriaus vertės grandinei ir ypatingą dėmesį skirti tiek piliečių, tiek ir pačių operatorių bei turinio kūrėjų prieigai prie turinio ir platformų. EESRK pripažįsta, kad būtina turėti infrastruktūrą, kuri užtikrintų plačiajuosčio ryšio aprėptį visoje ES teritorijoje, nes tai yra svarbiausias skaitmeninės piliečių lygybės veiksnys.

⁽⁵⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 35-39; OL C 198, 2013 07 10, p. 39-44; OL C 77, 2009 03 31, p. 63-68, OL C 248, 2011 08 25, p. 144-148, ir OL C 143, 2012 05 22, p. 69-73.

⁽⁶⁾ OL C 107, 2011 04 06, p. 53-57.

⁽⁷⁾ OL C 44, 2011 02 11, p. 178-181.

⁽⁸⁾ OL C 133, 2013 05 09, p. 22-26.

4.6 Reguliavimo pasekmės

4.6.1 EESRK mano, kad, atsižvelgiant į naujus technologinius ir rinkos pokyčius, Komisija kuo skubiau turėtų pradėti viešas konsultacijas dėl AVŽPD persvarstymo.

4.6.2 Šiose konsultacijose Komisija turėtų išnagrinėti minėtos direktyvos taikymo srities problemas, visų pirma galimybę į ją įtraukti nuostatas dėl linijinių ir nelinijinių audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų nuosavybės skaidrumo ir koncentracijos ir svarbiausią, t. y. redakcinės atsakomybės teikiant audiovizualinės žiniasklaidos paslaugas sąvokos apibrėžimo klausimą. Persvarstant reikėtų vadovautis svarbiausiu principu: kokia bebūtų priemonė, kuria užtikrinama prieiga prie audiovizualinių paslaugų, turi būti vienodai gerbiama pagrindinės teisės ir suteikiamos vienodos garantijos nepriklausomai nuo pritaikymų, kurie būtini atsižvelgiant į šių priemonių ypatumus.

4.6.3 Be to, EESRK manymu, kaip jau yra nurodęs ankstesnėse savo nuomonėse, tikslinga, kad Komisija pateiktų pasiūlymą dėl taisyklių, taikomų komerciniams pranešimams teikiant audiovizualinės žiniasklaidos paslaugas, kurios šiuo metu numatytos įvairiose teisėkūros priemonėse ⁽⁹⁾.

4.7 Saviraiškos laisvė ir žiniasklaidos pliuralizmas

4.7.1 Svarbu deramai atsižvelgti į tai, kad spaudos laisvės ir žiniasklaidos pliuralizmo užtikrinimas, kaip vienas iš aktyvaus pilietiškumo ir dalyvaujamosios demokratijos elementų, įtvirtintų Pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnyje, yra labai svarbus Sąjungos integracijos proceso konsolidavimo veiksnys.

4.7.2 Atsižvelgdamas į tai ir į Europos Parlamento išreikštą susirūpinimą, EESRK mano, kad Komisija visų pirma turėtų imtis atitinkamų priemonių, įskaitant teisėkūros iniciatyvas dėl žiniasklaidos pliuralizmo ir koncentracijos paskelbimą, ir apsvarstyti Žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės centro ataskaitą ir žiniasklaidos laisvės ir pliuralizmo klausimus nagrinėjančios aukšto lygio darbo grupės ataskaitą.

4.7.3 Europos audiovizualinių paslaugų rinkai būdingas susiskaidymas, ji susiduria su kalbinėmis ir kultūrinėmis kliūtimis ir veikia ypač sunkiomis ekonominėmis sąlygomis, todėl EESRK pabrėžia žiniasklaidos kaip viešosios paslaugos svarbą siekiant išsaugoti politinį pliuralizmą ir skatinti kultūrų įvairovę. Todėl Komitetas siūlo Komisijai skatinti plačiai apsvarstyti naujomis konvergencijos sąlygomis žiniasklaidai kaip viešajai paslaugai taikytiną valdymo modelį atsižvelgiant į neseniai paskelbtas Europos Tarybos išvadas.

4.8 Nepilnamečių ir pažeidžiamų grupių apsauga

4.8.1 EESRK mano, kad dėl žiniasklaidos kultūros dimensijos ir apskritai dėl jos poveikio visuomenei, nepilnamečių ir kitų pažeidžiamų grupių apsauga audiovizualinės žiniasklaidos ir skaitmeninės aplinkos (internetas, socialiniai tinklai ir t. t.) srityje yra svarbiausias uždavinys, susijęs su svarbiais apsektais, pavyzdžiui, privatumo, įvaizdžio apsauga ir kitomis pagrindinėmis teisėmis, pripažintomis visų pirma Europos žmogaus teisių konvencijoje ir šiuo metu įtvirtintomis Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, kuri, laimei, įtraukta į dabartinę Sutarties redakciją. Audiovizualinės aplinkos konvergencija, sudaranti galimybę žiūrovui tapti žiniasklaidos dalyviu (interaktyvumas) atveria labai dideles komunikacijos ir informacijos galimybes, tačiau tiesa ir tai, kad dėl jos pažeidžiamiausi asmenys gali susidurti su neteisėta veikla (elektroniniai nusikaltimai).

4.8.2 EESRK ne kartą turėjo progą atkreipti dėmesį į šį aspektą naujausiose savo nuomonėse, visų pirma dėl tam tikrų Komisijos iniciatyvų, kurios, Komiteto manymu, pagirtinos, tačiau pernelyg nedrąsios. Jis visų pirma pabrėžė, kad būtina už vaikų ugdymą atsakingiems asmenims parengti turinio filtravimo ir atitinkamo klasifikavimo pagal amžių priemones ir užtikrinti jų prieigą.

4.8.3 EESRK įsitikinęs, kad norint spręsti apskritai su internetu naudojimu ir ypač su audiovizualine žiniasklaida susijusį nepilnamečių ir kitų pažeidžiamų asmenų apsaugos klausimą būtina užtikrinti pagrindinės teisės į saviraiškos laisvę ir viešojo intereso tikslo apsaugoti nepilnamečius pusiausvyrą nepriklausomai nuo priemonės.

4.8.4 Vis dėlto reikėtų priminti, jog pati Komisija pripažįsta ⁽¹⁰⁾, kad užsakomųjų televizijos paslaugų operatoriai nerado veiksmingo būdo išspręsti nei bendro reguliavimo ir saviregulavimo sistemų, skirtų apsaugoti nepilnamečius nuo žalingo turinio, klausimą, nei techninių priemonių, kurias taikant vaikais gali turėti dalinę prieigą prie interneto, problemą.

4.8.5 Būtent šį klausimą EESRK norėtų įvardyti kaip vieną svarbiausių rengiant būsimą ES integruotą audiovizualinę politiką, kurioje būtų numatytos ne tik teisinio pobūdžio priemonės (reguliavimo, saviregulavimo ir bendro reguliavimo), bet ir nepilnamečiams, šeimoms ir mokykloms skirtos gebėjimų naudotis žiniasklaidos priemonėmis ugdymo, žiniasklaidos priemonių naudojimo raštingumo ir gebėjimų stiprinimo priemonės. Šiuo požiūriu Komitetas ragina Komisiją ir valstybes nares imtis priemonių siekiant, kad daugiau tėvų ir už vaikų ugdymą atsakingų asmenų naudotų turinio filtravimo priemones.

⁽⁹⁾ OL C 351, 2012 11 15, p. 6-11.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 556 final.

4.9 Prieinamumas

4.9.1 Šiuo klausimu EESRK iš esmės remiasi savo nuomonėmis dėl prieinamumo ⁽¹¹⁾.

4.9.2 Jose Komitetas pabrėžia poreikį skatinti prieinamumą, kadangi tai yra pagrindinė teisė, ir tam tikrais atvejais audiovizualines paslaugas ir interneto svetaines ir jas laikyti visuotinės svarbos paslaugomis ⁽¹²⁾.

4.9.3 Todėl būtini lengvai įgyvendinami teisiniai reikalavimai dėl audiovizualinių paslaugų prieinamumo, kad būtų užtikrinta prieiga asmenims, turintiems įvairaus pobūdžio negalių ir susiduriančių su kliūtimis komunikacijos srityje.

Tokie teisiniai reikalavimai turėtų būti paremti griežtesniais europiniais standartais, kurie ne tik susiję su audiovizualiniu turiniu, bet ir tinklų pasiskirstymu, vartotojų terminalais ir sąsajos taikomosiomis programomis. Labai svarbu užtikrinti, kad prieinamumo sprendimų rinka būtų tikrai europinė siekiant į ją pritraukti naujų veiklos vykdytojų ir sumažinti sąnaudas.

4.10 Galiausiai EESRK primena, kad siekiant skaitmeninės įtraukties programinio tikslo būtina laikytis visuotinio ir holistinio požiūrio. Įgyvendindama šį tikslą Europos Sąjunga ir valstybės narės turėtų visiems piliečiams užtikrinti skaitmeninės aplinkos, visų pirma prie interneto jungiamų televizijos paslaugų, prieinamumą ir šiuo tikslu skatinti ir remti iniciatyvas, padedančias nuolat ugdyti skaitmeninius gebėjimus ir kultūrą ⁽¹³⁾.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽¹¹⁾ OL C 94, 2002 04 18, p. 9-13; OL C 117, 2004 04 30, p. 49-51; OL C 110, 2006 05 09, p. 26-32; OL C 175, 2007 07 27, p. 91-95; Viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainių prieinamumas (dar neskelbta OL) ir Prieinamumas – žmogaus teisė (dar neskelbta OL).

⁽¹²⁾ Visuotinių ekonominės svarbos paslaugų prieinamumas (dar neskelbta OL).

⁽¹³⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 9-18.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo projekto dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/71/EURATOMAS, kuria nustatoma Bendrijos branduolinių įrenginių branduolinės saugos sistema

(COM(2013) 343 final)

(2013/C 341/21)

Pranešėjas **Richard ADAMS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Euratomo sutarties 31 ir 32 straipsniais, 2013 m. birželio 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo projekto dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/71/EURATOMAS, kuria nustatoma Bendrijos branduolinių įrenginių branduolinės saugos sistema

COM(2013) 343 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2013 m. rugsėjo 2 d. priėmė savo nuomonę.

492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 160 narių balsavus už, 9 – prieš ir 15 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina savalaikius Branduolinės saugos direktyvos pakeitimus, kurie buvo parengti remiantis Europos Vadovų Tarybos Komisijai suteiktais įgaliojimais apsvarstyti ir pasiūlyti būtinus teisės aktų pakeitimus įvykus Fukušimos AE katastrofai. Po šios avarijos atlikti Europos branduolinių jėgainių testavimai nepalankiausiomis sąlygomis leido nustatyti sritis, kurioms reikia skirti dėmesio. Branduolinė sauga – itin svarbus tarptautinis klausimas Europos Sąjungoje. Tai, kaip šį klausimą suvokia visuomenė, turi didelio poveikio nacionalinei politikai. Piliečiai pagrįstai tikisi patikrinamų aukštų standartų ir nuoseklumo.

1.2 Komitetas yra patenkintas, kad nagrinėjamame pasiūlyme sprendžiami kai kurie klausimai, nurodyti ankstesnėse Komiteto nuomonėse⁽¹⁾ dėl branduolinės saugos. Tai, be kita ko, ryžtingiau valstybių narių vykdomas suderinimas, reguliavimo pareigų, kompetencijos ir gebėjimų patikslinimas, nacionalinių reguliavimo institucijų nepriklausomumas ir veiksmai, susiję su avarine parengtimi ir reagavimu branduolinio įrenginio aikštelėje. Visų pirma mes itin pritariame tvirtesniai požiūriui į bendrą skaidrumą ir siekį numatyti konkrečius išsipareigojimus, kurie yra būtini ir galimai veiksmingi sprendžiant visuomenei nerimą keliančius klausimus.

1.3 Komitetas itin palankiai vertina daug rimtesnį požiūrį į nacionalinių reguliavimo institucijų pareigas, kompetenciją, veiklą ir nepriklausomumą, nes toks požiūris sustiprina visas šias sritis ir taip pat suteikia paramos ir tikrinimo priemonių.

1.4 Papildytas „apibrėžčių“ straipsnis įneš aiškumo aiškinant nuostatas ir padės geriau užtikrinti teisinį vykdymą, tačiau tekstą reikėtų suderinti su analogiškais apibrėžtimis, kurias pateikia WENRA (Vakarų Europos branduolinės energetikos reguliavimo institucijų asociacija) ir TATENA (Tarptautinė atominės energijos agentūra), ir jį atitinkamai atnaujinti, kad būtų išsaugotas nuoseklumas su tarptautiniu mastu sutarta terminologija.

1.5 Pažymėtinas nuostatų dėl avarinės parengties ir reagavimo branduolinio įrenginio aikštelėje sustiprinimas. Neatidėliotinių veiksmų reikės imtis pagal rekomendacijas, kurios bus pateiktos šiuo metu rengiamoje ataskaitoje dėl avarinės parengties už įrenginio ribų. Ši sritis kelia itin didelį susirūpinimą Europos piliečiams ir joje būtina skubiai imtis veiksmingų papildomų priemonių.

1.6 Papildytos nuostatos dėl visuomenės informavimo ir skaidrumo, tačiau iš valstybių narių turėtų būti reikalaujama užtikrinti, kad gyventojai ir pilietinės visuomenės organizacijos praktiškai ir aktyviai prisidėtų prie dalyvaujamųjų procesų kūrimo kartu su reguliavimo institucijomis siekiant, kad visuomenė aktyviau dalyvautų planavimo, peržiūros ir sprendimų priėmimo procesuose.

1.7 Komitetas teigiamai vertina tai, kad Komisija neatidėliodama ėmėsi veiksmų siekdama kuo skubiau iš dalies pakeisti šią direktyvą. Mes taip pat pažymime, kad tarptautinis Fukušimos AE avarijos tyrimas pasimokymo tikslais tebevykdomas ir kad atliekant dabartinės Branduolinės saugos direktyvos peržiūrą savo ruožtu gali būti pasiūlyta papildomų įžvalgų saugos srityje. Visos šalys išsipareigojo nuolat diegti patobulinimus ir patirtis rodo, kad tolesniam branduolinės saugos gerinimui ribų nėra.

⁽¹⁾ OL C 306, 2009 12 16, p. 56-63.
OL C 218, 2011 7 23, p. 135-139.
OL C 44, 2013 2 15, p. 140-146.

2. Įžanga

2.1 2009 m. nuomonėje dėl siūlomos *Bendrijos branduolinės saugos sistemos* ⁽²⁾ EESRK išreiškė susirūpinimą, kad prireikė daug laiko, kol buvo pasiektas pakankamas bendras sutarimas pirmajai Branduolinės saugos direktyvai (2009/71/ Euratomas) pasiūlyti; atitinkamų veiksmų imtis ir Bendrijos lygiu suderinto požiūrio laikytis buvo raginama 1975 m. liepos 22 d. Tarybos rezoliucijoje dėl technologinių branduolinės saugos problemų. Tačiau nagrinėjamiems 2009 m. direktyvos pakeitimams pasiūlyti prireikė tik ketverių, o ne 34 metų.

2.2 Tempas pasikeitė dėl daugelio priežasčių. Visų pirma, siūlomi pakeitimai – tai atsakas į ataskaitą, parengtą Europoje atlikus išsamią „testavimo nepalankiausiomis sąlygomis“ programą, pradėtą reaguojant į 2011 m. kovo mėn. cunamio padarinius *Fukušimos Daiiči* atominės elektrinės kompleksui. Ši nelaimė Japonijoje atskleidė įvairių techninių, eksploatacinių ir reguliavimo trūkumų ir nesėkmių. Tačiau pakeitimuose taip pat atsižvelgiama į iki 2009 m. iškeltus opius klausimus, kurių dėl reguliavimo institucijų, valstybių narių ir branduolinės pramonės išreikšto požiūrio nebuvo galima įtraukti į pradinę direktyvą. *Fukušimos* nelaimė ne tik sudarė sąlygas persvarstyti tokius susirūpinimą keliančius klausimus, bet ir padarė esminį tiesioginį poveikį keleto valstybių narių branduolinei politikai.

2.3 Šioje nuomonėje Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas vykdo savo pareigą išdėstyti pilietinės visuomenės požiūrį ir apskritai jai susirūpinimą keliančius klausimus; šiuo atveju minėtą pareigą sustiprina tai, kad ji yra numatyta Euratomo sutarties 31 straipsnyje (dėl sveikatos ir saugos klausimų), pagal kurį Komiteto nuomonė yra prioritetas reikalavimas. Komitetas jau anksčiau yra pareiškęs, kad atsižvelgiant į tai, jog branduolinės saugos direktyvose yra nagrinėjami esminiai klausimai, susiję su darbuotojų sauga, aplinka ir visuomenės sauga (reagavimas į ekstremalias situacijas), kurie Europos Sąjungoje yra sprendžiami pagal ES sutartį ir Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, šį klausimą reikia spręsti vadovaujantis šiomis sutartimis, o ne Euratomo sutartimi. Taip būtų padidintas demokratinis patikimumas, nes bendras sprendimas šiuo klausimu būtų priimtas dalyvaujant Europos Parlamentui.

2.4 Tam tikra visuomenės dalis vis dar yra susirūpinusi dėl Europoje tebeveikiančių 132 branduolinių reaktorių. Nors požiūris skirtingose valstybėse narėse nėra vienodas, branduolinės jėgainės gali kelti didelį nerimą, kurį gali stipriai kurstyti išorės įvykiai. Daugelis piliečių laukia nuraminimo jiems suprantama ir pasitikėjimą keliančia forma, todėl jie viltis deda į ES, kuri turi daug patirties ir iš esmės gerą reputaciją stiprinant ir konsoliduojant visuomenės saugumo klausimus. Labai svarbu pripažinti, jog *Fukušimos* nelaimė parodė, kad nebegalima toliau propaguoti *absoliutaus* saugumo koncepcijos, o tai Japonijoje jau buvo įprasta daryti iš technologinių ir institucinių pozicijų. Taikant bet kokią teisėkūros modelį kyla iššūkis, kaip sustiprinti *santykinių* požiūrį į saugą, kad būtų galima išsaugoti visuomenės pasitikėjimą. Toks pasitikėjimas priklausys nuo to, kaip bus suvokiama rizika ir nuo apsauginių bei rizikos mažinimo priemonių stiprumo. Europoje dar nėra visiškai suderintų saugos standartų ir visuomenei kyla nerimas tais atvejais, kai, jos

nuomone, saugos standartai ar jų įgyvendinimo užtikrinimas gretimoje valstybėje yra žemesnio lygio negu gimtojoje šalyje. Suprantama, kad vienas sprendimas, kaip pašalinti tokią standartų įvairovę, galėtų būti ES lygmens kompetentingos institucijos įsteigimas.

2.5 Visose valstybėse narėse už branduolinę saugą atsako įrenginio operatorius, veikiantis pagal nacionalinės reguliavimo institucijos prižiūrimą sistemą. Po *Fukušimos* nelaimės iškilo klausimų apie įvairius dalykus, įskaitant įrenginio projektą ir gynybinius veiksmus, rizikos mažinimo veiksmus, reagavimą į ekstremalias situacijas, informacijos perdavimą, žmonių klaidas, valdymą, skaidrumą ir reguliavimo priežiūrą. Su kai kuriais iš šių dalykų susiję aspektai, taikytini Europos branduolinėms jėgainėms ir jų saugai, buvo įvertinti testavimo nepalankiausiomis sąlygomis procese ir įtraukti į vėlesnes ataskaitas.

2.6 Branduolinė sauga yra tarptautinis klausimas ir ES ėmėsi veiksmų, nes tarptautiniai saugos standartai ir branduolinę saugą reglamentuojančios konvencijos yra arba teisiškai neprivalomi, arba neįmanoma tiesiogiai teisiškai užtikrinti jų vykdymo. Čia nagrinėjami pasiūlyti pakeitimai buvo parengti vadovaujantis Europos Vadovų Tarybos Komisijai suteiktais įgaliojimais peržiūrėti galiojančią teisinę ir reguliavimo sistemą ir pasiūlyti būtinus patobulinimus.

3. Komisijos pasiūlymo santrauka

3.1 Pasiūlyme peržiūrima dabartinė branduolinės saugos teisinė ir reguliavimo sistema, kuria siekiama garantuoti nuoseklius ir aukštus branduolinės saugos ir priežiūros standartus. Atlikus testavimą nepalankiausiomis sąlygomis ir atsižvelgiant į patirtį, įgytą nagrinėjant *Fukušimos* nelaimę, siūloma, kur įmanoma, priderinti kai kuriuos ES branduolinės saugos sistemos aspektus prie naujausių techninių standartų ir reikalavimų didesnio skaidrumo.

3.2 Numatoma sustiprinti nacionalinių reguliavimo institucijų įgaliojimus ir nepriklausomumą ir joms suteikti svarbesnį vaidmenį, aprūpinant jas specialistais ir ištekliais. Kartu su įrenginių operatoriais šios institucijos privalės parengti ir paskelbti visuomenės informavimo strategiją, pagal kurią visuomenė bus informuojama ne tik nelaimių atveju, bet ir įprastomis įrenginio eksploatavimo sąlygomis. Piliečiai galės veiksmingiau dalyvauti branduolinių įrenginių licencijavimo procese.

3.3 Branduolinių įrenginių aikštelės parinkimo, projektavimo, statybos, perdavimo eksploatuoti, eksploatavimo ir eksploatavimo nutraukimo etapams bus taikomi nauji saugos tikslai ir bus įvestas reikalavimas kas šešerius metus visoje ES atlikti branduolinių įrenginių tarpusavio vertinimus, kurių metu bus rengiamos branduolinės saugos gerinimo techninės gairės.

3.4 Nauji branduoliniai įrenginiai turės būti suprojektuoti taip, kad reaktoriaus šerdies pažeidimas neturėtų padarinių už įrenginio ribų, ir kiekvienas įrenginys privalės turėti gerai apsaugotą avarinių situacijų valdymo centrą ir griežtas avarijų valdymo gaires.

⁽²⁾ OL C 306, 2009 12 16, p. 56-63.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK atidžiai stebėjo diskusiją dėl branduolinės saugos, testavimo nepalankiausiomis sąlygomis procesą ir vėlesnius įvykius. Nuomonėje „Galutinė ataskaita dėl branduolinės saugos testavimo“⁽³⁾ EESRK primygtinai ragino iš esmės peržiūrėti 2009 m. direktyvą. Savo ataskaitoje dėl testavimo nepalankiausiomis sąlygomis⁽⁴⁾ Europos Komisija taip pat aiškiai nurodė su direktyva susijusius plataus užmojo ketinimus. Ji įvardijo keturias pagrindines sritis, kuriose reikia keisti Branduolinės saugos direktyvą, būtent:

- saugos procedūros ir sistemos,
- branduolinės energetikos reguliavimo institucijų vaidmuo ir priemonės,
- atvirumas ir skaidrumas,
- stebėseną ir tikrinimą.

Šeštame skirsnyje trumpai apžvelgiama, ar buvo pasiekti tikslai šiose keturiose teminėse srityse.

4.2 Nagrinėjamame pasiūlyme išsamiai išdėstyta daugiau kaip 90 dabartinės direktyvos pakeitimų; kai kurie jų yra gana ilgi ir sudėtingi. Ilga direktyvos konstatuojamoji dalis suteikia galimybę suprasti, kodėl pakeitimai yra teikiami ir kaip jie bus praktiškai įgyvendinami, tačiau reikėtų pažymėti, kad šioje nuomonėje nagrinėjami tik straipsniai iš pačios direktyvos teksto.

4.3 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad dokumento tekste vartojamas žodžių junginys „protingai įmanoma“, nors ir yra išsamiai apibrėžtas, gali suteikti pernelyg daug svarbos ekonominiams ar politiniams sumetimams. Kaip alternatyvą būtų galima atsižvelgiant į kontekstą vartoti sąvokas „geriausios turimos technologijos“ ir „geriausia reguliavimo praktika“, tačiau tai pareikalautų didelių sąnaudų.

4.4 EESRK pažymi, kad nepaisant Komisijos teiginio, jog direktyvos turėtų užtikrinti, kad nauji branduoliniai įrenginiai būtų suprojektuoti taip, kad reaktoriaus šerdies pažeidimas neturėtų pasekmių už įrenginio ribų, dabartinė techninė ir mokslinė nuomonė yra tokia, kad tokio plataus užmojo reikalavimo negalima kelti ir praktiškai neįmanoma pašalinti visų už įrenginio ribų susidarančių padarinių.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Ši keičiančioji direktyva sustiprins, išplės ir patikslins pradinę direktyvą ir bus išspręsta keletas konkrečių opų

klausimų, susijusių su visuomenės nuraminimu dėl saugos problemų. Komitetas visų pirma pritaria:

- 3 straipsnyje išplėstų ir patikslintų sąvokų apibrėžtims, ypač tais atvejais, kai gali kilti neaiškumų. Pavyzdžiui, aiškiau apibrėžta sąvoka „praktiškai neįmanoma“ pašalina daug galimo dviprasmiškumo ir padės geriau įtikinti visuomenę nuosekliu taikymu. Tačiau reikėtų užtikrinti, kad tais atvejais, kai TATENA ir WENRA pateikia analogiškas apibrėžtis, terminija būtų taikoma nuosekliai ir, prireikus, atnaujinama;
- konkrečiam reikalavimui, kad saugos priemonės apimtų visus branduolinių įrenginių gyvavimo ciklo etapus (4 straipsnio 1 dalies a punktas);
- išsaugotam nacionalinių reguliavimo institucijų teisinio nepriklausomumo principui ir esminiam jų sustiprinimui konkrečiai nurodant, kad jos nėra priklausomos nuo politinių interesų, skiriant joms tinkamą, savarankiškai vykdomą biudžetą ir įdarbinant deramą skaičių specialistų (5 straipsnio 2 dalis) ir aiškesniam teisinių įgaliojimų apibrėžimui (5 straipsnio 3 dalis);
- tam, kad yra atskirai įtraukti ir išsamiai apibrėžti „pakopinės apsaugos“ tikrinimo reikalavimai (6 straipsnio 3 dalis);
- reikalavimui, kad licencijos prašantis pareiškėjas turi pateikti išsamius, pavojaus mastą atitinkančius saugos įrodymus (6 straipsnio 4 dalies a punktas);
- tam, kad reikalavimas turėti deramą aukštą kvalifikaciją saugos srityje taikomas ir subrangovams (6 straipsnio 5 dalis);
- numatytoms avarinės parengties ir reagavimo branduolinio įrenginio aikštelėje paramos priemonėms (7 straipsnis).

5.2 EESRK pritaria 8 straipsnio, kuris dabar skirtas skaidrumui, naujam pavadinimui ir išplėtimui, ir naujam 2 skirsniui, kuriame apibrėžiami platūs „specialieji įpareigojimai“. Ankstesnysis 8 straipsnis, kuris vadinosi „Visuomenės informavimas“, buvo labai ribotas. Kartu su 8 straipsnio a–f dalimis ir išplėtomis 3 straipsnio apibrėžtimis, dabar ši teksto dalis sudaro beveik 50 proc. iš dalies pakeistos direktyvos. Šios nuostatos turėtų sustiprinti teisinį įgyvendinimo užtikrinimą, nors tam tikros teksto dalys gali būti skirtingai aiškinamos. Itin palankiai vertinamos siūlomos išsamios naujos nuostatos, kurios gali būti labai naudingos šalinant suprantamus piliečių nuogąstavimus. Iš jų galima išskirti:

- įpareigojimą parengti ir taikyti skaidrumo strategiją, apimančią visus galimus atvejus (8 straipsnio 1 dalis)

⁽³⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 140–146.

⁽⁴⁾ COM(2012) 571 final.

- informacijos teikimo akcentavimą nurodant tarptautinius išipareigojimus (8 straipsnio 3 dalis) nors tai nėra paminėta pačios direktyvos tekste, jos preambulėje nurodoma, kad su ekspertais surengtuose susitikimuose, kuriuose dalyvavo EESRK, pasitvirtino labai svarbus visuomenės vaidmuo sprendimų priėmimo procesuose ir Orhuso konvencijos nuostatų taikymas;
- tvirtą paramą griežtesniems saugos tikslams ir metodikai (8a–8c straipsniai);
- avarinės parengties ir reagavimo branduolinio įrenginio aikštelėje reikalavimų rengimą (8d straipsnis kartu su 7 straipsniu);
- tarpusavio vertinimų masto ir taikymo srities išplėtimą (8e straipsnis).

5.3 EESRK pažymi, kad šioje direktyvoje nenagrinėjama tokia svarbi tema, kaip avarinė parengtis už branduolinio įrenginio ribų ir komunikacija kritinėmis sąlygomis, tačiau ji svarstoma atliekant dabartinę peržiūrą ir ataskaitoje su rekomendacijomis, kuri bus pateikta 2013 m. pabaigoje. Pagal šias rekomendacijas skubos tvarka reikėtų imtis visų būtinų veiksmų.

5.4 Branduolinių įrenginių apsaugos nuo teroristinių išpuolių klausimas buvo tiriamas atskirai vykdant testavimo nepalankiausiomis sąlygomis programą ir atitinkama ataskaita buvo pateikta Europos Vadovų Tarybai 2012 m. Valstybės narės saugos priemonės laiko suverenios kompetencijos sritimi, kuriai netaikomos Branduolinės saugos direktyvos nuostatos. Pažymėtina, kad Japonijos branduolinės saugos reguliavimo institucija, atlikdama Fukušimos AE avarijos tyrimą, nusprendė paprašyti visų branduolinių įrenginių imtis atitinkamų priemonių, kuriomis būtų siekiama užtikrinti, kad branduoliniai įrenginiai būtų apsaugoti nuo galimų teroristinių išpuolių.

5.5 Direktyva tam tikru mastu išplečia teisės aktuose nustatytus reikalavimus. Svarbu, kad nauji reikalavimai būtų būtini, proporcingi ir tenkintų visuomenės saugumo užtikrinimo tikslą. EESRK laikosi nuomonės, kad keičiančiojoje direktyvoje yra pasiekta tinkama pusiausvyra.

6. Ar pasiūlymas pašalins įvardytus dabartinės direktyvos trūkumus?

6.1 Kadangi valstybėse narėse tebesama skirtumų, nuoseklus požiūris į branduolinę saugą nėra taikomas. Tai (Komisijos) įvardyta, kaip pagrindinis aspektas, kurį galima pataisyti teisėkūros keliu. Pabrėžiama, kad nėra kodifikuotų ES mechanizmų, kaip susitarti dėl techninių standartų ir saugos tikrinimų atlikimo būdų. Iš dalies pakeistame 8f straipsnyje nustatomas toks mechanizmas, tačiau EESRK mano, kad frazei „valstybės narės,

padedamos kompetentingų reguliavimo institucijų, kartu rengia ir nustato gaires“ trūksta tikslumo ir ji parodo ryžtingumo stoką šiuo klausimu. Todėl tokio požiūrio veiksmingumą reikia stebėti ir, jeigu kiltų rimtų abejonių, vertėtų apsvarstyti galimybę įsteigti ES branduolinės saugos reguliavimo agentūrą. Toks požiūris gali turėti didelių privalumų, nes gali leisti mažesnėms valstybėms narėms pasinaudoti įgūdžiais ir ištekliais.

6.2 Būtina spręsti klausimus, susijusius su nacionalinių reguliavimo institucijų nepriklausomumu, pareigų padalijimu, suderinimo stoka, deramu aprūpinimu ištekliais ir kompetencijos apibrėžimu. Iš dalies pakeistame 5 straipsnyje pateikiamos daug konkretesnės nuostatos, kokius reikalavimus teisės aktuose turi numatyti valstybės narės. Tai turėtų labai padėti sprendžiant šiuos klausimus. Vis dėlto, būtina skubiai patikrinti nacionalinių reguliavimo institucijų nepriklausomumą ir kompetenciją – tai viena iš sričių, konkrečiai įvardytų Komisijos ataskaitoje. Toks patikrinimas turėtų būti vertinamas kaip nacionalinių reguliavimo institucijų savarankiškumo sustiprinimas, o ne jo pažeidimas, ir jo nereikėtų atidėti iki tol, kol kas dešimt metų bus atliekamas savo veiklos įsivertinimas ir papildomas tarptautinis tarpusavio vertinimas. EESRK siūlo įvertinimą ir tarpusavio vertinimą visose valstybėse narėse atlikti ne vėliau kaip iki 2018 m. pabaigos, o po to – kas šešerius metus.

6.3 Šiuo metu stebėsenos ir tikrinimo mechanizmai ES lygmeniu apsiriboja nacionalinės branduolinės saugos sistemos ir kompetentingų reguliavimo institucijų tarpusavio vertinimais. Keičiančiosios direktyvos 2a skyriuje labai išplečiamas tarptautinių tarpusavio vertinimų mastas – tai yra teigiamas dalykas. Tačiau kas šešerius metus atliekamas „vienos ar keleto konkrečių temų“ įvertinimas reikštų, kad kai kurios sritys nebūtų išsamiai nagrinėjamos dešimtmečius. Todėl Komitetas siūlo, kad teminiai įvertinimai būtų atliekami lygiagrečiai su Branduolinės saugos direktyvos peržiūros procesu, kuris vykdomas kas trejus metus. Diskusija, kurias konkrečias temas įtraukti į įvertinimą, taip pat turėtų būti sritis, kurioje dalyvauja visuomenė vykdant išipareigojimą užtikrinti skaidrumą.

6.4 Keičiančiojoje direktyvoje visuomenės informavimui ir skaidrumui skiriama daug daugiau dėmesio ir kai kuriais atvejais nustatomi konkretūs reikalavimai, pakeičiantys tuos, kurie šiuo metu yra pernelyg bendro pobūdžio. Tačiau atskiriems asmenims ir pilietinės visuomenės organizacijoms praktiškai dažnai būna sunku dalyvauti viešosiose konsultacijose ir informavimo priemonėse. Visuomenės dalyvavimo veiksmingumas buvo pademonstruotas dviejuose susitikimuose, kuriuos surengė ENSREG testavimo nepalankiausiomis sąlygomis klausimu. EESRK siūlo reikalauti, kad valstybės narės užtikrintų, kad gyventojai ir pilietinės visuomenės organizacijos aktyviai prisidėtų prie dalyvaujamųjų procesų kūrimo kartu su reguliavimo institucijomis, kad visuomenė dalyvautų ir su ja būtų konsultuojamasi dėl planavimo, peržiūros ir sprendimų priėmimo procesų. Tai turėtų būti taikoma ir oficialiai ar *de facto* pratęsiant įrenginio eksploatavimo laikotarpį. Savarankiškai vykdomi pasitvirtinę procesai, pavyzdžiui, RISCOM skaidrumo modelis (http://www.karita.se/our_approach/riscom_model.php) galėtų pasiūlyti veiksmingų sprendimų.

6.5 Komplexinio požiūrio į branduolinę saugą samprata nuolat kinta Po Fukušimos AE katastrofos vykusių įtemptų diskusijų metu didesnio pripažinimo sulaukė etiniai, socialiniai, ekonominiai ir psichologiniai veiksniai. Komitetas mano, kad toks tyrimas gali būti naudingas ir kitoms energijos gamybos ir vartojimo sritims, ypač pereinamuoju laikotarpiu, kai jaučiamas pasaulinis spaudimas.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl Majoto statuso Europos Sąjungos atžvilgiu pakeitimo iš dalies keičiami tam tikri žuvininkystės ir gyvūnų sveikatos srities reglamentai

(COM(2013) 417 final – 2013/0191 (COD))

ir dėl

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl Majoto statuso Europos Sąjungos atžvilgiu pakeitimo iš dalies keičiamos tam tikros aplinkos, žemės ūkio, socialinės politikos ir visuomenės sveikatos srities direktyvos

(COM(2013) 418 final – 2013/0192 (COD))

(2013/C 341/22)

Europos Parlamentas, 2013 m. liepos 1 d. ir Taryba, 2013 m. birželio 27 d. ir liepos 16 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi, 141 straipsniu, 153 straipsnio 2 dalimi, 168 straipsniu ir 192 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl Majoto statuso Europos Sąjungos atžvilgiu pakeitimo iš dalies keičiami tam tikri žuvininkystės ir gyvūnų sveikatos srities reglamentai

COM(2013) 417 final – 2013/0191 COD

ir dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl Majoto statuso Europos Sąjungos atžvilgiu pakeitimo iš dalies keičiamos tam tikros aplinkos, žemės ūkio, socialinės politikos ir visuomenės sveikatos srities direktyvos

COM(2013) 418 final – 2013/0192 COD.

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymai yra priimtini ir kad dėl jų Komitetas neturi pastabų, savo 492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (2013 m. rugsėjo 18 d. posėdis), 170 narių balsavus už, 6 – prieš ir 12 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neteisėtai iš valstybės narės teritorijos išvežtų kultūros objektų grąžinimo
(Nauja redakcija)**

(COM(2013) 311 final – 2013/0162 (COD))

(2013/C 341/23)

Europos Parlamentas, 2013 m. birželio 10 d., ir Europos Taryba, 2012 m. birželio 24 d., vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neteisėtai iš valstybės narės teritorijos išvežtų kultūros objektų grąžinimo (Nauja redakcija)

COM(2013) 311 final – 2013/0162 (COD)

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas, savo 492-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), 192 nariams balsavus už ir 10 – susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2013 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

2013/C 341/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl Europos plastiko atliekų strategijos (COM(2013) 123 <i>final</i>)	59
2013/C 341/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria nustatoma jūrų erdvės planavimo ir integruoto pakrančių zonų valdymo sistema (COM(2013) 133 <i>final</i> – 2013/0074 (COD))	67
2013/C 341/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos tam tikros pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl paramos kaimo plėtrai iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), kuriuo iš dalies keičiamos Reglamento (ES) Nr. [RD] nuostatos dėl išteklių ir jų skirstymo 2014 m. ir kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentas (EB) Nr. 73/2009 ir reglamentai (ES) Nr. [DP], (ES) Nr. [HZ] ir (ES) Nr. [vienas BRO] dėl jų taikymo 2014 m. (COM(2013) 226 <i>final</i> – 2013/0117 (COD))	71
2013/C 341/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikrų finansų valdymo nuostatų, taikytinų tam tikroms valstybėms narėms, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų arba kurioms tokie sunkumai gresia, iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1198/2006 (COM(2013) 428 <i>final</i> – 2013/0200 (COD)) ...	75
2013/C 341/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Atlanto vandenyno zonai skirtos jūrų strategijos veiksmų plano, kuriuo siekiama pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo (COM(2013) 279 <i>final</i>)	77
2013/C 341/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Anglies dioksido surinkimo ir saugojimo Europoje ateities perspektyvos“ (COM(2013) 180 <i>final</i>)	82
2013/C 341/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasirengimo visiškam audiovizualinės aplinkos integravimui: augimas, kūrimas ir vertybės (žalioji knyga) (COM(2013) 231 <i>final</i>)	87
2013/C 341/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo projekto dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/71/EURATOMAS, kuria nustatoma Bendrijos branduolinių įrenginių branduolinės saugos sistema (COM(2013) 343 <i>final</i>)	92
2013/C 341/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl Majoto statuso Europos Sąjungos atžvilgiu pakeitimo iš dalies keičiami tam tikri žuvininkystės ir gyvūnų sveikatos srities reglamentai (COM(2013) 417 <i>final</i> – 2013/0191 (COD)) ir dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl Majoto statuso Europos Sąjungos atžvilgiu pakeitimo iš dalies keičiamos tam tikros aplinkos, žemės ūkio, socialinės politikos ir visuomenės sveikatos srities direktyvos (COM(2013) 418 <i>final</i> – 2013/0192 (COD))	97
2013/C 341/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neteisėtai iš valstybės narės teritorijos išvežtų kultūros objektų grąžinimo (Nauja redakcija) (COM(2013) 311 <i>final</i> – 2013/0162 (COD))	98

EUR-Lex (<http://new.eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT